

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Andra kammaren.

Nr 50.

Tisdagen den 20 juni.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 14 innevarande juni.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 135—139.

§ 3.

Härefter föredrogos vart efter annat

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial nr 4 angående ersättning åt utskottets vaktmästare; samt

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial:

nr 5, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om punkten 1) i utskottets utlåtande nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående mjölkavgift m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 6, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitat biträde.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa memorial hemställt.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av sammansatta banko- och jordbruksutskottets memorial, nr 4, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande sammansatta banko- och jordbruksutskottets memorial nr 3, angående ersättning åt utskottets sekreterare, blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkänd.

§ 5.

Vidare föredrogs, men bordlades åter första lagutskottets utlåtande nr 55.

§ 6.

Den vid gårdagens sammanträde avbrutna föredragningen av särskilda utskottets utlåtande, nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionerna nr 211, 212 och 216 gjorda framställningar angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten samt till bekämpande av arbetslösheten jämte i dessa ämnen väckta motioner fortsattes nu; och lämnades därvid i fråga om punkten 11 under Avd. II (reservarbeten) kap. I (gemensamma bestämmel-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
ser) av den i punkten I A. av utskottets hemställda omförmälda sammanfattningen av de utav utskottet förordade reglerna för reservarbeten, kontantunderstödverksamhet m. m. enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr **Lundqvist** i Rotebro, som yttrade: Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort, och även om det ur olika synpunkter vore frestande att ingå på de principiella huvudfrågor, som utgjorde huvudtemat i gårdagens överläggning, skall jag avstå därifrån. Det var emellertid en passus i statsministerns första anförande, till vilken jag skall be att med några ord få knyta an.

Hans excellens statsministern betonade kraftigt den brett lagda välfärdspolitik, som hade varit syftet med regeringens olika förslag vid innevarande års riksdag, och statsministern underströk och erinrade om de olika stödåtgärder, som sålunda hade vidtagits på initiativ eller i varje fall under medverkan av regeringen, för olika samhällsgrupper, för industri, jordbruk, hantverk m. fl. Hans excellens förde också i minnet statsmakternas hållning i dyrtidstilläggsfrågan, vilken hållning enligt hans förmenande vittnade om välvilja och förståelse från statsmakternas sida för de medborgargrupper det då varit fråga om.

Jag skall, herr talman, villigt erkänna, att både de medborgargrupper, som statsministern sålunda omnämnde, och även andra varit föremål för statsmakternas positiva intresse. Det var emellertid en grupp, som jag icke hörde omnämnas av statsministern och som knappast heller, tror jag, kunde ha tagits med i den redogörelse, som statsministern i det avseendet lämnade.

Jag syftar på de stora grupperna av privatanställda befattningshavare ur medelklassen, inom vilka grupper förvisso en stor del under de år som redan gått kanske hårdare än många andra här i vårt land fått känna på depressionens och dyrtidens tryck.

De statliga åtgärder, som hittills vidtagits för att lindra arbetslöshetens verkningar, ha till övervägande grad — och antagligen har detta också varit nödvändigt — tagit sikte på den stora kroppsarbetande klassen. Emellertid är det ju ett faktum, som ingen lär kunna bestrida, att arbetslösheten ingalunda berör uteslutande kroppsarbetarklassen, utan att den är kännbar och härjar vårligen långt utanför denna krets och långt in bland medelklassen, bland kontorister och bland privatanställda tjänstemän överhuvud. Icke minst har ju den i och för sig skrämmande stora ungdomsarbetslösheten länge gjort sig starkt gällande även inom de stora, breda mellanskikten av vårt folk.

Det är visserligen med glädje, herr talman, som jag, liksom herr Weijne gjorde i går afton, konstaterar, att det särskilda utskottet med erkännansvärt intresse har uppmärksammat ungdomsarbetslösheten och dess olika problem. I trots av vad utskottet i det avseendet uttalat och föreslagit och i trots av vad statsmakterna redan i det avseendet ha vidtagit, tror jag ändå, att vi alla måste erkänna, att vi på det området ännu så länge stå ganska famlande och trevande. Jag vill därför ge uttryck åt den varma förhoppningen, att då nu Kungl. Maj:t efter riksdagens direktiv kommer att upptaga hela ungdomsarbetslöshetsproblemet till ingående prövning, Kungl. Maj:t också skall finna det angeläget att icke lämna något medel oförsökt för att, så långt det överhuvud är möjligt, komma till rätta med den allvarliga kräftskada för hela vårt folk, som ungdomsarbetslösheten inom olika skikt av samhället utgör.

Då jag emellertid, herr talman, tillåter mig att här särskilt trycka på arbetslösheten inom medelklassen, bland kontorister och med dem jämslida, är det ingalunda därför, att jag på något sätt skulle vilja underskatta behovet av hjälp, och effektiv hjälp, åt den stora kroppsarbetande klassen och dess

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
arbetslösa. Intet kan vara felaktigare än en sådan uppfattning. Då jag emellertid tillåter mig att här rikta en vördsam och varm vädjan till förmån för medelklassens arbetslösa, så är det uteslutande därför, att jag, med den kännedom jag har om förhållandena i dessa skikt, väl känner till de utomordentligt stora svårigheter med vilka just de arbetslösa på det hållet ha att kämpa, icke minst kanske på grund av den genomgående svaga ställning, organisationer sett, som dessa befattningshavare överhuvud intaga och på grund av den härmed sammanhängande bristen på hjälp från olika organisationers sida. Jag vågar alltså rikta en varm vädjan till den sittande regeringen att ägna denna kategori av medborgare allt det välvilliga intresse, som den så ärligt förtjänar.

Emellertid är det nog så, herr talman, att det särskilt beträffande denna kategori är synnerligen svårt att ge effektiv hjälp genom de statliga åtgärder, som statsmakterna överhuvud kunna tillgripa. Å andra sidan tror jag, att man beträffande denna kategori skulle kunna vinna åtminstone åtskillig lättnad med god vilja från arbetsgivarnas och företagarnas egen sida. Jag förstår givetvis mycket väl, herr talman, att i tider sådana som dessa rationaliserings- och besparingsåtgärder äro nödvändiga över hela linjen inom vårt näringsliv och att det därför icke heller är möjligt att helt undgå avskedanden av befattningshavare inom den kategori, jag här närmast har tänkt på. Glädjande nog är det ju emellertid så, att det icke är lika tröstlöst för alla företag och inom alla områden av näringslivet. Ännu finnes det ju, lyckligtvis, företag med god ekonomi och mycket solid ställning. Jag tänker t. ex. på våra många stora, solida banker, våra många stora försäkringsbolag m. fl. Tyvärr måste det emellertid, herr talman, konstateras, att även sådana företagare, alltså de som ha en relativt sett mycket god ekonomi, inte dragit sig för att i dessa tider avskeda sina befattningshavare och tjänstemän i mycket stor omfattning och detta uppenbarligen inte endast därför, att arbetet minskats. Det är nämligen lätt att kunna konstatera att samtidigt som dessa avskedanden och personalinskränkningar ägt rum, så har arbetsbördan för den kvarvarande personalen ofta i mycket hög grad stegrats.

Det vore mer än önskvärt, skulle jag vilja säga, om man på de hållen ginge fram med något mera försiktighet och hänsyn. Jag har, herr talman, inte kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten på detta och på de lättnader för denna kategori, som enligt mitt förmenande ändå borde vara möjliga att vinna med litet god vilja från deras sida, som ha avgörandet i sin hand.

Jag har velat säga ut detta även därför, att det förefaller mig, som om i en debatt sådan som denna, då riksdagen dryftar de mest extraordinära och exceptionella åtgärder för att lindra arbetslösheten, det också borde uttalas åtminstone någon vädjan till de företagare, som ha de ekonomiska möjligheterna därtill, att gå fram med all möjlig försiktighet och hänsyn och att särskilt beakta de svårigheter, för vilka i synnerhet dessa mellangrupper utsätts vid iråkad arbetslöshet — i fullständig avsaknad som de äro av stödet av stora fackliga organisationer, varifrån hjälp kan erhållas, och med de utomordentligt små möjligheter, som överhuvud stå dessa grupper till buds, att få del av de statliga åtgärderna för arbetslöshetens lindrande.

Det är alltså, herr talman, en tvåfaldig vädjan, som jag vid detta tillfälle velat uttala, och jag har gjort det utan den minsta tvekan, därför att jag personligen är övertygad om att det i det långa loppet är en utomordentligt sund näringspolitik, att så långt görligt är slå vakt just om de fria, lojala befattningshavargrupper, det här gäller.

Häruti instämde herrar *Arne*mark och *Jacobsson*.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Härpå anförde:

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! Det är en punkt i utskottets utlåtande, som jag skulle vilja säga några ord om, icke därför att jag kommer att göra något särskilt yrkande på den punkten, utan för att i samband därmed framhålla ett par saker rörande utskottets utlåtande i dess helhet.

I punkten 8 av de gemensamma bestämmelserna angående reservarbetena — sid. 129 i utlåtandet — står det följande: »Hänvisning till reservarbete må ske, oavsett huruvida den arbetslöse är mantalsskriven inom kommunen eller icke.» Så långt kan ju alltsammans vara i sin ordning. Men så kommer följande reservation: »Vägras arbetslöshetshjälp åt person, som är mantalsskriven i annan kommun, må vederbörande lokalorgan hänvisa honom att söka dylik hjälp i den kommun, där han är mantalsskriven. I sådant fall kan understöd tilldelas honom till bestridande av kostnaden för hans resa till mantalsskrivningskommunen, och må statsbidrag utgå till halva beloppet av sådant reseunderstöd.»

Denna bestämmelse syftar givetvis i stor utsträckning på sjöfolket, som brukar uppehålla sig i hamnstäder, där de icke äro mantalsskrivna. Om utskottet nöjt sig med det första stycket i punkt 8, så hade man kanske icke behövt tänka sig, att det skulle uppstå några svårigheter för sjöfolket, när det gäller att dels komma i åtnjutande av arbetslöshetsunderstöd, kontantunderstöd, och dels att bli i tillfälle att deltaga i reservarbetena på de olika orter, där de uppehålla sig. Men nu förhåller det sig på det sättet för sjöfolket, att en hel del av dem strängt taget icke har någon hemortskommun i landet. De ha blivit födda i en kommun, och därför äro de skrivna där, men något annat samband med hemkommunen ha de icke, och följaktligen ha de heller ingen glädje av att få reshjälp till en sådan kommun, när de gå arbetslösa i en hamnstad.

Det visade sig förra året, att det fanns sjömän, som voro skrivna i ett flertal olika kommuner i landet men icke hade några som helst anhöriga i sina respektive hemortskommuner och icke heller besökt dessa kommuner på femton, tjugo år. De hade följaktligen ingen vare sig glädje av eller lust att komma till dessa hemortskommuner, utan föredrogo att gå kvar i hamnstäderna utan att erhålla någon som helst hjälp. I Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg lämna visserligen kommunerna hjälp åt de arbetslösa sjömännen. På de ställena hade de det därför kanske icke så svårt, men det finns andra hamnstäder, där man icke lämnade någon sådan hjälp, utan ville skicka hem dessa arbetslösa sjömän. När dessa icke ville bli hemskickade, fingo de alltså gå utan annan hjälp än den som välvilliga människor ville lämna dem.

Jag har velat framhålla detta för att de myndigheter, som en gång komma att få hand om tillämpningen av dessa bestämmelser, icke skola vara så hårda, när det gäller sjömännen, utan låta dem komma med på reservarbeten, på de olika ställen, där sådana anordnas, och, om de icke ha möjlighet att komma ut på reservarbeten, lämna dem kontant understöd.

I punkt 9 har det också sagts ifrån, att »erbjudet arbete skall anses lämpligt under förutsättning att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter» o. s. v. Det är, såvitt jag förstår, också i sin ordning. Men även där kanske man måste göra en liten reservation, när det gäller sjöfolket. Vid flera tillfällen har man sänt ut sjöfolk på nödhjälpsarbeten; så har man t. ex. skickat ut sjömän tillhörande eldarpersonalen på vägbyggen i landsorten. Jag vill därvidlag erinra om, att även om dessa arbetslösa sjömän besitta krafter och färdigheter tillräckliga för att utföra dessa arbeten, så äro de i alla fall icke försedda med kläder, så att de kunna vistas på arbetsplatserna, och det

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.) skulle alltså bli för dyrt för dem att arbeta vid sådana reservarbeten, om de skulle skaffa sig nödig utrustning också. Man borde kanske taga särskild hänsyn till just eldarpersonalen, ty dessa sjömän äro som sagt, icke försedda med lämplig utrustning för att ge sig ut på vägarbeten i de olika landskapen i Sverige.

Vad jag nu sagt kan måhända vara tillfyllest i detta sammanhang. De påpekanden, som gjorts här, komma ju sedan att behandlas, likaså försäkringsfrågan, där jag också har ett par önskemål, som jag då skall be att få framföra.

När herr Hamrin hade sitt anförande, visade han oss en ganska diger lunt, bestående av blockadannonser, som han samlat på. Det var annonser om sammanlagt 332 blockader, vilka utfärdats under förra årets senare hälft, och av dessa annonser var det endast 84, som innehöllo meddelande om upphävida blockader under samma tid. Han ansåg, att det kändes svårt, för honom åtminstone, att se, att arbetarna under förra året, när det var stor arbetslöshet och bekymmersamt på många områden, hade utfärdat så många blockader som 332 stycken, men endast upphävt 84. Han glömde emellertid att redogöra för, hur många av dessa blockadannonser, som varit införda i samma tidning flera gånger å rad. Det brukar nämligen vara så, att arbetarorganisationer, som råkat i konflikt, bruka ha sina blockadannonser införda två, tre gånger i veckan, och följaktligen skulle man kunna reducera de 332 blockaderna med minst en tredjedel, varigenom summan icke blir så avskräckande hög. Om man därjämte drar ifrån de 84 upphävida blockaderna, så återstår det ju icke så förfärligt många. Tänker man vidare på att en och samma organisation kanske vid ett eller annat tillfälle infört flera blockadannonser, riktade mot olika blockadföremål, såsom fallet var under chaufförkonflikten, då blockader riktades mot olika droskenummer, så förstår man, att blockadannonsernas antal skall bli ganska stort. Om man från herr Hamrins sida gjort sig besvär med att titta litet närmare på detta, så hade man icke behövt vara så rädd för att arbetarorganisationerna skulle bli så besvärliga vid tillämpningen av det förslag till arbetslöshetshjälp, som nu föreligger.

Det var också några talare här i går, som påpekade, att nödhjälpslönerna borde sättas så lågt, att de icke skulle på något sätt verka störande på den allmänna marknaden, och man har vid många tillfällen både i tidningspressen och i övrigt visat sig synnerligen rädd för att nödhjälpslönerna skulle sättas så högt, att arbetarorganisationerna så att säga skulle få en trumf på hand gentemot arbetsgivarna och således kunna tilltvinga sig högre löner. Man har emellertid i det sammanhanget glömt bort att tala om hur arbetsgivarna burit sig åt under den gångna tiden, då nödhjälpslönerna varit låga. Sålunda har man från arbetsgivarsammanslutningarnas sida utnyttjat dessa låga löner på det sättet, att man pressat ned arbetslönerna för arbetarna, och man kan ju fråga sig, om icke arbetsgivarsammanslutningarna borde ha samma skyldigheter som arbetarorganisationerna ha, när det gäller dessa saker, och försöka vara en smula lojala. Jag vet, att beträffande sjöfolket har man försökt och tack vara de direktiv man har från arbetslöshetskommissionen, också lyckats att reducera bemanningen på en del fartyg. Man har exempelvis i Landskrona i år dragit in en å två matrosar på, jag tror det var sex fartyg, och detta lyckades tack vare den omständigheten, att de arbetslösa sjömännen, som haft kontantunderstöd i skånehamnarna, blivit avstängda från sådant kontantunderstöd ända tills dessa besättningsmän hade godkänt, att matroserna drogos in från fartyget. På samma sätt har det skett på andra områden, och man kan fråga sig, om det är rätt och billigt att arbetsgivarna på detta sätt skola få utnyttja de förutvarande direktiven till sin egen förmån.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Min bänkkamrat, herr Ossbahr, talade i går kväll också om att det borde ha lämnats större anslag till försvaret och att man skulle ha visat mera intresse i särskilda utskottet för fältkanonerna och deras lavetter i stället för att bevilja så stora anslag till det direkta bekämpandet av arbetslösheten. Det vore skäl för honom att titta på den saken litet närmare. Han borde fundera en liten smula, om det kan vara någon idé med att ha nya och fina fältkanoner men samtidigt ställa det så, att man icke har några människor, som ha vilja eller lust att stå bakom kanonerna. Det är väl ändå icke meningen, att man skall samla ihop fina kanoner och lägga på hög för att några stycken officerare skola få tillfälle att gå och titta på dem och vara stolta över att den svenska armén är försedd med sådana bra skjutvapen. Man bör nog se till att de arbetslösa känna med sig, att de ha ett fosterland att försvara, innan man går in för att skaffa vapen, som dessa arbetslösa skola använda. Det kunde eljest hända att de arbetslösa, om de icke under sådana bekymmersamma tider, som nu råda, få effektiv hjälp, komma att vägra att tjänstgöra vid de kanoner, som herr Ossbahr är så särskilt intresserad av att de skola finnas till.

Med detta skall jag, herr talman, be att få instämma i det yrkande, som framställts från den socialdemokratiska gruppens sida.

Herr Osberg: Herr talman! Den nu snart tilländalupna riksdagen har haft till sin största uppgift att vidtaga åtgärder för arbetslöshetens bekämpande. Säga vad man vill, så har den nu sittande regeringen gjort betydelsefulla framställningar, och många av dessa äro, kan man säga, av en alldeles ovanligt stor betydelse. Det har även från enskilda riksdagsmän kommit framställningar, som gått i samma riktning. Jag måste dock i någon mån vända mig mot det sätt, varpå vederbörande utskott har behandlat de gjorda framställningarna. Naturligtvis har jag icke anledning att göra det i fråga om alla dessa framställningar, men om man går från fall till fall och granskar de ärenden, som kommit på riksdagens bord, finner man, att man har gjort mycket litet för att hjälpa någon del av de arbetslösa till att bliva egna företagare. Jag skall emellertid närmare redogöra för min tankegång och skall då syssla något med sådana beslut, som varit ägnade åt försök att placera ut de arbetslösa såsom egnahemsföretagare. Man har väl knappast någonting annat att välja på än att låta en del av de arbetslösa komma till jorden. Detta låter kanhända inte särdeles angenämt i dessa tider, när det är så svårt och tråkigt ställt även på detta område, men man måste bortse därifrån och se till grundbetingelserna för människornas existens. Man har ju i realiteten knappast någonting annat att hålla sig till än jorden. Människorna måste ha föda och hus att bo i, och så måste de ha någonting att kläda sig med. När man har fått dessa grundbetingelser tillgodosedda, är det naturligtvis lättare att reglera och avhjälpa svårigheterna, när de vid olika tillfällen yppa sig.

Närmaste anledningen till att jag vid behandling av detta utlåtande begärt ordet är, att herr Olsson i Ramsta och jag för någon tid sedan väckte en motion, däri vi begärde, att riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t om utredning, huruvida det skulle vara möjligt att under närmaste tiden anskaffa några tusen småbruk. Nu förhåller det sig så, att även en sådan rörelse kan bli förfelad, om den icke handhaves på ett förnuftigt sätt. Framför allt bör man, när det gäller egnahemsanskaffningen och liknande åtgärder, låta tyngdpunkten i organisationen vara förlagd till kommunerna, där folk känna varandra och där de kommunala myndigheterna ha reda på varje individ och på förhand veta vilka, som skulle kunna lämna sig för och ha framgång med dylika egnahemsföretag. Om vi bortse från de redan nu arbetslösa, vilka till hu-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
vudsaklig del bestå av industriarbetare, så få vi icke glömma, att det för varje år tillkommer en ny årgång ungdomar ute på landsbygden. För några år sedan var det vanligt, att en stor del av dessa emigrerade till främmande länder för att där söka sin utkomst. Men för närvarande finnes icke denna möjlighet, ty alla portar äro, kan man säga, stängda för dem. De äro uteslutan- de hänvisade till sitt eget land. Dessa unga människor, som äro fostrade på landsbygden, ha ännu icke fått några vanor, men de skulle icke önska något högre, än om de nödtorftigt kunde skapa åt sig ett hem ute i bygderna. Om man gör urvalet med urskilning och gallrar med förstånd, bör det icke vara så farligt — det är jag säker på — att sätta i gång med sådana företag. Vår egnahemsrörelse har stelnat i formerna och blivit alltför byråkratisk. Folket ute i bygderna har börjat förstå detta och det är väl den närmaste orsaken till att det på senaste tiden har bildats en förening, kallande sig »Jord åt arbetslösa». Det förefinnes stort intresse för denna sak och det är folk av olika social ställning, som intresserat sig för saken. Det är nu bara att hoppas, att denna förening skall kunna ingripa på ett förståndigt sätt för lösande av dessa problem.

Jag har förut omnämnt, att herr Olsson i Ramsta och jag väckt en motion i förutnämnda syfte. Det finnes även andra, som gjort framställningar i den vägen, såsom herr Johan August Larsson från Brålanda i första kammaren och herr Pettersson i Dahl i andra kammaren. Utskottet har ju i stort sett ställt sig sympatiskt till dessa framställningar och har icke avslagit framställningarna utan föreslagit, att ett belopp av 700,000 kronor skall ställas till förfogande, så att man för detta belopp skulle kunna anställa något slags prov i det syfte, som man här gjort framställningar om. Dessa frågor ha nu varit remitterade till statens egnahemsstyrelse och domänstyrelsen, och dessa två styrelser ha ställt sig något så när sympatiska till framställningarna. Men vidare har man vänt sig till riksräkenskapsverket och statskontoret. Dessa båda myndigheter avstyrka dock framställningarna på det bestämdaste med den motiveringen, att det är så dåligt ställt med jordbruket, att det icke är värt att i någon nämnvärd grad fortsätta med en dylik rörelse. Varje parti har ju skickat sina s. k. spetsar till det särskilda utskottet, för att så duktigt folk som möjligt skulle komma att granska dessa frågor. — Det är då förvånande, att utskottet i detta fall vänt sig till sådana statsinstitutioner som riksräkenskapsverket och statskontoret för yttrande. Ty man måste väl ändå säga sig, att det är lämpligare att låta det praktiska livets män bedöma dessa saker än låta de tjänstemän, som sitta inom dessa verk, göra det. Vad skall man för övrigt, när man vill förminska arbetslösheten, komma och bjuda folk för någonting? Det finns knappast någonting annat att göra än det, som vi ha föreslagit. Som jag förut nämnt, så har man ju här föreslagit och fattat beslut rörande många, nyttiga och präktiga saker, men när dessa arbeten äro fullföljda, så är ju antalet arbetslösa lika stort igen. Jag tänker nu särskilt på den i olika orter överdrivna vägbyggnadsverksamhet, som man har igångsatt, där det redan förut finns vägar. Man river upp en väg, fastän den väl tjänat sitt ändamål. Man bygger den ena vägen efter den andra för miljoner, och när den nya vägen blivit färdig, och man förstört en massa åkerjord till den nya vägen, står man där med samma antal arbetslösa som förut. Pengarna äro förbrukade och så måste man taga sig till med någonting annat. Om man åtminstone bemödade sig om att för en del av dessa penningar giva fart åt egnahemsföretagen i bygderna, skulle man snart kunna skönja en inverkan till det bättre. Jag tänker här närmast på det stora belopp, som man tänkt anslå till kontantunderstöd. Jag undrar, om det icke varit lämpligare, att utskottet föreslagit åtminstone en del av detta belopp, som man tänker giva

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
i kontantunderstöd, att användas till sådana arbeten, som främjade egnahemsbildning eller bildandet av mindre jordbruk. Lite var måste säga sig, att det skulle vara vida förnuftigare och lämpligare, och jag tror att ingen i detta land har någon så stor glädje av att uppbära kontantunderstöd utan att fullgöra någon som helst prestation till samhällets bästa. Nu är det naturligtvis så, att man icke helt kan undvara dessa kontantunderstöd, ty det finnes personer, som kanhända icke kunna användas till grovarbete. Det måste alltså finnas medel tillgängliga för kontantunderstöd, men jag tycker, att man därvid skurit till alldeles för mycket. Man borde därför ha tagit en del av detta belopp till sådana arbeten, varom jag här talat, då det säkerligen skulle verka befrämjande i syfte att minska de arbetslösas antal.

Jag vill för min del, herr talman, framställa en vädjan till den sittande regeringen att till en kommande riksdag beakta detta spörsmål. Jag skulle också vilja göra en vädjan till mina kamrater i kammaren, att man icke förbiser detta utan lägger sig vinn om att få någon rättvisa i dessa saker. Hade det nu varit så, att man kunde vänta sig att arbetslösheten vore en övergående företeelse, då hade det varit riktigt, om utskottet vidtagit tillfälliga åtgärder för att komma ifrån den värsta arbetslösheten. Men är det någon i regeringen eller någon av riksdagens ledamöter, som har en sådan uppfattning om arbetslöshetens karaktär? Det tror jag näppeligen, och då blir det bara att fortsätta med detta surrogat undan för undan och dragas med den stora anhopning av arbetslösa. Jag tror för mitt vidkommande, att vårt land har lättare än de flesta andra länder att reglera sin arbetslöshet. Man kan anställa en jämförelse mellan oss och t. ex. ett sådant land som England. England har inga vidder, till vilka de arbetslösa kunna skickas. Ja, England har ju sina kolonier, men det är icke heller så lätt. Man vet ju vilket svar England erhöi ifrån sina kolonier, när det gjordes en hemställan, att kolonierna skulle mottaga arbetslösa från England.

Om vi sträva allvarligt, tror jag, att vi under den närmaste tiden skola kunna göra mycket för att förminska de arbetslösas antal. Jag vill också säga herrarna, att det bör man göra, medan man har medel till sitt förfogande. Man bör icke göra slut på pengarna på tillfälliga åtgärder, för att man sedan skall stå där utan pengar och med samma antal arbetslösa som förut.

Jag skall icke gå in på ett bedömande av detta stora utskottsbetänkande, som här föreligger, ty det har redan ventilerats på så många håll och från så många sidor, men jag har ansett det vara min skyldighet att här framföra, vad jag sagt, för att få en rättelse till stånd.

Här ha ett par andra talare, herr Lundqvist i Rotebro och herr Weijne talat om arbetslösheten bland ungdomen. De ha naturligtvis icke då närmast tänkt på den arbetslösa jordbruksungdomen, men jag förstår att dessa talare ha sina bekymmer, när det gäller den ungdomen, för vilken de gjort sig till talesmän. Jag ber herrarna t. ex. att göra vad göras kan för att borteliminera mångsyssleriet. Om man kunde åstadkomma en bättring härvidlag, skulle det bli plats för många duktiga ungdomar. Det är ju något vådligt, när man tänker på alla dem, som kostat på sig dyrbara studier och som sedan år efter år få gå utan att kunna utnyttja sina kunskaper. På samma sätt förhåller det sig med den jordbrukarungdom, som växer upp i bygderna. Herr Fast talade i går om, att det är en mångfald ungdomar, som icke ha någon sysselsättning, och det är ju helt naturligt, att dessa människor äro bedrövade. Det är dessa ungdomar, som jag vill ha ut på vidderna, för att de skola kunna sätta i gång med egen verksamhet.

Herr talman! Jag har velat säga dessa ord till den verkan de hava kan. Jag hoppas, att vi kunna inställa oss på arbete i den riktningen, vilket jag an-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
ser är nödvändigt, om vi skola kunna tänka oss att få någon bättring i förhållandena här i landet. Jag har intet yrkande.

Herr **Andersson** i Tungalsta: Herr talman! Jag ber att få säga till den siste ärade talaren, som talade om sin motion, att jag tror i likhet med vad utskottet givit uttryck åt, att den sak, som här herr Osberg talade för, är bäst betjänt av, att man går fram på det försiktiga sätt, som utskottet föreslagit. Erfarenheterna på detta område ha visat, att det icke finnes något som är farligare för en sak, som man vill främja, än att man går åstad och vidtager åtgärder, som sedan visa sig ej leda till ett lyckligt resultat, och får bakslag. Jag tror, att det är lyckligast att pröva sig fram, och jag vill försäkra, att jag för min del och, som jag tror, även utskottets övriga ledamöter varit synnerligen intresserad av denna sak och att vi äro villiga att, om den kommer fram vidare, för vår del bidra till, att frågan får en lycklig lösning.

Vid det föreliggande utskottsbetänkandet ha fogats några reservationer av de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet. Jag tillåter mig begagna tillfället att redan under principdebatten fästa kammarens uppmärksamhet på åtminstone en av dessa reservationer. Det gäller den reservation, som återfinnes på sidan 156 i betänkandet. Vi ha reserverat oss till förmån för en viss uppmjukning av de övergångsbestämmelser, som äro föreslagna av utskottet. Det gäller, att de för kommunerna fördelaktigare bestämmelser, som utskottets förslag innehåller, skulle i viss omfattning och i vissa fall kunna komma kommunerna till godo, som redan påbörjat statskommunala reservarbeten. Reservanternas föreslå, att statsbidrag till material, arbetsledning och transporter vid statskommunala reservarbeten må i särskilt ömmande fall kunna tilldelas kommun jämväl i fråga om företag, till vilka statsbidrag beviljats före den 1 juli 1933. Det finnes åtskilliga kommuner, som ha stor arbetslöshet och svagt skatteunderlag, vilka ha planerat statskommunala arbeten, som äro avsedda att pågå kanske ett och två år framåt. Det skulle säkerligen för dessa kommuner vara av största betydelse, om det bereddes möjlighet, på sätt reservanternas föreslagit, för Kungl. Maj:t att i vissa ömmande fall medgiva, att även dessa kommuner komma i åtnjutande av de fördelaktigare bestämmelser, som innefattas i utskottets förslag. Under gårdagens debatt gjordes från flera högerreservanternas sida gällande, att det nuvarande arbetslöshetssystemet, d. s. k. svenska systemet, slagit synnerligen väl ut. Och man beklagade livligt från det hållet, att riksdagen nu stod i begrepp att slå in på andra och oprövade vägar. Jag tror, att alla av kammarens ledamöter, som haft möjlighet att på nära håll se verkningarna av reservarbetssystemet med de direktiv, som gällt hittills för dessa arbeten, icke gärna kunna vara benägna att instämma i dessa uttalanden. Jag har, herr talman, för min del den bestämda uppfattningen, att det är på hög tid, att riksdagen i detta avseende slår in på nya, bättre och förnuftigare vägar. Jag skall icke vidare uppehålla mig vid detta. Jag kan i det avseendet till alla delar instämma i den karaktäristik av detta system, som under gårdagens debatt uttalades av herr Fast. En arbetslöshetspolitik, som med rätta för de arbetslösa framstå som orättfärdig, som genom sina direktiv ger de arbetslösa, vilka nödgas använda sig av den hjälp samhället ger, en känsla av mindervärdighet, en sådan arbetslöshetspolitik förtar all arbetsglädje och medför skador, som det kanske blir mycket svårt i framtiden att kunna läka. Arbetslöshet överhuvud taget är i och för sig en tillräckligt stor olycka, det är icke samhället värdigt att genom okloka och orättfärdiga direktiv och bestämmelser för hjälpen åt de arbetslösa lägga ytterligare sten på börda.

Jag skall, herr talman, inskränka mig till att taga upp en annan punkt,

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
som under gårdagens debatt var föremål för ganska många talares uppmärksamhet. Man gjorde gällande från högerreservanternas sida, att de nya bestämmelser angående reservarbetslönen, som utskottet här föreslagit, skulle komma att bli till den allra största skada och olycka framför allt för jordbruksnäringen. Man menade att genom dessa förbättrade arbetsvillkor arbetskraften komme att tagas från jordbruket och på det sättet jordbruket beredas svårigheter att erhålla nödig arbetskraft. Lantarbetarna, framhöll man, komme att göra sig arbetslösa och anmäla sig till arbetslöshetskommittéerna för att erhålla nödhjälpsarbete. Jag tror icke, att det finnes något som helst verkligt fog för dessa farhågor. Jag kan som exempel nämna, att i den trakt, där jag är bosatt, förekommo under åren 1927—1929 ganska rikliga arbetstillfällen av den art, som reservarbetena i allmänhet utgöra. Det var arbeten, som utfördes till i marknaden vanligen förekommande löner. Jag har icke sett något fall, där en lantarbetare lämnat sin anställning och sökt komma in vid dessa arbeten. Det är för övrigt ganska naturligt detta. Arbetarna äro i allmänhet i dessa tider icke så lättsinniga, att de lämna en någorlunda fast och säker arbetsanställning för att taga ett tillfälligt arbete av vilken natur som helst, och allra minst om det gäller ett arbete, som är så impopulärt, som de statliga reservarbetena varit hittills. Jag menar alltså, att dessa farhågor kunna icke vara grundade på verkligheten, utan det är väl snarare så, att man vill försöka skrämma dem av kammarens ledamöter, som äro särskilt ömtåliga på detta område, att ej gå med på dessa löneförbättringar.

Jag vill slutligen med några ord uppehålla mig vid den debatt, som har förekommit särskilt under gårdagen beträffande den uppgörelse, som träffats mellan regeringen och representanterna för bondeförbundet. Jag konstaterar, att man från högers och de frisinnades sida i tidningsartiklar och i debatten har gjort gällande, att man här skulle bedriva en klasspolitik, som vore ovärdig den svenska riksdagen. När således representanterna för landets båda största medborgargrupper enats om åtgärder, som äro avsedda att bringa hjälp åt hundra tusentals medborgare, som äro stadda i betryck och nöd, karakteriserar man en sådan åtgärd från det hållet som en ovärdig klasspolitik. Man förstår emellertid, att detta tal i verkligheten icke är så allvarligt menat, när man i nästa ögonblick förebrår bondeförbundets representanter, att de velat vara med om att sammankoppla frågan om hjälp till jordbruksnäringen med frågan om hjälpen till de arbetslösa, och man menar, att det hade varit lämpligare, att man löst frågan om jordbrukshjälpen fristående och gått med på vad där föreslagits men sedan försämrat förslaget om hjälp till de arbetslösa. Det är väl ändå så, att man här rekommenderar en politik, som med fog kan karakteriseras såsom klasspolitik. Den viktigaste uppgift, som den nu pågående riksdagen har sig förelagd, är ju att bringa hjälp och stöd åt de stora medborgargrupper, arbetare och jordbrukare, som hårdast drabbats av krisen. Om regeringen och den socialdemokratiska riksdagsgruppen vägrat att vara med om denna hjälp för jordbruket på grund av att man tidigare under helt andra förhållanden icke velat vara med om vissa åtgärder, som man nu på grund av i mycket väsentliga avseenden förändrade förhållandena anser vara tillräddliga, så menar jag, att man med rätta gjort skäl för att bli klandrad. Jag är, herr talman, övertygad om, att det bland de båda största medborgargrupperna här i landet, arbetarna och de arbetande bönderna, råder djup och allmän tillfredsställelse över, att representanterna för dessa båda grupper kunnat enas till positivt handlande, en handling, som ju visar, att man är medveten om, hur beroende de olika folkgrupperna äro av varandra, och att man vill vara med om att visa samhällssolidaritet icke bara i ord utan även i handling. Jag är övertygad om, att det förslag som föreligger kommer att

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
bli till gagn och medföra ökad produktiv verksamhet och ökat välbstånd i landet.

Jag ber att få ansluta mig till utskottets förslag på denna punkt.

Herr Hage: Herr talman! Jag har huvudsakligen begärt ordet för att yttra mig i några spörsmål, som beröra *övre Norrland* och speciellt Norrbotten, och som behandlats på sidorna 91—93 i utskottets utlåtande. Jag tycker mig ha anledning att göra det icke minst därför, att det väckts en del motioner i dessa frågor, och dessutom därför, att Norrbotten — som procentuellt är det av arbetslösheten mest tyngda länet i landet — icke har råkat få någon representant i det s. k. välfärdsutskottet.

Innan jag emellertid övergår till detta, skall jag be att få rikta några ord till herr Herou, som i går höll ett ganska hetsigt anförande mot socialdemokraterna. Jag vill emellertid bara säga, att vi, som suttit här ganska länge i riksdagen, ha ju hört det talet från herrar kommunister mycket, mycket ofta vid en del beslutsfattande här och det har då sagts, att om socialdemokraterna ginge in för den eller den linjen, skulle det komma ett sammanrasande för partiet och kommunisterna skulle gå fram på grund av detta. Det där har upprepats år från år, men vad skall det tjäna till att upprepa den där läxan ideligen? Ty vi veta ju, att alla dessa profetior icke visat sig sanna. De ha icke gått i uppfyllelse. Tvärt om har det blivit så, att för var gång herr Herou eller någon annan från hans parti varit uppe och dundrat, så har vid nästa val det socialdemokratiska partiet gått fram, under det att det kommunistiska Kilbomspartiet krumpit ihop till den lilla sekt det nu är. Ungefärligen detsamma vill jag säga till herr Brädefors. Han höll också ett anförande, där han gjorde gällande, att det, som nu socialdemokraterna gått in för, icke är tillfredsställande. Men då vill jag säga till honom detsamma, som jag många, många gånger sagt i diskussioner till kommunister: Kan herr Brädefors anvisa någon väg för att skapa den politiska maktställning för arbetare i första och andra kamraren, som måste vara förutsättningen för att kunna genomföra de längre gående och för arbetarklassen fördelaktigare beslut, som vi enligt herr Brädefors mening borde gå in för? Det vore ofantligt mycket mera fruktbärande och nyttigt att utreda *den* saken än att syssla med demonstrationsanföranden och yrkanden, som icke ha någon möjlighet att resultera i fördelar för arbetarklassen.

Efter detta vill jag komma fram till det, som gav mig anledning att begära ordet, nämligen *övre Norrlands* arbetslöshetsfrågor och speciellt Norrbottens arbetslöshetsspörsmål. Dessa frågor behandlas, som sagt, på sidorna 91—93 i utlåtandet. Här ha en del motioner, som väckts från vårt håll och som speciellt röra *övre Norrland* och Norrbotten, mottagits ganska kyligt och jag vill med anledning därav säga några ord.

Jag tänkte då först betona, att det är min uppfattning, att de vägar man bör gå, när det gäller att bekämpa arbetslösheten i *övre Norrland*, är framför allt att åstadkomma *betydande bro- och vägarbeten*. Jag har tillåtit mig motionera särskilt därom, att man skulle igångsätta arbete med s. k. *nybyggesvägar*. Men även vägar av annat slag och brobyggen torde vara synnerligen lämpliga arbetslöshetsarbeten. Det är faktiskt så, att särskilt i *övre Norrland* föreligger en efterfrågan på anslag av denna art, som betydligt överskrider de anslag, som i år lämnats under kommunikationshuvudtiteln. Jag tror, att det skulle vara en synnerligen lämplig åtgärd att utfylla den stora balans, som nu finnes på detta område, genom att — när det gäller att använda arbetslöshetsmiljonerna — anslå betydande summor från det anslaget även till väg- och brobyggnader. Särskilt anslagen till odlings- eller nybyggesvägar äro i Norr-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
botten och Västerbotten synnerligen efterfrågade. Detta framgår också av de stora summor, som begärts av myndigheterna däruppe. Jag vill också säga i det sammanhanget, att om man i stor utsträckning vill komma till rätta med arbetslösheten, vinner man, genom att igångsätta arbeten av detta slag i stor utsträckning, att man kan behålla befolkningen däruppe. Människorna kunna då få sysselsättning så nära sin hembygd som möjligt. Nu vet jag visserligen, att man har i någon mån frångått denna princip, när det gäller att anordna arbeten. Man har sagt speciellt med avseende å Norrbotten, att det behövs ett bortsändande av den övertaliga arbetskraften däruppe. Man har också ordnat det så, att man skickat en del folk söder ut, och man har kanske haft den förhoppningen, att när man sänt dem söder ut de kanske skulle börja acklimatisera sig därnere och inte komma tillbaka. På det sättet skulle man kanske kunna åstadkomma — har man resonerat — ett överförande i någon mån av den övertaliga arbetskraften till söderut belägna trakter. Nu vill jag emellertid säga, att jag tror, att det experimentet ej i någon vidare mån resulterat i det man velat åstadkomma. Ty det är ju att märka, att bristen på arbete är så stor även i andra bygder, att det i allmänhet blir så, att när arbetslöshetsarbetet upphör, så komma dessa arbetslösa hums tillbaka till Norrbotten, därför att de ej kunna få arbete på den plats söderut, där de haft arbetslöshetsarbete.

Jag vill emellertid i det sammanhanget kasta fram en annan tanke, som förts fram i motioner från Norrbottens län, nämligen rörande möjligheten att åstadkomma ett överförande av övertalig arbetskraft till andra delar av landet, men på ett annat sätt än det som jag här nämnt. Det projektet har framförts i en motion av herr Asplund. Han har tagit upp den frågan på det sättet, att han vill undersöka möjligheten att sätta i gång arbete vid Spetsbergsgruvorna och överföra dit en del av den yngre arbetslösa befolkningen i Kiruna och Malmberget. Jag vet väl, att det finnes en del folk, som säger, att det är rena romantiken. Men jag undrar likväl, om man får betrakta saken så. Jag tror tvärtom, att detta förslag har åtskilligt för sig. Man bör åtminstone ha anledning att diskutera den frågan. Meningen var väl för resten, när vi lade oss till med Spetsbergsgruvorna, att vi skulle *använda* dem. När det nu finnes en massa människor i Norrbotten, särskilt i malmfälten, som äro arbetslösa och övertaliga, så är det väl rimligt, att man energiskt undersöker, om det icke finnes någon möjlighet att under några år försöka med ett experiment där uppe vid Spetsbergen, d. v. s. man skulle kanske kunna börja återigen upptaga driften vid gruvorna. Man skulle kanske på det sättet kunna giva dessa unga människor en möjlighet till förtjänster där uppe. Det är också att märka, att på Spetsbergen finnes det mycket små utsikter att kunna förstöra pengarna. Få de alltså en skaplig penning där, kunna de samla ett litet kapital. I Norrbotten har man gått in för att utbilda arbetslösa gruvarbetarsöner till jordbrukare vid en anstalt, den s. k. Wittjärvsgården. Man kunde då tänka sig, att de människor, som vistats något eller några år på Spetsbergen och där samlat en slant, kunde på grundval av detta kapital inköpa ett jordbruk någonstans här i landet eller på annat sätt använda den samlade slanten till startande av något, som skulle giva dem bärning.

Jag vill också erinra om, att det finnes en del andra uppslag, som framförts i motioner i det sammanhanget. Utskottet har ju i viss mån varit avvisande, men i viss mån har utskottet uttalat sig för att en undersökning av dessa saker bör ske. Jag vill då uttrycka den förhoppningen — särskilt med hänsyn till den oerhört stora arbetslösheten i Norrbotten — att denna sak, som särskilt gäller Norrbotten, upptages till en verkligt allvarlig undersökning, där man icke går ut från gamla förutfattade meningar, utan verkligen med allvar och vilja

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
att göra någonting griper sig an med de olika projekten till lösning av dessa saker, som framkastats i våra motioner.

Med uttalande av den förhoppningen skall jag, herr talman, inskränka mig till detta, och i huvudfrågan ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Golvvasta: Herr talman! Jag hade icke tänkt att gå upp i denna debatt vid den nu föredragna punkten, utan jag hade tänkt att spara det till litet senare eller tills vi fingo upp själva finansfrågan i den stora krishjälpen, men då några talare före mig i går togo upp det spörsmålet till betraktande, ansåg jag, att jag också kunde begära ordet för att säga något i den delen.

Men, herr talman, då jag nu har ordet, kan jag icke annat än be att få göra några reflexioner i anledning av den debatt, som fördes här i går. Det var ett genomgående drag hos oppositionen och reservanterna till detta förslag, att man klandrade själva uppgörelsen, själva överenskommelsen, som säges — och det är väl riktigt — ha träffats utanför utskottet. Detta skulle vara en fullkomligt vidrig handling, icke värdig den svenska riksdagen, och det skulle komma att skada vårt parlamentariska liv etc. etc., såsom skildrats här i grälla färger. Men, herrar kammarledamöter, var det dock icke så, att när statsministern tog upp dessa spörsmål, dessa förhandlingsspörsmål med de borgerliga partierna, de borgerliga partiernas ledare icke avvisade denna excellensens strävan att söka förhandlingar, att söka komma till samförstånd. Såvitt jag har reda på det, gällde detta såväl arbetslöshetsfrågan som jordbruksfrågan. Är det riktigt, så tycker man det är något underligt, att oppositionen nu förfasar sig över det sätt, på vilket överenskommelsen har skett, när man själv var villig att förhandla på samma sätt.

Det sades här av herr Hamrin i går, att han var förvånad över den omsvängning i tankesätt gentemot jordbruket, som inträtt hos socialdemokraterna och den ur det socialdemokratiska partiet framsprungna regeringen. Han yttrade, att socialdemokraterna hade tidigare ända till i fjol varit motståndare till såväl rimliga som orimliga krav från jordbrukarnas sida på åtgärder till stöd för jordbruket. Om man skulle söka läsa ut vad herr Hamrin menar med sitt tal om orimliga förslag, så menar jag, att vi från bondeförbundshåll vunnit så mycket tillmötesgående i våra krav, att vi äro fullt belåtna. Jag kan icke finna, att de krav vi framställt tidigare ha varit av någon annan art. När herr Hamrin kan draga den slutsatsen, att det tidigare har framlagts orimliga förslag, så ligger det nära till hands att draga den slutsatsen nu, att till och med regeringen och socialdemokraterna ha gått till mötes på sådana punkter, som herr Hamrin tidigare ansett såsom orimliga. Om man anser det vara på det sättet, så äro vi sannerligen icke ledsna åt den jordbruksvänlighet, som från regeringspartiets sida visats oss i år. Men jag är fullkomligt övertygad om att regeringen har gjort detta i känslan av att det är till hela landets och folkets gemensamma bästa. Och när vi från bondeförbundshåll ha biträtt den överenskommelse, som nu har träffats och beträffande vilken jag hoppas, att vi om några timmar skola gå till beslut, så ha vi gjort detta i känslan av att denna överenskommelse mellan två stora folkgrupper är ett försök att lösa dessa svåra krisproblem, såväl arbetslöshetsproblemet som svårigheterna för det svenska jordbruket, och att det är en handling av det allra största mått, som jag under min icke alltför korta riksdagsmannatid varit med om att genomföra. Jag hoppas och tror, att den avspänning man talat om tidigare mellan dessa båda folkgrupper skall bli en verklighet. Blir det en sådan, kan det absolut icke vara till skada för landet, och därför skulle jag absolut vilja instämma i det yttrande, som jag hörde

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
herr finansministern fälla i lördags i första kammaren. Han sade, att det kunde inte vara till skada för landet, om två stora folkgrupper eller en stor majoritet äro fullt eniga att vidtaga en viss åtgärd. Det måste ligga något riktigt och övertygande i detta.

Herr Lindman sade i går, att han var nästan moraliskt indignerad över denna överenskommelse, som har skett i arbetslöshetsfrågan, icke därför att han ansåge det ligga något oriktigt i att giva stöd åt jordbruket utan därför att han ansåg det oriktigt, att jordbruksfrågan löstes i samband med arbetslöshetsfrågan. Dessa båda frågor ha lösts i ett sammanhang, och det är för den skull han känner sig indignerad. Jag har ju tidigare påpekat, att — så vitt jag icke är alltför illa underrättad — skedde underhandlingarna på ett tidigare stadium med de borgerliga partiernas ledare, och man hade då båda dessa frågor under diskussion. Visserligen har jag hört berättas, att det från herr Hamrins sida och kanske även från herr Lindmans sida ansågs, att dessa båda frågor skulle lösas var för sig. Men jag undrar, hur det skulle ha gått med båda dessa frågor, om man icke ställt dem mot varandra. Ja, det är väl fråga om, i fall vi då fått dem lösta. Jag vill erinra t. ex. om frågan om färgning av margarin i fjol, hur den löstes i första kammaren med de borgerligas röster, och jag erinrar litet grand om hur det var med margarinfrågan i lördags. Det har förklarats i den stora borgerliga pressen och särskilt i några stockholmstidningar, att man kunnat lösa dessa frågor med de borgerligas hjälp. Det ställdes då med rätta en fråga av statsministern till herr Carleson, huruvida han lovat sin medverkan i denna fråga för att säkerställa en margarinaccis, och på den frågan fick han ett svar, som jag icke nu behöver upprepa. Jag vill bara konstatera, att i den frågan hade man åtminstone i denna kammare icke kunnat åstadkomma en borgerlig majoritet, och den frågan har för oss varit av synnerligen stor vikt. Men för resten, jag vill tillägga, att vi ha sett dessa spörsmål på det sättet, att det, för att man skall åstadkomma en hållbar grund för dessa rätt drastiska saker, är av vikt, att man söker åstadkomma ett så brett och starkt röstunderlag som möjligt. Det måste vara klokare än att söka genomföra så långt gående förslag gentemot halva det svenska folket. Det är min uppfattning.

Herr Anderson i Norrköping åberopade i går, att denna överenskommelse var en för rättsuppfattningen sårande handling. Sedan tillade han, att den naturliga självläkningen komme att förhindra denna överenskommelses genomförande. Vad menade herr Anderson med sitt yttrande om denna självläkedom? Han menade givetvis, såvitt jag förstår, att man skall låta hela den deflationistiska rörelse, som vi tidigare haft under en lång följd av år, fortsätta ända tills vi komma ner till botten så att säga. Jag frågar mig då, hur det är möjligt, att högern — såsom han själv uttalade — har tagit på denna fråga med ansvar, ett ansvar, som han till och med ansåg vara av en annan valör än det ansvar, som man menade skulle åvila majoriteten. Hur är det ställt? Vi skola titta litet på hur det är ställt för jordbruket. Hur är det med jordbrukets skuldbörda jämfört med tiden före 1914? Jo, alla veta vi, att vi ha en skuldbörda, som närmar sig den dubbla mot före 1914. Hur skall det vara möjligt för näringslivet, speciellt det svenska jordbruket, att förränta en skuldsomma, som är den dubbla mot före 1914 med produktpriser, som ligga under 1914 års nivå? Vi måste väl kunna säga bestämt, att om detta skulle få fortsätta, om prisfallet skulle få fortsätta, så måste det ovillkorligen ske en katastrof. Den saken är fullständigt klar, den hade jag alldeles klar för mig redan vid remissen av statsverkspropositionen. Jag skall be att få erinra om vad jag då tillät mig yttra i den frågan, så att man icke skall kunna göra det påståendet, att det har skett någon omsvängning i min åsikt från den tiden

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
till nu, något som man velat i visst sammanhang påbörda bondeförbundet. Jag sade så här bland annat i remissdebatten: »Enligt den gamla ekonomiska uppfattningen borde en kris, som jag nyss uttryckte mig, botas genom självläke-dom. Jag är av den uppfattningen, att man inte bör eller kan hålla på denna gamla uppfattning eller på de gamla teorierna om enbart självläke-dom, utan att staten har en ovillkorlig plikt att försöka hejda nedgången, så att priserna icke få rutscha ända ned i botten.» Alltså vill jag bara här konstatera, att jag redan vid genomläsandet av regeringens statsverksproposition var på det klara med att vi måste taga till kraftåtgärder för att hejda nedgången, för att så att säga söka få hjulen i gång.

Herr Anderson i Norrköping betecknade också det förslag, som nu föreligger på riksdagens bord och som jag hoppas blir genomfört, såsom ett jätte-experiment, för all del, säger han, ett mycket intressant sådant för dem, som genomföra detsamma, men så mycket besvärligare för dem, som skola betala det. Ja, herr talman, när man läser igenom regeringens förslag till finansierande av denna krishjälp, så är det klart, att man så att säga baxnar. Här förelåg dock förslag om upplånande av 160 miljoner kronor. Man skulle betala dessa lån med korttidsamorteringar på fyra år. Till dessa korttidsamorteringar har man först beräknat använda de inkomster, som härleda sig från arvslottsskattningen, som tidigare givit mellan 15 och 17 miljoner kronor om året och vissa år ännu flera miljoner kronor. Man har i statsverkspropositionen räknat med i genomsnitt 15 miljoner kronor under fyra å fem år framåt. Då fattas det 25 miljoner kronor för att nu nå upp till 40 miljoner kronor, som man anser nödvändiga för att kunna amortera av denna summa på 160 miljoner kronor på fyra år. Man föreslog en kvarlåtenskapsskatt, en helt ny anordning, som jag nu inom parentes helt kort vill yttra mig om. Den avslogs av det särskilda utskottet, och man har till och med i utskottet fått enighet på den punkten, då ingen reservation där föreligger. Vad är det nu för pengar, som ytterligare skola tagas ut av den svenska förmögenheten, för att man därmed skall betala den kristidshjälp, som vid första påseende ser så våldsamt stor ut. Jo, man har efter en genomgående omräkning kommit till ett lånebehov av cirka 150 miljoner kronor, men man har ansett, att av detta lånebehov 25 miljoner kronor kunde räknas vara av sådan art, att de kunna lämna staten avkastning och sålunda kunna redovisas såsom en kapitaltillgång. Alltså återstå 125 miljoner kronor för korttidsamorteringar. Om man då i första hand har det belopp på 15 å 17 miljoner kronor, som arvslottsskatten ger, återstår att för varje år skaffa ett belopp av cirka 8 miljoner kronor eller alltså en summa av cirka 40 eller högst 50 miljoner kronor för dessa fem år. Det är mycket pengar för allt i världen. Det är mycket pengar som man rör sig med, men i jämförelse med vad man vid första påseendet var böjd att taga ut av förmögenheterna för att täcka dessa kristidskostnader, ter det sig åtminstone för mig icke så oöverkomligt, att man, utan att alltför hårt gå på förmögenheten, skulle kunna tänka sig att höja arvslottsskatten med, låt mig säga, 8 å 9 miljoner kronor under fem år. Och så skulle man ha finansieringen klar. Jag har velat i korthet säga dessa ord, herr talman, när det gäller att taga ut pengar ur förmögenheterna till finansiering av denna krishjälp, att det blir ändå icke en så blodig summa, när man räknar om det hela, och när det hela skall kunna sluta på låt oss säga 40 å 50 miljoner kronor.

Ja, herr talman, med anledning av detta ber jag att få yrka bifall till den föredragna punkten.

Herr Lindman: Herr talman, ärade ledamöter av kammarerna! Då jag nu får ordet för replik, har det gått ungefär bortåt ett dygn, sedan det an-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
förande hölls, i anledning varav jag vill replikera. Replikan kommer då litet post festum, men den får lov att komma i alla fall.

Jag vill då endast gentemot hans excellens herr statsministern förklara, att den promemoria, som han talade om, och som överlämnades vid det sammanträde, då han förhandlade med av partierna utsedda delegater, nämligen den 23 maj, känna vi alla till. Förhandlingarna den dagen slutade utan att något godkännande skedde från någon av parterna. Nu säger emellertid statsministern, att han icke förhandlade med några enskilda ledamöter från något av de borgerliga partierna. Det är ju givet, att när han säger det, tror jag honom, och om den saken skall jag icke hysa det ringaste tvivelsmål. Statsministern menar alltså, att de underhandlingar, som han förde med bondeförbundet, voro icke enskilda förhandlingar. Det är mycket riktigt, att de icke voro det. Det var nya förhandlare, utsedda av bondeförbundet, med vilka förhandlingarna fördes. Då emellertid man upptager förhandlingar med dessa nya bondeförbundsförhandlare, så vill det förefalla mig, som om det verkligen varit på sin plats och varit en mycket naturlig åtgärd, om man underrättat de andra borgerliga partierna, som varit med om förhandlingarna förut, att man nu förhandlade med nya delegater, utsedda från bondeförbundet. Underrättelsen om att så varit fallet, eders excellens herr statsministern, den fick jag den 27 maj på morgonen i brev från professor Westman, och då fick jag också en p. m., som var uppsatt såsom resultat av vad dessa förhandlingar lett till. Jag fick den på morgonen med posten hemma i min bostad, och, då jag icke kunde råka professor Westman, besvarade jag den samma dag skriftligt med den förklaringen, att det fanns förhandlingsvilja hos högerpartiet. Då var emellertid saken i själva verket avgjord. Den var ju avgjord redan på morgonen, när jag fick brevet, ty bondeförbundet hade ju fattat sitt beslut föregående kväll, och den blev ytterligare avgjord på middagen samma dag, då det socialdemokratiska partiet hade sammanträde mellan kl. 5 och 6 och för sin del beslöt att godkänna överenskommelsen.

Herr statsministern talade i sitt anförande om att han i sista stund gjorde ett försök att få med även andra partier men att detta misslyckades. Jag talade visserligen icke själv med honom — han vände sig icke till mig — men jag fick ju av herr Westman ett brev på middagen att statsministern skulle ha svar före kl. 7. Det var omöjligt. Jag fick sedan ett meddelande från samma håll, att det skulle vara svar före kl. 10. Det var plenum i kammarerna, och det var icke möjligt att mellan kl. 7 och 10 få något sammanträde med högerpartiet. När emellertid dessa meddelanden kommo till mig, var det i själva verket redan för sent. För övrigt vill jag omedelbart tillägga, att om denna promemoria skulle ha kunnat godkännas av högerpartiet, så måste det ovillkorligen ha medfört nya förhandlingar, ty högerpartiet kunde självfallet icke taga promemorian oförändrad. Det förefaller, som om man på den beryktade lördagen den 27 maj skulle ha försökt att få högerpartiets medverkan till ett godkännande av promemorian utan att lämna tillfälle till några vidare förhandlingar. Jag förklarar fullkomligt tydligt och klart, att såsom denna promemoria var, kunde den icke antagas av oss.

I detta sammanhang vill jag fästa uppmärksamheten vid ett yttrande, som herr Pehrsson i Bramstorp hade denna lördagen eller troligare dagen förut. Det förekom i en intervju med danska tidningen Politikens korrespondent i Stockholm och stod omnämnt i Stockholmstidningarna på lördag morgon. Herr Pehrsson i Bramstorp förklarade där beträffande den av bondeförbundets riksdagsgrupp utsända kommunikén, att de nu inbjödo de övriga partierna till underhandlingar, som skulle gälla såväl arbetslöshetsfrågorna som vissa stödåtgärder för jordbruket. Ja, jag vet ju icke vilken tid på fredagen som denna

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
intervju förekom, men bondeförbundet fattade ju sitt beslut fredag kväll, och jag fick veta om vad det innehöll på lördag morgon.

Jag skall strax komma in på vad herr Pehrsson i Bramstorp uttalade under debatten i går, men jag skall först be att få fortsätta en liten smula med hans intervju i denna tidning. Intervjun förekom, som sagt, på fredagen. Han säger där, att beträffande nödhjälpsarbetarnas löner ansåg hans parti, att dessa borde ligga litet under lönerna i den fria marknaden. Alltså på fredag eftermiddag eller fredag kväll förklarade herr Pehrsson i Bramstorp, att lönerna borde ligga något under lönerna i den öppna marknaden, men samma kväll godkände bondeförbundet de nu föreslagna lönebestämmelserna, ehuru de då voro något olika avfattade än vad de sedermera blivit. På grund av vilka omständigheter de blivit förändrade vet jag icke. Nu hakar man sig bara fast vid, att om det behövs några åtgärder, skall man avbryta arbetet eller permittera arbetarna. Jag vill se, hur det kommer att gå, när man skall avbryta reservarbeten för en kortare tid — jag tror icke det blir så rasande lätt att göra det — för att permittera arbetarna och sedan upptaga arbetet igen.

Från detta kommer jag nu över på herr Pehrssons i Bramstorp yttrande i kammaren i går. Han uttalade sin förvåning över att vi på högersidan uttryckt vårt missnöje över att en omsvängning hade skett beträffande jordbrukshjälpen, och han sade på ett senare ställe enligt telegrambyråns referat, att han kan icke dela herr Lindmans missbelåtenhet med att socialdemokraterna avvikit från sitt program för att ge jordbruket en bättre hjälp. Ja, skulle jag någonsin ha uttalat något sådant, då har jag gjort mig skyldig till ett misstag, som jag sannerligen får be vem som helst om ursäkt för, men jag är övertygad om att jag aldrig kunnat uttala mig på det sättet. Jag har gång på gång vid sammanträden med mitt eget parti talat om denna jordbrukshjälp, och jag är övertygad om att varenda ledamot av mitt parti har röstat för jordbrukshjälpen. I högerns program ingå alla de saker, som förekomma i denna jordbrukshjälp. Det finns ingen möjlighet, att herr Pehrsson i Bramstorp har kunnat finna något uttalande i mina anföranden om att jag varit missbelåten med detta. Jag är tvärtom mycket belåten, och jag skall bli ännu mera belåten, om socialdemokraternas omvändelse beträffande jordbruket kommer att bli bestående för framtiden, om vi för framtiden ha att räkna med ett socialdemokratiskt parti, som, i motsats till vad förhållandet tidigare har varit, verkligen besinnar jordbrukets nöd och svårigheter och vill vara med om att hjälpa. Kanhända har herr Pehrsson i Bramstorp såsom en av ledarna för den ena förhandlande gruppen en uppgift att fylla genom att se efter att det kommer att bli på det sättet. Man har kanske rättighet att uttala, att man hoppas, att det skall bli så, ty vi veta ju alla vilken inställning socialdemokraterna förut ha haft till dessa frågor. Man behöver ju endast hänvisa till den ena frågan efter den andra för att klarlägga den saken, och det känna vi alla för övrigt här i kammaren.

Men sedan, herr talman, fällde herr Pehrsson i Bramstorp i samband med jordbrukets intressen det yttrandet, att som var att vänta storfinansen hemförde segern. Vad menar herr Pehrsson i Bramstorp? Menar han, att storfinansen hemfört segern i denna fråga? Äro vi högermän några representanter för storfinansen, vi alla som här tillhöra högerpartiet? Vad menar herr Pehrsson med det? Jo, jag vet vad herr Pehrsson menar, och det skall jag tala om för kammaren. Han syftar här till att skapa en legendbildning. Det skall bli en legend, som skall föras ut över Sveriges bygder under sommarens lopp och i fortsättningen, att här har stått en strid om jordbruksfrågan

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
och andra frågor, och där har högerpartiet och storfinansen hemfört segern. Var så god! Gör detta! Vi skola nog tala om vilka som hemfört segern. För övrigt, vad är det, som bondeförbundet i denna uppgörelse har varit med om, men som jag varit emot? Jo, det är de 10 miljoner, som skola utlånas till industrien för att utföra byggnader, vilka lån, som jag nämnde i mitt anförande i går, skola betalas med av staten upplånade medel, vilka i sin tur skola återbetalas med arvsskattemedel under en period av låt ass säga 4 å 5 år. Jag är emot detta, men herr Pehrsson är med om det. Och för övrigt, herr talman, på samma sida som jag står i dag herr Pehrssons partiordförande, herr Olsson i Kullenbergstorp. Är han också representant för storfinansen?

Herr Pehrsson i Bramstorp talade om att i industrien, förmodar jag det var, eftersom han nämnde en lön på 9 kronor, kan man, om man på endera sidan icke är nöjd med lönerna utan vill höja eller sänka dem, upptaga förhandlingar och gå i strejk eller börja lockout, men i så fall kunna icke arbetarna få arbetslöshetshjälp och därför, sade han, är det oriktigt att påstå, att reservarbetslönen skulle hindra lönesänkningar, när sådana behövas. Ja, det är sant, att industrien i allmänhet är bunden av kollektivavtal, och att det där utkampas strider, understundom hårda nog, mellan de olika organisationerna, fackföreningarna och arbetsgivarföreningen. Det är emellertid klart, att det kan icke vara något önskvärt för Sveriges näringsliv, dit jag också räknar, utöver industrien, jordbruket och andra näringar, att man i dessa tider höjer reservarbetslönerna, ty därigenom skapar man ju möjlighet att genomdriva krav på lönehöjningar även i det enskilda näringslivet. I varje fall kan man icke där komma till en sänkning av lönerna utan sannolikt svårare strider än vad annars skulle vara fallet. Vad vi framför allt velat framhålla i denna sak är emellertid, att sedan detta förslag genomförts, det kommer att bli en allmän lönehöjning från början till slut. Det blir icke bara de höga reservarbetslönerna, som höjas, ehuru väl de höjas proportionsvis mest. För reservarbetare i Stockholm kommer ju lönen att höjas från 7 till 9 kronor. Tror man, att det kan gå alldeles spårlöst förbi? Man höjer nu också de lägre lönerna, såsom jag tillät mig tala om i går. Förut har man sagt, att reservarbetarlönen skall ligga under grovarbetarlönen, men nu säger utskottet, att det skall vara grovarbetarlönen, och reduktionen har fallit bort. Detta kommer att medföra löneförhöjningar för kommunerna, för jordbrukarna och för vägdistrikten, ty det skall ingen människa kunna inbilla mig, att en sådan lönehöjning går spårlöst förbi. Någon verkan måste den väl få.

Man har förut klagat över från många håll, att reservarbetarlönen till och med har överstigit jordbrukets och skogsbrukets arbetarlöner, men detta förhållande måste ju nu bli ännu värre. Det är detta, som jag menar, att man icke tillräckligt har beaktat. Hur vill man i längden kunna upprätthålla den ordningen, att man exempelvis skall höja lönen för en vägarbetare, under det att jordbruket faktiskt icke kan höja lönen till sina jordbruksarbetare, fastän dessa ligga lägre. Det är sådana saker, som göra, att jag undrat över och alltjämt undrar över, att man på det håll, som företrädes av herr Pehrsson i Bramstorp, har kunnat vara med om denna uppgörelse i arbetslöshetsfrågan.

Så till sist, herr talman, fällde herr Pehrsson i Bramstorp ett yttrande, för vilket jag skall säga ett tack till honom men naturligtvis endast under förutsättning, att han ser till att vad han uttalat kommer att bli effektivt av de nya vännerna. Han sade, att han hoppades, att arbetarnas organisationer och ledare också skola se till att vissa hittills på sina håll praktiserade metoder icke längre bli tillämpade, och att regeringen också skulle verka för att så skedde.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

I vissa fall, tillade han, ha saker förekommit, som vi alla äro ense om icke böra tillåtas. Ja, det är verkligen så sant, som herr Pehrsson här säger det. Det är mycket, som icke är, som det borde vara. När man läser denna mängd av meddelanden om trakasserier och blockader och allt möjligt, blir man ju hart när förtvivlad över att sådant skall förekomma i en tid som denna, när vi diskutera arbetslösheten. Litet var måste ju också känna sig fundersam, när en stor strejk pågår inom byggnadsfacket samtidigt som riksdagen gör stora ansträngningar att genom upplånande av pengar sätta i gång stora byggnadsarbeten. Det är en anomali, helt enkelt, att sådant skall förekomma på samma gång. Jag menar alltså, att herr Pehrsson i Bramstorp skulle redan nu söka påverka regeringen att verka för att sådant icke skall förekomma.

Emellertid, herr talman, skall jag be att ett ögonblick få återkomma till själva frågan om arbetslösheten. Jag skall dock icke länge uppehålla mig därvid. När jag läste mina anteckningar rörande herr statsministerns ena anförande i går, fäste jag mig vid, att han hade sagt, att de vinster, som nu tillkommit, gällde reservarbetslönen och konfliktdirektiven. Han sade samtidigt, att han icke studerat den praktiska betydelsen härav men väl den psykologiska. Det är klart, att varje sådan fråga har en psykologisk betydelse, men jag vill fråga: Skall icke en realiteternas man i alla fall även se på det, som är det reella, nämligen sakens praktiska betydelse, och icke bara på den psykologiska? Han tillade vidare, att staten skall icke driva en lönepolitik, som siktar till att pressa ned lönerna på allmänna marknaden. Jag skulle vilja vända på saken och göra en motfråga: Skall då staten driva en lönepolitik, som höjer lönerna i allmänna marknaden? Är det riktigt? Hade det icke varit vida riktigare att behålla lönesystemet sådant det var? Såvitt jag förstår, ha icke några allvarligare klagomål framförts från dem, som ha åtnjutit dessa löner.

Sedan kom denna paradox från statsministerbanken, att reservarbetslönerna hittills icke bidragit till att driva ned lönerna, och nu gör man bara en liten obetydlig ökning. Ja, men det är väl alldeles klart, att även om statsministern menar, att dessa löner hittills icke bidragit till att driva ned lönerna i den öppna marknaden, så är det väl därför icke sagt, att det gör detsamma, om man höjer reservarbetslönerna. Det kommer ju att verka på annat sätt.

Nej, herr talman, det är, som om man inte riktigt ville förstå de synpunkter, som högern har lagt på detta, och det beror naturligtvis till mycket väsentlig del därpå, att man är bunden genom ett avtal och icke har fria händer på alla håll att kunna uttala sig så, som man kanske annars skulle göra. Vad vi inom högern frukta för, det är, att det skall bli betydligt ökade utgifter för staten och icke blott för staten utan även för kommunerna och för näringslivet. Det är vidare de väldiga lånesummorna, som enligt vad vi i går påvisat komma att stiga till 400 miljoner kronor — en kolossal siffra för ett land som Sverige. Vi hysa fruktan för det kommande året, om vilket vi ännu icke veta något. Det kan ju hända, att den förbättring av konjunkturläget, som man tydligen kan spåra i Förenta Staterna och även kanske på andra håll, kan komma att göra sig gällande, men då kommer sannerligen förbättringen i vårt land icke på grund av dessa stora lån och de anordningar, som nu vidtagas, utan den kommer oss tillgodo genom påverkan utifrån. Så till sist frukta vi för löne- och konfliktdirektiven, som komma att verka fördyrande över hela landet.

Detta är, skulle jag vilja säga de huvudsakligaste skälen, varför vi gå emot denna uppgörelse och mot det, som står i utskottets betänkande. Vi kunna icke tillägna oss den optimistiska uppfattning, som de ha, vilka varit med om denna uppgörelse.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman! Jag har ingen vidare aktning för den metoden att i en diskussion bemöta punkt för punkt, men jag har en känsla av att jag blir nödgad att under detta replikanförande uppehålla mig vid en del detaljer, som det i en stort upplagd debatt vore all anledning att förbigå.

Först ett ord till herr Hamrin! Han talade om min ömtalighet på grund av att jag hänvisade till den frisinnade reservationen. Jag vet icke, om jag visade någon särskild rörelse, när jag talade om vad herr Hamrin skrivit. Men det var för mig ganska naturligt att ställa den frågan; om verkligen i detta ögonblick de män, som representera det frisinnade partiet i det särskilda utskottet, tycka, att den angelägnaste uppgiften är att försöka få den föreställningen fastslagen, att regeringen står här i själva verket med ett stort nederlag. Jag gjorde den anmärkningen icke på grund av min ömtalighet, utan därför att jag har en viss uppfattning om en regerings ställning och om vad en regering bör tåla. Det förefaller mig, att om man hade den meningen, som herr Hamrin i reservationen givit uttryck åt, nämligen att regeringen i själva verket släppt allt vad den velat och blott accepterat vad andra önskat, skulle den naturliga parlamentariska konsekvensen av herr Hamrins yttrande bli, att han konstaterat, att den regeringen icke kan representera den rikspolitik, som nu skall föras. Den konsekvensen har herr Hamrin icke velat draga, och därför förefaller det mig, som om han endast hade lust att i sista stund ge ett sådant där litet stick, som för övrigt i så riklig mån förekommit under denna debatt.

Därefter ett par tillrättalägganden. Man kan ju aldrig göra anspråk på att, när man håller ett långt tal, åhörarna i varje detalj skola följa ens ordvändningar, utan man får vara beredd på att det blir åtskilliga misstolkningar. Det är i två rätt väsentliga punkter, som man tolkat ut vad jag sagt på ett oriktigt sätt. Det gäller då först de stora beloppen. När jag konstaterade, att riksdagen är beredd att bevilja anslag till åtgärder mot arbetslösheten och till allmänna arbeten i en omfattning som aldrig tidigare, och när jag därjämte konstaterade, att när det gäller dessa stora belopp, till och med högern varit med ett mycket långt stycke, har herr Lindman bland annat sagt: »Jaså, är ändå icke 43 miljoner någonting? Här rullar man icke med 10 miljoner utan med ytterligare 100 miljoner kronor. Här ha vi en statsminister, som förkunnar för den svenska riksdagen, att 43 miljoner är väl ingenting att tala om.» Jag säger, att hade jag fört ett sådant språk, hade jag icke suttit här såsom statsminister. Vad jag sagt är, att skillnaden mellan vad den ena gruppen representerar ifråga om de allmänna arbetenas omfattning och vad den andra gruppen representerar är icke tillräckligt stor, för att man skall kunna göra gällande, att den ena sidan representerar den stora klokheten och den andra sidan den ansvarslösa äventyrligheten. Detta är vad jag velat ha sagt för att ungefär lägga saken till rätta. Sedan skall jag gärna förnöja herr Lindman med att förklara, att jag skulle vara mycket glad, om icke blott dessa 43 miljoner utan många fler miljoner kronor stodo till förfogande under den svåra tid, som möter regeringen, när den skall göra upp nästa budget.

På samma sätt var det en misstolkning av vad jag sade, när jag talade om reservarbetarlönerna och om den lilla skillnad, som där fanns. Jag hänvisade bland annat till herr Hamrins reservation, och jag antydde, att man möjligen hade kunnat komma ännu längre ifråga om de oreducerade lönerna i de lägre ortsgrupperna. Det har faktiskt talats om att man skulle komma upp ända till 5 å 6 kronor om dagen. Och jag visade då också, att hade man gjort det, skulle av de 800 kommuner, för vilka arbetslöshetskommissionen fastställt

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

grovarbetarelönerna, sex kommuner komma att lämnas utanför. Jag drog icke den slutsatsen, att det var bagateller som skilde de olika ståndpunkterna, men jag sade, att det som skiljer är alldeles för litet för att på den grunden öppna en stor politisk process. Jag tror, att om man överhuvud taget skall föra en diskussion, är det nog ganska nödvändigt, att sådana preciseringar av vad man vill ha sagt också beaktas.

När jag nu talat om detta, har jag en naturlig anknytning till en fråga, som framställt många gånger under denna debatt, nämligen om nu skillnaden var så liten, varför då icke regeringen kunde ordna det så, att det blev en allmän uppgörelse. Jag ber att få fästa herrarnas uppmärksamhet på att de, som ställt den frågan till regeringen, aldrig någon gång kommit på den ganska naturliga tanken att fråga sig själva: Varför gjorde vi ingenting för att komma fram till en uppgörelse? Om man skall träffa en uppgörelse, måste det väl vara en ganska naturlig sak, att det icke blott är den ena parten, som skall göra eftergifter. Om man till slut skall komma till ett enigt resultat, måste det väl bero på att man från alla sidor är så besjälad av samförstånd, att man kan gå varandra till mötes så långt, som det överhuvud taget är möjligt. Då komma vi till den frågan: Fanns det då någon möjlighet för den ena eller andra sidan att gå längre än vad man redan gjort? Jag talar icke om slutsummorna. Jag talar heller icke om konfliktdirektiven, där det utslutande är högern, som för talan för de gamla direktiven och som gör det på ett sätt, som måste ha klargjort för kammaren, att där hade icke funnits någon verklig vilja att tillmötesgå de synpunkter, som delas av den mycket övervägande delen av vårt folk.

Jag talar om lönerna och kommer in på frågan om den lilla skillnaden eller — om man vill för den fortsätta agitationen — den stora skillnaden. Varför ansåg regeringen, att den gått till yttersta gränsen av medgivanden med det förslag, som den presenterade partierna? När regeringen framlade sitt förslag, avsåg det anordnande av allmänna arbeten till marknadens vanliga löner, och de restriktioner, som regeringen ville behålla, voro icke lönenedsättningar utan arrangemang för att utdryga arbetstillfällena, nedsättning i arbetstiden o. dyl. När det gällde att undersöka vad vi på denna punkt kunde gå med på, kommo vi fram till att man skulle acceptera för reservarbetarna en på samma sätt som hittills för olika orter fastställd grovarbetarelön, som emellertid, sedan den var fastställd, icke fick ytterligare reduceras. Herr Lindman talar om att detta betyder, att man därigenom fastläser den allmänna lönenivån. Arbetslöshetskommissionens hittills fastställda grovarbetarelöner ha alltid hållit sig i underkant. Det har många gånger uppstått tvister, huruvida dessa grovarbetarelöner voro riktigt fastställda, och i några fall har Kungl. Maj:t nödgats ingripa. Ingen gång, såvitt jag förstår, ha några grovarbetarelöner fastställts på ett sådant sätt, att de till punkt och pricka motsvarat den allmänna lönenivån inom grovarbetarefacket. Jag kan taga ett exempel, som varit föremål för handläggning i regeringen, det bekanta Malmöfallet. Här hade — jag tror, att jag minns siffrorna någorlunda riktigt — de socialdemokratiska ledamöterna inom arbetslöshetskommittén ansett, att grovarbetarelönen i Malmö borde fastställas till 9 kronor om dagen, och de borgerliga representanterna hade ansett, att 7 kronor 40 öre var den riktiga grovarbetarelönen för Malmö stads vidkommande. Arbetslöshetskommissionen fastställde sedan grovarbetarelönen till 6 kronor 50 öre, och sedan Kungl. Maj:t återförvisat till arbetslöshetskommissionen detta ärende och ärenden av liknande art för ny behandling, fastställde arbetslöshetskommissionen en grovarbetarelön till 7 kronor om dagen, d. v. s. 40 öre lägre än de borgerliga representanterna inom arbetslöshetskommittén i Malmö ansett skäligt. Jag nämner

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
detta exempel för att illustrera, att den metod, man har för fastställande av grovarbetarelönerna, i regel leder till att grovarbetarelönerna hålla sig till den lägsta möjliga nivå i jämförelse med de egentliga marknadslönerna.

Emellertid har man efter det gamla systemet icke nöjt sig med sådana lågt fastställda grovarbetarlöner, utan sedan dessa låga grovarbetarlöner blivit fastställda, har man reducerat dem till reservarbetarlöner. Vi ansågo nu, att det var en betydande vinst, om man åtminstone kunde komma dithän att reduktionen försvann, och att för reservarbetarna fastställdes löner, jämförliga med de lägsta grovarbetarlönerna. Sedan vi från vår utgångspunkt gjort detta medgivande, var det ganska naturligt, att varje ytterligare medgivande från vår sida vore oerhört påkostande. Då började denna diskussion om att icke reducera i de lägre lönegrupperna, och, såsom jag redan nämnt, fanns det en viss villighet att gå ganska långt upp på skalan i det avseendet. Däremot vidhöll man, att lönerna skulle reduceras på de dyrare orterna, alltså huvudsakligen i storstäderna. Den vinst, som skulle kunna göras rent ekonomiskt på en sådan reducering, skulle bli mycket ringa. Hade man gått på en oreducerad lön av — låt oss säga — 6 kronor, tror jag, att man skulle kunnat räkna den merutgift, som skulle bli följden av oreducerade löner på de återstående orterna, till några hundratusentals kronor. Jag frågar mig nu. Är det rimligt att för detta göra en skillnad mellan vissa orter i landet och andra orter? Vi ha försökt att genom denna uppgörelse avlägsna onödiga irritationsmoment från arbetslöshetspolitiken. Om man följt den linjen att för ett större antal grupper fastställa en oreducerad grovarbetarlön men för andra grupper behålla en reducerad lön, skulle följden blivit, att man skapat en undantagsställning i försämrande avseende beträffande lönerna för vissa arbetargrupper. Det skulle mot en sådan politik kunna anföras, att man behandlat olika skikt av de arbetslösa på olika sätt. Det är möjligt att man säger: det bekymrar oss icke så mycket, ty det är väsentligen industriarbetarna, som det skulle drabba. Jag tycker, att man skulle kunna förstå, att vi, som representera ett parti, som i hög grad bygger på anslutning ifrån industriarbetarna, ha alldeles särskilt svårt att vara med om en sådan undantagspolitik för industriarbetarna. Det skulle ha blivit kvar där ett mycket allvarligt irritationsmoment utan att man skulle för staten hava vunnit några ekonomiska fördelar.

Redan detta gör det ganska naturligt, att jag, även om jag var med om under förhandlingarna att diskutera dessa möjligheter, till sist måste säga mig, att det kan icke vara rimligt att begära av regeringen och det socialdemokratiska partiet att gå med på ett sådant arrangemang. Detta föranledde, att när vi hade gjort, enligt mitt förmenande, mycket betydelsefulla eftergifter, även när det gällde reservarbetarlönerna, ansågo vi det rimligt, att återstoden av eftergifterna för att komma till ett samförstånd skulle göras från det andra hållet. Jag understryker detta ytterligare. Det är icke rimligt, om man skall träffa en uppgörelse, att ställa krav på den ena parten, att den skall göra eftergift efter eftergift, medan man själv säger: nu kan jag icke vara med, nu vill jag icke längre diskutera på den punkten.

Det är för resten en egendomlighet, som har slagit mig under dessa diskussioner. Det har klagats alldeles särskilt över, att reservarbetarlönen skulle ligga över jordbruksarbetarnas löner och att det skulle vålla alldeles särskilda svårigheter för jordbruket att erhålla den nödvändiga arbetskraften, därest detta system finge fortfara. Vad innebär den hamrinska reservationen? Jo, att man skall bibehålla oreducerade grovarbetarlöner på de lägsta orterna, d. v. s. på de orter, där skogsarbetarnas och jordbruksarbetarnas löner spela den största rollen. Man har alltså själv här ansett, att man kan just på dessa orter lämna den synpunkten, som säger, att reservarbetarlönen måste ligga ända nere vid

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
eller under lantarbetarlönen för att icke innebära några risker, när det gäller anskaffningen av arbetskraft till jordbruket. Vi hava tänkt oss en annan anordning. Om det skulle visa sig, att vid ett visst tillfälle det uppstår svårigheter att få arbetskraft till jordbruket och skogsbruket, så skall arbetslöshetskommissionen vara befogad att genom förkortning av arbetstiden eller inställande av arbetet på de orter, där det är nödvändigt, ingripa reglerande. Herr Lindman förklarade, att han skulle vilja se, hur detta toge sig ut i praktiken. För min del kan jag icke inse, att det möter några större svårigheter. De arbeten, som i detta fall kunna komma i fråga, äro i mycket stor utsträckning vägarbeten eller arbeten av liknande slag, där icke arbetet avsevärt förryckes genom en tids uppehåll. Jag kan mycket väl tänka mig, att om man har orter, varifrån till exempel arbetskraft till betfäkten i väsentlig mån rekryteras, man just vid ett sådant tillfälle, då det öppnar sig arbetsmöjligheter av annat slag än reservarbetena, överväger, huruvida man icke just vid det tillfället bör låta dessa öppna arbeten absorbera en del av dem, som sysselsättas vid reservarbetena.

För övrigt hava ju herr Lindmans invändningar ganska liten tyngd, eftersom han säger, att redan de nuvarande lönerna hava denna verkan, och han icke yrkar på, att man skall införa ett nytt system med ytterligare nedpressning av reservarbetarna i ett eländigt läge.

I det sammanhanget kanske jag bör säga ett ord om talet om kommunernas ökade utgifter. Jag har svårt att se, att ett reservarbetssystem, där man dock håller lönen nere på den lägsta marknadsnivån, skall kunna hava någon påverkan på den allmänna lönebildningen i höjande riktning. Det kan bli avsevärt ökade utgifter för kommunerna, i den mån de bidra till statskommunala arbeten och alltså få utbetala en något ökad reservarbetslön. Men hur har det varit nu? Har det icke varit ett ganska utbredd förhållande, att kommunerna på grund av de låga reservarbetarlönerna hava försökt alla möjliga utvägar för att fylla ut dessa låga löner, så att de möjliggjort arbetarnas existens? Jag tycker, att det för kommunerna skall vara betydligt angenämare att taga den ökade utgiften i form av ett lönebidrag, som möjliggör försörjning, än att dels medverka till otillräckliga löner och dels sedan belasta sin fattigvård för att möjliggöra för reservarbetarna att leva.

Det är en sak här för resten, som gärna kan efterlysas. Det ansågs nödigt i början vid behandlingen av dessa frågor att igångsätta en utredning rörande sambandet mellan reservarbeten och fattigvård. Det meddelades vissa resultat, som gävo vid handen, att reservarbetare i mycket stor utsträckning hava måst för sig själva och i än större utsträckning för sina familjer anlita den allmänna fattigvården för att kunna leva. Undersökningen togs tillbaka. Vi hava aldrig fått veta något om det slutliga resultatet. Vi, som hava följt dessa frågor, veta emellertid, att det måste ligga en stor sanning i de första meddelandena. Vi känna till, att det har mångenstädes varit nödvändigt att hjälpa reservarbetarna till en levnadsmöjlig inkomst just genom anlitan av fattigvården. Jag tror, att det har varit ett allmänt önskemål att försöka undanröja ett sådant missförhållande.

I detta sammanhang kanske jag också bör säga något om den vädjan, som herr Lundqvist i Rotebro gjorde för de privatanställda. Det finnes hos regeringen och inom det parti, som regeringen närmast stöder sig på, en fullt öppen blick för att det finnes grupper, som hava svårt att tillgodogöra sig de hjälpmöjligheter, som staten mobiliserar för de arbetslösa. Detta har varit ett av skälen, varför regeringen önskade, att man i arbetslöshetspolitiken skulle lämna det gamla systemet och gå över till ett system, som möjliggjorde en större variation i arbetsmöjligheterna. Och framför allt siktade vi till, när vi föreslogo

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.) statsåtgärder för att öka arbetsmöjligheterna i den allmänna marknaden, att dessa åtgärder skulle underlätta för grupper, som hittills varit utestängda, att tillgodogöra sig de statliga åtgärderna.

Nu har herr Lindman här talat ganska ironiskt om vissa av de förslag, som i detta fall innefattas i utskottets utlåtande. Han har talat om de 10 miljonerna för lån åt den enskilda industrien. Han har talat om de tre och en halv miljonerna för subvention av enskild verksamhet, och han har talat om de åtta och en halv miljonerna, som skulle gå till kommunala beredskapsarbeten. Han har avfärdat allt detta som av noll och intet värde. Han har till och med antytt, att det är närapå löjligt att tänka sig, att den svenska industrien skulle hava någon nytta av att man ställde tio miljoner kronor till dess förfogande såsom lån. Jag ber eder inom högern överväga, vad det innebär, detta motstånd mot åtgärder, som onekligen äro ägnade att direkt möjliggöra fortsättande av privat verksamhet, eventuellt att utvidga denna. Där är det fält, där de privatanställda tjänstemännen hava de bästa möjligheterna att tillgodogöra sig de statliga åtgärderna genom att få stanna i sina sysselsättningar eller genom att eventuellt beredas nya sysselsättningar. Det är nämligen icke på det sättet, när man nödgas nedlägga ett företag, att man bara avskedar arbetarna men sörjer för tjänstemännen. Det tillhörde en för länge sedan förgången patriarkalisk tid. I vår tid behandlar arbetsgivaren arbetarna i fabriken och arbetarna på kontoret ungefär likadant, och det är därför en mycket betydande fråga, hur man skall kunna bringa någon hjälp åt de mellanlager, som här komma i trängsmål. Nu hava vi, låt oss säga, en industri, som har naturliga levnads-möjligheter men som arbetar under tillfälligt svåra förhållanden. Den kan icke mobilisera de nödvändiga rörelsemedlen genom bankerna eller på annat sätt. Den nödgas vända sig till staten. Då skulle vi i ett sådant fall enligt herr Lindman säga, att det intresserar oss icke. Verksamheten skulle få stanna, och tjänstemännen och arbetarna bleve arbetslösa. Vi avse just att med dessa medel kunna göra nytta både för arbetargrupperna och för sådana andra grupper, som hava svårt att tillgodogöra sig de vanliga arbetslöshetsåtgärderna.

När det gäller subventionen, har jag en viss anledning att erinra om herr Ekmans yttrande här i går. Han liksom herr Lindman talade om denna subvention som ytterst farlig, därför att den skulle hjälpa mindre goda företag i konkurrensen med de andra företagen. Och han fruktade framför allt, att man skulle uppmuntra till en produktion, som lämnade ett överskott, vilket tvingade oss att kasta ut en mängd varor på exportmarknaden, vilket skulle i sin ordning driva ner priserna. Man har ju många tillfällen att bliva förvånad. Och jag kan icke hjälpa, att jag blir fortfarande litet förvånad, när jag hör industriens män stå och varna för att ordna det så, att vi kunna få exportera mera än vi hittills exporterat. Å andra sidan ligger det naturligtvis i vad man här säger en sanning och en ganska stor sanning. Därför har regeringen ju också vid handhavandet av medel av samma slag hittills förfarit med all försiktighet — och jag kan i detta ögonblick säga: tyvärr! med alltför stor försiktighet. På grund av de varningar, som hava givits i riksdagen, har regeringen iakttagit en mycket stark restriktion, bland annat, när det gällt understöd för att uppehålla vissa sågverk. Och vi befinna oss nu i det läget, att vi hava tillgång till mindre än vi kunna avsätta. Det skadar ju icke, att kammaren vet, att det har förekommit ett fall, då regeringen kunde inverka på importen men då regeringen måste medgiva import av virke utifrån på den grund, att man icke kunde tillfredsställa behovet här hemma. Jag tror, att när man känner sådana saker, har man en mycket stor anledning att vara kallsinnig mot dessa varningar, som komma. Och jag tror, att det är en riktig politik att med beaktande av alla omständigheter se till, att arbetet verkligen kan komma

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
i gång och på ett sådant sätt, att olika grupper kunna tillgodogöra sig detta arbete.

Kanske jag också bör beröra vad man här sagt om statens lönepolitik, om fackföreningarna och om byggnadsstrejkerna. Herr Lindmans referat på den punkten av vad jag sagt var ju icke riktigt. Jag har framhållit här, hurusom man från de borgerligas sida har lagt ner ganska stor möda på att övertyga oss om, att reservarbetarlönerna hittills icke kunna hava haft någon nämnvärd inverkan på den allmänna lönenivån. Det vore andra faktorer, som där hade varit avgörande. Och jag drog av detta den slutsatsen, att har det icke kunnat ske hittills, är det föga troligt, att den förändring, som nu sker, kommer att hava en sådan inverkan. Regeringen är angelägen om att i dessa tider, då alla arbetstillfällen måste tillvaratagas, göra allt vad den kan för att förhindra konflikter på arbetsmarknaden. Men jag tror, att man gör klokt i att observera, att där också finnas två parter. Jag har haft en viss anledning att taga del av vad som borde göras i fråga om byggnadskonflikten, innan den ännu hade kommit till något utbrott. Och jag vet, att när man startade förhandlingarna där, var det icke arbetarsidan, som reste det starka motståndet och önskade driva det till en konflikt.

I det sammanhanget vill jag säga ett ord till herr Linnér, som jag tyckte använda argumenten på ett minst sagt egendomligt sätt. Han står här och säger, att nu just, när en byggnadsstrejk pågår, kommer man och begär, att anslag på 78 miljoner kronor skola lämnas till byggnadsverksamhet. Det finnes två anslag i den förteckning, som det här är fråga om. Det ena är 12.7 miljoner kronor för statligt bostadsbyggande. Det mesta av detta har man även från högerhåll biträdd. Den andra summan är 15 miljoner kronor. Om man tar båda summorna tillsammans, är det 27.7 miljoner kronor. De återstående 50 miljoner kronorna, det är vad man hoppas, att enskilda skola sätta in, om de få tillgodogöra sig de 15 miljonerna i lån och subvention. Det är alltså icke fråga om något anslag till byggnadsarbeten på 78 miljoner kronor, utan det är ett anslag på sammanlagt 27 miljoner men i ett visst fall på 15 miljoner kronor, där man beräknar kunna få arbete för 65 miljoner kronor. Jag antar, att herr Linnér var medveten om, att förhållandet var sådant, när han talade. Jag kan då icke förstå, att det skall vara nödvändigt att framställa sakerna på ett fullkomligt oriktigt sätt.

Därmed tror jag, att jag gått igenom de sakfrågor, som jag här har anledning att uppehålla mig vid. Då kommer jag tillbaka till det, som har spelat en så stor roll, nämligen förhandlingarna. Ett ögonblick, när herr Lindman talade, satt jag nästan och väntade på att höra de där kostliga breven uppläsa och få veta tider på 12.30, 2.10 och allt det där, som ett ögonblick man på visst håll tycktes anse vara det viktigaste i svensk politik.

Beträffande förhandlingarna har också herr Anderson i Norrköping fällt vissa yttranden. Han har sagt om uppgörelsen, att det är icke kritiken, som har diskrediterat, utan det är handlingen själv. Och han har tillagt, att denna uppgörelse har tillkommit i former, stridande mot vanlig anständighetskänsla. Jag förmodar, att herr Ivar Anderson har en mycket god moral. Jag har dock haft ett tillfälle att misstänka att det fanns en skavank. Ett slag var han i farten att hänga vissa frisinnade riksdagsmän, som antogos skola biträda uppgörelsen. Och det släpptes ut en uppgift, att jag mottagit skriftliga förbindelser från dessa män att biträda uppgörelsen. Bland annat skrev herr Anderson i sin tidning en mycket indignerad artikel över detta. Jag ansåg mig böra i Ljusne dementera saken. Jag har ännu i denna dag icke ett enda papper från dessa kamrater i riksdagen. När jag dementerade och mitt föredrag refererades i herr Anderssons tidning, strök man dementin. Jag vill icke öppna tvist

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
på sådana där enskilda punkter, men det kan vara bra ibland att hava någon hållpunkt för bedömandet av de stora moraliska profeterna.

Beträffande förhandlingarna, så måste jag än en gång vända mig mot herr Lindman. Trots det att jag lämnat både i denna kammare och i första kammaren fullkomligt uttömmande upplysningar, står herr Lindman och talar om mina förbindelser med de *nya* förhandlarna från bondeförbundet. Jag har förklarat inför kammaren, att förhandlingarna bedrivits med partiernas utsedda delegerade. Bondeförbundet utsåg från början som delegerade sin ordförande samt herrar Westman och Pehrsson i Bramstorp. Jag har icke förhandlat med någon annan. Och när bondeförbundet hade fattat sitt beslut, företrädde det alltså av de utsedda förhandlarna.

(Herr Lindman: Jag har icke sagt något annat.)

Herr Lindman har, som hela kammaren kan vittna, stått och talat om de *nya* förhandlarna, om herr Lindman icke menar det...

(Herr Lindman: I stället för herr Olsson i Kullenbergstorp.)

Det är icke riktigt, herr Lindman. Bondeförbundet hade utsett tre delegerade, och det är med dessa, som jag har förhandlat.

Detta kan vara tillräckligt om denna sak. Jag bara konstaterar än en gång, med vilket intresse man rotar i dessa småsaker, huru viktigt det tycks vara, om jag talat med den ena eller andra representanten, och huru viktigt det är, att det ännu finnes kvar en liten gnutta av misstänksamhet angående det hela, ett litet stänk av att det ändå varit något spel och smussel. Här har icke varit något spel och smussel.

Jag är mycket tacksam för en del som förekommit under dessa debatter. Jag får till och med tryckt i riksdagens protokoll, att jag är en gentleman. Jag är mycket tacksam för att herr Lindman ytterligare strukit under det. Men skulle icke herrarna då kunna draga vissa slutsatser. Jag har dock på grund av min ställning som statsminister spelat en ganska betydande roll vid dessa förhandlingar. Om jag nu är en så präktig och hederlig karl, skulle då icke de andra, som talat med mig och gjort upp med mig, också kunna få vara det? Är det alldeles nödvändigt, att man i den politiska diskussionen skall gå in på sådant, som icke har med sakfrågan att göra? Är det nödvändigt att tillgripa beskyllningar, som ju utanför riksdagen måste skapa den föreställningen, att även om vi icke alla äro skojare i denna riksdag, så sitta dock här så många, att det är ganska betänkligt, att den skall få ha hand om landets öden. Jag fäster uppmärksamheten på att det har förekommit betydligt mindre av den sorten här i riksdagen än i tidningspressen. Där har man sannerligen icke sparat på sina rent personliga tillvitelser. Man vågar icke fullfölja det här, därför att man vet, att det icke är sant. Men det vore mycket gott för den politiska atmosfären, om man av detta någon gång ville lära sig, att sådana metoder dock icke höra till en diskussion inom ett land, där den allmänna hederligheten även inom politiken gudskelov är så stor, som den är i vårt land.

Det har också talats om, att jag bort, sedan bondeförbundet fattat beslut, taga upp nya förhandlingar med partierna. Det är alltså jag som är den skyldige och som icke har gjort min plikt! Det har sagts oändligt många gånger under dessa förhandlingar, att vi måste komma till ett resultat av särskilda utskottets arbete och att vi icke kunde hålla på att tala med varandra i det oändliga. Jag vill redan från början, att vi skulle inrikta oss på att fastställa vissa principiella saker, som vi kunde komma överens om för att ge en ledning åt hela arbetet inom utskottet. När jag först framställde det, svarade man mig, att man behövde litet tid för att studera de förslag, som lågo

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
i utskottet. Jag sade, att jag icke kunde göra någon invändning mot detta. Sedan tog jag upp förhandlingarna igen, och när jag hade fört dem så långt, som jag ansåg, att jag kunde göra, gav jag besked, att nu var det den andra parten, som hade ordet. Då har man invänt, att statsministern fastställde ingen tidsfrist. Han begärde icke, att vi skulle svara inom den och den dagen. Jag betonade dock mycket energiskt, att om regeringen överhuvud taget skulle kunna fullfölja sina planer, måste det komma till stånd en uppgörelse. Herr Lindman hänvisar nu till den tidpunkt, då han fick bondeförbundets promemoria. Han hade dock regeringens promemoria redan den 23 maj, och den innehöll alla de punkter, som innefattas i den nya promemorian. Högern har alltså haft mycket god tid att taga ställning till detta. Det har den också i själva verket gjort. Herr Lindman har här förklarat, och han gjorde det delvis även vid sammanträdet den 23 maj, att han icke kunde acceptera en sådan uppgörelse. Vad ville man då? Ville man, att vi skulle sätta oss igen och börja om hela den diskussion i olika frågor, som en gång förts? Det tillät helt enkelt icke tiden. Ville man vinna tid för att förhindra en uppgörelse, då förstår jag, att man är förargad över att man icke fick den tiden. Det ansågs emellertid från regeringens sida vara synnerligen angeläget, att man kom till ett resultat, vi nådde det, och vi nådde enligt mitt förmenande ett mycket gott resultat.

Det har nu av herr Anderson i Norrköping sagts, att det är nog ändå något sjukt. Bland annat har han hänvisat till att även om jag hållit mig ren, så ha mina partivänner gått och talat med medlemmar av andra partier. Jag vet icke, om herr Anderson i Norrköping begär, att jag skall sätta munkorg på mina 157 partivänner i riksdagen. Jag tror icke han vill det, därför att han själv så gärna talar med dem, att jag tror, att han skulle bli mycket ledsen, om han icke finge svar.

Herr Lindman yttrade i går, att ansvarskännande och omdömesgilla personer ha känt en stor oro för riksdagens anseende med anledning av vad som nu har förekommit. Det är mycket enkelt att hänvisa till den okände mannen vid alla möjliga tillfällen. Det är klart, att det finns ansvarskännande och omdömesgilla personer, som icke tycka om vad som nu sker. Jag vet, att det finns ännu flera omdömesgilla och ansvarskännande personer icke bara inom bondeförbundet och bland socialdemokraterna, icke bara bland dem i kojorna utan även bland dem i kojornas motsats, som ha den meningen, att vad här gjorts, är en gärning till landets väl. Om gärningen skulle döma sig själv och om den hade fått döma sig själv från början, så skulle det inträffat varit allmänt. Vad man från visst håll strävat efter, är att förhindra, att det kommer fram en naturlig uppfattning hos folket inför ett krafttag från riksdagens sida. Så snart man märkte, att man hade spelat bort sina egna kort, om jag får använda det uttrycket, satt sig själv utanför, då började detta misstänkliggörande. Jag hoppas, att denna riksdagsdebatt bland annat skall medföra, att det blir slut på den trafiken. Jag hoppas vidare, även om jag inser de svårigheter, som möta regeringen, när den skall genomföra detta program, att när uppgörelsen skall föras ut i praktisk gestaltning, vårt folk verkligen skall känna, att riksdagen har gjort något stort i känslan av sina skyldigheter mot folket.

§ 7.

Herr talmannen tillkännagav, att enligt överenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensam votering komme att anställas vid morgondagens sammanträde angående det i sammansatta banko- och jordbruksutskottets memorial nr 4 omförmälda ärendet.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

§ 8.

Fortsattes föredragningen av särskilda utskottets utlåtande, nr 17; och yttrade därvid:

Herr Skoglund: Herr talman! När man har hört alla de vänligheter, som från ömse sidor sagts av de två parter, som stå för utskottsutlåtandet, så måste man väl börja tro, att det icke bara varit vissa ekonomiska beräkningar, som fört dessa parter tillsammans utan att det har varit en ömsesidig böjelse för varandra. En del av de talare, som här uppträtt och framhållit fördelarna av den gjorda uppgörelsen, ha ju talat med något av en pingströrelses hänförelse över sig och framhållit de stora fördelar, som på alla håll kommo medborgarna till del.

Det var dock, som om jag tyckte, att det saknades en grupp i samhället, som icke fick vara med och göra sig gällande och som ingen beklagade. Det var skattebetalarna. Det kanske icke är riktigt opportunt att tala om dem i detta sammanhang. Men i alla händelser är det en i hög grad nödvändig grupp i samhället. Jag tänker icke närmast på dem, som det gäller, när det är fråga om den extra inkomst- och förmögenhetsbeskattningen, utan jag tänker på dem, som få vara med och betala kommunalskatten. Ty vi veta, att det fordras en rätt så stor medverkan av kommunerna för att bemästra hela detta stora program. Någon har sagt, att det bara blir till fördel för skatdragarna genom att här kommer fram en ökad skattekraft i kommunerna på grund av de höjda reservarbetslönerna. Jag tror att den fördelen icke kommer att väga alltför tungt.

I fråga om jordbruket gläder jag mig naturligtvis åt det varma intresse, som från annat håll betygats för jordbruket, och jag måste som herr Lindman säga till herr Pehrsson i Bramstorp, att icke är högern ledsen för att socialdemokraterna ändrat sin inställning till vårt lantbruk. Är det något, som gläder oss, är det detta, och det gläder oss också, att socialdemokraterna äro sådana, att de äro mottagliga för skäl och växa till i förstånd och visdom. Redan 1930 voro vi framme vid den ståndpunkt, där socialdemokraterna äro nu. Redan då lämnade vi samma argument, som de göra nu, d. v. s. att vi aldrig komma till rätta med arbetslösheten, med mindre än att vi också se till, att så många armar som möjligt kunna hållas kvar ute i jordbruksarbetet. Det är kanske den största faran den, som herr Lindman också understrukt, att denna omvändelse icke är tillräckligt allvarlig och grundlig, utan man kan befara, att när socialdemokraternas tycke för bondeförbundet svalnar, också deras känsla för jordbruket skall i någon mån avtaga.

Det framhålles här från flera håll, vilken utomordentligt stor betydelse dessa stödåtgärder komma att få för vårt jordbruk. Jag vill icke på något sätt förringa värdet av vad här beslutats till stöd åt vårt jordbruk. Men jag tror, att man måste i sanningens intresse framhålla, att vi väl ändå icke kunna vänta oss något resultat av dessa åtgärder, som kommer att medföra en avsevärt förbättrad ekonomi på landsbygden. Det är en del talare — och jag säger, att det är självklart, att de icke komma från jordbrukarkretsar — som talat om att denna jordbrukshjälp skall lyckas åstadkomma underverk. Vad är det fråga om? Vi ha fått löfte om ett pris på brödspannmål, som ungefär blir detsamma, som vi ha innevarande år, och jordbruksutskottet har självt sagt, att detta pris icke är oskäligt, när man tänker på produktionskostnaderna. Det är tydligen utskottets uppfattning, att detta pris i stället dåligt täcker produktionskostnaderna. När det gäller stödåtgärder för att få bättre smörpris, så veta vi litet var, att jordbrukarna då själva få vara med om att

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
bidraga ganska väsentligt för att åstadkomma detta pris. Vi få göra det genom mjölkavgifter och genom den accis på kraftfoder, som riksdagen härom dagen beslöt. Jag klandrar icke, att så sker, men jag säger att i någon mån måste vi taga hänsyn även till detta, när vi bedöma dessa åtgärders värde. När vi komma fram till åtgärder på köttmarknaden, måste vi nog räkna med att jordbruket kanske fram på hösten står i en förtvivlad situation. Torkan i landet gör, att vi få räkna med att kreatursbesättningen måste reduceras starkare än annars.

Som en sammanfattning av min uppfattning av dessa jordbruksåtgärder skulle jag vilja säga, att, som jag tidigare framhållit, vi äro tacksamma för dem, men vi skola icke söka inbilla dem, som icke själva äro jordbrukare, att här sker något, som ger jordbrukarna en alldeles ovanligt förmånlig ställning. Det värde, som jordbrukarna kunna vinna ut av dessa åtgärder, kanske icke blir större, än vad som motsvarar det minskade värdet av årets skörd i jämförelse med fjolårets ovanligt goda skörd.

Vad arbetslösheten beträffar, är min uppfattning icke grundad på några teorier, icke grundad, som någon talare sade i första kammaren, på skrivbordsfunderingar. Jag har bildat mig min uppfattning om dessa frågor ute i det verkliga livet. Jag håller icke så särdeles hårt på, om det, när det gäller de lägsta lönerna, råkar vara 5 eller 10 öres skillnad. Men jag har den bestämda uppfattningen, att man bör se till, att de människor, vilka samhället går att bereda arbete och som ha behov av samhällets stöd, icke vid dessa arbeten få avsevärt större förmåner än alla dem, som gå ute i det produktiva livet.

Herr Fast talade om de svenska arbetarnas vilja att så långt möjligt reda sig själva. Herr Fast har rätt i det. Det överväldigande flertalet av våra arbetare vilja så mycket som möjligt klara sig själva. Men man kan icke undgå att taga intryck av att, när man talar vid mannen, som går i skogen och hugger, och talar med dem, som gräva i jorden, och talar vid mannen bakom plogen, de ha mycket liten förståelse för att det skall vara så, att den, som i detta fall har samhällets stöd, skall ha det bättre än den, som får försörja sig själv och samtidigt skall vara skattebetalare. Det finns dock en viss grupp människor här i samhället — och jag tror jag vågar åberopa herr generaldirektör Örne, som vid ett tillfälle i första kammaren sade det — det finns en grupp människor i samhället, som man måste räkna med och ifråga om vilka vi måste se till, att de icke utnyttja samhällets hjälpanordningar i onödan. Herr statsministern var för en stund sedan inne på och talade om, att jordbrukarna tydligen äro rädda för att dessa åtgärder skulle på något sätt draga jordbruksfolket från jordbruket. Jag tror, att det på den punkten kanske icke är så stor fara, ty vad det svenska jordbruket för närvarande behöver, om det skall slå sig igenom, är nog tyvärr i många fall en ytterligare reduktion av de arbetsstyrkor, det har. Men det finns en annan grupp ute på landsbygden, och det är den stora grupp, som jag kallar landsbygdens diversearbetare. Denna grupp omfattar tillfälliga jord- och skogsarbetare, hantverkare av olika slag, alla dessa, som måste draga sig fram på liten inkomst och ha en icke alltför gynnsam tillvaro. Dessa människor äro så många, att vi inga möjligheter ha att taga hand om dem, inga möjligheter att ge dem verklig förbättring i deras livsföring. Men då skola vi samtidigt se till, att de, som samhället måste hjälpa, icke få det så mycket bättre, att även denna grupp, jag talar om, längtar efter samhällets hjälp. När jag säger detta, bygger jag återigen på egen erfarenhet. Det är män, som jag talat med ute i det praktiska arbetet och som vid så många olika tillfällen framhållit, att det finns en viss dragning från denna stora grupp att komma till samhällets hjälporganisationer och där få bättre möjligheter att draga sig fram.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Låt mig taga ett enda exempel från min egen verksamhet. Det kom till mig en man, som jag erbjöd skogsarbete, och jag fick det svaret: »Skulle icke riksdagsman kunna vara vänlig att åtminstone icke erbjuda mig arbete denna vecka, ty det händer», sade han, »att om det får vara till nästa vecka, så kanske jag får börja vid fattigvårdsstyrelsens nödhjälpsarbete». Skogsarbetet var dock betalt utöver vad som stipulerades i skogsarbetarnas gällande avtal. Han ansåg i alla händelser, att det var en fördel för honom att få komma ut på de kommunala nödhjälpsarbetena. Det är en utveckling i den riktningen, som vi måste söka motarbeta.

Herr statsministern har framhållit — och det är även skrivet i utskottets utlåtande — att man skall söka rätta till detta på det sättet, att arbetslöshetskommittéerna skola ha möjlighet att avkoppla en del arbetare, när man tror, att de söka hålla sig kvar vid hjälparbetena, och återföra dem till den privata arbetsmarknaden. Ja, det är gott och väl, att man har skrivit så, och att det finns möjlighet att göra på det sättet i många fall. Herr Pehrsson i Bramstorp tog exempel från sitt eget vägdistrikt. Ja, där det finns i ledningen för ett kommunalt organ, också i en vägstyrelse, en man av de kvalifikationer, som herr Pehrsson i Bramstorp besitter, en stark man, som vet vad han vill, då låter det hela sig göra. Och särskilt är detta fallet, när en sådan man har bakom sig en beslutande myndighet — i detta fall får man räkna med vägstämman — som ger honom det stöd, han behöver. Då går det att ordna saken lätt. Men vi få räkna med, att det dock finns många kommuner ute i landet, som icke hava kommunalmän av denna kapacitet. Det spelar i det fallet, tror jag, en ganska liten roll, vilken politisk uppfattning vederbörande har. bara det är en person, som är självständig och handlar med bestämdhet. Det är för dessa kommunalmäns räkning, som vi måste ha litet mera hårda former, som ge dem vissa möjligheter att handla likartat.

Om man läser utskottets utlåtande och där försöker läsa sig fram till, huru dessa arbetslöshetsorgan skola förfara under olika situationer, så måste jag säga, att detta icke alltid är utskrivet med den tydlighet, som vore önskvärd. Herr Hamrin har pekat på en dylik sak i sin reservation, men när jag ser, att herr Pehrsson i Bramstorp kommer att tala efter mig, skall jag passa på att få göra en liten fråga i denna sak. Jag är alldeles övertygad om att herr Pehrsson känner till bättre än jag, huru det i detta fall är. Det står i utskottets utlåtande, att man skall räkna med en bestämd grovarbetarlön och att i det fallet lönen icke får överstiga denna grovarbetarlön. Jag tror icke, att jag gör något avslöjande, om jag säger, att det inom utskottet på den punkten har varit mycken diskussion om vad som skulle menas med detta. Diskussionen gällde, huruvida det menades, att samtidigt som denna lön icke finge överstiga den nämnda grovarbetarlönen, den heller icke finge understiga den. Man försökte tolka bestämmelsen på båda sätten. Låt mig taga ett sådant exempel. Om vi tänka oss en medelstor stad, där man numera i regel har en grovarbetarlön på 6 kronor 50 öre. Där får man i bidrag till statskommunala arbeten högst 3 kronor per arbetsdag, såvida icke Kungl. Maj:t beviljat särskild dispens. Om ett sådant samhälle skulle sätta lönen vid de statskommunala arbetena till 6 kronor i stället för den fastställda grovarbetarlönen av 6 kronor 50 öre, står då detta i överensstämmelse med uppgörelsen mellan bondeförbundet och regeringen? Jag tror, att detta är en punkt, där man får vara rätt tacksam för en närmare upplysning.

Det har vidare här talats om, huru denna stora uppgörelse skulle komma att verka för svensk parlamentarism, och huru den skulle komma att verka i framtiden. Jag har så ringa parlamentarisk erfarenhet, att jag icke på något sätt vågar göra några spådomar om, huru detta kan komma att verka för

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
framtiden. Men jag har den uppfattningen, som jag icke kan dölja och som jag även ber att få fastslå här, att det icke är nyttigt för folkstyret i detta land, om det ofta kommer att upprepas, att när ett utskott går att diskutera en viktig sakfråga och försöka pröva sig fram till ett beslut, det då i detta utskott föreligger en skriven handling, vilken måste bli avgörande, då utskottet skall fatta beslut, och att de uttryck, som där äro uppsatta, äro rent av sakrosankta och icke få ändras. Jag vet icke riktigt, vart herr Pehrsson i Bramstorp syftade, då han tidigare talade om lantmannarepresentanter, som fått ge vika för mäktiga intressen. Jag vet icke, om han då syftade på det parti jag tillhör. Men om så var fallet, ber jag få säga herr Pehrsson, att där har det icke varit på tal något sådant. Jag tror, att högerpartiet i detta fall hållit samman väl så bra som något av de andra partierna. Den, som där lyft vingarna till flykt och sökt komma tillbaka till det gamla boet, det är en man, vars varma intresse för det svenska jordbruket jag ingalunda betvivlar, men lantman är han icke.

Framtiden får utvisa, om resultatet av de beslut, som här komma att fattas, blir det, som man tänkt sig, och om alla vackra förhoppningar, som här uttalas under denna debatt, komma att gå i uppfyllelse. Jag är icke alls säker på detta, men för vårt gemensamma bästa önskar jag, att de åtminstone icke måtte medföra verkningar, som vi vid ett annat tillfälle få ångra.

I detta anförande, under vilket herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Westerdahl*, *Olsson* i Staxäng, *Gustafsson* i Välsnäs, *Thorell* och *Gustafson* i Kasenberg.

Herr Pehrsson i Bramstorp: Herr talman! Herr Linnér talade i sitt anförande under gårdagens debatt om de 78 miljonerna till byggnadsarbeten. Jag skall icke längre uppehålla mig vid den därvid framförda synpunkten, ty saken har ju redan bemötts av herr statsministern. Men herr Linnér undvek samtidigt att meddela, att vid anslaget av de 27 miljonerna är ett villkor fäst, nämligen att enskilda måste först släppa till pengar, innan man kommer i åtnjutande av detta anslag. Jag tycker, att herr Linnér skulle upplyst kammaren om verkliga förhållandet därvidlag. Då herr Linnér nämnde detta i samband med den pågående byggnadskonflikten, skulle han samtidigt hava meddelat, att utskottet förebyggt, att några anslag till dessa arbeten skulle kunna ifrågakomma, därest icke överenskommelse träffats mellan parterna. Följaktligen kan man icke säga, att man genom beviljandet av dessa anslag skulle hava tillgodosett arbetargrupper, som f. n. icke hava överenskommelser beträffande sina avtal, d. v. s. att en arbetargrupp på det sättet skulle kunna skapa sig en bättre ställning med hänsyn till sina avtalsförhandlingar, än vad eljest skulle vara fallet. Alla ha varit eniga därom att byggnadsarbeten vare sig för statens räkning eller med berörda anslag icke må ingångsättas förrän ordnade avtal äro för handen. Därtill kommer att den enskilde företagaren har att pröva, huruvida han vill satsa ett visst kapital, vilket är väsentligt större än statsbidraget, för att igångsätta byggnadsarbetet. Och om lån skall anskaffas för tillgodoseende av primärkrediten, så skola de penninginrättningar i vårt land, som kanske mest av alla pröva säkerheter, undersöka, huruvida säkerheten är tillräcklig med hänsyn till utvecklingen på bostadsmarknaden, varvid den enskilde icke torde utsätta sig för en sådan risk, att han ger sig på att bygga under en tid av abnormt höga byggnadskostnader. Det är därför jag förmenar, att då det gäller såväl det ena som det andra ekonomiska företaget, så finns det precis samma möjlighet, som det alltid funnits, att arbetet lägges ned eller inte påbörjas, varvid de perso-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
ner, som beröras av det nedlagda arbetet, icke komma i åtnjutande av vare sig statens reservarbeten, eller de arbeten, för vilka statsmakterna beviljat här ifrågavarande anslag.

Herr Anderson i Norrköping kände sig mycket indignerad under sitt anförande i går med anledning av vad jag framhållit. Jag ansåg mig nämligen nödsakad under mitt anförande i går framföra vissa detaljer vid de förda underhandlingarna rörande jordbrukshjälpen och arbetslösheten. Jag påpekade samtidigt, att från vårt håll voro vi särskilt intresserade för en samförstånds-lösning i den utsträckning, som överhuvud var möjlig. För att icke behöva upptaga tiden för länge är det kanske lika bra, att jag samtidigt svarar på herr Lindmans inlägg i dag. Både herr Lindman och herr Anderson i Norrköping talade om nya underhandlare från bondeförbundet. Det är ju redan påvisat av herr statsministern, att det var samma underhandlare hela tiden, nämligen de som voro utsedda från början. Herr Lindman förmenade till på köpet, då det gällde någonting om storfinansen, att bondeförbundets ledare, herr Olsson i Kullenbergstorp, skulle tillhöra denna grupp, ifall högern representerade storfinansen. Men herr Lindman var icke själv klar på, huru det förhöll sig i det fallet. Jag kan ju tillägga, att redan vid sammanträdet den 23 maj inför statsministern förklarade herr Olsson i Kullenbergstorp, att den promemoria, som förelåg, kunde från hans sida i huvudsak godkännas, med vissa ändringar, som även åstadkommits. Det visar sig nämligen, att en nedprutning med 15 miljoner kronor skett å det belopp, som upptagits i denna promemoria, vilken slutade på 115 miljoner kronor.

Sedan sade både herr Lindman och herr Anderson i Norrköping, att detta icke vore värdigt riksdagen, och att det innebure en anledning till större parlamentsleda, när sådana händelser inträffade, som här hade inträffat. Herr Skoglund var senast inne på samma tankegång och menade, att om man kommer till en överenskommelse och det följaktligen finns en klar majoritet, så kommer detta att verka nedbrytande på det parlamentariska arbetet. Ja, mina damer och herrar, huru ofta har det icke hänt i den svenska riksdagen, att två partier, som varit tillräckligt starka, genomfört sina beslut efter den uppfattning, som delats av de båda partierna? Huru ofta har icke herr Anderson i Norrköping skrivit i sin tidning rörande de frisinna och socialdemokraterna, som gemensamt genomfört vissa saker? Och det har naturligtvis därvid kunnat jämkas på vissa punkter, liksom fallet varit här. Jag vill i detta sammanhang erinra om, huru den lindmanska regeringen — jag tror det var 1930 — framlade proposition om den nya sjukkasselagen. Vad skedde då, herr Anderson i Norrköping? Jo, då arbetades det ganska intensivt från regeringspartiet. Det är mig inte bekant huruvida herr Anderson i Norrköping deltog i detta arbete för att övertyga medlemmarna inom regeringspartiet till att jämte socialdemokraterna lösa frågan, enär socialministern komme att taga det oerhört hårt med ett avslag. Jag vill säga, att den regering, som under de sista 7—8 åren har åsamkat de största utgifterna för den svenska statsbudgeten, då det gällt sociala åtgärder, det är enligt min uppfattning den lindmanska regeringen. Från vår sida varnade vi redan då, ty vi sågo, att det var en sjunkande konjunktur i antågande, och att följaktligen statens inkomster skulle komma att minskas. Det gick icke heller den gången att genomföra förslaget, men det skedde året därpå. Den gången var man emellertid icke indignerad över att sådana underhandlingar ägde rum, fastän de ägde rum endast mellan två partier.

Sedan sade herr Anderson i Norrköping, att jag lät mig hemfalla åt en viss demagogisk metod. Ja, herr Anderson i Norrköping, man lär väl så småningom sådant där, och man lär det av så framstående män som herr Ander-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

son själv. Och även om man icke skulle lära sig det här i kammaren så behövs det endast att studera herr Andersons tidning och de ledare, som förekomma i den tidningen, så det är icke underligt, om man kan bli litet denagogisk. Och det förundrar mig ännu mindre, om herr Skoglund kan bli det, som väl haft denna tidning till sin kulturella underhållning samtidigt med det lekamliga kanske ända från modersmjölken. Dessa saker hava emellertid hittills i den ifrågavarande tidningen framställts på ett sätt, som varit mindre överensstämmande med verkliga förhållandena. Det har talats om, vilka oerhörda belopp, som det här gällde, det har utmålats, att bondeförbundarna gå med på att bevilja 100 miljoner kronor till arbeten för avtalsenliga löner. Men man har aldrig givit en framställning över skillnaden mellan detta anslag och vad högern i sin enligt egen uppfattning stora försiktighet, då det gäller statsekonomiska ting, härvidlag har velat gå med på. Och det har varit så, som herr statsministern meddelade, att då det gällt vissa rättelser, så har tidningen underlåtit att taga in dessa i hela deras sammanhang, varför det blivit en skev föreställning för de stackars människor, som icke läsa någon annan tidning.

Då herr Lindman talade om promemorian av den 23 maj och underhandlingarna den 27 maj, då allting tycktes ställas på sin spets, få vi väl ändå i rättvisans och sanningens intresse erkänna, att alla partier fingo promemorian av den 23 maj. Alla partier samlades då hos statsministern för att överlägga om denna promemoria. Från högern förklarade man, att man icke kunde godtaga vissa delar av densamma, och från andra partiers representanter förklarades det också, att de ansågo, att vissa delar i promemorian borde ändras. Vad hade väl varit det naturligaste i den situationen? Jo, det naturligaste hade väl varit, att de borgerliga då på samlad front sökt genomföra en överenskommelse, att det förts verkliga förhandlingar mellan de borgerliga partierna. Och när herr Lindman talade om nya förhandlare, vill jag säga, att det kanske hade varit nyttigt för vårt land, om vissa av de gamla förhandlarna ersatts med nya förhandlare. Då jag för min del icke kunde få något svar från herr Lindmans sida, fick jag det bestämda intrycket, att vad man ville från högerhåll var att koppla bort jordbruksfrågorna.

Herr Skoglund har här förklarat, att han hälsade med tillfredsställelse den ändrade uppfattning, som nu råder inom regeringspartiet. Och herr Lindman har också i dag ytterligare poängterat sin jordbruksvänlighet. Jag har naturligtvis icke det ringaste dragit i tvivelsmål denna sak, vilken jag hälsar med tillfredsställelse. Men vad som förvånade mig var, då herr Lindman under gårdagens debatt förklarade, att vad som ändå är det viktigaste av allt är, att partierna hålla på sina program och på sina utfästelser. Och han förmenade, att det socialdemokratiska partiet i sitt program i fjol hade gått en helt annan väg. Man kunde inte annat än få den uppfattningen, att herr Lindman var indignerad över att det socialdemokratiska partiet nu kommit till en annan uppfattning. Det torde få ursäktas, att man uppfattar saken på det sättet.

Om man går tillbaka och ser, vad som hänt under de senaste åren, så skola herrarna icke förtänka, att man ville komma till ett resultat för jordbruket. Man ville för det första nå detta resultat på så bred front som möjligt. Men man kan även hysa en viss tveksamhet, huruvida den goda viljan är sådan, som herr Lindman på ett konciliant sätt gör gällande, då han säger, att det är klart, att vi vilja vara med om dessa saker; men de hade kunnat genomföras av riksdagens borgerliga partier. Men alla föreliggande frågor kunde icke genomföras utan regeringens medverkan, enär vissa av dem voro beroende av kungl. propositioner.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Jag kan givetvis instämma med herr Skoglund, att man icke bör överskatta vad jordbruket får, men samtidigt kan jag icke instämma med herr Skoglund, då han sade, att om vi få någon hjälp genom köttregleringen, så kan den hjälpen bli illusorisk, ifall vi i år på grund av torkan få sälja djuren i mycket större utsträckning än vanligt. Och beträffande spannmålspriserna bli de beslutade åtgärderna till viss del illusoriska, därför att skörden synes bli så ringa i år. Men, herr Skoglund, huru skulle det bli, om icke några åtgärder vidtoges? Då bleve det ännu sämre, ifall lantbrukarna finge sälja sina djur i större utsträckning än vanligt. Följaktligen få vi väl se, huru det utvecklar sig. Och gentemot naturhändelserna kunna vi ingenting göra.

Jag vill emellertid med tillfredsställelse hälsa den omsvängning, som här skett då det gäller stöd åt jordbruket men förklarar samtidigt att i yttersta timmen framförda överbud inte tagas på fullt allvar. Om det är till parlamentarismens fördel att i det yttersta hålla på gamla principer torde liberaler och kommunister vara den sanna parlamentarismens beskyddare. Till herr Herou vill jag uttala ett tack för hans bidrag till att lösa en rätt viktig fråga, »vägskatten». Jag vill i detta sammanhang erinra om, huru det var år 1931, då frågan om accis å fodermedel var före i riksdagen den 7 mars. Bevillningsutskottet hade avstyrkt en motion från bondeförbundshåll, och herr Anderson i Norrköping ironiserade litet över denna motion och sade bl. a. följande: »När utskottet avstyrkt motionen, har det delvis haft samma skäl, som särskilda utskottet hade i fjol, nämligen att en sådan åtgärd som denna kan komma att, trots man försöker maskera saken, på olika håll i utlandet uppfattas som en exportpremie; och fråga är, om icke åtgärden i vissa fall komme att verka som sådan.» Och med anledning därav yrkade han avslag på motionen och gycklade litet över att man kunde framföra sådana saker.

Ja, detta yttrande av herr Anderson i Norrköping i denna sak daterar sig från den 7 mars 1931. Nu är den accisen beslutad. Inkomst av accisen förminskar den avgift, som skall tagas ut på mjölk; följaktligen: de som icke köpa kraftfoder få visserligen betala accisen men få samtidigt delaktighet av den genom att en något mindre del av mjölkavgiften åtgår till stöd för smörprisets höjande. Då ställer man sig litet förvånad över denna hastiga omsvängning även från det hållet, ty då jag läser herr Andersons i Norrköping yttrande av den 7 mars 1931, är det precis, som om jag läste kommerskollegii yttrande, och kommerskollegium har i sina yttranden i år gjort ungefär samma invändning, och det är icke så lätt att veta, om icke även herr Anderson stod kvar på kommerskollegii ståndpunkt. De hava ju alltid framfört de synpunkterna tidigare, men herr Anderson hade 1931 icke kommit till insikt om, vad som hänt i världen eller vad som vidtogs i andra länder, kommerskollegium har tyvärr icke ännu fattat det utan anför samma skäl ännu emot sådana åtgärders vidtagande. Liknande betänkligheter ha tidigare framförts beträffande åtgärder mot margarinet. I känslan av att sådan uppfattning varit tillfinnandes även inom högerpartiet, är det icke så lätt att lita på den majoritet, som man talar om, och dessutom vidhåller jag, vad jag sade i går, att den säkraste vägen för genomförande av dessa åtgärder är att anslutningen här till omfattas av största möjliga antal.

Herr Lindman förklarade att bondeförbundet bort inbjuda de andra partierna. Men mina herrar, bondeförbundet har haft dagarna från tisdag till fredag, och de andra partierna hava haft samma antal dagar för att göra något. Om viljan funnits, hade de från den borgerliga kanten, som önskat en samförståndslösning kunnat göra ett försök i den riktningen. Vi hade då i fridens namn fått göra klart för oss, om vi skulle taga en samförståndslösning, på vilka punkter vi skulle ge efter och på vilka punkter vi skulle begära

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
ytterligare eftergifter från regeringens sida. Då hade det varit möjligt att komma fram till en samförståndslösning.

Jag nämnde något om storfinansens och om de resonemang, som förts inom högerpartiet. Nu förklarade herr Nilsson i Landeryd i går, att enligt vad han visste, har icke något motsatsförhållande varit rådande inom högerpartiet, och herr Skoglund förklarade detsamma, nämligen att man varit enhällig. Nu vill jag icke förråda någon, men jag menar, att den saken är uppenbar, att det fanns många bland högerpartiets representanter, som förmenade, att de olika ståndpunkterna inte borde vara oöverkomliga: vi böra icke komma hem från riksdagen, utan att något är gjort, och följaktligen bör en uppgörelse kunna träffas ungefär efter de linjer, varpå denna skett. Har icke herr Nilsson i Landeryd reda på detta, att det har skett överläggningar inom olika intressegrupper? Om jag nu sade storfinansens, så kanske jag menade något med det, ty det är klart, att så snart det gäller en indirekt skatt i stället för att eventuellt höja arvsskatten med någon liten procent, då ifrågasätter jag ändock, om man icke har en viss stark dragning åt ett visst håll. Och då herr Lindman säger, att han icke kan beskyllas att hava den dragningen, därför att han ville icke vara med på att låna industrien 10 miljoner kronor, så vill jag säga, mina herrar, att med industrien såväl som med jordbruket förhåller det sig på det sättet, att det är storfinansens, i allt för stor utsträckning, som härvidlag kan öva inflytande. Men jag får säga: om icke herr Nilsson i Landeryd har kännedom om det, då bekräftar det en kanske offentlig hemlighet, att det är icke så många lantmän på högerkanten, som ha reda på vad som förhandlas där.

Sedan gäller det lönefrågorna, och den saken tycker jag icke behöver diskuteras mera, ty den blev tillräckligt ventilerad under gårdagens debatt. Men jag kan icke underlåta, att ytterligare säga några ord, då jag tittar igenom tidigare handlingar i vissa saker. Ty vad man nu särskilt är indignerad över är de höjda grovarbetarlönerna, särskilt i Stockholm. Herr Skoglund ställde visst en fråga till mig om huru utskottets formuleringar i detta avseende skulle tolkas. Jag vill då säga, att jag tycker, att det står tydligt och klart uttryckt, att reservarbetarlönen icke får överstiga den lägsta grovarbetarlön, som är rådande på orten, detta inberäknat såväl jordbruks- som skogsarbetare, och följaktligen torde ingen tvekan behöva råda på den punkten. Och när herr Skoglund anförde ett fall, där det var ordnat nödhjälpsarbete, som var så dragande, att det drog dit människor, då vill jag fråga: var det ordnat med bidrag från statens arbetslöshetskommission? I så fall hade man där en arbetslöshetskommitté, som tillämpade högre löner, än vad man hade rätt till enligt gällande bestämmelser. Dessutom vill jag säga, att om herr Skoglund hade arbete för den eller den personen, så kunde han icke få anställning vid detta nödhjälpsarbete, därest det fanns möjlighet till arbete i öppna marknaden. Jag förmodar, att detta kan vara ett tillräckligt svar beträffande den saken.

Då nu emellertid herr Lindman fortfarande kände sig indignerad över dessa löner, må det medgivas, att det kan ju diskuteras, huruvida de äro för höga eller icke, men efter vad jag vet, vad beträffar reservarbetarlönerna i Stockholm, att det är icke kommunalarbetarlönerna, som de beräknas efter, utan det är efter lönerna inom textilindustrien, d. v. s. de lägsta löner, som utgå inom industrien, och i andra städer räknar man också på det sättet. Lönessättningen sker alltså efter de lägsta lönegrupper, som där äro rådande. För att få ett begrepp om de intresspunkter, som kunna finnas, må jag anføra, att det sagts gentemot bondeförbundet många gånger, att det företräder uteslutande klass-egoistiska synpunkter, det ser icke på det helas väl. Nu förebrår man oss motsatsen, nu hava vi klandrats, för att se för mycket på det helas väl. Det är sålunda icke någon lätt sak att åstadkomma någon medelproportional. Men då det gällde

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
indragning av en del personal vid domänverket, föreslog statsutskottet, att de jägmästare, som skulle indragas och för vilka det icke fanns användning och vilka således voro arbetslösa de också på grund av en viss omläggning, icke skulle få högre lön än den som gällde på A-ort. Då uppträdde herr Lindman med mycket stark indignation över att man icke ville betala dem högre löner. Således i det fallet, hade man en helt annan uppfattning av saken, då var det icke rimligt, att dessa jägmästare icke skulle hava annan ersättning än efter vad som utgick på A-ort, utan de skulle hava det tillägg, som vederbörande orter representerade, och följaktligen uttalade han sitt missnöje över att utskottet icke gått på den linjen. Det kan icke hjälpas, mina herrar, man måste få det intrycket, att här finns ett intresse, som särskilt gör sig gällande, då det gäller en grupp inkomsttagare, som ju, då de komma upp i 8,000 kronors lön, i värsta fall kunna klara sig igenom, även om det kanske icke är så bra, som det borde vara eller man tycker att det skulle vara, det kan icke hjälpas, att man icke får någon uppfattning om en verklig samhällssolidaritet, och man kan icke heller tala om, att man representerar folket i dess helhet, ifall man delar upp det i grupper och gör sina insatser gällande så väsentligt mera för en viss grupp, som ändock har det relativt drägligt under en svår situation, som vid den ifrågavarande indragningen.

Herr Holmström torde väl därmed ha fått svar på sin mycket indignerade fråga om storfinsansen och vad jag därmed syftade på. Men kanske herr Holmström icke fattat det riktigt. Ty ehuru herr Skoglund har läst utskottets utlåtande mycket bra, hade herr Holmström icke hunnit läsa det, och då kanske det icke nyttar till att ännu en gång ge förklaring på det uttryck storfinsansen jag fällde.

Till sist skulle jag vilja ställa en fråga till herr andre vice talmannen. Han är icke här nu. Jag såg det uttalande han haft i Svenska Dagbladet för i dag. Det är ju icke så ofta han uttalar sig, i kammaren åtminstone, men han hade med någon ekvation fått fram på vad sätt det kunde varit möjligt här att få en borgerlig majoritet för margarinaceisen, just med röstsiffrorna från i lördags. Jag satte mig att räkna, men det är ju olika förmåga människor ha att räkna. Jag kunde icke få fram den ekvation, som skulle ge klart belägg för att man verkligen kunde fått majoritet, men jag räknade eftersom siffrorna utföllö vid den omröstningen och räknade med det liberala avslagsyrkandet och de liberala rösterna för avslag, och då kom jag till den slutsatsen, att den där möjligheten icke stod att få fram. Men även om den skulle ha förelagat, har jag angivit min uppfattning tidigare. Jag tror, att allt detta är lyckligare: vi komma till bättre resultat, när vi bygga på bredare grund.

Jag fick ju ett tack av herr Lindman, för ett visst uttalande under gårdagens debatt, och är mycket glad för det. Det kanske är beklagligt, att herr Lindman icke först framförde den synpunkten, men den synpunkten har jag och jag tror alla äro eniga om den, ja, jag tror den delas också från regeringens sida att då staten gör så stora uppoffringar den kan för att lindra nöden och eländet för dessa krisens offer, som drabbats därav, så får man från alla samhällskategorier och icke minst från fackföreningarna och andra försöka tillämpa sådana metoder, som stå i överensstämmelse med statens åtaganden i detta fall.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag begärde ordet i går kväll. då herr Anderson i Norrköping höll sin lilla lektion för oss och undervisade oss om, på vilka farliga och oansvariga vägar, som utskottsmajoriteten vandrade, och hur mycket bättre det överhuvud skulle vara, om vi hade följt de anvisningar till finansiering av detta krisprogram, som högern har anvisat. Men

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

innan jag säger ett par ord om den saken, måste jag uttala min stora förvåning över den irritation, som min bankkamrat herr Holmström visade i går kväll, när han uttalade sin protest emot att han icke haft tillfälle att få läsa utskotts-betänkandet och sätta sig in i detsamma. Herr Holmström meddelade samtidigt, att han hos talmannen anmält sig till ordet, *innan* utskottets betänkande var utdelat, och det måste väl ändock innebära, att herr Holmström ansåg sig behärska saken så pass, att han icke behövde använda alltför lång tid för att tränga in i saken. Det borde ju för övrigt icke, om det tillåtes mig säga det, vara svårare att med friskt humör gå emot utskottet, då det var möjligt att i radiodebatten i januari på basis av den inventering, som gjordes av beredskapskommittén, förklara, att det förslag, som regeringen då icke hade framlagt, innebar en oerhörd olycka för det svenska folket.

Herr Anderson i Norrköping var synnerligen intresserad av att göra en jämförelse mellan krisen 1922 och den kris, i vilken vi nu befinna oss, och herr Anderson förklarade, att 1922 då gingo vi igenom denna kris så lätt och så lekande, därför att man från ansvarigt fackföreningshåll medverkade till lönernas nedbringande. Hur var det, herr Anderson? 1922 var statsmakternas politik inriktad på ett nedbringande av varupriserna. Alla voro vi överens om, att varupriserna skulle ned, och då måste ju också följa, att lönerna måste ned. Hur är det i dag, herr Anderson i Norrköping? I dag äro statsmakterna lika övertygade om, att det som är det angelägnaste i detta läge är att varupriserna bringas upp ur den dal, där de för närvarande befinna sig. Det är således icke möjligt, att bara stå upp och förklara, att 1922, då var det på det sättet, då gingo vi tämligen lätt igenom krisen, 1933 då är det på ett helt annat sätt, vi hava en annan utgångspunkt, vi sträva till något helt annat med avseende på varupriserna, men samma medel och samma metoder skola lika lätt hjälpa oss ur krisen.

Vi hava ju för övrigt inom särskilda utskottet diskuterat spörsmålet om det var på det enkla sättet, att det endast var nedbringandet av lönerna, som så hastigt hjälpte oss till normala förhållanden vid den föregående krisen. Jag tillät mig vid det tillfället gentemot de s. k. experterna att framhålla den synpunkten, att om man sökte att titta efter vad det var för verksamhet i samhället, som tog en särskild fart under 1922, så kom man till det resultatet, att det var byggnadsverksamheten, som genom sin oerhörda omfattning skapade fram en mängd av arbete på skilda områden och därigenom medverkade till att vi återgingo så snabbt till normala förhållanden. Denna min erinran godtogs bl. a. av professor Bagge, som förklarade, att det låg åtskilligt i denna erinran. Om detta var riktigt 1922, då förefaller det mig, som om man skulle kunna göra gällande, att just denna byggnadsverksamhetens igångsättande på det sätt, som Kungl. Maj:t föreslagit, med detta lilla kapitalutlägg från statens sida, skulle kunna åstadkomma en mängd av arbeten på skilda områden till ett oerhört billigt pris från statens sida och således medverka i sin mån till att konjunkturerna förbättrades, nytt arbete skapades, och att vi kunde återgå till förbättrade förhållanden. Men på den punkten vill icke högern vara med. Jag kan ju förstå dem, som ställa sig på den ståndpunkten, att man skall kräva ytterligare garantier för denna tertiärkredit utöver vad Kungl. Maj:t och särskilda utskottet hava ansett vara nödvändigt, men det förefaller mig, som om för dem, som ställa sig på den ståndpunkten som högerns reservation, att här skall ingenting göras, för dem är det inte möjligheten att komma ur krisen, som är det vägledande. Det måste vara andra synpunkter, som icke kommit fram i den allmänna debatten, som därvid varit avgörande.

Herr Anderson i Norrköping var synnerligen angelägen om att för oss om-tala, huru nödvändigt det var att hålla statsfinanserna sunda. Ja, herr An-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
derson, vi hava i särskilda utskottets 5:e delegation diskuterat dessa saker, och man kan ju säga, att vi praktiskt taget hava varit eniga om, att om det kunde ordnas på det sättet, att det fanns en möjlighet att täcka de utgifter, som i detta avseende göras, med skatter, om det fanns en möjlighet att undvika att gå lånevägen, var det naturligtvis det riktigaste. Men det fanns ingen, som har vågat, vare sig herr Anderson i Norrköping eller någon annan, att hävda den ståndpunkten, att det var möjligt att undvika att gå lånevägen, att det var möjligt att genom ökande av skatterna få fram ett belopp, som skulle bibehålla den sundhet i statsfinanserna, som man förut har räknat med såsom varande den för normala förhållanden riktiga. Även högerreservanterna tala om, att man måste gå den vägen.

Herr Anderson i Norrköping var emellertid inne och talade om, att högern hade icke tvekat att gå längre på den direkta och indirekta skattens väg. Högern hade föreslagit vissa anordningar redan vid riksdagens början, som skulle hava gett oss möjlighet att undvika att låna så stora belopp, som det överhuvud här ifrågakommit, och på sid. 147 i betänkandet, i reservationen, anges det också från reservanternas sida, att om man exempelvis höjt kaffetullen samt infört en viss lyxbeskattning ävensom gjort en tullförhöjning på vissa umbärliga varor, om man bifallit motionerna från högerhåll i dessa saker, så hade man befunnit sig i ett bättre läge. Herr talman! Den som har deltagit under årets lopp dels i särskilda utskottets behandling av dessa ärenden, dels i bevillningsutskottets prövning av de motioner, som herr Anderson i Norrköping här har omtalat, och som omnämnas i reservationen, han måste sätta upp ett förfärligt förvånat anlete över detta påstående dels från herr Andersons och dels från reservanternas sida. Ty om man undantar vad som här är skrivet om kaffetullen, så står det andra i strid med vad som är sant och rätt. Högern har framburit motioner om tilläggstull på umbärliga varor, om högre skatt på vatten och läskedrycker, om högre skatt på sötsaker. Hur har det nu tillgått vid behandlingen av dessa ärenden? Motionen om tilläggstull på umbärliga varor har enhälligt avstyrkts av bevillningsutskottet, med högerns röster såväl som med de övriga partiernas röster. Motionen om skatt på vatten och läskedrycker har enhälligt avstyrkts av bevillningsutskottet med högerrepresentanternas röster såväl som med de övriga partiernas röster. Och i fråga om sötsakerna så har enighet rått därom, ifrån högern hela vägen igenom i bevillningsutskottet, att denna skatt på sötsaker icke kunde komma till användning i år och således icke bidra till finansierandet av nästa års budget. Det är det faktiska förhållandet. Och när detta är det faktiska förhållandet, att högerns representanter i bevillningsutskottet jämte socialdemokrater och frisinna och bondeförbundare ha stått på en och samma linje vid behandling av dessa ärenden, så förefaller det mig vara i hög grad orimligt att här komma och påstå, att hade man gått den väg, som högern rekommenderade, hade man befunnit sig på en grund, där det hade varit större styrka, och där man icke behövt använda lånemedel i så vidsträckt omfattning som utskottets majoritet föreslår.

Jag vill för övrigt säga det, att jag skulle ha trott mera på herr Andersons påstående, om det hade varit så, att högern vid finansieringen av sitt program hade räknat med samma arvsbeskattning som den, som utskottsmajoriteten räknat med. Då skulle högern verkligen kunna träda fram här och sagt: vi representera dem, som vilja ha största möjliga sundhet i statsfinanserna, och därför vilja vi ha en snabbare takt än utskottsmajoriteten, när det gäller amorteringen av de lån, som nu måste upptagas för att genomföra krisprogrammet. Men det har icke högern gjort. I stället för att med utgångspunkt ifrån större sundhet i statens finanser taga en snabbare amortering än vad utskottsma-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

majoriteten föreslagit, så sänker högern arvsskatten ytterligare och går ned till en skatt på 19 miljoner kronor och drar därför ut amorteringstiden, praktiskt taget, lika mycket, som utskottsmajoriteten. Det visar sig således, när man går till en granskning av det faktiska förhållandet, att allt detta tal om att högern här befinner sig på en säkrare grundval än den utskottets majoritet befinner sig på är det icke så mycket bevänt med.

Herr talman! Jag skulle kanske erkänna, att högern har visat en möjlighet till att skaffa litet pengar, men jag är icke säker om att det hade blivit pengar. Högern gick ju nämligen fram för att skaffa klass III av portern, som skulle ge oss ett par miljoner till i statskassan. Det är det försprång, som högern i detta avseende har framför utskottsmajoriteten. Men jag erinrar om att herr Hamrin i det sammanhanget förklarade, att om portern skulle ersätta vinet, bleve det minskad inkomst av vinet; och således skulle det praktiskt taget bliva hugget som stucket.

Jag skulle också vilja säga till herr Anderson, att jag blev förvånad över hans tvärsäkra påstående, att om man undantager statsministern, som förklarat, att han icke idkat någon korridorpolitik, så fanns det ändå så många av regeringspartiets medlemmar, som hade idkat viskningar och tissel och tassel här och där ute i korridorerna. Jag har förvånat mig under denna debatt över de påståenden, som framställts från högerhåll, men jag skulle vilja säga till herr Ivar Anderson i Norrköping, att om de erinringar han här gjort skulle gälla regeringspartiets ledamöter i särskilda utskottet, ber jag få inlägga en bestämd gensaga mot detta hans påstående. Jag tror icke, att några av särskilda utskottets socialdemokrater ha tävlat, när det gällt viskningar och tissel och tassel, jag skulle tvärtom våga påståendet, att om någon uti detta arbete skulle kunna tävla med andra, så är jag icke säker på att det icke vore herr Ivar Anderson i Norrköping.

Jag har, herr förste vice talman, varit här i detta hus i så pass många år, att jag varit med om åtskilliga kompromisser. Vi bruka ju inte ha så svårt i bevillningsutskottet att göra sådana, och jag har varit med om, att göra kompromisser med högern, jag har varit med om att göra kompromisser med de frisinna och jag har varit med om att göra kompromisser med bondeförbundet. Jag har också varit med, när kompromisserna icke precis ha slutits i utskottet utan slutits mellan partierna och sedermera genomförts först i utskottet och sedan i riksdagen, liksom här har skett. Men jag har aldrig kunnat fatta, att man skulle ha så olika namn på dessa kompromisser. När vi ha kompromissat med högern, då har det alltid varit »en stor, betydelsefull nationell gärning». När vi ha kompromissat med de frisinna, har man påstått, »att det var en kompromiss», ibland en simpel kompromiss. När vi kompromissat med bondeförbundet, så heter det »kohandel och ibland en smutsig kohandel»!

Herr talman! Jag har svårt att förstå alla dessa olika ord, som man använder sig av för att bedöma den uppgörelse, som här föreligger. Det är kanske därför att uppgörelsen är större och mera omfattande än vad som plägar vara fallet, som man ansett sig behöva använda så mycket starkare ord.

Det har sagts här, att framtiden skall döma. Ja, herr förste vice talman, jag fruktar icke framtidens dom, därför att den ju även ser till syftet med den insats, som göres, och jag tror, att syftet bakom den gärning, som Sveriges riksdag nu går att utföra, är sådant, att det skall uppskattas och respekteras av den överväldigande majoriteten av Sveriges folk. Jag förstår icke, att de, som starkast framhållit faran för demokratin, äro de, som vi sällan eller aldrig varit vana vid att finna på demokratiens sida. När herr Herou, som i tio år har farit land och rike omkring och talat för diktaturen, nu är så ömhänt av hänsyn till den fara för demokratin, som genomförandet innebär, tillåter jag

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
mig allvarligen tvivla på att det ligger någon verklig och ärlig mening bakom det talet.

Jag sätter lika litet lit till det talet, då det föres från den sida, där man då och då sneplat åt det håll, där man velat komma demokratin till livs.

Herr förste vice talman! Jag tror i motsats till dem, som ha talat om att ett genomförande av denna uppgörelse skulle innebära en fara för demokratin, att det, just därför att denna uppgörelse gagnar den stora övervägande delen av det svenska folket och avser att hjälpa över det nödtillstånd, i vilket man nu befinner sig, är till gagn för demokratin och är till gagn för landets och folkets framtid. Om det skall framtiden döma, och jag tror, att vi kunna taga tämligen lätt de erinringar, som i detta avseende ha gjorts emot utskottets majoritet.

Jag ber, herr förste vice talman, att med anförande av dessa synpunkter få hemställa om bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag kan nästan med säkerhet understryka, att, då vi vid riksdagens början diskuterade det stora programmet, som regeringen hade framlagt för att bekämpa arbetslösheten, så lade statsrådet och chefen för finansdepartementet tyngdpunkten på den konjunkturbefrämjande verkan av de föreslagna åtgärderna. Denna verkan var det huvudsakliga och den tillmätte han en oerhört stor betydelse. Jag var en skeptiker på detta område. Jag trodde icke att åtgärderna skulle komma att ha den verkan. Sådan som ställningen var då, är det klart, att jag icke utan vidare kunde acceptera herr finansministerns förslag, ty jag kunde icke tillägna mig den uppfattningen, att de skulle ha den jätteverkan att förbättra konjunkturerna och få rörelse igång i landet.

Nå, tiden har gått, den separata överenskommelsen är gjord, och nu får ju finansministern sitt förslag igenom i stort sett. Då regeringens förslag beträffande beredskapsarbetena var behäftat med åtskilligt, som skulle i viss mån förrycka dem, nämligen hänvisning och kortare arbetstid och dylikt, lade jag i utskottet in all min kraft på att vi skulle, om jag så får kalla det, renodla dem, göra dem till vanligt arbete på helt vanligt sätt. Och det förmodar jag skulle väl i ännu större mån berett möjlighet för herr statsrådet att realisera sina erhörda konjunkturbefrämjande planer. Beträffande valutakrisen vet jag ju icke hur det blir. Om konjunkturerna skulle komma att förbättras, kan man icke säga inom vilken tid det kan komma att inträffa och naturligtvis icke heller i vad mån en förbättring av läget här i landet kan komma att bero på världskonjunkturerna. Men skulle världskonjunkturerna i stort sett stå och hacka, som de gjort hittilldags, så att om det blivit bättre på en punkt har det i stället blivit sämre på en annan, då bleve finansministerns förslag riktigt renodlat, och då skulle vi kunna se, huruledes läget egentligen skulle kunna ta sig ut och vem som egentligen hade rätt av oss båda. Om icke det där störande elementet kommer till, och det visar sig, att statsrådet får rätt och jag får orätt, så skall jag mycket gärna och villigt vidgå det, och jag hoppas också statsrådet gör likadant vis à vis mig, om det skulle inträffa motsatsen. Jag kan försäkra herr statsrådet, att jag med minst lika stort intresse som han kommer att se och speja, hur det verkligen slår ut med det här förslaget, och om det skall kunna förbättra konjunkturerna i stor sett så mycket som statsrådet tror. Jag har mycket stort intresse av den saken. Naturligtvis kan man väl icke se det förrän om ett år, men man kan skönja vissa konturer kanske en liten smula förr, så att man kan draga några slutsatser.

Jag har velat förutskicka detta för att klargöra, att jag alls icke är någon, som håller på teorier, utan ger verkligheten mig orätt i mina åsikter, är jag

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

den förste att erkänna det, men ger den mig rätt, tycker jag också motståndarna skulle erkänna det.

Omedelbart efter det statsministern kritiserat en punkt i min mycket korta reservation eller rättare deklaration, som fogats vid det särskilda utskottets utlåtande, så kastade han sig ögonblickligen in på, om det verkligen var de borgerligas mening att störta regeringen. Jag förstår verkligen icke anledningen till att herr statsministern kunde tro, att jag med denna reservation skulle haft någon mening att störta regeringen. Men att detta uttalande kom omedelbart efteråt fann jag så utomordentligt anmärkningsvärt. Jag försäkrar herr statsministern, att i vad det gäller mig, så må statsministern regera till döddagar, jag skall icke lägga två strån i kors för att hindra det, så länge jag är med i riksdagen. Jag har aldrig haft en tanke på att störta regeringen. Jag tycker det hela är en mycket dålig historia, och jag trodde verkligen, att åtminstone jag skulle vara befriad från den misstanken att vara ute på en sådan stråt.

Beträffande så för övrigt den deklaration eller reservation, som jag avgivit till särskilda utskottets utlåtande, så försäkrar jag, att jag har fog för vartenda ord, som står i densamma, men jag skall icke riva upp en diskussion, och framför allt vill jag icke irritera det allra minsta. Men jag står för vartenda ord i densamma.

Och om någon skulle känna sig träffad av uttryck i densamma, så är det icke jag, som kan hjälpa det. Jag har icke riktat någon beskyllning mot någon, utan det får bli vederbörandes sak, om de möjligtvis känna sig träffade. Jag får säga, att ingenting glädde mig så mycket som när vid riksdagens början statsministern förklarade, att han ville en samförståndslösning, och jag tror ingen kan säga, att jag med hela min verksamhet i särskilda utskottet eller eljest vikit en tum ifrån denna linje. Det har jag icke gjort, utan jag har hållit starkt på densamma, och jag har haft allvar med densamma. Jag erkänner, att det ibland kunde se litet mörkt ut; det erkänner jag gärna. I min deklaration har jag tillkännagivit, att icke alla möjligheter tillvaratagits för att åstadkomma en lösning, och att de icke utnyttjats på bästa sätt. Det står jag för helt enkelt, och det är just därför jag så djupt beklagar, att en sådan lösning icke åstadkommits och att man icke använde mer kraft för att åstadkomma densamma. Det hade dock blivit, mina herrar, en betydlig skillnad över allt i landet, om så hade skett. Nu få vi en klubbfast lösning, det är ju alldeles ostridigt att så är förhållandet, och jag skall icke döma om den. Jag skall icke alls sätta mig till doms över vad som skett, icke det minsta.

Men då jag icke vill utsätta mig för det omdömet, att jag skulle ha sprungit ifrån den linje, som jag från början valt, så är det solklart, att jag ända in i det sista framhärdar i min förkärlek för denna allmänna samförståndslösning. Om jag, när det nu gått itu, skulle ansluta mig till några av de olika kämpande grupperna, så kunde ju med fullt fog riktas emot mig den frågan: vad allvar hade du med ditt tal om samförståndslösningen? Det omdömet vill jag icke utsätta mig för, och framför allt vill jag icke låta det framstå såsom berättigat, och det är just på denna grund, som jag anser mig absolut förhindrad att ansluta mig till någon av de nu stridande huvudlinjerna. Jag tror, att det är en ståndpunkt, som jag kan försvara. Jag vill då också framhålla, att det kanske finns ett par saker, som bidragit sekundärt. Det vill jag inte dölja. Den ena är, att jag omöjligen kunnat helt och hållet kasta om åsikt till det rakt motsatta på ett par månader. Det förmår jag inte, och därtill kommer, att jag är så ytterst gammalmodig, att jag håller på det där gamla: en karl, ett ord. Jag vet, att det sista framför allt står mycket dåligt i kurs nu, och kanske kommer det även framdeles att så göra, men det kan jag inte hjälpa. Men

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
detta är i alla fall andrahandssaker. De ligga i andra planet. De voro inte alls det avgörande för mig, utan det avgörande var för mig den allmänna samförståndslösningen, och där stannar jag, och där blir jag.

Då jag har fullständiga fakta bakom vartenda ord, som jag har uttalat i min deklaration eller reservation, vilket man vill kalla den, så skall jag inte här uppta den saken till diskussion, och framför allt vill jag inte vålla något slags irritation. Jag har helt enkelt förklarat min mening. Jag bestrider inte, att andra kunna ha en annan mening — visst inte. Detta är blott min mening. Så vill jag, att den skall läsas, och så vill jag, att den skall förstås.

Vidare skall jag tillkännagiva, att vare sig denna deklaration eller reservation, vilket den nu skall kallas för, kommer att anfallas här eller kritiseras något vidare, så kommer jag icke att inlåta mig på någon diskussion för att besvara en dylik kritik. Jag vill nämligen icke längre fortsätta och uttänja en diskussion här, som i grund och botten är meningslös.

Herr **Hamrin**: Herr talman! I mitt långa anförande i går tillät jag mig framhålla, att när beslut de facto redan var fattat, fanns inte någon anledning att söka övertyga några motståndare om riktigheten av den egna ståndpunkten. Jag skall därför, herr talman, redan med detsamma förklara, att jag inte ämnar uppta till bemötande något av det, som har blivit sagt, direkt eller indirekt riktat mot mig. Jag skulle överhuvud taget inte ha begärt ordet igen, om jag inte funnit anledning att komplettera den historieskrivning, som herr statsministern här framlagt, detta dock utan att jag vill vända mig emot hans excellens herr statsministern. Tvärtom skall jag på en betydelsefull punkt vitsorda den fullkomliga riktigheten av vad herr statsministern i går anförde. Men statsministerns historieskrivning behöver utökas något, så att det inte uppstår någon lucka i densamma.

Statsministern berättade fullt riktigt, att den 23 maj förklarade statsministern inför de samlade representanterna för de olika partierna, att regeringen hade slutat sina förhandlingar med partiledarna. Han tillade också, att nu låg det i de olika partiernas hand, och på deras initiativ, om ytterligare överläggningar komme att äga rum.

Statsministern efterlyste initiativet. Jo, herr statsminister, omedelbart efter det att detta sammanträde hållits, begärde jag, när de andra herrarna hade avlägsnat sig ifrån statsrådsrummen, ett samtal med statsministern, som jag också fick. Jag hemställde då till statsministern att bidraga eller medverka till att arbetet i utskottet skulle kunna fortsättas och att de springande punkterna skulle komma under behandling. Såsom utgångspunkt för detta resonemang erinrade jag om det gemensamma yrkande, som hade blivit framställt ifrån de tre borgerliga gruppernas representanter i utskottet. Jag föreslog, att den punkt skulle utgå, som man från regeringens och det socialdemokratiska partiets sida icke kunde acceptera, nämligen den, där man redan från början ville fastslå, att nu gällande principer för AK skulle gälla även i fortsättningen.

Statsministern förklarade för mig, att han skulle överväga denna fråga, och anmodade mig att dagen därpå, den 24 maj, komma upp på hans ämbetsrum för att fortsätta denna överläggning. Jag infann mig också där, och statsministern hade då framför sig det yrkande, som blivit protokollfört i utskottet. Vi enades efter några minuters samtal om att med strykande av den omstridda punkten skulle i utskottet framställas ett yrkande, som gjorde det möjligt för utskottet att omedelbart gå till en saklig och om möjligt slutgiltig behandling av även de springande punkterna.

En halvtimme därefter, och sedan statsministern för mig förklarat, att han

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

önskade samråda med sina kolleger — han vidtog för resten i min närvaro åtgärder för att sammankalla dessa — träffades vi här i riksdagen, och statsministern överlämnade då till mig den handling, jag här har i original. På den står skrivet, att den överlämnades till mig den 24 maj. Den innehöll ett yrkande, utredigerat av statsministern. Han riktade också i min närvaro en anmodan till vice ordföranden i utskottet, herr Sigfrid Hansson, att stödja detta yrkande. Detta yrkande framställde jag klockan 2 den 24 maj med instämmande av bondeförbundets ordförande, herr Olsson i Kullenbergstorp. Det antogs enhälligt, såsom ju kammarens ledamöter känna till, med ett par deklarationer, en ifrån herr Lindman och en ifrån herr Sam Larsson. Beslutet blev omedelbart publicerat.

Den 25 maj var en helgdag. Den 26 maj, som var en fredag, höll bondeförbundet sitt möte och accepterade då en promemoria eller en överenskommelse, som icke blivit framlagd i utskottet. Jag väddar till kammarens ledamöter, och jag väddar till varje rättsinnig medborgare, om det var möjligt för mig som utskottets ordförande att fullständigt negligera utskottets beslut och bakom dess rygg träffa överenskommelser, som gjorde, att jag var bunden med avseende å de frågor, som i utskottet skulle behandlas. Ty ibland dessa frågor var ju just lönesättningen och vad som därmed sammanhänger. Naturligtvis kunde jag ha gjort detta och sedan meddelat utskottet, att den frågan behövde vi inte närmare undersöka och resonera om, därför att jag redan för mitt partis räkning träffat en överenskommelse, som var slutgiltig i detta hänseende.

Jag menar, att i en fråga som denna går det väl inte att vid riksdagsbehandlingen alldeles negligera utskottsbehandlingen. Jag finner det vara anmärkningsvärt, att den saken här ej blivit omnämnd, ty jag är övertygad om att statsministern inte vill annat än bekräfta, hur det i detta avseende gått till.

Jag vill också rikta en föregående talaresherr Pehrssons i Bramstorp, uppmärksamhet på detta förhållande. Han frågade nämligen, vad vi hade gjort under den tid, då han och hans meningsfränder underhandlade. Och även statsministern undrade, om vi inte själva hade frågat oss, vad vi skulle göra. Jag tog initiativet, jag upprepar det ännu en gång. Statsministern och jag voro fullkomligt ense om att man skulle gå den vägen, och jag fullföljde denna överenskommelse ögonblickligen och genomförde densamma.

Och jag vill tillägga, utan någon udd, riktad mot någon, att när jag sedan i utskottet fick höra följande ord av bondeförbundets ledare: Jag har ingenting att skaffa med denna överenskommelse — då hade jag svårt att tänka mig, att man hade engagerat regeringen på det sättet i denna sak, utan att ens ledarna för partierna visste någonting därom.

Men, herr talman, det är även en annan sak, som jag önskar framhålla, då jag nu tagit till orda igen, en sak, som hittills näppeligen torde vara känd. Jag har hela tiden sökt att arbeta — det tjänar väl ingenting till att här avge några personliga försäkringar — med den bestämda förutsättningen, att vi skulle söka träffa en så långt gående och så vittomfattande uppgörelse som möjligt, omfattande samtliga de problem, som vi brottades med och samtliga de frågor, vari regeringen framlagt propositioner. Jag hemställde gång på gång till statsministern att beträffande samtliga dessa frågor söka åstadkomma en överenskommelse. Däri skulle då inbegripas den gamla stora frågan, det stora kravet, framfört av det socialdemokratiska partiet, stött praktiskt taget av hela arbetarklassen i landet, kravet på arbetslöshetsförsäkringens genomförande. Jag hemställde, att inga åtgärder skulle vidtagas, som lämnade ute den frågan, så att man sålde densamma mot något annat vederlag.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

I en inlaga, som jag erhöll ifrån statsministern den 22/5 och som innehåller ett utkast till uppgörelse, heter det i nionde punkten: »Arbetslöshetsförsäkringen beslutas.» I den inlaga, som dagen därpå överlämnades, heter det, att arbetslöshetsförsäkringen är ställd utanför överenskommelsen. Man hade alltså där, utan att jag, som dock var intresserad av denna fråga, hade en aning om det, utan någon som helst underrättelse lämnat ut densamma. Jag sade till statsministern på ett tidigt stadium, jag ber att få återropa och bekräfta det, att jag för min del garanterade majoritet i andra kammaren för regeringspropositionen, justerad i de få punkter, där vi ifrån vårt håll väckt motioner, under förutsättning att det kunde göras upp utefter hela linjen och naturligtvis, att de partier, som närmast utgöra regeringens parlamentariska stöd, enhälligt röstade därför. Jag är i tillfälle att för hans excellens herr statsministern bekräfta, att detta kommer att ske, såvitt jag kan förstå, i denna kammare, men jag sade också, att därest man lämnade arbetslöshetsförsäkringen utanför uppgörelsen, svårigheter komme att uppstå i första kammaren, då man inte på den punkten ville lämna de medgivanden, som vore nödvändiga — jag vet ju inte i detta ögonblick alls, hur det kommer att gå — men svårigheterna skulle dock vara möjliga, det medgav jag, att övervinna, under förutsättning att man komme till en samförståndslösning.

Så ligger hela denna fråga. Så har jag sett den. De insinuationer och det tal, som här i förtäckta ordalag ha förekommit och som också ha framförts i första kammaren om ovidkommande synpunkter på dessa frågor, om politiska spekulationer, komma från sådana fattiga små själar, att jag inte ids att bemöta dylikt tal. Mitt uppträdande har varit ärligt och uppriktigt, lika uppriktigt och ärligt, som jag är skyldig och har all anledning vitsorda, att statsministerns har varit. Men jag har ingen skyldighet att ta emot några sådana insinuationer, som att jag handlat av andra bevekelsegrunder och i andra avsikter än ärlighet, uppriktighet och rättframhet.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman! Jag är något överraskad över den ton, vari det sista anförandet framfördes, och jag anser mig böra till detta foga ett par kommentarer, även om jag inte tror, att vi vinna någonting av en fortsatt diskussion kring förhandlingarna.

Det är alldeles riktigt, att efter överläggning den 23 anhöll herr Hamrin om ett samtal med mig, och han betonade då, som han så ofta hade gjort tidigare, att man måste komma till ett resultat i utskottet. Såvitt jag förstod, hade han den uppfattningen, att man icke kunde komma till ett sådant resultat, förrän utskottet fick fatta det s. k. principbeslutet. Jag hade från början vid samtalen om denna sak hävdad, att jag förstod inte vilken uppgift ett sådant principbeslut hade att fylla. Man hade på utskottets bord alla de framlagda förslagen, och det naturliga var att gå till en granskning av dessa, utan att binda sig vid ett principbeslut för den ena eller andra linjen. Jag förklarade emellertid, att om man ansåg det vara nödvändigt, så skulle jag vara villig att överväga, om det kunde ske sådana omformuleringar i det borgerliga förslaget, att de socialdemokratiska representanterna i utskottet kunde acceptera det. Jag var till och med så intresserad, att fastän jag tog en bil hem på natten från Västerås, där jag talat på kvällen, för att kunna hålla det sammanträde dagen efter, som vi hade kommit överens om, en sammankomst, där vi mycket snabbt kommo till ett resultat och där jag förklarade, att sedan man hade avlägsnat den punkt, som egentligen band hela behandlingen vid det gamla systemet, så skulle de socialdemokratiska representanterna kunna biträda ett sådant beslut. Men jag hade aldrig tänkt den tanken, att i och med detta

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

principbeslut skulle regeringen vara avkopplad från behandlingen av ärendena. Jag förstod inte, vad mening alla förhandlingar då skulle ha haft, om inte avsikten var att mellan partierna och regeringen överenskomma om åtminstone det bärande innehållet i ett blivande beslut. Och jag kunde aldrig få i mitt huvud den tanken, att detta principbeslut skulle betyda, att därefter avbrötos förhandlingarna, och så arbetade utskottet, så lade man fram förslagen, och när utskottet hade tagit ståndpunkt, skulle förhandlingarna börja på nytt. Detta skulle väl vara meningen, om det överhuvud taget fanns någon mening. Jag har alltså inte betraktat detta på annat sätt än att jag trott, att utskottet kände ett behov av att fatta detta principbeslut men att fortfarande ansträngningar borde göras att åstadkomma en överenskommelse i samförstånd med regeringen. Jag tror, att när vi under remissdebatten talade om dessa saker, var detta allas mening, och jag erinrar herrarna om att jag fick mottaga mer än en anmodan att bli den store förlikningsmannen i detta stycke. Det har inte varit min avsikt att fördölja något av vad som förekommit. Jag har ju haft så mycket mindre anledning därtill som jag i mitt Ljusnetal just talade om utskottets principbeslut, och den andel, som regeringen hade haft i det samma.

Beträffande arbetslöshetsförsäkringen så tillåter kanske herr Hamrin att jag är något förvånad över en framställning, som skulle lämna kammaren det intrycket, att han hade arbetat på att trygga arbetslöshetsförsäkringens genomförande, medan regeringen förfarit med en viss likgiltighet. När jag i den P. M., som överlämnades den 23 maj, tagit in punkten om »arbetslöshetsförsäkringen tryggas», mötte detta allmän förvåning bland de delegerade. Man betraktade detta, som om regeringen i sista stund kastat in denna fråga, och man sade, att man hade ju inte talat om den saken under förhandlingarna. Där hade man rört sig med jordbruksfrågorna och den allmänna arbetslöshetspolitiken, men nu kommer ni plötsligt och kastar in även detta! Jag förklarade, att för mig var det ganska naturligt, att även regeringens förslag om arbetslöshetsförsäkring skulle beaktas, och att jag icke känt något särskilt behov att taga upp den saken till diskussion så länge vi höllo på med de andra sakerna. Så mycket är emellertid klart, att hade arbetslöshetsförsäkringen gjorts till ett villkor för en uppgörelse, som nu herr Hamrin synes mena, hade det betydtt att uppgörelsen icke hade kommit till stånd eller i varje fall inte fått den allmänlighet, som herr Hamrin säger sig ha eftersträvat. Ty det är ju ändå känt av varjöm, att högern skulle aldrig reflekterat på att gå med på den punkten.

När arbetslöshetsförsäkringspunkten togs ut var det i klart medvetande om de svårigheter, som kvarstående av den punkten skulle vålla för en uppgörelse i det, som just nu är det viktigaste, nämligen organiserandet av arbetslöshetspolitiken. Den omständigheten emellertid, att icke arbetslöshetsförsäkringen hade tagits med i uppgörelsepakten, betyder icke på något sätt att regeringen är likgiltig för hur den saken behandlas. Vi ha tvärt om gjort de allra största ansträngningar för att skapa trygghet på den punkten. Jag har med glädje inkasserat herr Hamrins förklaringar om det frisinnade partiets intresse för denna sak. Jag har icke kunnat förstå, att den omständigheten att man löser jordbruksfrågorna och frågorna om arbetslöshetspolitiken genom en stor uppgörelse, skulle kunna förändra något i ställningstagandet till frågan om arbetslöshetsförsäkring. Det är min förhoppning, att när vi komma fram till denna fråga det skall besanna sig, att det finns i denna kammare en betydande majoritet för en statlig arbetslöshetsförsäkring. Vi komma icke att spara några ansträngningar för att vinna en majoritet även i första kammaren. Jag vet, att svårigheterna där äro större, men jag skulle betrakta det såsom ett ganska

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
betydande psykologiskt misstag om inte i detta sammanhang även den frågan fick sin lösning.

Detta är vad jag har anledning att säga på grund av herr Hamrins förklaring. Jag har icke någon anledning till förebråelser emot herr Hamrin för hans förhållande under förhandlingarna. Det har jag redan antytt och det vet herr Hamrin personligen. Vi ha sagt varandra litet älskvärddheter rent privat i detta avseende. När jag här frågat om innebörden av vissa formuleringar i den frisinna reservationen, så har det inte varit för att giva ett intryck av att herr Hamrin inte handlat som den rejäle karl han är, och när jag ställde frågan, om han möjligen gick till förhandlingarna med en avsikt att bereda väg för en annan regering, så förklarade jag ju också omedelbart, att jag inte alls trodde det, men att vissa omständigheter, som förekommit, sågo litet märkvärdiga ut.

Detta är vad jag har att säga, och jag säger som herr Olsson i Kullenbergs-
torp, att vad som än ytterligare kommer att sägas om detta uttröskade ämne om förhandlingarna, så har jag nu sagt mitt sista ord i den saken här.

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Tillåt mig, herr statsminister, att gratulera till dagens segrar. Jag tror det är ganska klarlagt, att den som tagit hem vinsten i dagens diskussioner det är statsministern. Han har lyckats, såvitt jag kan förstå, att bevisa för kammaren, att, när högern i dag uppträder som opponent, är dess argument och dess bevekelsegrunder av ganska tvivelaktig karaktär. Han lyckades bevisa, att den sakliga skillnaden mellan regeringens och bondeförbundets ståndpunkter, å ena, och den borgerliga oppositionens ståndpunkt, å andra sidan, är ganska obetydlig. Redan i går förklarade statsministern, att för honom och för den socialdemokratiska regeringen var kravet om A. K:s avskaffande inte alls något principiellt krav. Jag tror, att, när den svenska arbetarklassen kommer att kommentera detta uttryck, kommer den att visa för statsministern, att dess avskaffande dock för densamma är ett principiellt krav, inte därför att inte arbetarna begripa, att det måste vara ett organ för arbetslöshetspolitiken, utan därför att A. K. i den svenska arbetarklassens medvetande har antagit karaktären av en förtryckareinstitution, en institution, som karakteriseras med uttrycket Stripadirektiv.

Statsministern förklarade också, att de åtgärder, som man nu vidtagit i fråga om mildrandet av konfliktdirektiven, egentligen inte alls komma att få någon som helst praktisk betydelse. Detta är också ett mycket starkt argument mot regeringens borgerliga vedersakare, men det är ur arbetarklassens synpunkt raka motsatsen. Han konstaterade, att liberalerna äro eniga om det arbetsprogram, som utskottsmajoriteten enats om, och att skillnaden mellan de frisinnares och regeringspartiernas ståndpunkter i verkligheten inte är större än ett belopp av 1 miljon kronor. Redan detta klarläggande av meningsskiljaktigheterna mellan regeringen och de frisinna ger anledning till några andra reflexioner, som jag skall återkomma till.

Statsministern konstaterade vidare, att förslaget om att mildra konflikt-direktiven i verkligheten emanerade från de frisinna och framlades långt innan denna uppgörelse med bondeförbundet kom till stånd, med andra ord att de frisinnares och regeringens ståndpunkter i dag i stort sett sammanfalla och att det följaktligen inte alls var nödvändigt för regeringen att göra en sådan här överenskommelse med bondeförbundet. Jag tror, att det för arbetarna också kommer att vara ganska upplysande, när man bevisade, att skillnaden mellan de frisinnares och regeringen består däri, att de frisinna vilja ha grovarbetarlöner vid reservarbetena i 794 av landets 800 kommuner, medan

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
regeringen ville ha det i samtliga 800 kommuner, d. v. s. skillnaden mellan de frisinnaade och regeringen är praktiskt taget obefintlig.

Slutligen är jag ganska säker på att högerns ledare herr Lindman kände, att han fick sig en ordentlig stöt i det ögonblick, när statsministern replikerade honom, att orsaken till att han uppträdde som skolmästare är den, att den socialdemokratiska regeringen har övertagit högerns program i bondefrågor.

Alla dessa deklarationer, som regeringschefen givit i dessa frågor, göra, att jag för min del måste mycket energiskt vända mig emot uttrycket kohandel. Det är visserligen ganska naturligt i dessa dagar, när man övergår till naturahushållning, till att byta vara mot vara i allt högre grad i det internationella varuutbytet, att man får uttryck sådana som kohandel på läpparna. Men när man talar om kohandel måste det förutsätta, att man gjort en överenskommelse mellan två parter, som kommer bägge dessa parter till godo. Vi veta, vad bondeförbundet har fått i den här frågan. Det har faktiskt fått mera än vad det har vågat drömma om skulle vara möjligt vid denna riksdag. Det är omvittnat från flera håll och regeringen har verkligen gjort underverk i fråga om att ignorera egna s. k. principer och i fråga om att trampa på sitt föregående. Bondeförbundet har sannerligen inte anledning att beklaga sig, tvärt om, men jag frågar mig: vad ha arbetarna fått genom denna överenskommelse? Vad ha arbetarna kunnat få genom uppgörelsen med bondeförbundet, som de inte skulle fått ändå? I och med att statsministern har bevisat de obetydliga divergenser, som förefinnas mellan de frisinnaades och regeringens ståndpunkter, har han också bevisat, att det inte heller var nödvändigt att gå till bondeförbundet och göra en överenskommelse i alla dessa frågor. Under sådana förhållanden, när den enda, som fått något i denna fråga, är bondeförbundet, och när faktiskt regeringen har fått praktiskt taget springa ifrån grundläggande detaljer i väsentliga frågor i sitt program, hur kan man då tala om kohandel? Hur kan man tala om att här är en uppgörelse, där var och en tillförsäkrat sig sin del? Det är inte alls en sådan uppgörelse. Regeringen har fått precis vad den skulle fått under alla förhållanden, nämligen det som de borgerliga mellanpartierna anse vara ofrånkomligt för arbetslöshetens bekämpande.

Herr statsministern gjorde också ett räkneexperiment. Det är inte så värst intressant, men jag anser, att jag måste säga några ord även om den saken. Han deklarerade för kammaren, att i år omsluter summan av krisprogrammet inte mindre än 485 miljoner kronor, medan i fjol summan var 263 miljoner kronor. En annan talare, herr Herou, nappade också på den kroken. Han gjorde visserligen den riktiga invändningen, att skulle man börja mäta ett krisprogram på det sättet, att man blandar ihop litet av varje, ja, då kan man uppnå ganska uppseendeväckande resultat. Men jag vill ställa frågan: Vad är anledningen till att regeringen i år inräknar subsidier till kapitalistiska företag — jag tänker på exempelvis exportkrediten på 75 miljoner kronor — i krisprogrammet, men inte inräknar de subsidier, som föregående riksdag gav? Den gav ju, om jag minns rätt, inte mindre än 275 miljoner kronor till olika kapitalistiska företag. Om man lägger dessa 275 miljoner till fjolårets 263 miljoner, som var det enda som statsministern kom ihåg, ja, då kommer man upp i ett belopp av 538 miljoner, som riksdagen i fjol gav i kris-hjälp mot de 485, som riksdagen ger i år.

Man kanske invänder, att det som gavs i fjol inte kan sägas haft till ändamål att bekämpa arbetslösheten. Jag vill, trots att herr statsministern inte är inne, dock erinra om vad han sade den 1 maj föregående år i Kramfors. Han förklarade då, att när socialdemokraterna hade gått in för dessa anslag

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
— det var ju lån, men det är också exportkrediten — på 275 miljoner kronor till L. K. A. B. och Skandinaviska Kredit, så var det därför att eljest skulle inte mindre än 160,000 svenska arbetare blivit arbetslösa. Det var, förklarade han, med andra ord för att bekämpa arbetslösheten, som socialdemokraterna i fjol voro med om att anvisa 275 miljoner kronor till kapitalistiska företag. När man gjorde så i fjol och på detta sätt gick in för dessa subsidier såsom krishjälp — ty motiveringen var ju att bekämpa arbetslösheten — vad är då orsaken till att man inte inräknade beviljandet av dessa belopp i fjolårets krisåtgärder? Är orsaken den, att Carl Gustaf Ekman, som fått sig en prickning i riksdagen därför att han nekat att han tagit emot litet pengar av Kreuger, vilket ju även andra personer nekat till, bedrivit en arbetslöshetspolitik, som skulle komma i en betydligt bättre dager än den socialdemokratiska regeringens arbetslöshetspolitik? Är det rätt, som man gjorde i fjol, eller är det rätt att räkna subsidier till kapitalistiska företag såsom anslag för arbetslöshetens bekämpande? Jag måste fråga mig: Varför är det då inte rätt att göra på samma sätt i fråga om föregående år, då man anslog inte mindre än 275 miljoner till sådan krishjälp för att motverka arbetslösheten, enligt vad statsministern förklarat?

Han förklarade också i slutet av sitt stora tal i går, att vad som nu var den aktuella frågan var att man kom bort ifrån partipolitiken, att man kunde åstadkomma en nationell samling, en nationell gärning, och taga hänsyn till nationella intressen. Min replik på den punkten är ju inte så väsentlig, men när jag hörde statsministern förklara detta, ställde jag mig frågan: Vad har jag hört detta om att man skall taga avstånd från partipolitiken och ena sig i en nationell samling? Jo, det har jag sett i ett tal, som nyligen hållits av den tyske rikskanslern Hitler. Det var hans paroll till den tyska riksdagen: Bort med partipolitiken och fram för nationell gärning och nationell samling! Sveriges socialdemokratiska statsminister har således utan ett enda ögonblicks tvekan inkorporerat den uppfattning om vad som var den aktuella uppgiften i dagens politik, som den tyska fascismens chef angivit såsom sin.

Till själva det utlåtande, som föreligger, vill jag göra en principiell anmärkning. Vad som är det grundläggande för detta utlåtande är, att det inte syftar till att verkligen hjälpa de arbetslösa, inte syftar till att verkligen göra slut på den hittills förda arbetslöshetspolitiken, inte syftar till att verkligen råda bot för den kräftskada, som arbetslösheten är. I stället lägger man denna arbetslöshetspolitik precis som tidigare, nämligen som en fråga om filantropi, en fråga om välgörenhet, där man försöker taga profit på välgörenheten, en fråga om att göra nått och jämnt så mycket att man tror, att de arbetslösa skola hålla sig i schack. Trots alla fraser i världen om att man vill genomföra en ny arbetslöshetspolitik, om att man vill skapa livsglädje bland de arbetslösa och få dem att känna sig som medborgare, vilka befinna sig i jämnställd belägenhet med övriga, alla dessa fraser till trots går man in för en arbetslöshetspolitik, som syftar till att hålla nere dessa arbetslösa, som syftar till att pressa dem i minst lika hög grad som någonsin tidigare.

Det parti, som jag företräder, vill en helt annan princip för arbetslöshetspolitiken, och det kan hända, att de, som tänka borgerligt i dessa frågor, tycka, att det är upprörande, när de se, vilka stora anslagskrav vi ha ställt. De finna det upprörande, dels just därför att de ha denna principiella inställning, att kampen mot arbetslösheten skall bedrivas så, att man håller de arbetslösa på mattan, d. v. s. skall bedrivas som en välgörenhetsinstitution, där man försöker ta profit, dels därför att de inte fatta eller på grund av sin borgerliga inställning inte kunna godta en sådan uppfattning som att arbetslöshetens bekämpande måste vara en fråga om att skapa verklig rättvisa.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Vi ha, på grund av att vi ha en sådan uppfattning som vi ha, inte kunnat hålla oss inom den ram, som regeringen har skisserat för sitt arbetslöshetsprogram. Redan när detta program framlades, kritiserade vi detsamma. Vi bevisade — det är ingen konst att bevisa det — att om man för det första tar hänsyn till alla de förbehåll, som finnas i detta program, och för det andra tar hänsyn till arbetslöshetens ökning, så innebär det absolut ingen skillnad mot vad som tidigare förekommit.

Men jag skall inte uppehålla mig vid kritiken av regeringsförslaget, därför att det har man ju sprungit ifrån i ganska väsentliga punkter. Jag skall bara helt kort försöka att påvisa, vad den nu föreliggande överenskommelsen innebär för de arbetslösa. Man krävde ursprungligen 160,000,000 kronor till beredskapsarbeten. Detta belopp har man nu reducerat till 100,000,000. Vi veta allesamman, att i det förslag, som regeringen upprättade, visades det upp, att över 50 procent av detta anslagsbelopp om 160,000,000 kronor kommer att åtgå, dels till subsidier åt kapitalistiska företag, dels för inköp av materiel och dylikt. Över 50 procent! D. v. s. endast hälften av detta belopp, 160,000,000 kronor, skulle återstå till de arbetslösa.

Man har vidare i det ursprungliga förslaget begärt 35,000,000 kronor, som skulle användas dels till kontantunderstöd, dels till AK-institutionens avveckling. Nu går man ju inte längre in för AK-institutionens avskaffande, nu är det ingen principiell angelägenhet eller någon angelägenhet, där det gäller att skapa rättvisa, utan man går in för AK-institutionens bevarande, och man går därtill in för betydligt ökade anslag — inte mindre än 80,000,000 kronor till denna AK-institution.

Jag har försökt att bilda mig en uppfattning om hur mycket av dessa 80,000,000 kronor, som skulle kunna bli över till arbetslöner eller till kontantunderstöd åt de arbetslösa. Naturligtvis gör jag inte anspråk på att min värdering är den absolut riktiga, men jag har den uppfattningen, att om 50 miljoner av 80 bli kvar för de arbetslösa i form av löner och kontantunderstöd, så är det det högsta anslag, som man kan tänka sig. Det vill säga, att då skulle det finnas 50 miljoner av anslaget till beredskapsarbeten plus 50 miljoner av anslaget till AK, som skulle återstå för de arbetslösa.

I utskottsutlåtandet framhålles, att man går ut ifrån att hjälpbehovet kommer att nödvändiggöra, att ungefär 150,000 arbetslösa i genomsnitt erhålla hjälp från staten och från kommunerna. 150,000! Jag skall inte uppehålla mig vid de spekulationer, som man här gör, om att exempelvis privata skola satsa så och så mycket pengar. Det är ju typiskt för hur man räknar i detta fall, att man av ett anslag till byggnadsverksamhet på 15,000,000 kronor räknar, att det skall ökas med inte mindre än 50,000,000 kronor, som skola sättas in från privatkapitalistiskt håll. På det sättet höjer man summan 15,000,000 till 65,000,000, som man menar, att det i verkligheten kommer att beredas arbete för. Den uträkningen må vara riktig eller oriktig, det har ganska underordnad betydelse. Jag tror inte, att den kommer att hålla streck. Men vad som här är väsentligt är, vad riksdagen skall anslå enligt denna uppgörelse, och jag finner alltså, att ungefär 100,000,000 kronor är det högsta som de arbetslösa i detta land skulle kunna få genom denna uppgörelse.

Dessa 100,000,000 kronor skola sedan fördelas på 150,000 arbetslösa, som man anser det vara ofrånkomligt att hjälpa. Vad gör det per arbetslös? Jo, det gör ungefär 660 kronor per arbetslös, d. v. s. 55 kronor i månaden eller 1:80 om dagen till dessa 150,000 arbetslösa, som man här säger måste hjälpas. Och det kallar man för en ny arbetslöshetspolitik! Man talar om att det är en befriande handling av riksdagen. Det ropar man ut över hela landet: här kommer nu riksdagen att genomföra en politik, som betyder ett radi-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
kalt brytande av vad som tidigare förekommit. Jag frågar er var och en: tro ni, att man kan existera som en människa med 1:80 om dagen? Tro ni, att de arbetslösa skola komma att känna sig som fullvärdiga medborgare med ett sådant storslaget understöd från staten? Jag kan inte föreställa mig, att någon har den uppfattningen.

Därtill kommer en annan sak. Detta belopp har jag delat på 150,000 arbetslösa, d. v. s. jag har hållit mig till den uppställning, som utskottet självt har fixerat. Men det är min uppfattning, och jag tror det är mångas uppfattning, som det också är ganska lätt att ge sakliga argument för, att den verkliga arbetslösheten inte stannar vid 150,000 utan säkert ligger någonstans kring 300,000. Om vi komma ihåg det, om vi komma ihåg, att man vill hjälpa ungefär hälften av de arbetslösa i det här landet och att denna hälft skall få ungefär 1:80 om dagen — ja, då gör jag mig inte skyldig till någon överdrift, när jag säger, att det är en bluff, när man här försöker inbilla arbetarna, att man går in för att genomföra en ny arbetslöshetspolitik.

I den behandling av detta ärende, som riksdagen hittills har gett, finns det en annan sak, som också måste påtalas. Det är nämligen så, att man från samtliga borgerliga partier, och jag undantar inte heller socialdemokraterna, har varit ense om att inte lägga något hinder i vägen för lönesänkningar. Vi ha nu konflikt inom den svenska byggnadsindustrien, och man är här enig om att så länge denna konflikt pågår, så länge skola inte heller några arbeten av dem, som nu äro planerade, igångsättas inom byggnadsindustrien. Härmed gör sig riksdagen med andra ord medansvarig för och till medhjälpare i den politik, som borgarklassen i dag genomför och som går ut på att reducera arbetarnas löner. Det är verkligen fina arbetarrepresentanter, som finna det naturligt och riktigt att i det program, som man ställer upp efter föregående val, skola inte ingå några åtgärder för att förhindra den lönesänkning, som genomföres överallt.

En annan sak! Man har spritt ut den uppgiften, att det beslut, som nu fattas, kommer att innebära en väsentlig höjning av de arbetslösas, av reservarbetarnas löner. Det har redan påpekats, att överallt, där för närvarande grovarbetarlönerna gå upp till 4 kronor eller därunder, där kommer denna höjning per dag att reduceras, inskränkas, begränsas, till 5 öre om dagen. Och vidare tillkommer en annan sak, som herr Pehrsson i Bramstorp här påpekade och som jag ansett det vara anledning att ytterligare trycka på, nämligen att i verkligheten kommer detta beslut att innebära sänkning av lönerna på en massa ställen. Skall man nämligen ta hänsyn till skogsarbetar- och vägarbetarlöner och dylikt, när man fastställer lägsta grovarbetarlönen, så förmodar jag, att det blir många platser — jag vet åtminstone sådana i Norrbotten — där detta beslut kommer att innebära en ren lönesänkning. Det kan ju hända, att det också medför en lönehöjning på vissa platser, men jag är för min del ganska övertygad om att det inte blir få fall, där detta beslut kommer att leda till en ren lönesänkning för nödhjälpsarbetarna, reservarbetarna. Karakteristisk är för övrigt en sak, som vi påpekade i motionen. I Stockholm har man ju infört reservarbeten med avtalsbestämda löner. Genom den arbetsfördelning, som man har genomfört där, ha reservarbetarnas löner där reducerats eller begränsats till 100 kronor per månad.

Man har i denna debatt också ganska medvetet hetsat mot arbetarnas löner. Så t. ex. anförde herr Anderson i Norrköping, att förutsättningen för ett tillfrisknande är, att arbetarnas löner skäras ned. Men samma herrar spara inte på orden, när det gäller att motivera nödvändigheten av prisförhöjningar. Man vill ha prisförhöjningar på alla varor utom på varan arbetskraft. Där vill man ha prissänkning. Herr Anderson försökte förklara arbetslösheten med

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
just de höga arbetslönerna. Ja, erfarenheten visar ju egentligen motsatsen. Erfarenheten visar, om jag betraktar saken generellt, att där arbetarna ha kunnat hålla uppe sina löner, där har följaktligen profiten blivit mindre för arbetsköparna, med resultat, att det inte har blivit så stora kapitalinvesteringar, d. v. s. med slutresultat, att man inte fått samma överproduktion och därmed också samma prissänkning som eljest skulle ha inträtt.

För övrigt genomför man ju överallt lönesänkningar. I Amerika, meddelades det i en tidning för några dagar sedan, har den samlade lönesumma, som arbetarna komma upp till, under krisen gått ned med inte mindre än 60 procent, jämfört med tiden före krisen. 60 procent mindre inkomster ha alltså de amerikanska arbetarna i dag! Inte har man lyckats övervinna krisen med det. Man har inte ens lyckats mildra krisen, utan den fortfar med samma skärpa och samma intensitet som tidigare. Och andra länder visa ju precis samma bild. Man har sänkt lönerna inte minst i detta land. Om jag räknar med arbetslösheten och korttidsarbetena, har ju en förskräcklig sänkning av arbetarnas samlade lönesumma inträffat, utan att man därför har kunnat övervinna krisen.

Sedan förklarade herr Anderson i Norrköping också, att man skulle gå in för en karenstid för åsiktsändringar. Jag undrar, hur lång karenstid herr Anderson i Norrköping anser skulle vara önskelig. Jag kommer ihåg, att han och hans parti vid riksdagens början motionerade om AK:s avskaffande. Detta krav ha de för länge sedan sprungit ifrån, och de argumentera numera så gott de kunna för AK:s bibehållande. Det är en tydlig åsiktsförskjutning eller åsiktsförändring, som inträtt på en karenstid av kanske två eller två och en halv månader. De, som tala om åsiktsförändringar, skulle kanske tänka litet på sina egna förändrade ståndpunkter. tänka på, att de, som vid riksdagens början krävde AK:s avskaffande, i dag kämpa för AK-institutionens bevarande. Jag skall inte gå in på orsakerna till denna deras åsiktsförskjutning, jag bara konstaterar, att den har inträffat.

Med detta, herr talman, har jag gjort de anmärkningar, som jag ansåg, att jag borde framföra vid behandlingen av denna fråga. Dessa anmärkningar kunna kort och gott sammanfattas däri, att man här inte går in för en ny arbetslöshetspolitik, utan man fortsätter i samma spår som tidigare, ja, man skärper utplundringen av de arbetslösa massorna. Därför finns det ingenting annat att göra för dessa massor, om de vilja vinna gehör för sina krav på att riksdagen skall genomföra en annan arbetslöshetspolitik, än att de själva genom sina egna aktioner och sin egen aktivitet bevisa för herrarna, att de inte komma att hur länge som helst tåla denna utplundring.

Herr Lundell: Herr talman! Jag vill för min del beklaga, att överläggningarna här så litet rört sig i sak om de frågor det i första hand gäller, nämligen konfliktdirektiven och lönesättningen vid reservarbetena. Dessa frågor äro av sådan stor betydelse, att de hade kunnat förtjäna en närmare granskning i detalj. Men tiden är nu för långt framskriden för att jag skulle vilja gå in för någonting sådant. Jag vill nu bara i korthet säga, att jag för näringslivet, både för lantbruk och industri, väntar de allra svåraste följder av de förändringar i arbetslöshetspolitiken, som komma att vidtagas. Fackförbundens konfliktvilja och konfliktmöjligheter komma alldeles ovedersägligen att stegras, och å andra sidan komma företagarviljan och företagarmöjligheterna att minskas i betydande grad. Härav följer automatiskt vid oförändrade övriga omständigheter ökad arbetslöshet i vårt land. Jag vill inte säga mera om detta, fastän det annars skulle varit av stort intresse att gå in i en detaljgranskning av hur dessa olika saker komma att te sig.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Jag vill beröra en annan sak, som flera gånger har förts på tal här i diskussionen. Det är frågan: varför svarade inte högern, sedan den, likaväl som de andra partierna, hade mottagit hans excellens herr statsministerns promemoria? Jag vill fråga: gör man ett sådant spörsmål på allvar, när man vet, att bondeförbundet hade lämnat sitt svar direkt till statsministern? Då gick det väl inte gärna att komma med ett lägre bud. Det skulle väl efter allas uppfattning inte ha varit något annat än en meningslöshet. Man kan väl inte tro, att regeringen i samhällssolidaritetsens intresse skulle ha gått med på ett *lägre* bud, sedan den redan fått ett bud ifrån bondeförbundets sida. Säkert inte. Skulle högern ha kommit med något bud i detta läge, som hade medfört någonting, skulle det naturligtvis ha varit ett överbud. I annat fall hade det väl omöjligt kunnat få något inflytande på förloppet av krisuppgörelsen. Väntade alltså regeringen något bud ifrån högern, så väntade den väl närmast på ett *högre* bud. Men det borde väl var och en kunna förstå, att det icke i detta läge kunde komma något sådant överbud från högerpartiet.

Efter min mening borde bondeförbundet, om det velat stå kvar på de gemensamma borgerliga linjerna, ha konfererat med de andra borgerliga partierna, innan det lämnade sitt svar till regeringen. Under sådana förhållanden hade det säkerligen genom gemensamma överläggningar först mellan de borgerliga partierna och sedan med regeringen kunnat gå att få fram en lösning, som givit detsamma i fråga om stödet åt lantbruket, men som varit mindre farlig för näringslivet i dess helhet.

Jag vill nämna ett par ord också om en annan sak. Här har många gånger under den förda debatten efterlysts vad man kallat en befriande handling, och man har förklarat, att högern icke velat gå in för en sådan. När man talar om en befriande handling, vill jag erinra om den, som man vidtog 1925, när man sloade 1914 års försvarsordning. Denna handling har nämligen sin stora betydelse för den arbetslöshet, som vi nu ha att bekämpa. Jag skall nämna ett par siffror för att visa vad den betyder för arbetslösheten. 1914 års härordning innebar cirka 14.2 miljoner tjänstgöringsdagar. 1925 års härordning innebar 5.3 miljoner tjänstgöringsdagar. 1914 års härordning betydde full sysselsättning året runt för 39,000 personer. 1925 års härordning betyder full sysselsättning för 14,600 personer. När man gick över från den ena härordningen till den andra, berövade man med berätt mod direkt 24,400 personer deras sysselsättning. Den siffran har något att betyda även i förhållande till det vi för närvarande tala om, nämligen att i första hand sysselsätta 70,000 à 72,000 personer. Vi ha i år gått vidare med sådana befriande handlingar. Vi ha i början av denna riksdagssession gjort ytterligare 4,900 personer utan sysselsättning, när vi inskränkte på värnpliktsövningarna — jag menar då sysselsättning räknad för helt år. Dessa befriande handlingar voro alltså befrielse från arbetstillfällen.

Nu har man efterlyst en ny befriande handling. Den går ut på att försvåra näringslivets villkor, den går ut på — om man ser efter vad detta kommer att resultera i — att befria oss ifrån en stor del av de arbetstillfällen, som det privata näringslivet ännu förmår erbjuda. Till en sådan handling begär man högerns medverkan, men jag vill säga, att den begär man förgäves.

Herr Olsson i Kullenbergstorp har ett par gånger under denna riksdagssession varit inne på förhållandena under åren 1910—1913. Han har sagt, att de voro de lyckligaste för det svenska näringslivet — både för arbetsgivarna och för arbetarna. Jag kan för min del instämma däruti. Men varför var det så under dessa år? Jag vet inte, om herr Olsson i Kullenbergstorp har samma uppfattning som jag om orsakssammanhanget därvidlag, men jag kan för min

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
del icke underlåta att därvid tänka på, att året 1909, d. v. s. före denna period, hade vi storstrejken. Den utgång denna fick gjorde, att fackförbunden under de närmaste åren voro mindre aggressiva, än de hade varit förut, och näringslivet kände detta minskade tryck, denna minskade lönepressning från fackförbundens sida och sköt automatiskt ny fart.

Hur skall det bli med den stora makt, som nu kommer att läggas i fackförbundens händer? Ja sannerligen, herr talman, jag vill för min del säga, att sker det icke ett underverk med fackföreningsrörelsens mentalitet, så komma lönearbetarna att i det kommande dyrt få plikta för de förändringar, som man från deras håll har drivit fram i fråga om lönebestämmelserna och i fråga om konfliktdirektiven, plikta i form av en i det långa loppet vid oförändrade övriga omständigheter ökad arbetslöshet i detta land.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid den föreliggande punkten knuten högerreservationen.

Herr Olsson i Ramsta: Herr talman, ärade kammarledamöter! Enär jag jämte herr Osberg väckt en motion, nr 482, som behandlats av det särskilda utskottet, vars betänkande nu diskuteras, skall jag be att få säga några ord.

Uti vår motion yrkas på, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära en utredning angående verksamma åtgärder till bekämpande av arbetslösheten genom framskapandet av 2,500 nya småbruk per år under en tid av fyra år. I anledning av sociala jordutredningens förslag och Kungl. Maj:ts proposition har innevarande riksdag som bekant beslutat om framskapandet av så kallade arbetarsmåbruk. Dessa småbruk äro avsedda att bli ett tillskott till försörjningsmöjligheterna för huvudsakligast flottnings- och skogsarbetare i Norrland, vilka endast ha förtjänstarbete under vissa tider av året. Enligt motionärernas mening borde ett allvarligt försök göras utav statsmakterna för en verklig återföring till jorden av några tusen av de arbetslösa allt för stora skara. Bland de till mellan hundratusen och tvåhundra tusen uppgående arbetslösa måste ovillkorligen finnas några tusen, som icke endast lämpa sig att utmärkt väl återföras till jorden utan som själva ingenting högre skulle önska, än att de bleve satta i tillfälle att genom eget arbete vid jordbruket försörja sig och de sina. Någon brist på lämplig jord för styckning och bebyggelse förefinnes icke. Med hänsyn till de oerhörda ansträngningar, statsmakterna nu få göra, för att lindra och minska arbetslöshetens skadeverkningar, får man väl lov att säga, att det är på tiden, att man verkligen försöker vidtaga sådana åtgärder, som ge arbete för framtiden åt åtminstone några tusen av dessa arbetslösa.

En stor del av miljonernas mångfald, som anslås för arbetslöshetens bekämpande, gå nu till arbeten, som icke kunna sägas vara produktiva i ordets vanliga mening, och som ej förränta sig. Nationen tär i sådant fall på sina sparade tillgångar. Detta kan gå för sig till en viss tid och i en begränsad utsträckning men måste i längden bli fullkomligt ohållbart. Arbetet med uppförandet av byggnader för dessa nya småbruk måste väl ändå räknas som ett produktivt arbete, allra helst som dessa nya småbruk komma att bereda framtida sysselsättning åt sina innehavare. Det har därför synts oss rimligt, att staten vid fullföljandet av vårt förslag avskriver en viss del av byggnadskostnaderna, så att den summa, som återstår för småbrukaren att amortera och förränta, står i rimligt förhållande till jordbrukets avkastningsförmåga.

Sociala jordutredningen har i skrivelse den 7 mars i år framlagt resultatet av en verkställd utredning, huruvida det vore möjligt och lämpligt dels från ekonomiska synpunkter och dels från sociala synpunkter att till arbetslöshetens bekämpande stycka ett antal större egendomar till mindre jordbruk.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Denna utredning gav till resultat, att tillräckligt med jord finns för genomförandet av en sådan jordstyckningsplan. Sociala jordutredningen ifrågasätter, att ur statens domäners fond — den så kallade markinköpsfonden — skulle anslås ett belopp av 2 miljoner kronor för inköp av jord till styckning, och att därefter av anslaget till arbetslöshetens bekämpande skulle anslås ett belopp av 6 miljoner kronor för bebyggandet av dessa jordegendomar, för vägars anläggning, för täckdikning o. s. v. Domänstyrelsen, som yttrat sig över detta förslag, säger, att man naturligtvis får förutsätta, att en sådan plans fullföljande kommer att medföra förlust för statsverket. Av hänsyn till nödvändigheten av, att verkligen åtgärder vidtagas, vilka bereda de arbetslösa arbete för framtiden, vill domänstyrelsen för sin del tillstyrka ett försök. Domänstyrelsen säger emellertid, att man måste gå fram försiktigt, och förordar därför, att man styckar några av de nuvarande kronoegendomarna.

Nu har särskilda utskottet, som behandlat denna fråga, i sitt betänkande kommit till det resultatet, att det vill gå in för ett försök i detta fall. Det fullföljer alltså domänstyrelsens tanke och föreslår, att riksdagen beslutar, att domänstyrelsen bemyndigas sätta i gång med styckning av lämpliga kronoegendomar, och att ur markinköpsfonden toges ett belopp av 700,000 kronor för bebyggandet av dessa egendomar, för vägars anläggning, för dikning o. s. v. Det skulle väl på det sättet bli möjligt att bebygga 50, 60 eller 70 stycken egendomar, och det vore ju alltid en vacker början.

Vi motionärer hälsa utskottets förslag med tillfredsställelse. Det är en blygsam men vacker början. Men det är kanske lämpligt, att man härvidlag går försiktigt fram, och vi må hoppas, att det skall slå så lyckligt ut, att kommande riksdagar komma att fullfölja denna plan, så att vi verkligen kunna bereda varaktigt arbete för framtiden för några tusen av dem, som nu äro arbetslösa.

Om jag sedan vid denna sena timme, då debatten i denna fråga pågått så förfärligt länge, skulle be att få säga några ord om utskottsförslaget i övrigt, skall jag lova att bli ganska kortfattad. Jag har hela tiden varit av den uppfattningen, att, i det svåra nödläge vari landet nu befinner sig, då vi haft inemot 200,000 arbetslösa, och då jordbruket har fått se sin räntabilitet sjunka, de åtgärder som borde vidtagas borde kunna beslutas i samförståndets tecken, därvid alla partier medverkade till en lösning. Det är naturligt, att den lösning, som måste åstadkommas här, måste vara av sådana mått, att den ställer oerhörda krav på statsverkets förmåga att kunna genomföra densamma. Men om jag tänker på jordbrukets läge för närvarande, får jag såsom jordbrukare och riksdagsman lov att säga, att det icke skulle ha varit trevligt att komma hem ifrån den här riksdagen — eller eventuellt hemskickats genom riksdagsupplösning — utan att något kunnat åtgöras eller vinnas för att hjälpa jordbruket i det svåra läge, vari det befinner sig. I de underhandlingar, som ägt rum i särskilda utskottet mellan representanter för de olika partierna och regeringen, har det också från första början varit en förutsättning, att man skulle få en sådan lösning till stånd. Men jag får lov att säga, att när den ena veckan gick efter den andra och dessa underhandlingar stodo på ungefär samma punkt, så måste man fråga sig: finns det hos alla partier en verklig vilja att åstadkomma en samförståndslösning? Sent omsider — fram emot slutet av maj månad — blevo vi upplysta därom, att nu var läget sådant, att skillnaden mellan regeringsförslaget — alltså det socialdemokratiska förslaget, alltså regeringens förslag, och högerns ståndpunkt var så stor, att det icke fanns någon möjlighet till sammanjämkning. Då utgick jag ifrån, att, när den bästa lösningen icke kunde vinnas, jag måste vara beredd att ta den närmast bästa lösningen, och den var, att de borgerliga vänsterpar-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

tierna enade sig med socialdemokraterna om en gemensam lösning. Jag får lov att säga, att, när underhandlingarna mellan dessa partier och regeringen drogo så förfärligt långt ut på tiden, kunde man förstå, att det uppstod nervositet synnerligast hos representanterna för jordbruket här i riksdagen. Detta är ju lätt begripligt, och det är väl också detta som bidragit till, då tiden var knapp, att det sedan inte kunde bli en samförståndslösning mellan de borgerliga vänsterpartierna och regeringen.

Nu ligger saken så till, att vi ha att välja på fyra linjer, dels utskottsmajoritetens förslag och dels reservationerna. Beträffande den reservation, som avgivits av mitt partis representanter, får jag lov att säga, att den i stort sett tilltalar mig. Emellertid är det väl så, att striden här egentligen står om principerna, om själva grunderna för bestämmandet av reservarbetslönerna. För övrigt har utskottsmajoriteten godtagit den lägsta grovarbetarlönen, jämförd med lantarbetare- och skogsarbetarlönerna, såsom normerande för prissättningen av reservarbetslönerna, men arbetslöshetskommissionen skall bestämma dem. I sista fall förordas en nämnd på fem personer, som skola döma i dessa frågor. Detta innebär alltså en ökning av reservarbetslönerna, det är tydligt. Det kan väl hända, såsom det påstods av en föregående talare på Norrlandsbänken, att det i vissa fall kanske medför en sänkning — det är mycket möjligt, det skall jag inte yttra mig om — men på en del platser i landet innebär det en ökning. Även den frisinade linjen innebär ju en ökning, då det gäller grovarbetarlönerna. Ända upp till 4:50 kr. per dag kan jag säga, att det innebär en ökning av de nuvarande lönerna, och även i de fall, där den frisinade reservationen föreslår en procentuell nedskärning, blir grovarbetarlönen dock något ökad i förhållande till vad som för närvarande gäller.

Jag måste säga, när skillnaden ändock inte är större än mellan den frisinade linjen och utskottets förslag, att jag beklagar, att icke ett samförstånd har kunnat åstadkommas. Då så nu icke kunnat ske, beklagar jag detta på det djupaste. Som läget nu är, kommer jag att först och främst stödja den frisinade reservationen, och om den blir avslagen, kommer jag naturligtvis med mina utgångspunkter att rösta för utskottets förslag.

Herr Anderson i Norrköping: Herr talman! Jag har inte för vana att replikera personliga anmärkningar; jag tror inte att jag gjort detta någon gång under den tid, jag suttit i kammaren, och jag skulle inte heller nu ha upptagit kammarens tid med en sådan replik, om det inte varit så, att två föregående ärade talare med anledning av mitt yttrande i går ha gjort uttalanden, som äro direkt felaktiga, och som jag måste be att få beriktiga.

Hans excellens herr statsministern har såsom ett bevis på att mina moraliska kvalifikationer kunna sättas i fråga — en sak, som jag naturligtvis inte alls skall tvista med honom om — dragit en liten historia till kammarens uppbyggelse. Han talade om att hans Ljusnetal blivit i den tidning, vars redaktör jag är, ofullständigt refererat. Tidningen hade uteslutit den passus, vari statsministern med indignation tillbakavisat beskyllningar för att ha mottagit skriftliga utfästelser av vissa frisinade rörande deras medverkan i den nu omdebatterade uppgiften. Herr statsministern frågade med indignation, om man verkligen ägde någon sådan moral, som man hade rätt att stoltsera över, då man på detta sätt stympade ett referat.

Med denna sak förhåller det sig så, att i detta referat, som jag personligen inte haft något att göra med, var denna passus borta. När jag fick uppmärksamheten fästad härpå genom en ärad kollega, redaktör Wards tidning, ringde jag genast in en notis till min tidning, i vilken jag återopade statsministerns

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
uttalande i Ljusne och med anledning av detta förklarade, att vad som i Östergötlands Dagblad tidigare yttrats om denna sak, som statsministern här berört, var av följande innebörd: icke att herr statsministern hade mottagit skriftliga utfästelser från vissa frisinnade utan att en frisinnad ledamot av denna kammare, herr Österström, hade av vissa partikamrater i båda kammarna mottagit sådana utfästelser. Detta är en helt annan sak än herr statsministern nu talat om. Jag kan sålunda först tillbakavisa påståendet, att det i min tidning förekommit någon sådan mot hans excellens herr statsministern riktad beskyllning. Vidare tillbakavisar jag anklagelsen att ha undertryckt denna passus av hans Ljusnetal. Det är möjligt att det i någon annan tidning förekommit en uppgift av den innebörd han här angivit.

Herr Pehrsson i Bramstorp har i sitt anförande, som jag nu inte skall gå in på och som för övrigt endast bekräftar riktigheten av mitt omdöme i går, gjort ett uttalande, att jag hört till de högermän, som när sjukkasselagen 1930 var föremål för debatt här i kammaren, ivrigast arbetade för att få frågan igenom och i detta syfte försökt påverka dels mina egna partikamrater och dels andra.

Herr Pehrsson i Bramstorp! Det förhåller sig med denna sak på det sättet, att jag var en av de högermän, som 1930 röstade emot sjukkasselagen. Jag har således aldrig varit någon anhängare av denna och heller aldrig agiterat för den, varken inom högern eller något annat parti. Herr Pehrsson i Bramstorp behöver nog friska upp sitt minne både beträffande denna sak och åtskilliga andra, t. ex. rörande sin egen ståndpunkt i fråga om kraftfoderaccisen. Jag tror det skulle vara ganska välgörande, att han gjorde detta, innan han kommer fram med förebräelser mot någon annan.

Mot herr Olsson i Gävle ber jag få påpeka, att när han nu redogör för högerns ståndpunkt inom särskilda utskottet och i bevillningsutskottet rörande de skattemotioner, som i år förelegat där, så har han ju alldeles rätt däri, att det blev fullständig enighet i utskottet rörande den s. k. sötvarubeskattningen. Men det var inte så, att man förutsatte från högerhåll, att denna skatt inte skulle komma att behövas i år. Tvärtom var ju förutsättningen för vårt förslag, att skatten behövdes i år. Det var därför vi ville, att riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t och framhålla, att här fanns en lämplig skattekälla. Och glädjande nog enade sig utskottet om detta. Att vi sedan icke fått fram förslaget klandrar jag inte regeringen för, emedan jag genom utskottsarbetet kommit till insikt om, att detta är en mycket besvärlig sak att reda ut, och det är möjligt, att detta inte gått för sig på den korta tid, som stod till buds. Herr Olsson glömde emellertid, att det också fanns ett par andra förslag, som vi motionerat om men som majoriteten avvisade, bland annat beträffande fruktullarna. Det var ju den gemensamma voteringen, som härom dagen fällde den saken. Överhuvud gick hela det program, vi lade upp, ut på att anvisa skattekällor, som skulle kunna användas för att biträda vid den oerhört besvärliga finansieringen på sådant sätt, att man skulle kunna nedbringa lånesummorna. För övrigt har jag ingen anledning att vidare ingå på det anförandet, då jag tror att ingenting av vad jag sade i går i någon mån har blivit vederlagt.

Herr Olsson i Golvvasta menade, att jag i går, när jag talade om dem, som fingo betala kalaset, skulle ha syftat på dem, som fingo betala arvsskatten. Detta är ett fullkomligt misstag. Den, som lyssnade på mitt anförande, kan inte ha fått en sådan uppfattning. Jag menar, att vad som nu sker, är till sina verkningar av sådan art, att det kommer att stå det svenska samhället dyrt, och att vi alla få vara med om att betala det.

Till sist, herr talman, måste jag säga, att det är beklagligt, att denna

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
debatt i så hög grad kommit att röra sig om sådana saker, som här upptagit största delen av tiden. Detta är beklagligt inte minst därför att det otvivelaktigt kommer att i vida kretsar ute i landet bidra till att öka parlamentsledan. Ansvar för härför få vi nog ta på oss litet var, men desto angelägnare är det, att de personer, som nu och i fortsättningen komma att verka inom den svenska riksdagen, lägga sig vinn om att, både när det gäller svenska riksdagens arbetsformer och den sakliga behandlingen, söka komma fram på andra vägar än de som skyttat i dessa två dagars debatter.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på hemställan av herr förste vice talmannen att uppskjuta den vidare handläggningen av förevarande utlåtande till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.41 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 20 juni.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet, varvid kammarens förhandlingar till en början leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Herr förste vice talmannen anmälde till fortsatt handläggning särskilda utskottets utlåtande, nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionerna nr 211, 212 och 216 gjorda framställningar angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten samt till bekämpande av arbetslösheten jämte i dessa ämnen väckta motioner; och lämnades därvid, enligt förut skedd anteckning, i fråga om punkten II under Avd. II (reservarbeten) kap. I (gemensamma bestämmelser) av den i punkten I A. av utskottets hemställan omförmälda sammanfattning av de utav utskottet förordade reglerna för reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. ordet först till

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m.
(Forts.)

Herr **Strindlund**, som anförde: Herr talman! Jag skulle inte ha begärt ordet på detta stadium av debatten, om det inte hade varit så, att här har utslungats en hel del beskyllningar mot bondeförbundet för att vi skulle ha övergivit förut intagna ståndpunkter och haft dåliga underhandlare samt att vi skulle ha gått in för en rent av riskabel, ja t. o. m. landsskadlig politik. Då jag förmenar att dessa uttalanden icke böra stå alldeles oemotsagda, har jag, som sagt, ansett mig böra taga till orda.

I den mån det kan finnas någon grund för den första anmärkningen, nämligen att vi skulle ha övergivit våra förut intagna ståndpunkter, så är det väl troligt, att den anmärkningen i första hand riktar sig mot mig, eftersom jag under de senare åren haft att i statsutskottet bevaka bondeförbundets linje i arbetslöshetsfrågan. Jag vill då först, när man här klandrar vad som göres

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
 och delvis också påtalar det försök till en samförståndslösning, som här har åstadkommits, erinra om att då vi förra gången hade en riktig generaluppgörelse i fråga om arbetslöshetens bekämpande, nämligen år 1922, så förelåg också en uppgörelse, och i denna voro samtliga partier engagerade. Det utlåtande, som då avgavs, nämligen statsutskottets utlåtande nr 118, var fullständigt enhälligt, så när som på att herr Olsson i Kullenbergstorp hade avgivit en liten reservation i en detaljfråga, nämligen i fråga om minskningen av de statsbeställningar, som då föreslogos. Vi torde väl också, vi allesammans som varit med sedan dess i riksdagen, få medgiva, att vi nu, oavsett vilket parti vi tillhöra, nödgats i åtskilliga punkter så att säga justera vår uppfattning i dessa frågor från den tiden jag nyss nämnde. Ser jag efter, hur det förhåller sig med den saken, så tror jag mig kunna konstatera och våga påstå, att det finnes intet parti, vars ståndpunkter visat sig så hållbara som just bondeförbundet. Jag skulle vilja utbedja mig, att innan herrarna beskylla oss för att ha ändrat vår principiella inställning i de omdiskuterade frågorna, först och främst se efter, vilken ståndpunkt vi deklarerade 1922 och hur denna stämmer överens med den uppgörelse eller det krisprogram, som nu föreligger och är underställt riksdagen för omprövning. Först sedan herrarna gjort detta, anser jag, att ni äro berättigade att fälla edra domar.

Den inställning, som vi hade till arbetslöshetsfrågorna år 1922, kunna herrarna återfinna i en motion, ur vilken jag skall be att få citera bara ett par små stycken. Man säger bland annat i den motionen: »Med rätta har också kommissionen», d. v. s. arbetslöshetskommissionen, »i sin i Kungl. Maj:ts proposition nr 11 intagna skrivelse av den 23 december 1921 betonat, att ju större omfattning de statliga nödhjälpsarbetena erhållit, 'desto större betydelse har även den därvid förda lönepolitiken fått', och kommissionen betonar skarpt i detta sammanhang den givna och gällande föreskriften, '*att lönerna vid de statliga nödhjälpsarbetena på varje ort och vid varje särskild tidpunkt städse måste understiga de på den öppna marknaden gällande*'.» Vidare heter det: »Av synnerlig vikt måste det vara, att härafter arbetslöshetspolitiken *inriktas icke på någon utvidgning av de egentliga nödhjälpsarbetena*, som syfta att mildra arbetslösheten, utan fasthellre på *framkallande av sådana fria arbeten, som förebygga arbetslöshet*, genom kvarhållande av de för visst arbete bäst skickade krafterna vid detta eller annat därmed jämförligt arbete å orten.» Vi ha därafter tillagt: »Ett beaktande härav har i den kungl. propositionen skett genom förslaget om anslag till vissa statsbeställningar, om det än kan med fog sättas i fråga, huruvida sådana statsbeställningar, varom här är fråga, hos vissa industriella företag äro för ändamålet tjänliga. Riktigare och säkerligen effektivare vore det, om allmänna verk och inrättningar förständigades icke att göra vissa ur behovssynpunkt just nu mindre eller icke alls behöfliga beställningar, men att inom landet upphandla verkligen nödvändiga förbrukningsartiklar, som utan skada kunde ersätta importerade. Exempelvis skulle betydande arbetstillfällen kunna skapas, om allmänna verk och inrättningar, där så kunde ske, ålades att uppgöra avtal om leverans av inhemsk ved till täckande av sina bränslebehov för närmast kommande år, även om detta eljest brukat tillgodoses genom inköp av kol eller koks.» Vi ha sedan också sagt: »Likaså förtjänar framhållas, beträffande framkallandet av naturliga arbetstillfällen, att i vårt land finnas stora markvidder, vilka för att kunna en gång läggas under odling eller skogskultur förutsätta torrläggning och utdikning. Att här anordna nödhjälpsarbeten vore måhända ej omöjligt, men vida lyckligare vore, om sådana arbeten anordnades icke såsom nödhjälpsarbeten utan som vanliga arbeten.»

Vi ha sedan ett resonemang angående vägbyggen och göra därpå ett ut-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
talande, som jag ber att få påpeka. Vi säga där, att »jordbruksarbetarnas löneförmåner alltid kunna giva ett någorlunda fast underlag för arbetslöshetskommissionens lönepolitik».

Om understöden ha vi också ett uttalande och säga därom följande: »Beträffande till sist nödhjälpsanslagets användande till sådana understöd, bör först erinras, att den statliga verksamheten härvid endast får komplettera den kommunala i den mån kommunerna icke mäktat på egen hand bära bördan, vare sig denna blir fattigvård eller understöd utan fattigvårdskaraktär.»

Nu skulle jag efter detta citat vilja be herrarna jämföra det uttalande vi där gjort med det krisprogram, som nu är framlagt, och sedan själva säga, vilka det är, som fått sina synpunkter på här förevarande frågor mest beaktade. Om herrarna hade gjort det förut, så tror jag nog, att åtskilliga av de uttalanden, som här gjorts, hade blivit på ett eller annat sätt justerade.

Man kan ju fråga sig: Vari bestå egentligen de eftergifter, som vi eller våra underhandlare gått med på? Jo, de bestå kort och gott i vissa eftergifter i fråga om lönebestämmelserna. Men av vilken omfattning äro då dessa eftergifter? Ja, här ha flera talare påpekat, att skillnaden skulle vara synnerligen avsevärd, men jag är icke riktigt övertygad om att ens de, som haft ordet och verkligen utslungat den beskyllningen, gjort sig besvär med att taga reda på vad i gällande direktiv, sådana de utformades 1922, är sagt i denna del.

Låt mig, även om jag riskerar att bli något långvarig, citera även denna passus. Det står i statsutskottets utlåtande angående denna fråga på sid. 12: »Vidkommande lönerna vid de statliga nödhjälpsarbetena föreslog utskottet i utlåtande nr 9 samt beslöt sedermera riksdagen meddela det direktivet, att dessa löner på de särskilda orterna borde mera smidigt anpassas efter den rådande lönenivån, än som på sina håll dittills torde ha varit fallet. Vidare framhölls, att arbetslöshetskommissionen för varje särskilt fall torde böra fastställa, med huru mycket en nödhjälpsarbetares löneförmåner skulle understiga de löner, som äro gällande för grovarbetare på den öppna arbetsmarknaden, med skälig hänsyn därvidlag till vederbörandes möjligheter att bereda sig uppehälle på den sålunda fastställda, nödhjälpslönen. I anledning härav har också arbetslöshetskommissionen genom särskild undersökning låtit å respektive orter utröna den öppna marknadens gängse grovarbetarlöner samt med ledning därav konstaterade lägsta lön, för vilken arbete i avsevärd omfattning kan beredas, bestämt nödhjälpslönen storlek.»

Vad ha vi nu att jämföra detta uttalande med? Jo, såvitt jag förstår, med det uttalande, som i förevarande utskottsutlåtande göres just på den punkten vi nu behandla. Här säga vi, som alla ha sig bekant, på sid. 130, där lönebestämmelserna återfinnas, följande:

»Vidkommande lönerna vid reservarbetena skall iakttagas, att arbetslöshetskommissionen skall genom särskilda undersökningar på respektive orter utröna den öppna marknadens gängse grovarbetarlöner. I den mån anledning synes föreligga att antaga, att förändringar av lönenivån inträffat, böra nya sådana undersökningar företagas. Med stöd av sålunda gjorda undersökningar fastställer arbetslöshetskommissionen reservarbetslönen, vilken ej bör överstiga den lägsta grovarbetarlön, för vilken arbete i orten kan i avsevärd omfattning beredas, med beaktande jämväl av löneförhållandena inom jord- och skogsbruk.»

Skillnaden ligger då, kan man säga, däri, att medan det i 1922 års löne-direktiv bestämdes, att nödhjälpsarbetslönen skulle ligga en viss kvotdel under de i öppna marknaden gällande, så skola de nu fastställas till lägsta grovarbetarlönen, men med iakttagande av löneförhållandena inom jord- och skogsbruk.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Jag måste erkänna, att innan jag kunde taga ståndpunkt till det nu framlagda förslaget, måste jag söka skaffa mig en uppfattning om i vad mån denna justering av direktiven skulle komma att få någon verklig praktisk betydelse och vilka konsekvenser denna justering eventuellt skulle kunna medföra.

Jag vill då resonemangsvis först erinra om att, såsom vi veta, såväl skogs- som lantarbetare under ett flertal år varit undantagna från den statliga arbetslöshetshjälpen. Det var först 1930, då arbetslösheten bland dessa kategorier av arbetare blivit så pass omfattande, att många landskommuners ekonomi höll på att totalt undergrävas, det var först då, som riksdagen beslöt i anledning av en bondeförbundsmotion att göra ett uttalande, varigenom dessa arbetslösa blevo jämställda med andra. Det är alldeles givet, att i och med det att detta gjordes, så blev ju lönesättningen vid statsarbetena av ännu större betydelse för jordbrukets rekrytering av arbetskraft än vad den t. o. m. förut varit. Det var just därför som det var så angeläget för oss att i fjolårets statsutskottsutlåtande få uttalat, att man, då det gällde lönesättningen vid dessa statsarbeten, skulle taga hänsyn till löneförhållandena bland lant- och skogsarbetare. Denna passus, som vi då fingo in, har ju, som herrarna finna, kommit med även i det nu diskuterade förslaget till uttalande. Att det där uttalandet från i fjol kom med inverkan också, som vi veta, i viss mån på den lönesättning, som hösten 1932 ägde rum vid reservarbetsplatserna.

Jag måste ju säga, att i och med att denna passus har tagits med i de nu föreliggande direktiven, så äro riskerna av ett beslut i enlighet med utskotts- förslaget starkt minskade, och jag måste säga, att de betydligt överdrivits från högerhåll i den här hållna debatten. Detta bestyrkes ju framför allt just av ett uttalande från arbetslöshetskommissionen, ett uttalande, som återfinnes i arbetslöshetskommissionens utlåtande den 14 december 1932, vilket finnes intaget i propositionen nr 2 vid innevarande riksdag. Det heter där bl. a.: »Det påkallar emellertid beaktande, att arbetslönerna på öppna marknaden inom såväl jord- som skogsbruket i vissa landsdelar numera tendera att underskrida arbetsförtjänsten vid reservarbetena i samma trakter.» Där får man väl ändå, tycker jag, en belysning av den stora risk, som herrarna påstå skulle föreligga, därest man godtagit det förslag till uppgörelse, som här föreligger.

Jag måste sålunda säga mig, att om detta förslag skulle medföra en viss höjning i nu gällande löner vid reservarbetena, så kommer denna enligt min mening dock ej att bli så stor, att lönerna komma att överstiga de löner, som utgingo enligt den lönesättning, som fanns innan detta uttalande gjordes, ett uttalande, som vederbörligen beaktades av statsutskottet i dess utlåtande i fjol och sedermera av arbetslöshetskommissionen vid dess lönesättning.

Nu kommer naturligtvis alldeles säkert ifrån någon opponent, som kommer efter mig, att göras den invändningen, att om det resonemang, som jag för, kan vara hållbart på de orter, där lönerna äro lägre, så måste dock, på de platser, där oorganiserade arbetare icke finnas, utan där de avtalsenliga lönerna äro de enbart gällande, en höjning otvivelaktigt komma att ske till följd av detta riksdagens uttalande. Ja, det kan i viss mån vara sant, att så kommer att ske, men jag vågar rent av påstå, att risken därav icke är så förskräckligt farlig, att man därpå kan basera sådana uttalanden, som att det här t. o. m. skulle vara fråga om en landsskadlig politik. Och varför? Jo, därför att vi trots högerns motion lyckats rädda arbetslöshetskommissionen, ty icke annat jag vet kommer denna kommission att fortsätta sin verksamhet. Kommissionen har då rätt att välja arbetsplatser för de hjälpsökande, en rätt, som

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

kommissionen naturligtvis också kommer att begagna sig av, och den kan således tilldela arbete inom ramen av tillgängliga anslag. Jag kan således icke finna annat än att arbetslöshetskommissionen för att kunna fullgöra denna sak blir tvungen att, i den mån arbete kan skapas och beredas på billigare ort, icke lämna något som helst företräde åt nyare ort. Jag kan heller icke inse, att man från högerhåll egentligen skulle behöva frukta för arbetslöshetskommissionen med den sammansättning, som denna åtminstone för närvarande har, ty arbetsgivarna och statens representanter ha säkerligen tillräckligt stort inflytande i kommissionen för att där kunna göra sig gällande.

Nu gjorde herr Anderson i Norrköping ett uttalande i går, som jag för min del skall be att få understryka, och det var, då han sade, att understödstagarandan bör motarbetas. Men jag vill verkligen ifrågasätta, om bibehållandet av den nu gällande, av herr Anderson i Norrköping rekommenderade lönesättningen är ett bättre sätt att motarbeta tillväxten av denna understödstagaranda än den lönesättning, som föreslås i det nu föreliggande utskottsutlåtandet. Hade det enbart varit ur den synpunkten, som vi haft att bedöma och taga ställning till föreliggande fråga, då hade i varje fall min ställning omedelbart varit given. Ty i och med att man inför den nu föreslagna bestämmelsen är det uteslutet, att vederbörande, som kanske haft arbete vid nödhjälpsarbetena, under motivering, såsom hittills i många fall skett, att han på grund av att hans lön ligger under den i öppna marknaden gällande och att han icke kan försörja sin familj, utan måste ha tillskott från fattigvården, då är det, säger jag, uteslutet, att vederbörande med en sådan motivering kan yrka på att få dylikt tillskott. Intet är enligt min uppfattning värre, än när folk fått smak för fattigvårdsunderstöd, ty då går det nästan aldrig att få dem att spanna sina krafter för att försöka reda sig själva. — Man misstänker därför att fattigvården i många fall, tack vare dessa nya bestämmelser, kommer att göra en ren förtjänst, genom att de samlade beloppen för arbetslöshetens bekämpande i framtiden komma att ökas till följd av denna bestämmelse. Men i detta avseende är jag naturligtvis icke säker, därom får framtiden fälla utslag.

Jag vill också erinra om att alla partier ha uttalat sig för att en human arbetslöshetspolitik skall föras. I det fallet finnes, såvitt jag vet, ingen artskillnad mellan partierna, men skall man döma efter de uttalanden, som gjorts, kan man möjligen tala om en gradskillnad. På samma gång vi äro ense om, att en human arbetslöshetspolitik skall föras, äro vi också från samtliga håll fullt på det klara med att det måste ordnas så, att samtidigt en restriktiv politik, framför allt riktad mot vissa element bland de arbetslösa, måste kunna föras. De, som man närmast vill hjälpa äro väl, om jag riktigt uppfattat läget, de oförvållat arbetslösa. Däremot har jag icke hört att de permanent arbetslösa, de av »Lediga-Ludde»-typen, som herr Järte karaktéristiskt nog uttryckte sig, skulle ha någon förespråkare inom något parti. Vi äro således fullt på det klara med på alla håll, att arbetsviljan måste prövas. Den möjligheten ha vi även enligt de nu föreslagna direktiven, såvitt jag kan finna, i och med att arbetshänvisningen har bibehållits.

Jag vill också som min personliga uppfattning säga, att i och med det att arbetslösheten fått en mycket stor omfattning, så måste vi inrikta oss på att föra en humanare arbetslöshetspolitik än vi kanske eljest skulle göra. Och varför? Jo därför, att den del av de hjälpsökande, som kanske eljest icke är kvalificerad för den statliga hjälpverksamheten, den delen är ungefär densamma vare sig arbetslösheten är av stor eller liten omfattning, och då nu arbetslösheten sist når fram till de verkligt lojala och dugliga arbetarna, så

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
kan det direktiv, som uppgjorts för just denna, om jag så får säga, sämre delen av klientelet, komma att förefalla minst sagt ofattbart för de helt oförvållat arbetslösa.

Nu kan man kanske invända mot det föreliggande förslaget, att den nu uttalade principen icke tillgodoses genom förslaget. Låt oss se, hur det kommer att gå i praktiken! Ja, såvitt jag kan förstå, måste vi alla bygga på att en förbättring av konjunkturerna förr eller senare skall inträffa, och hur kommer då denna förbättring att inverka på arbetslöshetshjälpens omfattning? Jag förmodar, att det denna gång kommer att gå som förut, nämligen att de första grupper, som avskiljas, bli de s. k. säsongarbetarna, och till dessa säsongarbetare räknas, som vi alla veta, både skogs- och lantarbetare. Dessa komma således att skiljas ifrån, men i de nu föreslagna direktiven står det dock fortfarande kvar, att man skall vid lönesättningen vid de statliga arbetena taga hänsyn till skogs- och lantarbetarna. Jag förmodar därför, att vad herrarna här ha påstått skulle inträffa, icke kommer att ske, utan de arbetslösa, som staten får taga hand om, komma sedan att rekryteras från sådana kategorier av arbetslösa, vilkas avlöning i regel kommer att ligga över den fastställda grovarbetarlönen. Därmed ha vi just det restriktiva moment, som man hittills alltid satt så stort värde på och som man inte gärna släpper. Då man har att göra med arbetare, icke minst ute på landsbygden, vilka på grund av omständigheterna nödgats bli arbetslösa, kommer man så småningom till den uppfattningen, att det icke är den på papperet fastställda lönen, d. v. s. den lägre arbetslönen, som avhåller dem från att söka nödhjälpsarbete, utan snarare den mindervärdighetskänsla, som de få i och med att de nödgas anlita det allmänna för sin utkomst. I detta sammanhang vill jag erinra om vad några stycken av oss, som av arbetslöshetskommissionen inbjudits för att bese några av deras arbetsplatser, fingo läsa ovanför ingången till en av arbetarkasernerna. Där stod nämligen följande citat från Dante: »I, som här inträden, låten hoppet fara.» Jag måste sålunda för min del säga, att jag, om jag skall göra ett programuttalande i arbetslöshetsfrågan, skulle vilja formulera detta så, att vi måste inrikta oss på att föra en human arbetslöshetspolitik gentemot de oförvållat arbetslösa, men samtidigt tillse, att vi ha möjlighet att föra en sträng och restriktiv politik mot de sämre element, som finnas inom alla grupper inom samhället och vilka, så snart det blir fråga om statlig eller social hjälpverksamhet, vilja söka profitera på densamma. Jag kan icke finna annat, än att de nu föreslagna direktiven möjliggöra förändring av en dylik politik. Nu kan man ju säga, och det har för övrigt av den nuvarande socialministern vid visst tillfälle medgivits, att jämväl våra nuvarande direktiv giva möjlighet att föra en sådan politik. Om så är fallet måste man å andra sidan medgiva, att de hittills gällande direktiven just på grund av att de vid vissa tillfällen använts såsom ett slagträ, då det gällt att bereda plats på taburetterna, i längden måste komma att vid tillämpningen bli ganska ofattbara även långt in i borgerliga kretsar. Jag vill peka på ett enda exempel. Hur kan man tro, att någon skall kunna begripa direktiv som till exempel i vissa fall kunna vara av den arten att oorganiserade skogsarbetare bli avstängda från allt statligt nödhjälpsarbete, därför att konflikt pågår vid ett bolag cirka 20 mil från den plats, där de arbeta. Jag syftar härvid, som herrarna förstå, på Marmakonflikten och på Graninge- verkens arbetare, som vid visst tillfälle avstängdes från all statlig hjälpverksamhet.

Till sist skall jag, innan jag avslutar detta mitt inlägg, säga, att det är nog icke egentligen vi riksdagsmän, som kommit oss för med denna uppgörelse i dessa krisfrågor, utan det är nog ute i kommunerna, som uppgörelsen

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

egentligen har träffats. Det är förhållandena i kommunerna, som faktiskt ha drivit ihop folket. Där samla de samma erfarenheter. Detta åstadkommer väl ingen sinnesförändring hos dem, men väl ett gemensamt dryftande av de föreliggande svårigheterna. Jag vill då först erinra om att herr Hamrin beklagade, att det icke på ett tidigt stadium kom till stånd en samförstånds-politik. Jag tycker icke, att man från det hållet skall tala så högt om sådana saker. Jag har åtskilliga års erfarenheter av dessa frågors behandling på tredje avdelningen inom statsutskottet. Jag kan konstatera — jag tror, att mina kamrater i utskottet vilja konfirmera, vad jag nu säger — att vi lekmän icke haft så förskräckligt svårt att förstå varandras synpunkter i dessa frågor. Däremot har det nog mer än en gång inträffat, att det varit de, vilka jag skulle vilja beteckna som yrkespolitiker, som åstadkommit den splittring, som vi lagt märke till. Ja, vi kunna ju medgiva, om vi vilja vara ärliga, att vi ha exempel på att en borgerlig majoritet, ledd av den frisinnade gruppen, fått rätta till misstag, som begåtts. Under sådana omständigheter får man väl säga, att så länge förhållandena varit sådana, har något samförstånd icke varit möjligt, åtminstone icke med de frisinnade. Vi komma aldrig att få denna fråga löst på den nationella samlingens grund, så länge man anser sig kunna använda denna fråga som språngbräda till regeringsplatserna. Det är därför, som jag anser, att det vore en mycket stor vinst om denna fråga, som ofta göres till en storpolitisk fråga men borde vara en praktisk fråga, i samband med denna överenskommelse överflyttades från de politiska frågorna och fick en mera saklig behandling, än som hittills kommit den till del. Jag förmodar, att jag med dessa ord icke skall uppehålla debatten eller giva anledning till omtalandet av några intermezzon från tredje avdelningen. Särskilt tror jag väl att den näst förste ärade talaren i denna debatt önskar att så icke blir fallet.

Jag skulle emellertid också vilja säga ett par ord till herr Lindman i anledning av vad han yttrat gentemot oss. Då han bland annat klandrar oss för vår inställning i fråga om statsbidragen till industrien, skulle jag först och främst vilja säga, att det är icke alltid, som hans lära och leverne överensstämmer. Då vi i statsutskottet första gången gingo med på att 500 tusen kronor skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande av företagareverksamhet, då var högern inom utskottet icke med därpå. Men jag vill konstatera, att vad vi då gjorde fullständigt i princip överensstämmer med den förklaring, som av bondeförbundet avgavs redan år 1922. Även i dag har herr Lindman uttalat sig emot detta stöd åt industrien, men jag kunde icke finna, att vare sig *han* här under debatten eller högerns ledamöter i utskottet i år röstat avslag, då det var fråga om att en miljon kronor skulle anvisas på tilläggsstat för stödande av sågverksindustrien. Om jag icke är fel underrättad, så hade han, liksom de andra partiledarna, på förhand fått del av detta förslag och tillstyrkte detsamma. Då begriper jag icke, att man skall göra så stor affär av denna sak nu. I den mån arbetslösheten kan bekämpas genom motverkande av arbetslöshetens orsaker, d. v. s. genom en stimulans av näringslivet, så är den vägen ur flera synpunkter betydligt fördelaktigare att gå än den vägen, att man inriktar sig enbart på hävandet av arbetslösheten genom anordnande av statliga reservarbeten. Bland annat anser jag mig åtminstone från högerhåll böra få medhåll, när jag säger, att dessa arbetsförläggningar i många fall äro synnerligen demoraliserande. Jag vill också till kammarens protokoll få antecknat, att man, om man skall säga någonting om dessa arbetsplatser, kan säga, att de speciellt äro riktiga kommunisthårdar, där kommunismen just har möjlighet att slå rot och detta t. o. m. bland lugnt och sunt tänkande bondpojkar. Jag vet full väl, att

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
detta icke kan undvikas, men i den mån man kan förhindra detta, bör det vara ganska fördelaktigt.

Vad herr Lindmans uttalande beträffande lönerna angår, så har jag redan förut yttrat mig därom. Herr Lindman sade ju, att det skulle kunna gå detta år men icke ett år till att lägga fram ett arbetslöshetsprogram, sådant som det nu föreliggande. Jag vet icke egentligen, varför vi skola tvista därom. Jag förmodar att samtliga, som lagt fram sina ståndpunkter i denna fråga, bygga på den förhoppningen, att den kris, som vi nu genomleva, skall vara av övergående natur. Om så icke sker kunna vi också vara alldeles överens om att varken överenskommelsens program eller högerns program i längden kan uppehållas. Det har ju också visat sig hittills att beräkningar över de anslag, som behöva åskas, äro synnerligen svåra att göra. Det ena året ha vi fått penningar över och det andra året har det fattats pengar, så att man nödgats begära tilläggsanslag. Men jag har aldrig någonsin funnit att högern yrkat avslag, då det varit fråga om dylika tilläggsanslag. Då man här tvistar så mycket om beloppen, så är det därför mera en strid om ord än någonting annat. Jag är övertygad om, att när vi samlas efter jul och det då skulle visa sig, att det fattas pengar, skall högern icke våga taga på sitt ansvar att yrka avslag på eventuella krav på tilläggsanslag.

Till sist vill jag säga, att jag rent politiskt sett ser en ganska stor vinning i den politik, som nu i viss mån har påbörjats. Vari består då denna vinning? Jo, vi ha ju inom landet två ungefär jämställda grupper av människor, nämligen jordbrukargruppen och den mera industribetonade arbetargruppen. Det kan då icke vara bra att man, vilket man faktiskt mer än en gång gjort uppe i Ådalen, söker spela ut dessa två grupper mot varandra. Då blir nämligen följden ovillkorligen, att det blir den minoritet, som står vid sidan av dessa grupper, som kommer att härska genom att söndra och som därför tar hem spelet. Med den politik, som alltså nu i viss mån påbörjats böra alltså dylika farhågor kunna anses vara åtminstone förminskade, och däri ligger en stor vinst.

Jag är naturligtvis icke själv fullt belåten med uppgörelsen, ty det kan ingen vara, som går med på en uppgörelse. Jag skulle naturligtvis hellre ha sett att riksdagens beslut i vad det avser jordbruksfrågorna och direktiven blivit i enlighet med vad jag önskat. Men jag måste naturligtvis på någon punkt göra eftergifter. En sak vill jag emellertid säga och det är, att högern alltid har talat om nödvändigheten av att bevara den borgerliga majoriteten. Jag vill då verkligen fråga: finnes det något säkrare medel att totalt slå sönder denna borgerliga majoritet, än genom att gå med på avslag, när det gäller denna uppgörelse. Men lika säkert som att Stripahistorien — de socialdemokratiska tidningarna skrevo då med stora feta rubriker att arbetarregeringen går, strejkbrytarregeringen kommer — var anledningen till den frammarsch, som då gjordes på vänsterhåll, lika säkert är det, att något liknande skulle ske, därest man nu skulle avslå det förslag, som här föreligger. Det är därför, som jag tycker att högerns lära och leverne även i den punkten borde bättre överensstämma, än hittills varit fallet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrade:

Herr Linnér: Herr talman! Jag skall icke i någon mån förlänga debatten, jag skall endast rätta ett par missförstånd, som förekommit under förmiddagens replikväxling.

Då jag under gårdagen yttrade mig angående byggnadsarbetena, tycktes

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
jag ha berört en öm punkt, eftersom mitt yttrande gjordes till föremål för anmärkning såväl av statsministern som av herr Pehrsson i Bramstorp. Det skulle vara tillräckligt att såsom förklaring hänvisa till mitt yttrande i protokollet, men då detta icke föreligger, skall jag erinra om vad som verkligen blivit sagt. Jag berörde byggnadsarbetena i två sammanhang, först i sammanhang med omslutningen av hela det belopp för vilket arbeten till avtalsenliga löner skulle utföras enligt majoritetsöverenskommelsen och yttrade då, att enligt denna överenskommelse skulle arbeten till avtalsenliga löner utföras för 207 miljoner kronor, av vilket ett belopp av nära eller omkring — jag vet icke vilket ord jag använde — 78 miljoner kronor skulle användas till byggnadsarbeten. För var och en, som har den flyktigaste kännedom om det särskilda utskottets utlåtande nr 17, måste det vara fullständigt klart varifrån dessa siffror voro hämtade och att det alltså icke förelegat någon avsikt att vilseleda åhörarna. Däremot förelåg det en lika klar avsikt att ställa för medlemmarna i bondeförbundet ögon just denna situation, att de genom att medverka till att dessa stora belopp skola användas till avtalsenliga löner, bidra till att stödja fackföreningarnas lönepolitik. Detta var syftet med vad jag yttrade.

Jag skall tillägga, att jag i detta sammanhang icke yttrade någonting om byggnadsarbetarstrejken. Det skedde däremot i det andra sammanhanget, när jag talade om konfliktdirektiven. Då yttrade jag, att enligt majoritetsöverenskommelsens konfliktdirektiv beträffande de förutvarande arbetslösa skulle en del byggnadsarbetare, som under nuvarande strejk varit arbetslösa, kunna göra anspråk på arbetslöshetsunderstöd. Detta påstående har icke från någon sida på något vis bemötts och torde ej heller kunna bestridas.

Det torde vara tillräckligt med detta bemötande och jag skulle efter detta kunna vara berättigad att säga, att det är väl ändå icke nödvändigt och ej heller nyttigt, inte ens i en sådan debatt som denna, där man tyvärr alltför litet har rört sig med vad som gäller saken och alltför mycket i vad som rör personen, att man presumerar något annat än lojala avsikter hos en meningsmotståndare.

Jag skall be att få begagna tillfället att även rätta ett annat missförstånd, som förekom i ett yttrande under förmiddagen av herr statsministern angående förhållandet mellan reservarbetslönerna och fattigvården. Det yttrade härom, som hans excellens statsministern avsåg, är återgivet i koncentrerat skick i särskilda utskottets utlåtande nr 18. Jag skall taga några siffror därur. Där står, att av de vid statliga reservarbetena anställda ha 7.27 % av reservarbetarna tillerkänts fattigvårdsunderstöd. Det står på sidan 46 i betänkandet. Av de vid statskommunal reservarbeten anställda ha 11.14 % kommit i åtnjutande av fattigvårdsunderstöd. Den högsta procenten förekommer hos dem, som åtnjuter kontantunderstöd. Den procenten går upp till 12.93 %. Av dessa siffror torde man icke kunna draga den slutsats, som herr statsministern gjorde under förmiddagen, då han sade, att siffrorna visa, att reservarbetslönerna varit så låga hittills, att de ha framkallat ett allmänt behov — jag minns ej ordalagen — i större omfattning ett behov av fattigvårdsunderstöd. Icke heller har denna slutsats dragits av särskilda utskottet, utan särskilda utskottet har i stället enhälligt framhållit betydelsen av, att icke något dubbelunderstöd skall förekomma. Det säger: »Genom en sammanblandning av olika hjälpformer uppstår nämligen alltid risk för missbruk och försvåras kontrollmöjligheterna.» Det är denna synpunkt, som kommer tillbaka också i annat sammanhang, då man har enat sig om en skrivelse till Kungl. Maj:t i syfte att förebygga sådant missbruk, och det torde man väl från alla partier vara fullständigt ense om, att hur man än lägger denna understöds-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
verksamhet, är det ett gemensamt önskemål, att icke missbruk kunna äga rum, som hittills skett.

Herr Herou: Herr talman! Det var en passus i herr Olssons i Gävle anförande, som nödvändiggör en förklaring. Han formulerade en replik till mig, varav framgick, att han uppfattat mitt anförande så, som om jag enbart av en stark känsla för demokratin kritiserat den uppgörelse det talats om. Det är naturligtvis uppenbart oriktigt med en sådan tolkning. Utgångspunkten för min kritik var nått upp i det väsentliga den frågeställningen: Vinner man mera genom kompromisser, genom oerhörda eftergifter från vad man själv kallat ett minimiprogram, det minimum av åtgärder, som man anser böra vidtagas? Vinner man mera genom dylikt än genom fortsatt kamp? Rent parentetiskt gjorde jag därvidlag en reflexion om det skryt, som framträtt i denna debatt, då man förklarat, att denna uppgörelse, som betecknats som en mycket stor eftergift, skulle rädda demokratin. Jag varnade för det och sade, att en sådan tankegång var synnerligen farlig. Och jag tror, att man med hänvisning till andra länder kan visa, att eftergifternas politik ingalunda räddar demokratin. Därvidlag är syftet uppenbart med den direkta adress, som framgick av ett yttrande till mig, att en man, som i ett årtionde sneglat mot diktaturen, dennes ord kunde man ej tillmäta så stor betydelse, när det gäller kritiken här. Men missförståndet på den punkten beror på missförståndet i första punkten. Men i övrigt har jag ej ändrat uppfattning i den frågan. Demokrati eller diktatur är för oss fortfarande bara medel för de realiteter, vi vilja genomföra, och vi ha funnit, att s. k. diktatur kan vara det överväldigande folkflertalets intresse mot en motsträvig minoritet. Men jag vill å andra sidan säga, att under s. k. demokrati kan på grund av samhällets ekonomiska struktur minoritetsförtryck mot folkets breda massa mycket väl göra sig gällande. Jag är den siste att göra gällande, att den nuvarande uppgörelsen är ett uttryck för folkvålde.

Skulle jag sedan få tillägga ett par ord om ett uttryck, som jag använt mycket försiktigt. Jag sade kohandel, fast jag sade det bara en gång, ty jag ville ej göra dagens segerherrar ledsna i förtid. Sorgen kommer kanske i morgon. De böra ha en glad dag, så länge uppgörelsen varar. Men om jag använde uttrycket med en viss försiktighet, var det icke därför att jag tvekade om ordets valör, ty även om herr Olssons i Gävle förklaring om beskyllningen nu, när det gäller denna uppgörelse var mycket fyndigt formulerad, när han sade, att om vi kompromissa med högern kallas det nationell befrielse, om vi kompromissa med de frisinnade, kallas det kompromiss, men om vi kompromissa med bondeförbundet, är det kohandel — vilket låter mycket bra och bestickande, som om man skulle kunna komma förbi sanningshalten i det använda uttrycket — så var dock herr Olssons i Gävle replik icke tillfyllest i det avseendet. Jag har fattat skillnaden mellan kompromiss och kohandel så, att kompromiss är det, när olika grupper pruta envar något på sin uppfattning för att i en uppkommen fråga uppnå ett resultat, men när man tar ett helt komplex av frågor och herr Olovson i Västerås t. ex. kanske måste uppgiva vad han förut hållit mycket kärt för att tillbyta sig något i en annan fråga, då föreligger kohandel eller, som Trygger sade hästbyte. Med den tolkningen av skillnaden, behöver jag icke be om ursäkt för att jag använde uttrycket kohandel.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen, som under herr Herous anförande uppkommit och övertagit ledningen av förhandlingarna, gav propositioner på 1:o godkännande av utskottets förslag till lydelse av

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
förelärande punkt, 2:o) bifall till det förslag till avfattning av berörda punkt, som innefattades i den utav herr Johan Bernhard Johansson m. fl. avgivna, under nr 14 antecknade reservationen, 3:o) godkännande av den avfattning utav ifrågavarande punkt, som föreslagits i den av herr Hamrin m. fl. avgivna, under nr 15 antecknade reservationen, 4:o) bifall till det av herr Andersson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet och 5:o) bifall till motionerna II:511, 512 och 523; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Lindman begärde emellertid votering, i följd varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka herr talmannen ansåg den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Hamrin votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontraposition i denna votering ånyo upptog de övriga propositionerna; och fann herr talmannen den under 3:o) angivna nu vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes likväl av herr Andersson i Stockholm, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraposition i den sålunda begärda voteringen upptog de båda återstående propositionerna, därvid herr talmannen såsom sin mening uttalade, att den under 5:o) angivna vore med övervägande ja besvarad. Då emellertid jämväl denna herr talmannens uppfattning bestreds av herr Andersson i Stockholm genom begäran om votering, blev nu efter given varsel först uppläst och godkänd en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i den förberedande votering, som skall anställas för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående Avd. II kap. I punkten 11 i den utav särskilda utskottet i dess förelärande utlåtande nr 17 framlagda sammanfattningen av de utav utskottet förordade reglerna för reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. antager motionerna II:511, 512 och 523, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda förberedande votering antagit det av herr Andersson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren till kontraposition i den förberedande votering, som skulle anställas för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen, antagit motionerna II:511, 512 och 523. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition nu uppläst och godkänd:

Den, som till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående Avd. II kap. I punkten 11 i den utav särskilda utskottet i dess förelärande utlåtande nr 17 framlagda sammanfattningen av de utav utskottet förordade reglerna för reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. antager den av herr Hamrin m. fl. avgivna, under nr 15 antecknade reservationen, röstar

Ja;

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda förberedande votering antagit motionerna II: 511, 512 och 523.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och ifrågasvarande voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vid vilken utgång kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen antagit herr Hamrins m. fl. under nr 15 antecknade reservation. Till följd härav blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående Avd. II kap. I punkten 11 i den utav särskilda utskottet i dess förevarande utlåtande nr 17 framlagda sammanfattningen av de utav utskottet förordade reglerna för reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. antager den av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. avgivna, under nr 14 antecknade reservationen

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit herr Hamrins m. fl. under nr 15 antecknade reservation.

Sedan kammarens ledamöter härefter åter intagit sina platser och nyssnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herr Johan Bernhard Johansson m. fl. avgivna, under nr 14 antecknade reservationen.

I enlighet härmed erhöll propositionen i huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes, följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren godkänner Avd. II kap. I punkten 11 i den utav särskilda utskottet i dess förevarande utlåtande nr 17 framlagda sammanfattningen av de utav utskottet förordade reglerna för reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det förslag till avfattning av berörda punkt, som innefattas i den utav herr Johansson i Fredrikslund m. fl. avgivna, under nr 14 antecknade reservationen.

Efter det kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av förevarande punkt.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Härefter föredrogs nedannämnda delar av utskottets *sammanfattning av de utav utskottet förordade reglerna för reservarbeten, kontantunderstöds-verksamhet m. m.*

Avd. I.

Kap. I och II.

Godkändes.

Avd. II.

Kap. I.

Punkten 1.

Godkändes.

Punkten 2.

Mom. a—c.

Godkändes.

Föredrogs *mom. d;* och anförde därvid:

Herr **Lindqvist:** Herr talman! På denna punkt jämte en del andra, som komma härefter, har jag jämte en del andra av utskottets ledamöter avgivit en reservation och ett särskilt yrkande, men enligt vad som uppgivits har första kammaren i alla dessa punkter följt utskottets förslag. Då det endast skulle, såvitt jag förstår, taga tid i kammaren, om vi skulle på varje punkt fullfölja våra reservationer, har jag bara velat passa på tillfället att säga, att jag icke kommer att framställa några yrkanden i anledning av dessa reservationer, då som sagt första kammaren redan fattat beslut och det icke finnes någon utsikt, såvitt jag förstår, att få något annat beslut i denna kammare.

Herr **Hamrin:** Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Momentet godkändes.

Mom. e—h.

Godkändes.

Punkten 3.

Godkändes.

Punkten 4.

Herrar *Johan Bernhard Johansson, Sederholm, Bagge, Lindman, Linnér* och *Anderson* i Norrköping hade uti en med nr 7 betecknad reservation förklarat sig anse, att under förevarande punkt jämväl bort upptagas en särskild föreskrift av följande innehåll:

Till reservarbete må endast hänvisas den, som icke i anledning av arbetslöshet åtnjuter fattigvård för sig eller sin familj av annat slag än som avses i 50 § andra momentet i lagen om fattigvården eller som, då fråga är om fattigvård för någon, i förhållande till vilken han är att anse såsom familjeförsörjare, utgöres av vård å sjukvårdsanstalt; dock skall vad sålunda föreskrivits icke utgöra hinder för hänvisning till reservarbete av den, som i synner-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
ligen trängande fall för sig eller sin familj tillfälligt åtnjuter fattigvård av annat slag än nyss sagts.

Mom. a—e.

Godkändes.

Ordet begärdes härefter av

Herr **Linnér**, som yttrade: Herr talman! Efter mom. e) yrkar jag bifall till den reservation, som återfinnes på sid. 151 i utskottets utlåtande och som avgivits av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. med yrkande, att efter detta moment måtte upptagas en särskild föreskrift.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till den beträffande förevarande punkt under 7:o) avgivna reservationen, dels ock på avslag därå, och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

Punkten 5.

Godkändes.

De vid punkten 4 omförmälda reservanterna hade uti avgiven, med nr 8 betecknad reservation förklarat sig anse, att efter nyssnämnda punkt 5 bort införas en bestämmelse av följande innehåll:

Arbetslös, som är berättigad till daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa, må, även om behov av arbetslöshetshjälp icke föreligger, hänvisas till reservarbete.

Därjämte hade herrar *Hamrin, von Stockenström* och *Sam Larsson* uti en med nr 9 betecknad reservation förklarat sig anse, att efter punkten bort införas en bestämmelse av nedannämnda innehåll:

Därest tillsynsmyndigheten för de erkända arbetslöshetskassorna med stöd av bestämmelserna i 15 § tredje stycket i förordningen om erkända arbetslöshetskassor meddelat sådan föreskrift, som där avses, för riket eller viss del därav eller för visst yrke, må arbetslös, som är berättigad till daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa och som beröres av den meddelade föreskriften, även om behov av arbetslöshetshjälp icke föreligger, hänvisas till reservarbete.

Herr talmannen gav på begäran ordet till:

Herr **Linnér**, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att efter punkt 5 måtte införas en särskild bestämmelse i enlighet med den med nr 8:o) betecknade, på sid. 151 i utlåtandet införda reservationen.

Vidare anförde:

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag hemställer om bifall till den på sid. 151 i utlåtandet införda, av herrar von Stockenström, Sam Larsson och mig avgivna reservationen.

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till den med nr 8 betecknade reservationen, 2:o) bifall till den un-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
der nr 9 antecknade reservationen samt 3:o) avslag å berörda reservationer; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkterna 6—9.

Godkändes.

Punkten 10 skulle enligt utskottets förslag hava följande lydelse:

10. Under tiden för arbetskonflikt må ej i reservarbete sysselsättas

a) den som är direkt indragen i konflikten (deltager i strejk eller är föremål för lockout);

b) den som eljest blivit arbetslös i anledning av konflikten och vilkens löne- och anställningsvillkor, skäligen kunna antagas röna inverkan av densamma.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av ovan angivna regler meddelas av arbetslöshetskommissionen.

Beträffande denna punkt hade emellertid avgivits

dels en under nr 12 antecknad reservation av herrar *Johan Bernhard Johansson, Sederholm, Wohlin, Bagge, Lindman, Linnér* och *Anderson* i Norrköping, vilka ansett, att punkten bort hava följande innehåll:

Det ankommer på arbetslöshetskommissionen att avgöra, huruvida arbetslös må sysselsättas i reservarbete under tiden för arbetskonflikt. Vid kommissionens prövning skall särskilt iakttagas

att i reservarbete icke må sysselsättas den, som är indragen i arbetskonflikt (strejk eller lockout) eller som eljest blivit arbetslös på grund av konflikten, dock att i sistnämnda fall kommissionen äger rätt att, då särskilda skäl därtill föreligga, medgiva undantag;

att vid allmän konflikt inom ett yrke eller en industri i reservarbete icke må sysselsättas arbetare, som tillhöra yrket eller industrien inom landet eller på den ort, där konflikten råder, och som icke blivit överförda till det lokala arbetskraftsoverskottet enligt vad nedan sägs; samt

att på enahanda sätt, som nyss sagts i fråga om allmän konflikt, skall förfaras vid sådan partiell konflikt, om vilken det gäller, att den kan anses vara ett led i en aktion med syfte att inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom området i fråga.

Har arbetare en längre tid saknat anställning i det yrke eller den industri han tillhört eller har han därinom icke i nämnvärd omfattning haft arbete, och kan det antagas, att han icke under en närmare framtid åter kan erhålla anställning inom yrket eller industrien, må han överföras till det lokala arbetskraftsoverskottet. Dit överförd arbetare skall icke till följd av konflikt inom det yrke eller den industri han tillhört vara betagen möjligheten att hänvisas till reservarbete;

dels ock en med nr 13 betecknad reservation av herr *Löfgren*, som med hänvisning till särskild motivering anslutit sig till den uppfattning, som uttalats i nyssnämnda av herr *Johan Bernhard Johansson m. fl.* avgivna reservationen.

Punkten föredrogs, och yttrade därvid:

Herr **Linnér**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som är betecknad med nr 12:o) och införd på sid. 152 i utlåtandet, avgiven av herr *Johansson* i Fredrikslund m. fl.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på de därunder framkomna yrkandena; och godkände kammaren utskottets förslag till lydelse av förevarande punkt.

Punkterna 12 och 13.

Godkändes.

Kap. II och III.

Godkändes.

Övergångsbestämmelserna.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten I A.

I fråga om denna del av utskottets hemställan hade en under nr 20 antecknad reservation avgivits av herrar *Hamrin, von Stockenström* och *Sam Larsson*, vilka ansett, att det av utskottet föreslagna anslaget å 55,000,000 kronor till statliga och statskommunala reservarbeten bort höjas till 70,000,000 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställan i berörda del yttrade:

Herr **Hamrin**: Herr talman! Under återopande av vad jag tillsammans med mina meningsfränder i utskottet anført å sid. 157 i utlåtandet hemställer jag om beviljande av ett reservationsanslag på 70,000,000 kronor i stället för 55,000,000 kronor, alltså om bifall till reservationen.

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Med hänvisning till vad utskottet anført i sin motivering hemställer jag om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande del, i vad den ej blivit besvarad genom kammarens tidigare fattade beslut, dels ock på bifall till den med nr 20 betecknade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med den förra propositionen.

Punkten I B. a).

Mom. 1.

Beträffande detta moment, vari utskottet, på sätt ovan omförmäls, hemställt om ett anslag för budgetåret 1933/1934 till statsbeställningar av 10,700,000 kronor, hade avgivits

dels en under nr 21 antecknad reservation av herrar *Johan Bernhard Johanson, Sederholm, Wohlin, Sam Larsson, Bagge, Lindman, Nilsson* i Landeryd och *Anderson* i Norrköping, vilka förordat, att ett belopp av 10,000,000 kronor måtte ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för ifrågavarande ändamål;

dels ock en under nr 22 antecknad reservation av herr *Hamrin*, som ansett, att utskottet under förevarande moment bort hemställa, att riksdagen måtte till ökade medel till flottans ersättningsbyggnad för budgetåret 1933/1934 —

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
utöver tidigare av riksdagen för ändamålet anvisade medel — anvisa ett reservationsanslag av 5,290,000 kronor.

Sedan momentet föredragits, anförde:

Herr **Kilbom**: Herr talman! Då i föreliggande punkt insmusslats ett förslag om anslag av 7 miljoner kronor till *militära ändamål*, d. v. s. byggnad av nya krigsfartyg, ber jag för mitt vidkommande att få yrka på att detta belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för anordnande av *beredskapsarbeten*. Det synes mig något underligt, att man på detta sätt mot det beslut, som riksdagen tidigare har fattat och som väl även innebar ett principiellt ställningstagande till det nybyggnads- resp. förnyelseprogram för flottan, som skulle följas, kommer och föreslår ytterligare nybyggnad och till på köpet i tider som dessa. Det vore ju lämpligt, synes det mig, att man använder pengarna nu mer än någonsin eljest till arrangerande av *produktiva* arbeten och icke till skapande av militära anfalls- resp. försvarsvapen. Förfaringssättet är icke minst underligt ur den synpunkten, att landet för närvarande har en delegation nere i Genève, som mycket aktivt deltar både in pleno och i resp. kommissioner rörande nedrustningsproblemet. Det är ävenledes märkligt ur den synpunkten, att en del av regeringens nuvarande ledamöter förut ha talat om att de icke alls tro på den *internationella* nedrustningen, utan att de ansett, att vi nu måste gå *nationellt* »from sounds to things». Hur är det nu, herr Engberg, med våra förpliktelser i det senare avseendet?

För min del, herr talman, ber jag att få protestera mot detta förslag, vilket som sagt bryter mot vad riksdagen förut har fastslagit i fråga om nybyggnads- och förnyelseprogrammet och fullkomligt strider mot det krav, som tiden ställer, samt även strider mot de löften, som ha utställts av regeringspartiet.

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att på sid. 159—160 föreligger en av mig avgiven reservation, vari påyrkas, att till flottans ersättningsbyggnad skall utgå ett anslag av 5,290,000 kronor i stället för de 10,700,000 kronor, som utskottsmajoriteten har föreslagit till samma och andra ändamål. I själva verket innebär reservationen icke någon skillnad i vad det gäller flottans ersättningsbyggnad. Min reservation ansluter sig för övrigt till marinmyndigheternas förslag. Det är ju så, att årets riksdag har redan beviljat medel till flottbygge. Marinmyndigheterna hade begärt ytterligare medel hos Kungl. Maj:t, men detta avvisades av regeringen, något som från min sida icke föranleder någon erinran eller anmärkning. När man emellertid nu går in för statsbeställningar och byggande av ytterligare en jagare och en undervattensbåt, så måste man väl tycka, att det är något egendomligt, att riksdagen skall bevilja ett så stort belopp som 7,000,000 kronor, när marinmyndigheterna själva ha meddelat, att byggnadstiden uppgår till minst två år. Jag har för min del icke deltagit i arbetet på den delegation, som har behandlat detta ärende, och jag vill därför icke framträda såsom en detaljkännare av frågan, men när marinmyndigheterna uttalat, att pengarna icke kunna användas på kortare tid än två år, så förstår jag uppriktigt sagt icke, varför man nu skall anslå så mycket pengar. Det kan visserligen vara bra att forcera ett arbete som detta, men å andra sidan kan det väl också ha sina fördelar att dra ut på tiden eller rättare sagt bedriva arbetet i mera normalt tempo i stället för att forcera ett bygge, som sedan måste stanna av. Måhända skola vi gå vidare och regeringen är kanske beredd att till nästa år begära ytterligare medel av riksdagen.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
gen för att fortsätta arbetet. I annat fall måste det ju bli ett stopp i arbetet, som från arbetslöshetssynpunkt icke kan vara fördelaktigt.

Jag tillät mig i går att såsom exempel på hur strikt man följer uppgörelsen påpeka, att beloppet till statsbeställningar på 10 miljoner kronor i sista stund blev ökat med 700,000 kronor av utskottet. Jag erkänner gärna, herr talman, att jag lyssnade icke tillräckligt uppmärksamt, när detta yrkande framställdes, för att fatta vad innebörden var med dessa 700,000 kronor, som skulle tilläggas de 10 miljonerna. Sedan begärde jag upplysning härom och fick då det svaret, att de 700,000 kronorna fattades i de 180 miljonerna, och därför lade man till dessa 700,000 kronor utan att man egentligen kunde lämna någon redogörelse för vad dessa pengar skulle användas till. Nu gäller icke min anmärkning dessa 700,000 kronor mer än andra miljoner, som på mer eller mindre löst utformade villkor ställas till Kungl. Maj:ts förfogande. I varje fall måste jag dock säga, utan att därför vilja riva upp någon strid om detta, att vi få väl ändå icke utgå ifrån, att arbetslösheten är borta och icke längre finns till, när vi börja budgetåret 1934/1935. Om vi velat hålla litet bättre, så borde vi ha kunnat enas om att nu endast bevilja halva anslaget till detta flottbygge. Därmed hade ju riksdagen precis lika mycket som med det högre anslaget fastslagit, att bygget skulle sättas i gång och att det naturligtvis då också skulle fullföljas.

Alltså menar jag, att från försvarets synpunkt sett kan det icke vara något att erinra mot min reservation, och från arbetslöshetssynpunkt sett kan det icke heller vara något att erinra. Men, herr talman, jag vet väl, att det är lönlöst att få någon ändring, och jag har därför endast velat klarlägga min ställning till frågan, ty jag tillhör icke dem, som kammaren väl vet, som bara röstar i blindo emot allt som har något med militära ändamål att göra, utan vill pröva dessa saker objektivt och sakligt så långt mina krafter och min förmåga räcka.

Jag hemställer om bifall till min reservation men kommer givetvis icke att yrka på någon votering.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman! Då saken här har framställts, som om detta förslag innebure, att riksdagen skulle gå utöver de planer, som tidigare ha godkänts, kan det vara anledning påpeka, att den plan för ersättningsbyggnad, som godkändes vid 1927 års riksdag, icke har blivit genomförd under den tidsperiod, inom vilken den var avsedd att genomföras. Det återstår ännu vissa belopp för den första byggnadsperioden, som skulle ha varit avslutad redan med innevarande budgetår. Det anslag, som nu beviljas, går icke utöver ramen för den flottbyggnadsersättning, som man ansåg skulle fortsätta även efter den första femårsperioden. Det andra skedet av denna flottbyggnadsplan ansåg ännu större belopp årligen än det första skedet. I det andra skedet skulle nämligen ingå även byggandet av pansarfartyg. Det nu förordade beslutet tar ingen ståndpunkt till den andra periodens byggnadsprogram men innebär, att man i avvaktan på ett beslut rörande denna andra byggnadsperiod fullföljer ersättningsbyggnaden efter första byggnadsperiodens program. Även om man för detta första år under den andra byggnadsperioden beräknat att anslå endast samma belopp som årligen under den första byggnadsperioden, så har riksdagen icke ens med nu föreliggande förslag beviljat de medel, som riksdagen utfäst sig för, när den gick in för beslutet år 1927. Det föreligger alltså här ingen utökning.

När man sedan har anfört, att marinmyndigheterna ha äskat ett mindre belopp, så vill jag erinra därom, att när marinmyndigheterna ingåvo sitt förslag, var det under press av den statsfinansiella situationen. Gransknings-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

nämnden hade framhållit, att även på denna punkt de statsfinansiella svårigheterna tvingade fram en inknappning. Vad marinmyndigheterna därför föreslogo var endast ett fullföljande av byggnadsprogrammet i så måtto, att man skulle kunna hålla arbetsstyrkan på kronans egna varv med arbete. Förhållandet är nu det, att vid vissa av de enskilda varven, som syssla bland annat med örlogsfartygsbygge, ha mycket betydande inskränkningar i arbetsstyrkan måst ske och stora avskedanden ha ägt rum. Förhållandena under den närmaste framtiden synas vara sådana, att om icke dessa varv få statsbeställningar, måste ytterligare avskedanden ske. Vid ett av de större varven blir situationen närmast den, att det nästan helt och hållet får nedlägga sin verksamhet. Det är alltså ur arbetslöshetssynpunkt befogat att ge statsbeställningar även i detta avseende.

Sedan kan man naturligtvis tvista om huruvida dessa statsbeställningar skola ha formen av beställningar av örlogsfartyg eller vara arbeten av annan art. När vi ha accepterat att i detta förslag upptaga även anslag för byggnad av örlogsfartyg, så har det också skett under hänsynstagande till önskemål inom andra delar av riksdagen och inom andra delar av folket än dem vi närmast representera. Vi ha emellertid kunnat göra det i medvetandet om att igångsättandet även av arbeten sådana som dessa kommer i mycket stor utsträckning att bereda arbete, och vi ha kunnat göra det så mycket hellre, som icke ens genom beviljandet av detta anslag riksdagen har givit de medel, som skulle erfordras för fullföljande av det beslut, som riksdagen fattade år 1927.

Herr Lindqvist: Herr talman! Med hänvisning till vad utskottet anförte på sid. 55—59 hemställer jag om bifall till utskottets framställning.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag skall be att få göra en formell ändring i mitt förra yrkande. Jag yrkar, att beloppet på denna punkt nedsättes till 3,700,000 kronor, d. v. s. att de 7 miljoner kronor, som äro *avsedda för byggnad av krigsfartyg*, skola strykas.

Det är alldeles riktigt, som herr statsministern säger, att 1928 års byggnadsprogram icke har fullföljts, men då han såsom skäl härför åberopar de marina myndigheternas inskränkningar av programmet senare, så vill jag erinra om orsaken till att riksdagen frångick 1928 års program. Det var nämligen *statsfinansiella skäl*. Minns jag icke alldeles fel, var det Ekmansregeringen, som under trycket av de sinande statsinkomsterna föreslog, att det av riksdagen tidigare beslutade byggnadsprogrammet skulle *inskränkas*. Tvisten mellan herr statsministern och mig i denna punkt gäller väl således detta: Gäller ett av riksdagen *tidigare* fattat beslut mer än ett av riksdagen *senare* fattat beslut? Det *senare* beslut, som jag stöder mig på, genomfördes på förslag av Ekmansregeringen och innebar ett frångående av 1928 års byggnadsprogram. Det är detta senare beslut, som man nu, för statsministerns vidkommande med hänvisning till ett *tidigare* riksdagsbeslut, vill komma ifrån.

Man talar nu om att hela denna historia är motiverad därav, att om beslut icke fattas i enlighet med utskottets förslag, så skall man tvingas avskeda en del av personalen vid ett varv och kanske nedlägga detsamma. Jag vet icke vad det är för ett varv, som man här syftar på, men att det är ett i privat ägo befintligt skeppsvarv synes mig vara tämligen klart av utskottets utlåtande. På den punkten vore det kanske emellertid med hänsyn till den argumentation, som i framtiden måhända kommer att ske, nyttigt att få ett klart besked. Tills vidare hävdar jag, att det icke är fråga om kronans varv härvidlag, utan att det gäller ett *privat* varv.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Även om allt, som jag har anfört visavi riksdagens tidigare frångående av det beslutade byggnadsprogrammet, icke skulle gälla, så synes det mig under alla förhållanden, herr talman, att riksdagen har förpliktelser av två skäl, som jag också tidigare anfört. För det första med hänsyn till det myckna talet om nedrustning och till talet av regeringens egna ledamöter om *nationell nedrustning*. Det är ju ett underligt sätt, om riksdagen här mitt under Sveriges deltagande i nedrustningskonferensen såsom representant för en liten nation beslutar om *nya rustningar*. Om man kallar det nybyggnad eller ersättningsbyggnad spelar i det avseendet ingen roll. För det andra ha vi förpliktelser därför, att den statsfinansiella situationen, såvitt man kan döma av *regeringens egna förslag*, är mera tryckt än någonsin och således på intet sätt motiverar utslängandet av 7 miljoner kronor för *militära rustningar*.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman! Herr Kilbom har fullkomligt missuppfattat vad som skedde vid förra årets riksdag. Det innebar ingalunda, att riksdagen beslöt någon som helst ändring i den godkända ersättningsbyggnadsplanen, utan endast, att man icke ansåg sig kunna lämna tillräckligt med medel för ett fullföljande av planen i den takt, som man tidigare hade tänkt sig.

Jag skulle också vilja tillägga, att herr Kilboms senaste yrkande är ganska anmärkningsvärt. Det innebär i själva verket, att han vill stryka 7 miljoner kronor från de medel, som riksdagen nu ställer till förfogande för allmänna arbeten.

Herr **Linnér**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation i fråga om denna punkt, som återfinnes på sid. 157 och som är avgiven av herr Johansson i Fredrikslund m. fl., slutande på ett belopp av 10 miljoner kronor.

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag vill blott förtydliga mitt förra anförande och säga, att jag hyser samma uppfattning som statsministern beträffande riksdagens tidigare intagna ståndpunkt till flottbygget. Det ansvar, som jag har för detta, skall jag icke undandraga mig att bära i fortsättningen. Jag kan emellertid icke underlåta att framhålla, att statsministern ingenting nämnde om den kritik, som jag ägnade förslaget. Det är mycket, som talar för att anslaget delas upp på två år, såvida man icke resonerar på det sättet, att när staten lånar upp så mycket pengar kan man också låna upp pengar för byggande av krigsfartyg, vilket aldrig tidigare förekommit. Därigenom undvikes att regeringen behöver återkomma vid nästa års riksdag och begära tilläggsanslag för fullbordande av bygget. Den synpunkten kan jag ju förstå, men den förekommer icke alls vare sig i utlånet eller i någon av reservationerna.

Herr **Kilbom**: Jag ligger icke för att »mocka gräl», men jag måste säga, att sedan föregående riksdag på grund av mindre rikligt tillflöde till statskassan beslöt att stryka det tidigare beslutade byggnadsprogrammet, kan man diskutera huruvida detta var ett frångående endast av 1931 års beslut. Jag tror emellertid, eders excellens, att den *nuvarande* statsfinansiella situationen är *långt sämre* än vad den var föregående år, och då man följaktligen på en folkfrisinnad regerings förslag beslöt, om jag icke minns galet, att nedsätta beloppet med 5 miljoner kronor, så är det tiodubbel anledning i år att nedsätta detsamma med 7 miljoner kronor. Jag har icke av egen vilja ändrat mitt yrkande utan därför att man sagt, att det på grund av *formella* skäl var omöjligt att upptaga mitt tidigare gjorda yrkande.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Jag ber blott att få fästa uppmärksamheten på att i föl avstod man också ifrån att framlägga förslag beträffande t. ex. en hel del byggnadsarbeten. Sedan har man emellertid ansett det vara nödvändigt att för mötande av arbetslösheten i år framlägga ett ganska omfattande arbetsprogram, som väsentligen finansieras genom lån. Det är i och för sig icke något märkvärdigare, att man i det programmet skaffar utrymme för förpliktelser, som man tidigare måst åsidosätta, än att man tillgodoser en del andra ändamål, som man tidigare måst undanskjuta.

Beträffande herr Hamrins påpekande vill jag endast säga, att även den summa, som innefattas i herr Hamrins reservation, ju icke kan vara någon slutsumma utan avser att täcka kostnaderna det första året för det program, som ifrågasättes. Det förhåller sig på samma sätt med det förslag, som utskottet framlagt om anslag för det program, som sedan måste fullföljas. Och det uttalas också av utskottet, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att till nästa års riksdag framkomma med det förslag, som därav kan föranledas. Det är verkligen min förhoppning, att man för att lätta arbetslösheten skall kunna sätta igång dessa byggnadsarbeten vid en sådan tid, att finansieringen därav blir nödvändig redan under kommande budgetår.

Herr **Kilbom**: Efter statsministerns senaste anförande nödgas jag konstatera, att han i fråga om värdet för folket av arbete tycks sätta likhetstecken mellan byggandet av nya bostäder åt statare ute på landsbygden och byggandet av krigsfartyg.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan i förevarande del, 2:o bifall till den med nr 22 betecknade reservationen, 3:o bifall till den med nr 21 betecknade reservationen samt 4:o bifall till det av herr Kilbom under överläggningen senast framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i överensstämmelse med innehållet i den förstnämnda propositionen.

Mom. 2.

I fråga om detta moment hade en med nr 23 betecknad reservation avgivits av herrar *Johan Bernhard Johansson, Sederholm, Bagge, Lindman, Nilsson* i Landeryd och *Linnér*, vilka ansett, att medel till statliga beredskapsarbeten icke borde beviljas.

Efter föredragning av momentet, anförde:

Herr **Linnér**: Herr talman! Jag ber att i denna punkt få yrka bifall till reservationen på sidan 160 av herr Johansson i Fredrikslund m. fl.

Herr **Hamrin**: Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner på de under överläggningen framställda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan i förevarande moment.

Mom. 3.

Beträffande nu förevarande moment hade avgivits

dels en med nr 24 betecknad reservation av samma ledamöter av utskottet, som antecknats såsom reseranter under mom. 2, vilka ansett, att medel ej heller bort beviljas till kommunala beredskapsarbeten;

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
dels ock en under nr 25 antecknad reservation av herrar *Hamrin, von Stockenström, Wohlin* och *Sam Larsson*, vilka inom utskottet röstat för avslag å förevarande anslag.

Momentet föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Linnér**: Jag hemställer om bifall till reservationen på sidan 161 av herr Johansson i Fredrikslund m. fl.

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag har på sidan 161 uttalat, att jag och mina meningsfränder samt herr Wohlin varit med om detta anslag under den förutsättning, att det krävs återbetalningsskyldighet, så att icke staten skall skänka bort pengarna till kommunen, förrän det i varje fall konstaterats vara nödvändigt, och jag har gått med på lång räntefrihet och lång amortering. Men jag skall icke taga kammarens tid i anspråk för att utveckla mina synpunkter på denna fråga. Jag vill blott betona, att i det brydsamma läge, som många kommuner befinna sig — jag höll på att säga — de flesta kommuner befinna sig, kan man icke konstatera för närvarande, vilka som bli mest nödlidande eller sämst ställda. När våra villkor icke blivit beaktade, ha vi i stället föreslagit en ökning av anslaget till A. K., och alltså överföra dessa 8 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor för utökning av det anslag på 55 miljoner kronor, varom beslut nyss fattats.

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner på de yrkanden, som därunder förekommit, blev utskottets i momentet gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Mom. 4.

Samma reservanter, som antecknats under mom. 2, hade enligt en med nr 26 betecknad reservation ansett, att det i förevarande moment upptagna anslaget å 7,000,000 kronor till skenfria korsningar bort bestämmas till 4,000,000 kronor.

Efter föredragning av momentet yttrade:

Herr **Linnér**: Jag yrkar bifall till reservationen, nr 26, sidan 161 avgiven av herr Johansson i Fredrikslund m. fl.

Herr **Hamrin**: Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner på de under överläggningen förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan i förevarande moment av kammaren bifallen.

Mom. 5.

I fråga om detta moment, vari utskottet hemställde om ett anslag av 6,000,000 kronor till broar och hamnar, hade de under mom. 2 antecknade reservanterna avgivit en med nr 27 betecknad reservation, enligt vilken de förklarar sig anse, att särskilt anslag för ifrågavarande ändamål icke borde beviljas.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Sedan momentet föredragits, yttrade:

Herr **Linnér**: Jag yrkar bifall till reservationen, nr 27, på sidan 161, avgiven av herr Johansson i Fredrikslund m. fl.

Herr **Hamrin**: Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen givna propositioner på de därunder förekomna yrkandena biföll kammaren utskottets i berörda moment gjorda hemställan.

Mom. 6.

Beträffande utskottets förslag i förevarande moment om anvisande av ett anslag å 15,000,000 kronor till främjande av bostadsbyggande hade avgivits en med nr 28 betecknad reservation av herrar *Johan Bernhard Johansson, Sederholm, Bagge, Nilsson* i Landeryd, *Linnér* och *Anderson* i Norrköping, vilka ansett, dels att utskottet icke bort förorda bifall till Kungl. Maj:ts förslag, i vad rörde främjande av bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen, dels ock att utskottet bort tillstyrka, i stället för ett anslag till främjande av bostadsbyggande, ett reservationsanslag å 8,000,000 kronor till främjande av bostadsbyggande å landsbygden; samt

en under nr 29 antecknad reservation av herrar *Hamrin, von Stockenström, Wohlin* och *Sam Larsson*, vilka inom utskottet yrkat, att ett reservationsanslag å 5,000,000 kronor skulle beviljas till främjande av bostadsbyggande i städerna men förenas med villkor om kommunal garanti, samt, sedan detta yrkande utslagits, röstat för avslag å ifrågavarande anslag men däremot för bifall till ett anslag å 10,000,000 kronor för främjande av bostadsbyggande på landet.

Momentet föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Linnér**: Jag yrkar bifall till reservationen, nr 28, innefattande avslagsyrkande på Kungl. Maj:ts förslag om anslag till bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen.

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hamrin**: Jag yrkar bifall till min och mina meningsfränders reservation, nr 29, på sidan 162.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner på de under överläggningen framställda yrkandena; och biföll kammaren utskottets hemställan i berörda moment.

Mom. 7.

Uti en med nr 30 betecknad reservation hade herrar *Johan Bernhard Johansson, Sederholm, Bagge, Nilsson* i Landeryd, *Linnér* och *Anderson* i Norrköping beträffande det i förevarande moment upptagna förslaget om anvisande av ett anslag till lån till främjande av enskild företagsamhet förklarat sig anse, att medel för ifrågavarande ändamål icke borde beviljas.

Efter föredragning av momentet, yttrade:

Herr **Linnér**: Jag yrkar bifall till reservationen, nr 30, på sidan 162, avgiven av herr Johansson i Fredrikslund m. fl.

Herr **Hamrin**: Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Sedan överläggningen förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner på de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan i momentet av kammaren bifallen.

Mom. 8.

I fråga om detta moment, vari utskottet hemställde om ett anslag av 3,500,000 kronor till subventioner till främjande av enskild företagsamhet, hade avgivits

dels en med nr 32 betecknad reservation av herrar *Johan Bernhard Johansson, Sederholm, Bagge, Nilsson* i Landeryd, *Linnér* och *Anderson* i Norrköping, vilka ansett, att medel för ifrågavarande ändamål icke borde beviljas;

dels ock en under nr 33 antecknad reservation av herrar *Hamrin, von Stockenström* och *Sam Larsson*, vilka ansett, att utskottet icke bort förorda ifrågavarande anslag, men i stället yrkat, att utskottet måtte föreslå ett anslag å 1,000,000 kronor att, i likhet med vad som ägt rum under innevarande och nästföregående budgetår, ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att användas till främjande av företagsverksamhet, varigenom i största möjliga utsträckning ökade arbetstillfällen skulle kunna beredas.

Sedan momentet föredragits, anförde:

Herr Linnér: Jag yrkar bifall till reservationen, nr 32, på sidan 163.

Herr Hamrin: Herr talman! Detta anslag avser subventioner till främjande av enskild företagsamhet, såsom det heter i klämman. Jag och mina meningsfränder ha på sidan 163 i reservationen, nr 33, yrkat, att utskottet måtte föreslå ett anslag på 1,000,000 kronor att i likhet med vad som ägt rum under innevarande och nästföregående budgetår ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att användas till främjande av företagsverksamhet, varigenom i största möjliga utsträckning ökade arbetstillfällen må kunna beredas. Såsom nu frågan ligger, hemställer jag om avslag.

Herr Lindqvist: Herr talman! Med hänsyn till vad utskottet anfört för sitt yrkande, hemställer jag om bifall till detsamma.

Herr Hamrin: Jag kunde ju ändra mitt yrkande och hemställa om ett anslag på 1,000,000 kronor, fastän det blir med en annan motivering än den, jag tänkt mig, att utskottet skulle kunna anföra. Jag ändrar sålunda mitt yrkande och hemställer, att för detta ändamål måtte anslås ett belopp av 1,000,000 kronor.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på de yrkanden, som därunder förekommit; och biföll kammaren utskottets hemställan i förevarande moment.

Mom. 9—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten I B b).

Vidkommande denna punkt hade avgivits

dels en av herrar *Johan Bernhard Johansson, Sederholm, Bagge, Lindman* och *Linnér* under nr 35 antecknad reservation, vari de förklarar sig anse, att

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
utskottet bort föreslå, att de i ärendet väckta motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

dels ock en med nr 36 betecknad reservation av herrar *Hamrin, von Stockenström, Wohlin, Sam Larsson* och *Nilsson* i Landeryd, vilka ansett, att utskottet icke bort tillstyrka medgivande att disponera visst belopp ur markinköpsfonden men att för budgetåret 1933/1934 borde anvisas ett reservationsanslag å 7,000,000 kronor till hus-, vägbyggnads-, täckdiknings- m. fl. arbeten å vissa styckningslotter.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr **Linnér**: Jag ber att få yrka bifall till den på sidan 163 avgivna reservationen, nr 35.

Herr **Nilsson** i Landeryd: Herr talman! Detta förslag innebär, att på ett antal av statens domäner skulle efter kungl. domänstyrelsens beprövande styckning för anordnande av mindre jordbruk verkställas. Såsom framgår av den upplästa klämman, skulle 700,000 kronor för detta ändamål användas från den s. k. markinköpsfonden. Denna fond, som förvaltas av domänstyrelsen, har uppkommit genom försäljning av kronoegendomar, och enligt för densamma gällande föreskrifter skall fonden användas för inköp av skogsmark. Domänstyrelsen har avstyrkt förslaget om att det nu ifrågavarande beloppet skulle utgå från denna fond, och det är med stora bekymmer, man på det hållet ser, att fonden skulle minskas med 700,000 kronor, då särskilt gynnsamma tillfällen nu föreligga för förvärvande av skogsmark. Jag har därför inom delegationen och inom utskottet yrkat avslag på förslaget i den form, det fått, och hemställt, att ett belopp av 700,000 kronor skulle ställas till förfogande från de för arbetslöshetens lindrande avsedda medel för detta ändamål. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Hamrin m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Pehrsson** i Bramstorp: Herr talman! Förslaget gäller styckning av egendomar på kronans domäner för anordnande av mindre jordbruk. Det överensstämmer med ett förslag av sociala jordbruksutredningen, och man menar, att detta skall vara ett första försök. Det är därför föreslaget att byggandet bekostas av domänstyrelsens fond, varjämte domänstyrelsen må om inte försäljning kan anses fördelaktig utarrendera fastigheterna. Vid försäljning torde eventuell förlust å byggnaderna ersättas domänfonden av statsmedel. Utskottsmajoriteten har alltså ansett det vara lämpligt att på angivet sätt göra ett försök på sätt utredningen föreslagit. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på de därunder förekomna yrkandena; och biföll kammaren utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkten I. C.

Den i punkten omförmälda sammanfattningen av de utav utskottet förordade reglerna för reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m.

Avd. III.

Godkändes.

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 50.

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)

Ärd. IV föredrogs härpå; och yttrade därvid:

Herr Mosesson: På sidan 165 finns en reservation av herrar Stockenström och Pehrsson i Bramstorp m. fl. Genom förbiseende i första kammaren kom icke något yrkande att där framställas, och jag skall på den grund icke heller göra något yrkande, men jag ber om tillåtelse att få säga några få ord. Utskottet har välvilligt beaktat och gjort till sitt det förslag rörande utformningen av anslaget till frivillig arbetstjänst, som ungdomsarbetslöshetssakkunniga ingivit till utskottet. Emellertid ha dess reservanter gjort en hemställan om att i utskottets motivering jämväl skulle ingå några ord, som inneburo, att det enligt utskottets mening var nödvändigt att ett på lämpligt sätt sammansatt särskilt centralt organ i samråd med arbetslöshetskommissionen fick hand om denna verksamhet. Jag är övertygad därom, att om denna frivilliga arbetstjänst skall på ett lämpligt och förnuftigt sätt kunna fullgöra det viktiga arbete, som avses, då är det nödvändigt, att någon person får uteslutande ägna sig åt detta. Reservanterna ha velat understryka behovet av en sådan — låt oss kalla honom — konsulent eller ledare för denna verksamhet eller vad som helst. Jag hemställer till regeringen, ehuru det icke kan komma att stå i något riksdagsbeslut, att den vid effektueringen av detta riksdagens beslut ville på sätt, reservanterna hemställt, gå i författning om att en särskild central organisation i samråd med arbetslöshetskommissionen fick taga hand om denna sak. Jag har, såsom jag sade i början av mitt anförande, icke något yrkande att framställa.

Häruti instämde herrar *Pehrsson* i Bramstorp och *Andersson* i Tungelsta.

Herr Lindqvist: Ja, herr talman, jag skall icke taga upp någon debatt i denna fråga. Såsom kammarens ledamöter finna, är det nu så, att inom utskottet rätt delade meningar om denna sak, och när nu herr Mosesson vädjar till regeringen, att den vid prövningen av detta ärende också skall taga någon hänsyn till vad reservanterna här anført, har jag naturligtvis ingenting att erinra däremot. Men jag vill såsom min mening uttala, att jag icke tror, att det kan vara lämpligt, att vi åtminstone nu gå i författning om att skapa ett nytt statligt organ utan få se, om vi kunna inordna densamma med den nuvarande åtminstone under det kommande året, till dess utredningen i sin helhet blir klar.

Med herr Lindqvist förenade sig herr *Anderson* i Norrköping.

Herr Pehrsson i Bramstorp: Herr talman! I anledning av vad herr Lindqvist yttrade om ett nytt statligt organ, vill jag säga, att vi varit ense om, att man borde vidare utreda frågan om ungdomsarbetslösheten och göra allt vad på stat och kommun ankommer för att skaffa ungdomen arbete i skog och mark i stället för att den skulle uppbära kontantunderstöd. Då menar jag, att om man får, såsom herr Mosesson nämnde och reservanterna tänkt, en konsulent eller kommitté, kan det samtidigt med att hela denna fråga experimenteras bli en utredning. Här sitter man många gånger och utarbetar förslag på papperet utan att söka se, hur de utfalla i det praktiska livet. Reservanternas tanke var att få fram praktiska resultat. Som utskottet föreslår, skulle man få en utredning, och utredningsmännen skulle få se, hur det verkar i det praktiska livet. Följaktligen finge man en betydligt klarare insikt, hur man i fortsättningen skulle bekämpa ungdomsarbetslösheten.

Herr Fast: Herr talman! Det förhöll sig på det sättet, att då ärendet kom från första avdelningen var man ense om att man skulle giva det den ut-

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
formning, som finnes i reservationen. Det var först sedan i utskottet som man gjorde om det.

Jag begärde ordet för att understryka, att när man har att räkna, sannolikt för en ganska betydande tid framåt, med svårigheter rörande ungdomsarbetslösheten och det nu gäller att på ett praktiskt sätt söka få en utredning i ett annat stadium, så att man icke bara skriver papper utan söker på basis av gjorda praktiska undersökningar komma fram till praktiska förslag, är det önskvärt, och jag understryker för mitt vidkommande alldeles särskilt, att det är angeläget, att man ägnar denna fråga från dessa utgångspunkter det allra största intresse från Kungl. Maj:ts sida. Jag är övertygad, att man där ej heller skall försumma att observera det lilla påpekande, som gjorts från reservanternas sida.

Det var detta jag speciellt ville understryka. Jag beklagar, herr talman, att det icke ställts något yrkande i första kammaren. Nu tjänar det ingenting till att göra det här.

Vidare anfördes ej. Avdelningen godkändes.

Avd. V.

Godkändes.

Utskottets hemställan under punkten I C bifölls, i vad den ej besvarats genom kammarens redan fattade beslut.

Punkten II.

Mom. 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2.

Beträffande detta moment hade herr *Andersson* i Malmö uti en vid utlåtandet fogad med nr 42 betecknad reservation förklarat sig anse, att utskottet icke bort föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande omfattningen av kommunernas lagliga rätt att lämna arbetslöshetshjälp utav fattigvårdskaraktär samt om behovet och lämpligheten av laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande.

Sedan momentet föredragits, yttrade:

Herr *Andersson* i Malmö: Herr talman! Då jag är reservant på denna punkt, ber jag att få säga några ord. Här föreslås bland annat från utskottets sida en utredning om behovet och lämpligheten av en laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande. Det har ju varit på det sättet under den gångna tiden, att en hel mängd av Sveriges kommuner, väsentligen städer, ha varit nödsakade med hänsyn till den arbetslöshetspolitik, som staten fört, att föra en egen arbetslöshetspolitik dels beträffande understöd genom fattigvården och dels beträffande anordnandet av arbeten. Nu har det därvid varit skiftande villkor, som förekommit både beträffande understödet och beträffande arbetsbetalningen vid ifrågavarande arbeten. Allt detta har varit beroende på en mängd olika omständigheter, väsentligen kommunernas ekonomiska bärkraft. Nu vill man med denna utredning söka få till stånd, såvitt jag kan förstå, en utjämning och bestämmelser, som mera skulle ansluta sig till den arbetslöshetspolitik, som staten

Ang. anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten m. m. (Forts.)
för. Emellertid är ju denna kommunernas egen verksamhet av den art, att den i mycket hög grad anslutit sig till de lokala förhållandena och de lokala behoven. Jag tror icke, att det har mött något klander i egentlig mening på någon ort, att kommunerna hava gått in för en sådan verksamhet.

Det är en annan sak också, herr talman, som jag vill erinra om. Det är, att man härvidlag vill nagga i kanten på kommunernas självbestämningsrätt. Om man börjar med detta på detta område, är det möjligt, att man vill fortsätta och snöra till ytterligare kommunernas möjligheter att bestämma för sig själva över vad de vilja. Det är därför, herr talman, som jag ansett, att denna utredning vore obehövlig, även om, vilket jag hoppas blir fallet, densamma icke kommer att leda till uniformitet i fråga om dessa bestämmelser. Jag har i alla fall ansett denna utredning obehövlig. Även om jag är ensam reservant tillåter jag mig i alla fall att yrka bifall till den av mig avgivna reservationen, som innebär avslag på utskottets förslag.

Fru *Nordgren* instämde häruti.

Herr *Linnér*: Herr talman! Inom utskottet hava alla med undantag av herr Andersson i Malmö varit ense om behovet av en skrivelse. Anledningen är som bekant dels att det visat sig, att redan nu hava förekommit allvarliga missbruk i fråga om understödsverksamheten inom kommunerna, och dels att behovet av kontroll skärpts genom de önskemål, som inom utskottet framställts om utsträckning av den statskommunala verksamheten. Det är så mycket mera nödvändigt, att icke denna verksamhet förtryckes genom att en olämplig verksamhet vid sidan därav kan utövas av kommunerna. Det är därför kontrollen i någon mån behöver skärpas. Det är därom man begär en undersökning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till skrivelseförslaget.

Herr *Lindqvist* i Halmstad: Herr talman! Herr Linnér sade, att alla inom utskottet varit ense på denna punkt utom herr Andersson i Malmö. Man kan säga det, när endast herr Andersson i Malmö reserverat sig. Men jag vill påminna herr Linnér om, att jag inom utskottet ställde yrkande om avslag på detta skrivelseförslag. Jag fick tre med mig. Det var således fyra, som ansågo, att denna skrivelse icke borde sändas från riksdagen. Men när vi icke blevo flera och man sedan skulle resonera om reservationerna, frånföll jag och två andra tanken på reservation. Jag har endast nu till dagens protokoll velat anteckna detta, att jag inom utskottet röstat mot detta skrivelseförslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på de därunder framställda yrkandena; och biföll kammaren därvid utskottets i förevarande moment gjorda hemställan.

Mom. 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten III.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Vid härpå punktvís skedd föredragning av särskilda utskottets utlåtande, nr 16, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under

utgifter för kapitalökning gjorda framställningar angående anslag dels till torrlägningsföretag, dels ock till skogsvårdsåtgärder, jämte i dessa ämnen väckta motioner, biföll kammaren vad utskottet däri hemställt.

§ 3.

Å föredragningslistan var härefter uppfört särskilda utskottets utlåtande, nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 209 med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m., dels ock i ämnet väckta motioner. *Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m.*

Genom en den 17 mars 1933 dagtecknad proposition, nr 209, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar,

lag angående bidrag från arbetsgivare till bestridande av statens omkostnader för de erkända arbetslöshetskassorna och den offentliga arbetsförmedlingen,

förordning om erkända arbetslöshetskassor,

förordning om riks försäkringsanstaltens uppbörd av avgifter jämlikt lagen angående bidrag från arbetsgivare till bestridande av statens omkostnader för de erkända arbetslöshetskassorna och den offentliga arbetsförmedlingen samt

förordning om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riks försäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

I samband med propositionen nr 209 hade utskottet till behandling förehåft följande med anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 318 av fröken *Hesselgren* och herr *Bergström*,

nr 319 av herr *Löfvander m. fl.*,

nr 334 av herrar *Sam Larsson* och *Elof B. Andersson* och

nr 336 av herr *Pålsson* samt

inom andra kammaren

nr 488 av herr *Gustafson* i Vimmerby *m. fl.*,

nr 489 av fru *Nordgren m. fl.*,

nr 496 av herr *Spångberg m. fl.*,

nr 497 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors*,

nr 498 av herr *Jeppsson m. fl.*, och

nr 499 av herr *Petersson* i Lerbäckaby *m. fl.*

I de likalydande motionerna I: 319 och II: 488 samt i motionen II: 499 hade yrkats avslag å förevarande proposition. I motionen I: 336 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att landsorganisationen måtte åläggas att för varje medlem i till den ansluten fackförening årligen betala ett belopp av 10 kronor till arbetslöshetsförsäkringen. I de likalydande motionerna I: 334 och II: 498 samt I: 318 och II: 489 hade yrkats vissa större eller mindre jämkningar i förslaget.

I motionerna I: 334 och II: 498 hade vidare föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag snarast möjligt måtte föreläggas riksdagen till sådana stadganden, som avsäge genomförande av planmässighet och enhetlighet inom samhällets hela sociala hjälpverksamhet.

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

I motionerna II: 496 och II: 497 slutligen hade framlagts förslag till obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte antaga det vid förevarande proposition fogade förslaget till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar;

B) att Kungl. Maj:ts i ifrågavarande proposition framlagda förslag till lag angående bidrag från arbetsgivare till bestridande av statens omkostnader för de erkända arbetslöshetskassorna och den offentliga arbetsförmedlingen icke måtte av riksdagen bifallas;

C) att riksdagen, med förklaring att det vid ifrågavarande proposition fogade förslaget till förordning om erkända arbetslöshetskassor ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga i punkten intaget förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor;

D) att Kungl. Maj:ts i ifrågavarande proposition framlagda förslag till

1) förordning om riks-försäkringsanstaltens uppbörd av avgifter jämlikt lagen angående bidrag från arbetsgivare till bestridande av statens omkostnader för de erkända arbetslöshetskassorna och den offentliga arbetsförmedlingen, samt

2) förordning om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riks-försäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete icke måtte av riksdagen bifallas;

E) att de i anledning av ifrågavarande proposition väckta motionerna I: 318, 319, 334 och 336 samt II: 488, 489, 496, 497, 498 och 499, i den mån de icke blivit tillstyrkta eller eljest beaktade genom vad utskottet hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer

av herrar *Trygger, Johan Bernhard Johansson, Bagge, Lindman, Linnér,* och *Petersson* i Lerbäcksbyn, vilka

dels på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 319 och II: 488 och 499, avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt

B) att de i anledning av propositionen väckta motionerna I: 318, 334 och 336 samt II: 489, 496, 497 och 498 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

dels ock, för den händelse yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition icke skulle av riksdagen bifallas, förklarat sig anse, att vissa författningsrum i förordningen om erkända arbetslöshetskassor bort hava annan i reservationen angiven lydelse;

av herrar *Westman* och *Pehrsson* i Bramstorp, som med särskild motive-ring biträtt förenämnda reservation, i vad den avsåge avslag å Kungl. Maj:ts proposition och de i ämnet väckta motionerna;

av herr *von Stockenström*, som uttalat, att han icke ansett sig kunna biträda det av utskottet tillstyrkta förslaget;

av herr *Olsson* i Kullenbergstorp, som utan angiven motivering förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte såväl, med bifall till motionerna I: 319, II: 488 och II: 499, avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 209 som ock avslå övriga i anledning av propositionen väckta motioner;

av herrar *Sigfrid Hansson, Bårg, Hagman, Lindström, Sandén, Jansson,*

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

Lindqvist, Fast, Andersson i Tungelsta, Norling och Persson i Tidaholm, vilka ansett,

att utskottet beträffande 1 och 21 §§ i förordningen om erkända arbetslöshetskassor bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag; samt

att utskottet bort med bifall i förevarande delar till ifrågavarande proposition tillstyrka, att riksdagen måtte antaga de vid propositionen fogade förslag till

lag angående bidrag från arbetsgivare till bestridande av statens omkostnader för de erkända arbetslöshetskassorna och den offentliga arbetsförmedlingen;

förordning om riksförsäkringsanstaltens uppbörd av avgifter jämlikt lagen angående bidrag från arbetsgivare till bestridande av statens omkostnader för de erkända arbetslöshetskassorna och den offentliga arbetsförmedlingen; samt

förordning om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

av herrar *Hamrin, Wohlin och Sam Larsson* i fråga om 15 § i förordningen om erkända arbetslöshetskassor; samt

av herr *Wohlin* i fråga om dels 16 § i nyssnämnda förordning och dels 21 § 5 mom. samt 26 § i samma förordning.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Hamrin**, som yttrade: Herr talman! I avseende å föredragningen av särskilda utskottets utlåtande nr 18 får jag hemställa, *att* detsamma må företagas till avgörande punktvis med iakttagande, att punkten C behandlas först samt punkterna B och D i ett sammanhang, *att* punkten C företages till avgörande på det sättet, att först föredrages det av utskottet tillstyrkta förordningsförslaget paragrafvis och i den mån så erfordras momentvis och styckevis i följande ordning: § 15 andra stycket, 16 §, 21 § 1 mom, första och andra styckena, 1 §, 2 § o. s. v. i paragrafordning med slutstadgande och rubrik sist, varefter utskottets hemställan föredrages, *att* vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet, *samt att* författningstext ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Denna hemställan bifölles.

*Punkten C.**Utskottets förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor.*

15 § andra stycket skulle enligt utskottets förslag lyda sålunda:

Erbjudet arbete skall anses lämpligt under förutsättning,

att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter,

att det är förenat med avlöning, som icke understiger den i arbetsorten vanliga avlöningen för sådant arbete,

att det icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt råder, samt

att icke heller eljest särskilda omständigheter föreligga med hänsyn till sökandens personliga förhållanden eller arbetets natur.

Uti ovannämnda av herr Trygger m. fl. avgivna reservation hade, under förutsättning att yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition icke av riksdagen bifölles. föreslagits, att ifrågavarande stycke skulle erhålla följande avfattning:

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

Erbjudet arbete skall anses lämpligt under förutsättning, att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter, att det är förenat med avlöning, som provas vara skälig i förhållande till i arbetsorten förekommande avlöning för sådant arbete, att det icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt råder, samt att icke heller eljest särskilda omständigheter föreligga med hänsyn till sökandens personliga förhållanden eller arbetets natur.

Herrar Hamrin m. fl. hade i sin förenämnda reservation förklarat sig anse, att utskottet bort tillstyrka den i herr Tryggers m. fl. förberörda reservation under viss angiven förutsättning föreslagna lydelsen av ifrågavarande stycke.

Efter föredragning av stycket, anförde:

Herr Lindman: Herr talman! Beträffande detta förslag om arbetslöshetsförsäkring skall jag icke gå in djupare på detsamma. Det kommer att behandlas närmare av den ledamot av högern i denna kammare, som suttit i den delegation, vilken behandlat denna fråga. Därför skall jag endast be att få yttra några ord om denna sak.

Regeringen har i sitt förslag upptagit arbetslöshetsförsäkringen. Det har blivit tillstyrkt av utskottet. Jag skulle blott vilja säga, att hur behjärtansvärd man kan tycka vid första påseendet, att en arbetslöshetsförsäkring kan vara, och hur tilltalande den än säkert är för många, är det dock en form av försäkring, som jag för min del icke kan biträda, därför att den med all säkerhet icke kommer att leda till det resultat, som man tror och väntar av den. Det är i själva verket endast en annan form av arbetslöshetshjälp, fastän den har nu kommit in under försäkringsformens namn. Och den kommer otvivelaktigt att lägga starka bördor på det allmänna. Det kommer ingalunda att stanna vid det belopp, som man här har föreslagit, utan det kommer att utveckla sig mer och mer, och det kommer att kosta staten större belopp än vad man här tänker sig och vad som nu ifrågasättes.

För övrigt är det en synpunkt, som jag vill framhålla. Jag tror icke, att landsbygdens folk kommer att hava stor nytta av denna försäkring. Den nyttan kommer egentligen dem till godo, som äro inordnade starkt under fackföreningar, där man förut har sina kassor, med vilka man hjälpt. Dessa bringas därigenom en lättnad i sina bemödanden att understödja dem, som äro arbetslösa, och detta lägges nu i stället på staten.

För övrigt vill jag tillägga, att under den nuvarande tiden och den nuvarande kristiden med den stora arbetslösheten kommer icke detta att bliva till någon hjälp. En sådan sak fungerar icke under en tid av massarbetslöshet. I varje fall ger den icke någon omedelbar hjälp. Det är en försäkring, som man egentligen icke kan kalla för försäkring i vanlig bemärkelse, därför att man kan icke försäkringstekniskt göra beräkningar för en arbetslöshetsförsäkring. Det är helt enkelt omöjligt. Då skulle man tänka sig, att det vore normala tider jämt med normal arbetslöshet, om överhuvud en försäkring kunde tänkas. Det är också därför den fått den form den fått.

Jag vill till sist endast påpeka ytterligare det, att med de åtgärder, som riksdagen nu har beslutat angående arbetslösheten, har den vidtagit åtgärder för att hjälpa de arbetslösa. Men det är åtgärder, som kunna avvecklas i den mån arbetslösheten minskas, under det att om man har gått in för en arbetslöshetsförsäkring, blir den bestående för framtiden och kan icke avvecklas, därför att de, som betalt sina avgifter, komma naturligtvis att stå kvar i försäkringen och komma att begära att få den daghjälp och hjälp

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

i övrigt, som arbetslöshetsförsäkringen är avsedd att giva dem och för vilken de inbetalat sina avgifter. Däremot kan, som jag sade, det andra avvecklas.

Jag förstår, att detta är ett gammalt socialdemokratiskt önskemål, och man har även från andra håll anslutit sig till saken. Det är det där ständiga upprepandet, att om man bara håller på med en sak och talar om den och kör med den år efter år, verkar det på samma sätt, som när dropparna urholka stenen. Man kommer till sist därhän, att man rent av i trötthetens tecken går med på det. Det kan jag för min del icke göra. Jag tror icke, att man skall underskatta betydelsen av det argumentet, att man icke har tillräckligt överskådat räckvidden av detta förslag.

Med detta korta anförande ber jag, herr talman, att få yrka avslag på den föredragna § 15 samt på lagförslaget i dess helhet.

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag har redan i dag tidigare haft tillfälle att giva min anslutning tillkänna beträffande förslaget till arbetslöshetsförsäkring. Det är ju med denna fråga, som den föregående ärade talaren antydde, så, att den har varit föremål för riksdagens prövning så många gånger. Men det är första gången den framlägges i riksdagen i form av en kungl. proposition. Jag har fått det bestämda intrycket vid behandlingen av denna fråga i utskottet — jag har i någon mån sysslat med den också tidigare i en kungl. kommitté — att man hyser alldeles för stora farhågor, när det gäller de svårigheter och de olägenheter, som en arbetslöshetsförsäkring, så konstruerad som i det föreliggande förslaget, skulle medföra. Men jag vill samtidigt lika starkt understryka, att när man från arbetarrörelsens sida under årens lopp år efter år klandrat de borgerliga grupperna i riksdagen, därför att de icke hava velat ansluta sig till kravet på arbetslöshetsförsäkring, ha däri-genom uppmammats förhoppningar i de stora massorna av industriarbetare i landet, förhoppningar som, om detta förslag genomföres, komma att verka såsom en desillusion. Jag fick ett starkt intryck av detta redan vid behandlingen av frågan i utskottet, då jag fann socialdemokratiska ledamöter i utskottet uttala sina tvivel om, huruvida en försäkring, sådan som det kungl. förslaget innebär, i själva verket var så mycket — jag vill icke säga bevänt med — att lita till. Jag vill säga, att när man nu går in för denna försäkringsfond, har man i detta förslag så långt, som det varit möjligt, tagit hänsyn till de olägenheter och de missförhållanden i både ekonomiskt och socialt hänseende, som yppat sig i andra länder, vilka under färre eller flera år haft arbetslöshetsförsäkring, och det anser jag naturligtvis vara lyckligt. Jag gör gällande, att när man drager likhetstecken mellan och vill jämföra detta förslag med de försäkringar, som finnas i andra länder — jag skall icke tillåta mig nämna något land — så gör man sig skyldig till överdrift. En sådan jämförelse bör man icke göra.

Den föregående talaren nämnde, att man hade så länge talat om denna arbetslöshetsförsäkring och att det var ett stort diskussionsämne i riksdagen. Jag vill erinra om att vid de sista tre riksdagarna — jag har icke forskat längre tillbaka i tiden — ha vi behandlat motioner, som haft till syfte, att riksdagen skulle införa arbetslöshetsförsäkring. När jag genomläser de uttalanden, som vederbörande utskott, andra lagutskottet, avgivit med anledning av dessa motioner, så finner jag, att motståndet både från höger och från bondeförbundets sida allt mer och mer slappnat. Jag finner här, att i utskottsutlåtandet 1930, undertecknat av herr K. G. Westman, uttalar man till och med sin förhoppning, att förslag i detta betydelsefulla ärende måtte inom den allra närmaste framtiden av Kungl. Maj:t framläggas för riksdagen, och det utgör utgångspunkten eller motiveringen för slutyrkandet, som går ut på avslag

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

av motionerna. Detta står reservationslöst i detta utskottsutlåtande, biträtt av herrar Westman, von Sydow, Frändén, Magnusson i Skövde, Gardell i Gans m. fl. Jag slår upp andra lagutskottets utlåtande 1931, som också är reservationslöst. Där använder man icke hårdare uttryck för att avvisa motionerna, än att man talar om det pågående utredningsarbetet. Det är alltså intet bestämt ståndpunktstagande mot denna försäkring såsom icke alls diskussionsvärd. 1932, alltså förra året, hade också andra lagutskottet avstyrkt motionerna. Då påpekade man, att regeringen följer utvecklingen av de förhållanden, som äro av beskaffenhet att inverka på spörsmålet om anordnande av en arbetslöshetsförsäkring, och att man är beredd att taga de initiativ i frågan, som sakens beskaffenhet och omständigheterna kunna medgiva. Jag vill icke i dessa uttalanden inlägga det påståendet, att högern eller bondeförbundet därmed accepterat arbetslöshetsförsäkringen. Jag vill ställa dessa uttalanden i samband med den diskussion, som nu pågått i högerpressen landet runt under de sista månaderna, då man vänt sig mot den kungl. propositionen och, sedan särskilda utskottets utlåtande nr 18 blivit känt, jämväl mot vad där blivit uttalat.

Jag vill sluta med att säga, att fastän jag har den bestämda uppfattningen, att om det beslut, som åtminstone denna kammare går att fatta, kommer att medföra svikna förhoppningar på arbetarsidan, så kommer det icke att medföra de stora olägenheter, som man från högerns sida eller rättare sagt från motståndarna till detta förslag gör gällande. Det är i alla fall så, att arbetarmassorna här i vårt land under loppet av många, många år, för att icke säga de sista decennierna, knutit vissa förhoppningar vid ett sådant förslag eller tanken på införande av en arbetslöshetsförsäkring. Det skulle utgöra en hjälp till självhjälp eller en uppmuntran att under hälsans, kraftens och arbetets dagar i någon mån hjälpa till för att skydda sig mot de olyckor, som de flesta arbetare äro utsatta för, nämligen arbetslöshet. Jag menar, att när vi nu låta tiotals och hundratals miljoner kronor gå till arbetslöshetens bekämpande, synes det mig, som om man i detta sammanhang bör fatta ett beslut, som visserligen icke i nuvarande läge, icke under de närmaste åren, men under mera normala tider gör det möjligt för arbetarna att bidraga till sitt eget uppehälle och taga mot den första stöten, när arbetslösheten kommer, och jag anser, att även staten då bör taga sin andel av denna börda.

Den föredragna punkten, herr talman, avser ju § 15. och vid densamma har jag antecknat en reservation, som återfinnes på sid. 87 i betänkandet. Den är avgiven utom av mig av herr Wohlin och herr Larsson. Denna reservation grundar sig på en av ett par av mina meningsfränder här i kammaren, herr Jeppsson m. fl., avgiven motion, vari yrkas, att § 15 skall få den formulering, som den fått här i reservationen. Om kammarens ledamöter behaga slå upp sid. 73, så finns där en reservation, som är avgiven av herrar Trygger, Johansson i Fredrikslund, Bagge, Lindman, Linnér och Petersson i Lerbäcksbyn, vilka under förutsättning alltså att kammaren fattar ett positivt beslut rörande arbetslöshetsförsäkrings införande påyrka samma formulering av § 15. som jag och mina medreservanter gjort. Till denna formulering anslöt sig också vid votering i utskottet bondeförbundets representanter, men genom någon missuppfattning, eller vad jag skall kalla det, på den borgerliga sidan, blev det icke majoritet för ifrågavarande formulering och icke samma beslut, som när det gällde propositionen om reservarbeten. Om vi här skulle taga utskottets förslag, skulle det innebära olika bestämmelser vid de olika hjälpformerna, vilket jag finner vara olämpligt. Jag vill tillägga, att den motion, som jag åsyftar och som framburits av mina

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

meningsfränder, har samma yrkande, ett yrkande som inom utskottet har framförts och som jag förmodar, att min meningsfrände herr Larsson i första kammaren under behandlingen där framfört, och detta yrkande är den ovillkorliga förutsättningen, för att vi skola gå in för denna försäkringsform. Vad det här egentligen rör sig om, är, huruvida det erbjudna arbetet skall anses vara lämpligt, under förutsättning att det är förenat med avlöning, som icke understiger den i arbetsorten vanliga avlöningen för sådant arbete. I formuleringen i reservationen heter det, att arbetet skall vara förenat med avlöning, som provas vara skälig i förhållande till i arbetsorten förekommande avlöning för sådant arbete.

Jag hemställer alltså, herr talman, att min och mina meningsfränders reservation i den föredragna punkten bifalles, och därmed har jag också yrkat bifall till försäkringen såsom sådan.

I detta yttrande, under vilket herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Mosesson* och *Aqvist*.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag skall försöka att begränsa de ord, som jag anser mig böra yttra i denna debatt, både med hänsyn till att själva riksdagstiden, icke bara kvällstiden, är långt framskriden och med hänsyn till att frågan om en arbetslöshetsförsäkring faktiskt redan har varit föremål för ett mycket stort antal riksdagsdebatter. Men jag kan ändå icke underlåta att framhålla vissa ting.

Det förslag, som förelagts riksdagen i år, är det första regeringsförslag till en lösning av frågan om arbetslöshetsförsäkring, som överhuvud taget har presenterats den svenska riksdagen. Men vi veta ju allesamman, att bakom detta förslag ligger årtiondens utredningsarbete och mödor. Det finns icke många frågor, som ha varit föremål för en sådan serie utredningsarbeten och som ha varit föremål för så mycken omsorg i detta avseende. Det finns emellertid allttjämt åtskilliga medlemmar i riksdagen, däribland hela högerpartiet, som inta en gentemot en arbetslöshetsförsäkring fullständigt avvisande hållning. Man förklarar bland annat, att den risk, det här gäller, icke är försäkringsbar, och man anför vissa skäl härför. Det främsta skälet torde väl vara det, som den förra chefen för försäkringsinspektionen på sin tid i ett yttrande anför, nämligen att arbetslöshetsrisken kan lätt nog framkallas av den försäkrade själv, och därför är den icke försäkringsbar. Vi veta, att den nuvarande chefen för försäkringsinspektionen icke delar sin företrädares mening utan anser, att om man bygger upp försäkringen på vissa principer, så kan man åstadkomma en försäkring för de risker, som rymmas inom ramen för dem.

Att den försäkrade skall kunna framkalla arbetslöshetsrisken själv, är jag ingalunda benägen att bestrida, men i själva verket är det knappast tillräckligt argument mot införande av arbetslöshetsförsäkring. Det finns såvitt mig är bekant icke någon försäkringsgren, det må vara en privat försäkringsgren eller en socialförsäkringsgren, som icke kan missbrukas av de försäkrade. Det finns någonting, som heter brandförsäkring, och jag misstänker, att sedan brandförsäkring införts i vårt land, ha de svenska fängelserna aldrig varit befriade från mordbrännare. Det sitter alltid några stycken där. Det finns antagligen några mordbrännare, som gå fria, därför att man icke kunnat åstadkomma bevis mot dem. Nu är det sant, att när det gäller sådan försäkring, är det mycket stränga straff förenade med försök att så att säga framkalla försäkringsfall. Men om jag tager en socialförsäkringsgren sådan som sjukförsäkringen, så veta alla, som ha kännedom om denna försäkring, att den också missbrukas. Det finns ett mycket vanligt fenomen, som kallas för helg-

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
dagssjuka. Under pingsten, julen och påsken stiger regelbundet kurvan på sjukdomsfallen. Det är klart, att de försäkrade äro människor av olika moralisk halt. Vad man har att göra, är att, såvitt det är möjligt, försöka åstadkomma den kontroll, som för dem, som missbruka försäkringen, medför rättvist straff och förebygger, att försäkringen kan misslyckas.

I detta avseende vågar jag säga, att det förslag, som här föreligger och som bygger på frivillig försäkring, innehåller kontrollmöjligheter, som icke äro underlägsna de kontrollmöjligheter, som finnas inom den frivilliga sjukförsäkringen. Man skall observera, att kontrollanterna gentemot den arbetslösa äro hans egna arbetskamrater. Om det blir mycket vanligt, att man missbrukar försäkringen genom att framkalla sitt eget försäkringsfall, så betyder det, att kamraterna få sina avgifter förhöjda eller få sina eventuella förmåner av försäkringen begränsade. De ha följaktligen, varenda medlem av kassan, som vanliga hederliga människor ett direkt personligt intresse av att se till, att icke någon av arbetskamraterna missbrukar de rättigheter, som ett medlemskap av kassan medför. Starkare kontrollmöjligheter finnas enligt min uppfattning icke inom sjukförsäkringen.

Det skulle emellertid icke vara tillräckligt för att bevisa påståendet, att man här har att göra med en försäkringsbar risk. Det finns ingen vettig människa, som gör gällande, att med en arbetslöshetsförsäkring kan man försäkra arbetarna mot alla arbetslöshetens risker. Vi veta allesammans, att om arbetslösheten blir mycket långvarig, så måste man från samhällets sida med andra medel försöka tillrättalägga förhållandena. Då måste man bekämpa arbetslöshetens verkningar på ett annat sätt, än man kan göra genom en arbetslöshetsförsäkring. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att det finns stora kategorier arbetare, som, även när det på arbetsmarknaden råder s. k. normala tider, äro utsatta för ständig risk att bli arbetslösa. Det är många arbetare, vilkas hela liv är så beskaffat, att de nödgas flytta från arbetsgivare till arbetsgivare. Arbetaren är sysselsatt med arbeten, som slutföras på jämförelsevis kort tid, och när han slutat sitt arbete, så går han till nästa arbetsplats. Det kan dröja fjorton dagar, en månad, kanske längre, innan han får arbete hos en ny arbetsgivare. Det finns en sådan normal arbetslöshetsrisk för en stor massa av arbetare. Detta är i stort sett en fullständigt försäkringsbar risk.

Nu är förslaget uppbyggt på det sättet, att man begränsat tiden, då den försäkrade får utnyttja försäkringens förmåner, till 120 dagar under loppet av 12 månader. Om han tagit ut de 120 dagarna under loppet av 12 månader, får han vänta, tills han ånyo betalt tillräckligt mycket avgifter, innan han får utnyttja förmånen av försäkringen, om han återigen skulle komma att bli arbetslös. Det finns vissa andra garantier här, som jag icke närmare skall gå in på, vilka göra, att man kan begränsa försäkringen till sådant, som även enligt nuvarande försäkringsinspektörens mening är en försäkringsbar risk. Följaktligen kan jag icke för min del erkänna, att den anmärkning mot densamma, som här föreligger, då man säger, att arbetslösheten icke är försäkringsbar, träffar målet. I varje fall träffar den icke det förslag, som innefattas i den kungl. propositionen, och icke heller det förslag, som innefattas i utskottets utlåtande.

Mina damer och herrar, jag skall icke bli långvarig, men jag vet ju, att det finns en huvudanmärkning, som man framställer i högerns allmänna agitation mot en arbetslöshetsförsäkring, och det är den, att man nu har försäkring i en hel mängd olika länder. Erfarenheten ifrån dessa länder, då framför allt England och Tyskland, åberopas som så avskräckande, att i själva verket redan dessa erfarenheter hava dömt hela arbetslöshetsförsäkringen. Det är

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

icke min avsikt att här i detalj granska dessa anklagelsers berättigande. Som jag förut nämnde, torde man icke kunna bygga upp något slags försäkring, utan att den i vissa avseenden kan missbrukas av människor, som icke hålla måttet. Men det vågar jag påstå, att det finns i den allmänna agitationen våldsamma överdrifter, då man bland de påståenden man gör hämtar erfarenheter från främmande länder. Det finns ett land, som har haft arbetslöshetsförsäkring i över 25 år nu. Det är det land, som ligger oss närmast, vars arbetslöshetsförsäkring är uppbyggd efter ungefär samma principer som det svenska förslaget, nämligen Danmark. Det är ganska påfallande, att i den samling beträffande dåliga erfarenheter, som motståndarna till förslaget bruka anföra mot införandet av en arbetslöshetsförsäkring i vårt land, finner man nästan aldrig Danmark åberopat som ett bevis för riktigheten av dessa påståenden. Man tycker ju, att det skulle ligga närmare till hands att gå över Öresund än att gå över Nordsjön eller Östersjön för att hämta sina dåliga erfarenheter. Vad Tyskland beträffar är ju varje försök att yttra sig om en försäkring där egentligen ett nonsens. Om ett land, som förlorat kriget och som sedan varit utsatt för våldsamma skakningar i olika avseenden, det råder ett eländes djup, som vi icke ännu på något vis närmat oss, så är det fullkomligt orimligt att förklara, att detta skulle bero på att landet haft en arbetslöshetsförsäkring.

Man brukar säga oss, att själva försäkringen är arbetslöshetsskapande. Jag skulle då vilja be, att man förklarade för mig, varför under den kris, som vi nu hålla på att genomlida jämte världen i övrigt, arbetslösheten i Amerikas Förenta stater är mycket större, än arbetslösheten någonsin varit i England. Amerikas Förenta stater ha ingen arbetslöshetsförsäkring, under det att England har arbetslöshetsförsäkring. Jag skulle kunna åberopa andra stater för att visa, att den arbetslöshet, som uppstår under en kris, är minst lika stor i länder utan arbetslöshetsförsäkring som i länder med arbetslöshetsförsäkring.

Men det finns en annan synpunkt. Herrarna påstå sig hava kännedom om en massa erfarenheter från främmande länder utav arbetslöshetsförsäkringens vådliga verkningar. Huru kan det komma sig, att de ansvariga statsmännen och de ansvariga parlamentsledamöterna i dessa länder aldrig hava dragit samma slutsats som högern här i landet, nämligen att man följaktligen i dessa länder bort upphäva arbetslöshetsförsäkringen? Jag har aldrig hört tala om någon person, som kan kallas för ansvarig i detta avseende, icke ens i Tyskland men ännu mindre i England, som har begärt, att arbetslöshetsförsäkringen skulle ånys avskaffas. Man har yrkat på vissa reformer, men man har varit övertygad om, att själva arbetslöshetsförsäkringen varit ett nyttigt instrument i samhällets kamp mot vissa sjukdomar i samhället. Man har visserligen på sista tiden sagt, att arbetarmedlemmarna i den s. k. Gregory-kommittén gjort ett förslag, att man skulle avskaffa arbetslöshetsförsäkringen. Men man glömmar samvetsgrant att tala om, vad de ville ersätta den med. De ville ersätta den med ett understödssystem, som skulle kosta omkring 3 miljarder kronor om året, under det att de, som höllo på försäkringen, ansågo sig kunna nöja sig med en inkomst för försäkringskassan i England av omkring 1 miljard om året. Är det så, att de, som här åberopa dylika framställningar — vilket ju ofta sker för övrigt, åtminstone i högerpressen — vilja taga det alternativ, som de engelska arbetarrepresentanterna där framställt, då kunde man ju möjligen börja tala med dem om saken. Men jag har inte sett någon, som uttryckt någon sådan önskan. Nej, i själva verket är det nog så, att där man har försäkringen, där är man övertygad om att verkningarna i det väsentliga äro goda, även om man naturligtvis måste er-

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
känna, att det, som sagt, kan förekomma missbruk. För min del kan jag icke neka till, att jag tror, att det skulle vara nyttigt för vårt samhälle, om man äntligen kunde få denna stridsfråga ur världen.

Nu föreligga ju här inför riksdagen i dag i själva verket två olika förslag. Jag skulle kunna kalla det ena för de frisinnades förslag och det andra för regeringsförslaget, och jag kan icke underlåta att yttra några ord om skillnaden mellan det frisinnade och det socialdemokratiska förslaget. Det är huvudsakligen på tre punkter, som sådana skiljaktigheter förekomma. Jag räknar då icke de frisinnades önskan, att man skall göra statsbidragsförordningen, grunderna för statsbidraget, till en av riksdag och konung gemensamt gjord förordning, något som jag finner rätt egendomligt, då man icke ville på något vis vara med om detta, då det gällde sjukförsäkringen, som egentligen är konstruerad på samma sätt som detta förslag till arbetslöshetsförsäkring. Jag kan icke se annat, än att man därmed skulle vilja ha något slags återförsäkring i den ena av riksdagens kamrar mot den andra, om den andra skulle vilja göra förändringar i det en gång beslutade förslaget. Detta är ju i varje fall icke någon stor fråga, och jag skall icke närmare gå in på den. Av de tre punkterna rör den första frågan, huruvida den försäkrade skall vara skyldig att taga arbete, om han erbjudes vad som kallas för *skälig* lön, eller endast om han erbjudes vad som kallas *vanlig* lön. Den andra är frågan, huruvida man skall bli berättigad till försäkringsbidrag, om man inbetalt 52 veckoavgifter under loppet av två år, eller om man skall kunna gå med på, att försäkringstagarna skola få betala 52 veckoavgifter under loppet av tre år. Den tredje frågan gäller de s. k. arbetsgivarbidragen.

Vad den första frågan beträffar skall jag gärna för min del medge, att den icke har någon stor praktisk betydelse. När det i kanske något tusental lokala arbetslöshetskassor skall bestämmas, huruvida den erbjudna lönen är skälig, så är det väl uppenbart, att det enda, som kassans styrelse därvid har att stödja sig på, är, i vilket förhållande den erbjudna lönen står till den i orten vanliga lönen för motsvarande arbete. Jag förmodar, att man i de allra flesta fall skall säga, att om lönen understiger den vanliga, är den icke skälig, därför att skäligheten konstateras helt enkelt av vanligheten av den lön, som betalas för samma arbete. Men det kan ju icke hjälpas, att det blir föremål för ett subjektivt bedömande av en otalig mängd olika människor, som icke hava någon särskild kontakt med varandra, och att man alltså därmed inför en rent subjektiv regel här, som kan föranleda tvister, vilka icke på något vis äro nyttiga eller nödiga, vilka icke spela någon verklig roll, men vilka komma att verka irriterande, i den mån de kunna komma att uppstå.

Allvarligare är enligt min mening de frisinnades återfall på regeln, att man skall betala 52 veckoavgifter under loppet av endast två år för att bli försäkringsberättigad. Jag medger, att när jag skulle börja studera detta ämne, så trodde jag, att en sådan regel skulle vara fullkomligt tillfredsställande. Men det visade sig, att arbetsmöjligheterna för svenska arbetare synnerligen ofta äro av den beskaffenhet, att det under loppet av ett år uppstår många och långa, och sammanlagt mycket långa, arbetslöshetsperioder. Man har gjort vissa beräkningar om effektiviteten. Jag skall icke för min del här trötta kammaren med något större siffermateriel. Men man kan konstatera, att regeln om 52 veckors avgiftsbetalning på två år inom det stora metallindustriarbetarförbundet, där man väl får räkna med en rätt betydande stabilitet i arbetstillgången under normala år — och siffrorna hänföra sig till år 1930, innan det skett någon större nedgång på våra mekaniska verkstäder — skulle betyda, att effektiviteten endast blev 37.2 %. Det vill alltså säga, att av sammanlagda antalet s. k. arbetslösa veckor för metallarbetarna

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

är det bara 37.2 %, som skulle bli understödda, därest den regeln var gällande, att man skulle betala 52 veckoavgifter på två år. Då måste jag säga mig, att detta är en föga tillfredsställande effektivitet. Och jag måste fråga mig, huru motsvarande siffror skulle se ut för t. ex. grov- och fabriksarbetarförbundet och i synnerhet för skogsarbetarförbundet. Jag tror, att för många andra förbund skulle det nog bli ungefär samma siffror som för metallindustriarbetarförbundet, i somliga fall kanske bättre ändå. Men det finns förbund, där det skulle komma att bli mycket, mycket sämre, och där det slutligen lätt nog kunde hända, att vederbörande sade, att de icke kunde ha något intresse av att bilda en organisation för denna försäkring, om man antar, att understödsveckorna skulle bli så få. Huvudsakligen av dessa skäl föreslogs det av regeringen, att man skulle sträcka ut den tid, under vilken veckoavgifterna skulle behöva betalas, till att man i stället för tvåårsgränsen skulle draga en gräns vid tre år, så att om arbetarna lyckades under loppet av tre år betala 52 veckoavgifter, skulle de bli berättigade till försäkringsbidrag.

För att intet missförstånd skall uppstå vill jag nämna, att om en person har arbetat hela året och betalat 52 veckoavgifter och så skulle bli arbetslös omedelbart därefter, så är han naturligtvis berättigad till försäkringsbidrag. Och om han icke haft arbete hela året utan endast delvis, t. ex. 26 veckor ena året och 26 veckor det andra, då blir han också berättigad därtill efter två år. Om dessa 52 veckor slås ut på tre år, så betyder det, att om han har endast 17—18 veckors arbete varje år, spridda över de tre åren, så blir han försäkringsberättigad, om han betalar in avgifterna.

Vad skulle det nu göra enligt beräkningarna, vilkas osäkerhet och approximativitet jag naturligtvis utan vidare erkänner, inom ett förbund som metallindustriarbetareförbundet, om man räknar med 52 veckoavgifter under tre år och går efter siffrorna år 1930? Jo, det skulle höja procenten av hjälpveckor för de arbetslösa från 37 upp till närmare 45, d. v. s. det skulle leda dithän, att inemot hälften av arbetslösa veckor bleve hjälpta. För att icke något missförstånd skall uppstå vill jag också säga, att arbetslösa veckor icke är detsamma som arbetslösa personer. Med den regel, som regeringsförslaget innehåller, skulle man kunna räkna med, att omkring 70 % av arbetslösa personer skulle erhålla bidrag från försäkringen vid arbetslöshet. Där betyder sålunda den frisinna linjen en väsentligt lägre effektivitet än regeringens förslag, och det tycker jag är en mycket betydande svaghet. Jag måste erkänna, att det är en missräkning för mig, att man på frisinnat håll fasthållit vid den regel, som föreslogs i den senaste utredningen. Jag bestrider naturligtvis icke, att själva försäkringens soliditet blir något större med den regeln. Men det finge naturligtvis i det andra fallet hjälpas därigenom att avgifterna eventuellt bleve något högre.

Vad arbetsgivarebidragen beträffar har icke regeringsförslaget upptagit några sådana i egentlig mening, och det beror på vissa skäl. Det förefaller vara nästan omöjligt att pålägga arbetsgivarna bidrag till en arbetslöshetsförsäkring, om den är frivillig, förän denna försäkring själv har utvecklat sig så långt, att låt mig säga 80 eller 90 % av arbetarklassen är arbetslöshetsförsäkrad. Det skulle knappast stämma med vårt allmänna rättsmedvetande, om jag skulle pålägga en arbetsgivare, vars samtliga arbetare äro oförsäkrade, att betala avgifter till en försäkring, av vilken konkurrentens arbetare möjligen skulle erhålla försäkringsbidrag. Jag tror i varje fall, att det skulle stöta på ganska stora svårigheter att gå in för en sådan sorts lagstiftning. En gång, då försäkringen blir allomfattande praktiskt taget, då ser jag icke längre några principiella hinder emot verkliga arbetsgivarbidrag till försäkringen. Emellertid ville man icke gärna, att arbetsgivarna skulle helt och hållet bli befriade

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
från alla kostnader för denna försäkring. Man föreslog därför, att det skulle upptagas ett belopp av tre kronor per årsarbetare hos de arbetsgivare, som hade minst 10 årsarbetare. Man drog denna gräns, därför att man icke ville hava hela besväret med alla små arbetsgivare i landet, då det gäller så pass små avgifter, som det här var fråga om. Dessa arbetsgivarbidrag skulle användas för att betala de ökade kostnaderna för arbetsförmedling jämte en krona per arbetare i förvaltningsbidrag till kassorna. Dessa avgifter äro konstruerade, ehuru med ett mindre belopp, på samma sätt som vid den frivilliga sjukförsäkringen, där man har ett sådant förvaltningsbidrag per medlem. På den punkten ha emellertid också de frisinna de gått emot förslaget.

Herr talman! Det är min uppgift att taga ståndpunkt till den frågan, huruvida det är möjligt att acceptera de frinnades ändringsförslag till utskottets förslag, där sådana föreligga, eller i övrigt utskottets förslag, där de frinnade så att säga dikterat innehållet. Jag bestrider icke, att det är rätt svårt för mig att acceptera dem. Men jag bestämmes, då jag tillråder den regering jag tillhör och den riksdagsgrupp jag tillhör att gå med på dessa ändringsförslag, jag bestämmes därvid framför allt av ett skäl. Jag vill icke, om jag kan förhindra det — det är mest sannolikt, att jag icke kan det — men jag vill icke, om jag kan förhindra det, att den svenska riksdagen skall spilla denna möjlighet, som måhända ändå föreligger, att avföra från dagordningen striden om själva den principen, huruvida Sverige skall ha en statsunderstödd arbetslöshetsförsäkring eller icke. Det här förslaget är konstruerat på det sättet, att det faktiskt framför allt tar sikte på de sämst ställda arbetarna i landet, först och främst tänker på, huru de skola kunna bli hjälpta. Jag skulle icke vilja, att den svenska riksdagen nu i sista stund sveke dessa människors hopp, att vi äntligen här skola komma med i raden av de länder, som även på detta sätt tillgodose de arbetslösas behov. Vad ett sådant principbeslut skulle betyda är ju egentligen bara, att vi skulle, lät oss säga, europeisera Sverige äntligen i denna sak. De flesta för att icke säga alla europeiska civiliserade länder hava ju för länge sedan kommit över de svårigheter, som vissa borgerliga partier bereda oss i denna fråga här i landet, och jag skulle för min del hälsa det med synnerlig tillfredsställelse, trots att förslaget på vissa punkter är ganska svårt att acceptera, om äntligen här också skulle fattas ett positivt beslut i denna sak. Jag är övertygad om, mina herrar, att om man avför principstriden i denna sak, om man, som jag vågar säga, bara lägger grunden, en verklig grund för en arbetslöshetsförsäkring, som så småningom kan förbättras, då skulle nu Sveriges riksdag göra en rent fosterländsk gärning. Det kan icke hjälpas, att t. o. m. ur konservativ synpunkt borde man vara ganska angelägen om att ändå ge ett så litet bevis på att man vill åstadkomma en samhällets omvårdnad om den grupp av människor, vars största onda är den ständigt hotande arbetslösheten. Ty, mina damer och herrar, det som är arbetarklassens största förbannelse, det är den ständiga känslan av otrygghet och osäkerhet till existensen, som man måste känna, och som drabbar nästan varenda en. Det är den känslan, att morgondagen kanske ingår med möjligheterna att han skall behöva skingra sitt hem, att han skall se sitt bohag försvinna, den möjligheten att de små besparingar, som han gjort, skulle bara flyga ut genom fönstret under långa månaders arbetslöshet. Jag säger er, att bättre gärning än att se till att deras hopp icke nu svikes, kan Sveriges riksdag i dag icke göra.

Herr Spångberg: Herr talman, mina herrar! Socialministern anförde under sitt här hållna anförande, att det fanns egentligen två förslag, som nu förelågo. Det var det socialdemokratiska och frinnade förslaget. Jag är också medveten om, att vårt förslag, som ju visserligen föreligger och som måste

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

räknas som ett förslag, icke kommer att vinna riksdagens anslutning. Jag kan emellertid inte dela socialministerns uppfattning när det endast föreligger två förslag. Detta så mycket mindre som jag ej kan ansluta mig till något av de förslag som socialministern rekommenderade. När socialministern redogjorde för skillnaden mellan det frisinnade förslaget och det socialdemokratiska förslaget, så fann man ju, att denna skillnad egentligen icke var så stor. Principiellt sett ligga de båda förslagen på samma linje, och socialministern kunde ju också sluta sitt anförande med att på sin regerings och sin riksdagsgrupps vägnar uppmana socialdemokraterna att överge sitt eget förslag till förmån för de synpunkter, som hava framförts i de frisinnades. Socialministern talade för övrigt så vackert om de sämst ställda, som nu riksdagen skulle göra en god gärning genom att bifalla de frisinnade synpunkterna, så att man nästan kände sig rörd på dessa fattigas vägnar, och man skulle nästan kunnat förledas att tro, att förslaget innehöll något, som skulle komma att hjälpa dessa sämst ställda. Nu förhåller det sig emellertid så, att jag grundligt har studerat båda förslagens innehåll, varför jag intet ögonblick föll för det vackra talet, som socialminister Möller höll.

Under det där vackra talet och med hänsyn till de allra sämst ställda döljer sig emellertid i detta förslag en verkligt hänsynslös brutalitet. När socialministern här talade om de fattiga, så erinrade jag mig ett yttrande som fölls under gårdagen under den stora komarnaden i kammaren. Det var en ledamot, som frågade, vilka det var, som hade fått sin rätt kränkt i och med den uppgörelse, som skedde i denna kohandel. Icke minst vid detta tillfälle ges det anledning att framställa samma fråga, som gårdagens talare gjorde: vilka skulle egentligen bli hjälpta härvidlag och vilka skulle komma att få sin rätt kränkt om detta utskottsutlåtande med de frisinnade synpunkterna skulle antagas? Jag är av fullständigt motsatt uppfattning mot socialministern. Det svar, som jag måste ge på den frågan, blir obetingat, att det är de fattiga, de sämst ställda, de breda folklagren, som lida hårdast av arbetslösheten, som bli rättskränkta. Det blir korttidsarbetare, det blir hemmarbetarna och det blir framför allt de arbetslösa ur skilda grupper, som helt komma att ställas utanför rätten att ens komma in i denna försäkring.

Socialministern uppvisade, att det har gått årtionden, då denna fråga har med mycken omsorg, menade han, varit föremål för behandling och utredning. Ja, det har gått årtionden, men det innehåll, som avspeglas i resultatet i här föreliggande utlåtande, måste jag verkligen beteckna som motsatsen till omsorg. Det har gått 25 år, sedan man här i kammaren första gången motionerade om arbetslöshetsförsäkring. Det har under denna tid givits många och goda löften, löften, vari erkänts rätten till ordnat understöd vid arbetslöshet, löften, som gått ut på att just de sämst ställda skulle bli hjälpta. Kanske det var ett återfall till de många föredrag, som tydligen socialministern såsom propagandist för det socialdemokratiska partiet vid skilda tillfällen har hållit i landet, som han återföll i, då han här talade för det förslag, som här föreligger, detta rättskränkande förslag för dessa grupper, som hava trott på att det låg allvar bakom löfena, att just de skulle komma att hjälpas genom en arbetslöshetsförsäkring?

Resultatet av den kohandel, som nu nyss är avslutad, kommer att medföra, att det blir ännu svårare för de utestängda arbetslösa här i landet. Genom den väntade livsmedelsfördyringen blir det svårare för dem överhuvud att komma över de fattiga smulor, som de måste hava för att kunna uppehålla livet. Huru stort antal, som kommer att utestängas, kan icke socialministern, kan icke jag och kan ingen annan heller med bestämdhet yttra sig om, men att det blir åtskilliga är alldeles säkert, och att det blir så många, att de

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
måste räknas med 6-siffriga tal, därom kunna vi vara alldeles förvissade. Det är dessa, som äro de sämst ställda här i samhället. Och den frågan kommer fortfarande att stå öppen även om detta förslag skulle komma att antagas: vad tänker riksdagen, vad tänker regeringen vidtaga för åtgärd för att trygga dessa människors existens? Svaret på den frågan borde hava givits i det beslut, som riksdagen kommer att fatta i här föreliggande ärende. Regeringens svar — och herr statsministern garanterade ju under förmiddagen, att det skulle bli denna kammars svar, och han garanterade med ganska stor säkerhet, att det nog också skulle bli medkammarens svar, alltså riksdagens beslut — går ut på, att dessa arbetare, som icke kunna erhålla någon anställning under någon i varje fall viss tid uppgående till minst halva året, de skulle icke heller hava någon anledning att bli medlemmar av arbetslöshetskassor. Jag tillät mig under remissen av arbetslöshetsförsäkringspropositionen framhålla, att regeringen har lagt rena affärssynpunkter på denna fråga. Man har lagt samma synpunkter, som man skulle göra, om det vore fråga om ett kreatursförsäkringsbolag, om det vore fråga om ett brandförsäkringsbolag eller försäkring av andra ting. Man har med den utgångspunkten sökt goda försäkringsobjekt, och det har avlämnats både av de sakkunniga och i yttranden av socialministern långa motiveringar som svar på frågan, varför korttidsarbetare och de helt arbetslösa — de senare anser man det vara fullkomligt naturligt, att de här icke kunnat komma i fråga — varför dessa skola utestängas. Relativt sett blir det de bäst ställda arbetarna, som kunna bli i tillfälle att vara med i arbetslöshetsförsäkringen. Jag skall gärna gå med på det erkännandet, att också *de* i stort sett kunna betraktas såsom tillhörande de sämst ställda, men det finns ju ändock en grupp, som ligger socialt under de arbetare, som hava sysselsättning och någorlunda skaplig fast anställning, och det är dessa arbetslösa, som här bli utestängda. De som nu kunna anses såsom varande bäst ställda arbetare, de som hava anställning och som sålunda äro goda försäkringsobjekt, som hava rätt att vara medlemmar, deras rätt kommer ju att inskränkas i många fall till att betala avgifter till denna kassa.

Huru står nu allt detta i överensstämmelse med de löften, som hava givits av det nuvarande regeringspartiet så sent som under senaste valrörelsen? Det utlovades en arbetslöshetsförsäkring, som hindrade hederliga medborgare från att under oförvårdad arbetslöshet socialt sjunka mot samhällets botten. Vad menas nu överhuvud med det där löftet? Med det förslag, som här föreligger, har den grund, som borde ligga i ett dylikt löfte, förvandlats till en bottenlös dypöl, där den arbetslöse kommer att sakna fotfäste och stöd. De bli dömda att som hittills sjunka mot samhällets botten. Vad innebär nu denna sinnesändring, som visar sig i skillnaden mellan dessa vallöften och regeringspolitiken i denna fråga? Om man frånser det vackra talesätt, som man t. o. m. har panna att alltjämt begagna här i kammaren från regeringsbänken, måste denna sinnesändring innebära, antingen att man har gjort sig skyldig till ett klart löftesbrott från det socialdemokratiska partiets sida, eller också riktar man genom detta beslut den fräckaste beskyllning mot de arbetslösa här i landet. Ty det talas dock om att de arbetslösa, som äro *hederliga medborgare*, skola stödjas genom den kommande försäkringen. Menar man då, när man utestänger dessa, att dessa arbetslösa medborgare äro ohederliga? Ja, menar man icke det, kommer man i varje fall icke från löftesbrottet.

Då vi för vår del icke kunna vara med om att utestänga de arbetslösa från arbetslöshetsförsäkringen, utan då vi tvärtom anse, att det är just dessa, som skola ha nytta av försäkringen, kunna vi redan av den anledningen icke understödja vare sig regeringens förslag oförändrat eller med ett tillägg av de

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

frisinnade synpunkter, som socialministern har rekommenderat. Men även de försäkrades ställning skulle bli sådan, att vi på grund därav icke heller kunna understödja förslaget i fråga. Enligt lagförslaget, som socialministern här nyligen har redogjort för, framgår det att de arbetslösa först måste in i produktionen för att kunna bli delaktiga av rätten att ingå i en arbetslöshetskassa. Sedan måste de erlagga under tiden, de hava arbete, under en tidrymd av två år minst 52 veckokontingenter för att bli delaktiga av understödsrätt. I regeringsförslaget fanns ju upptagen en bestämmelse om, att dessa avgifter skulle få erläggas på 3 år. För min del har jag gjort mig skyldig till den djärvheten att under den tid, som har gått sedan dess — och jag har hållit åtskilliga föredrag ute i landet — säga, att alldeles tydligt kommer riksdagen att gå in för, att dessa medlemsavgifter skola beräknas på 2 år. Jag har stött mitt antagande därpå, att socialdemokraterna i det betänkande, som de avgivit tillsammans med de övriga representanterna inom kommittén av arbetslöshetssakkunniga, hava varit eniga om, att denna tid skulle bestämmas till 2 år. Och det var ju ganska tydligt då att dessa socialdemokrater skulle få de borgerliga med sig på den linjen mot regeringen, även om regeringen har försökt att här stå vid sitt ursprungliga förslag.

Jag ställde vid remissen av propositionen en fråga till socialministern. Den gången var han inne, men han besvarade den icke. Nu har han behagat gå ut och kommer tydligen icke att besvara den nu heller, förmodar jag. Jag hade fått ett brev från en skogsarbetare, däri han frågade, vad han skulle få för nytta av försäkringen, om den skulle hava varit i kraft under den gångna tiden. Han hade under 1930 arbetat 18 veckor, 1931 14 veckor, och 1932 hade han arbetat 16 veckor mot avlöning i skogen. Ja, det är ju alldeles tydligt, att frågor som dessa vilka arbetarna ute i bygderna ställa sig, borde besvaras av »arbetarepartiets» representanter, som framlagt här föreliggande förslag. Det kan vara onödigt att besvara dem, menar kanske någon, när saken är så klar. Men inför det vackra talet om att det just är med hänsyn till de allra sämst ställda, som vi skola genomföra förslaget, är det naturligt, att dessa sämst ställda, hederliga medborgare ute i landet göra sig den frågan, vilken hjälp de komma att erhålla i fråga om försäkringen. Den enda ställning de komma att intaga är den, att de få betala avgifter till kassorna — om de överhuvud taget få vara med i dem. Det är den enda uppgift dessa sämst ställda komma att få under den korta tid, då de ha arbete. Vi veta ju, att om vederbörande arbeta under 25 veckor om året, ha de icke någon möjlighet att få rätt till understöd. De kunna få betala avgifter i 25 veckor år efter år, men om de så i 50 år betala avgifter under 25 veckor om året, bli de aldrig berättigade till ett öres ersättning enligt förslaget. I vissa fall skola de helt uteslutas ur kassorna. I § 7 säges det, att den skall uteslutas, »som under de senast förflutna tolv månaderna under längre tid än fem månader haft anställning såsom självständig företagare utan att samtidigt mot avlöning användas till arbete för annans räkning». Vad betyder detta? Jo, det betyder, att en medlem i kassan, som betalt avgifter till kassan i över sex månader men icke i sju månader, och som under en mellantid inom ramen av ett år haft arbete såsom arrendator eller liten småbrukare skall anses ha varit självständig företagare och därför enligt denna lags bestämmelser uteslutas ur kassan — trots att han erlagt sina medlemsavgifter i över sex månader av året. Jag förmodar, att min tolkning är alldeles riktig — jag väntar med en viss spänning att få den dementerad eller bekräftad. När man känner till, huru småbrukare egentligen ha det, lär man knappast kunna påstå, att de ha arbete som självständiga företagare. Även om en småbrukare hjälper sin hustru med att fodra korna, är han i alla fall arbetslös, och

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

han går hemma just på grund av att han är arbetslös. Men han kommer enligt detta förslag att räknas såsom »självständig företagare» under den tiden och kommer därför att uteslutas ur kassan. Samma sak är det med dem som gå hemma hos sina föräldrar. En bondpojke som går arbetslös hemma och hjälper till med förekommande arbete i ladugård och stall eller dylikt, skall räknas utföra arbete åt sina föräldrar, och just på grund därav skall han, om arbetet utföres under loppet av minst fem månader av ett år, nekas tillträde till arbetslöshetskassan eller uteslutas ur den kassa, där han redan fått bli medlem. Ja, det är ganska tydligt, att det under sådana förhållanden blir ytterst problematiskt för en person att överhuvud taget kunna krångla sig fram till en sådan ställning, att han får understöd — i varje fall blir det problematiskt för många.

Om nu en medlem, som uppfyller alla de bestämmelser lagen ålägger honom, blir arbetslös, har han att gå till arbetsförmedlingen varje dag och hos arbetsförmedlingen eller hos ombud för denna hämta ett intyg, som skall lämnas till kassan och bevaras i kassans handlingar. Erhållande av detta intyg är förutsättningen för att man skall pröva, huruvida vederbörande skall anses understödsberättigad eller ej, och färdan till arbetsförmedlingen eller ombudet skall upprepas varje dag. Den arbetslöse är då i första hand skyldig att taga det arbete han anvisas, under förutsättning att arbetet anses lämpligt och att det motsvarar hans krafter och färdigheter. I båda fallen blir det härvidlag fråga om en mycket godtycklig tolkning. Vad lämpligheten beträffar, gäller den normen, att arbetet är lämpligt om det betalas efter den vanliga avlöningen för sådant arbete i orten. I det frisinna partiets förslag har det vidtagits en ytterligare försämring. Socialministern påpekade redan i uttalandet till propositionen följande: »Det må erinras om att den av sistnämnda sakkunniga föreslagna texten i det nu föreliggande förslaget förtydligats på ett sådant sätt, att den uppenbarligen endast föreskriver, att arbete, under förutsättning att lönen icke understiger den i orten vanliga för sådant arbete, alltid skall anses lämpligt, men att lagtexten icke stadgar, att arbete med lägre lön alltid skall anses olämpligt.» Här ser man vart en tolkning kan leda. När lagen föreskriver, att arbete är lämpligt under vissa villkor, säger socialministern, att lagen icke stadgar, att det är olämpligt, även om det icke uppfyller dessa villkor. Ja, då har man sannerligen kommit ut på en tolkning, som, såvitt jag förstår, öppnar dörrarna för det fullständiga godtycket. Skall en sådan tolkning tillämpas lär det icke finnas någon människa i detta land utan juridisk bildning — och icke många juridiskt bildade heller — som överhuvud taget begriper, hur en lag skall tolkas.

Lagförslaget öppnar vidare möjligheter för arbetsförmedlingen att skicka den understödsberättigade medlemmen till strejkbryteriarbete, till arbete där konflikt råder. I § 15 stadgas det nämligen, att »vad som stadgas angående arbetskonflikt icke skall äga avseende å konflikt, som befunnits strida mot kollektivavtal eller lagen om kollektivavtal eller av tillsynsmyndigheten förklarats eljest vara av den särskilda beskaffenhet, att skäligen anledning till arbetsvägran icke förelegat». Jag skall med hänsyn till vissa förhållanden nöja mig med att icke citera flera dylika uttalanden ur lagen och ur de kommentarer, som knutits till densamma. Denna och andra liknande bestämmelser visar ju i varje fall, att vägen lämnats öppen för ett tvingande av den understödsberättigade medlemmen, som själv varit med om att bilda kassan och den fond, från vilken han skall ha understöd, då han är arbetslös, att taga strejkbryteriarbete.

Ett sista hinder möter man i den bestämmelse, som säger, att kassan skall ha en viss fond, som, när det gäller kassor på 500 medlemmar, i storlek upp-

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

går till beloppet av de medlemsavgifter som inkommit, och det statsbidrag som utgått, under de senaste fyra åren. I större kassor skall fonden motsvara inbetalningarna av medlemsavgifter och statsbidrag under de senaste tre åren. En medlem, som tillhört kassan i rätt många år, som har erlagt avgifter och uppfyllt alla fordringar, som lagen ställer på honom, och som ur den synpunkten borde vara understödsberättigad, kommer till arbetsförmedlingen och får där ett intyg på att det saknas arbete — både strejkbryteriarbete och annat arbete. Han går med detta intyg till kassan och får ett erkännande på att han är berättigad till understöd. Men fonden uppgår icke till ett belopp, som motsvarar medlemsavgifterna och statsbidraget under de sista 3 resp. 4 åren, och därför har man icke rätt att utbetala något understöd. På så sätt kommer den arbetslöse att bli uteslängd från denna rätt.

Grundfelet i det föreliggande förslaget är, att regeringen icke har utgått från själva orsaken till arbetslösheten utan betraktat det hela som en vanlig försäkringsfråga, en kreatursförsäkring, en brandförsäkring eller någonting dylikt. Regeringen tycks utgå ifrån, att det är den arbetslöse, som är skuld till sin arbetslöshet. Man befriar nämligen helt och hållet arbetsgivaren från de skyldigheter, som äro förknippade med försäkringen. Man har lagt hela den ekonomiska bördan på arbetarna och samtidigt underlåtit att ge den arbetslöse rätt att erhålla understöd i åtskilliga fall. Ändå borde väl varje socialist — och så kallar sig herr Möller ju ibland — utgå ifrån den självklara uppfattningen, att arbetslöshetsproblemet är icke en arbetarnas fråga, överhuvud taget ingen enskilds fråga utan en samhällets fråga, och att när en arbetslös står utan arbete, är det något fel i själva samhällsorganismen. När ett samhälle med vår tids möjligheter är urståndsatt att ge sina medborgare arbete, vad är då mera rättvist än att dessa som en ersättning för att de äro uteslängda från denna rätt erhålla understöd, så att de kunna leva och leva under hela den tid, arbetslösheten varar? Det är med den grundsynen, som vi väckt vår motion. Vi ha utgått ifrån att varje människa bör ha rätt till en ärlig utkomst, rätt till vad natur, arbete, teknik och vetenskap gemensamt kunna frambringa. Jag har vid något tillfälle förut påvisat alla de möjligheter, som samhället har med en riktig organisation. Jag vill icke påstå, att dessa möjligheter sakna gränser, men nog äro möjligheterna så stora, att man utan tvekan bör kunna gå in för ett bifall i enlighet med det förslag, som vi här väckt.

Arbetslöshetsförsäkringen löser ju icke alls arbetslöshetsproblemet; den saken kunna vi vara överens om alla. När det sägs mot oss, att försäkringen icke kommer att lösa problemet, ja då är detta ett slag i luften. Vi ha också i första hand ställt krav på arbete, och den arbetslöse kräver framför allt arbete. Han vill icke i första hand ha understöd, han vill icke bli betraktad som något fattighjon. Han söker inkomstbringande arbete, och understödet bör som sagt vara en ersättning för att han icke kan erhålla något arbete.

Beträffande kostnaderna anse vi i motsats till socialministern, att det är fullkomligt orimligt, att dessa skola läggas på de sämst ställda. Det blir nämligen de, som i hög grad få uppbära kostnaderna av försäkringen. Hur skola arbetslöshetens offer och offren för ett oförnuftigt system kunna betala de kostnader, som gå åt för att de skola kunna uppehålla livet? De ha ingen möjlighet därtill. Dessa kostnader måste tagas ur det produktiva livet. Försörjningsmöjligheterna måste givetvis sammankopplas med produktionen; något annat är fullkomligt otänkbart. Socialministern framhåller, att han icke vill lägga kostnaderna på arbetsgivarna därför att det kan tänkas, att en arbetsgivare har flera arbetare, som icke äro försäkrade, och att hans utgifter till arbetslöshetsförsäkringen skulle komma en annan arbetsgivares arbetare

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
till godo. Vi dela icke den uppfattningen. Vi anse som sagt, att kostnaderna måste läggas på dem som kunna bära dem. Vi ha därför föreslagit, att omkostnaderna skola läggas på arbetsköparna och staten, varvid företagare med mindre inkomst med ett mindre antal arbetare skola befrias från erläggande av försäkringsavgift. Avgifterna skola alltså enligt vår mening bestridas av de verkligt bärkraftiga.

Ja, herr talman, jag skall icke upptaga tiden längre. Jag har emellertid velat anknyta dessa synpunkter till den debatt, som här har förts och som kommer att ligga bakom det beslut, som här kommer att fattas. Vi anse, att det måste skapas en organisation med en sådan effektivitet, att de arbetslösa slippa socialt sjunka ned till samhällets botten. Med uttalande av den grundsatsten ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig och mina partikamrater i detta ärende väckta motionen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Petersson** i Lerbäcksbyn: Herr talman! Det är ju icke särskilt lockande att taga till orda vid denna tidpunkt och inför en i det närmaste tom kammare, och jag skulle gärna ha velat bespara både kammaren och mig själv obehaget av detta anförande. Det är emellertid å andra sidan så, att denna fråga är av den betydelse och det avgörande, som skall träffas, kan väntas få sådana verkningar, att det bör vara begripligt, om vi ifrån vår sida vilja få tillfälle att utveckla vår från utskottets avvikande uppfattning.

Jag nödgas, när jag nu tager till orda, börja med ett par ord till utskottets ärade ordförande, herr Hamrin, som i sitt anförande för en stund sedan lade in i andra lagutskottets uttalande i arbetslöshetsförsäkringsfrågan en innebörd, som vi icke kunna godkänna. Herr Hamrin menade, att motståndet mot försäkringen hade mer och mer slappnat, och han åberopade som bevis härför, att andra lagutskottets utlåtanden blivit mer och mer positiva i denna fråga. Det förhåller sig, som den uppmärksamme granskaren av dessa utlåtanden lätt kan övertyga sig om, tvärtom så, att utskottets uttalanden voro mycket mera positiva åren 1929 och 1930 än de voro åren 1931 och 1932, och denna förändring i utskottets hållning har uppmärksamrats icke bara av oss, som ha den inställning till frågan, som jag har, utan även på andra håll. Jag erinrar om att en aktad socialdemokratisk ledamot av andra lagutskottet härom året — det var år 1931 — fann anledning att i första kammaren beklaga, att »negativismen var starkare framträdande» i utskottets utlåtande det året än den varit åren tidigare. Härtill svarade utskottets dåvarande vice ordförande härads hövding von Sydow: »Det är riktigt, att negativismen är starkare framträdande nu än den har varit tidigare, men det är därför, att det uttalande, som gjordes 1929 av utskottet, på sina håll har tolkats, som om utskottet givit sin principiella anslutning till frågan om införande av arbetslöshetsförsäkring. Jag är övertygad», fortsatte herr von Sydow, »att detta icke alls var utskottets mening, men för att icke en sådan vantolkning skall komma att ske av utskottets utlåtande i år, har man valt den kortfattade formulering, som nu återfinnes i utskottets betänkande.»

Jag har velat nämna detta för att visa, att det icke är riktigt, när man åberopat andra lagutskottets utlåtanden till förmån för det förslag, som nu ligger framme. Utskottet har under de fyra senaste åren varje gång avstyrkt icke bara förslag till arbetslöshetsförsäkring, när sådana motionsvis framlagts, utan också konsekvent avböjt att skriva till Kungl. Maj:t i ärendet och begära framläggande av förslag från Kungl. Maj:ts sida.

När jag härefter, herr talman, ber att få säga några ord om vår syn på det föreliggande problemet, så är jag medveten om den risk, man löper, när

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

man talar emot arbetslöshetsförsäkringen, risken att bli betraktad som socialt efterbliven och oförstående. Den risken får tagas, det kan icke hjälpas, och jag är beredd att för min del taga den. Man behöver ingalunda sakna social förståelse och socialt intresse för det, att man anser sig icke kunna gå med på ett utbyggande av socialförsäkringen vid en viss tidpunkt och under vissa förhandenvarande omständigheter. Och man kan, vågar jag säga, mycket väl vara *positivt intresserad* för strävandena att genom hjälp till självhjälp bereda de enskilda ett större mått av social trygghet och ändå känna sig förhindrad att medverka till ett beslut om arbetslöshetsförsäkring.

När vi för ett par år sedan hade att avgöra den stora frågan om sjuk-kassereformen, hörde jag till dem, som här i kammaren icke bara röstade utan talade för att staten borde verksamt stödja denna betydelsefulla gren av den sociala självhjälpsförsäkringen, och jag har icke funnit anledning att på något sätt ångra detta mitt ställningstagande. Att människorna ha omsorg om morgondagen i den meningen att de rusta sig för att kunna möta kommande svårigheter, de må bero på sjukdom, ålderdom eller annan oförvållad arbetsoförmåga, det är icke bara lofvärt utan det är också värt att uppmuntra. Illa skulle vi konservativa ha missförstått vår egen åskådning, om vi stode likgiltiga för yttringar av personlig omtanke och personligt självansvar. När vi det oaktat nödgas gå emot det föreliggande förslaget till arbetslöshetsförsäkring, så beror det på helt andra omständigheter. Det beror främst därpå, att förutsättningarna för ett inskridande från samhällets sida försäkringsvägen icke äro desamma, när det gäller arbetslösheten, som när det gäller sjukförsäkring eller ålderdoms- och invaliditetsförsäkring.

Jag ber att med ett par exempel få belysa denna mycket betydelsefulla skillnad.

Det är först och främst den stora svårigheten att tillförlitligt beräkna risken vid en arbetslöshetsförsäkring, ett förhållande, som redan vid början av denna debatt uppvisats av amiral Lindman. Det kan vara svårt även vid andra former av socialförsäkring att beräkna risken, och jag vill gärna medge, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet hade rätt, när han talade om, att det föreligger en sådan risk även vid sjukförsäkringen. Men det är alldeles uppenbart, att svårigheten att försäkringsmässigt beräkna risken är mycket, mycket större, när det gäller en företeelse som arbetslösheten. Det är icke bara det, att de försäkrade själva kunna i hög grad öka risken. Socialministern uppehöll sig mycket länge vid den sidan av problemet, men den är icke den allvarligaste. Vida allvarligare är, att en grupp av försäkrade kan öka risken för en annan grupp, att alltså olika grupper av försäkrade kunna öka risken för varandra. Man behöver bara erinra om hur det verkar, om genom en arbetsnedläggelse, som vållar stillastående vid ett företag inom träförädlingsindustrien, arbetslöshet skapas uppe i skogarna. Hur vill man vid en arbetslöshetsförsäkring skydda sig mot en sådan risk, eller omvänt mot den risk, som uppstår därigenom, att en arbetsnedläggelse inom råvaruproduktionen hindrar råvarorna att komma fram till förädlingsindustrien? Det är, såvitt jag kan förstå, omöjligt att skydda sig mot den risken. Det är vidare påtagligt, att en ovarsam lönepolitik kan framkalla en mera allmän och omfattande arbetslöshet. Att det förefinnes ett sammanhang mellan lönepolitik och arbetslöshet har erkänts av den nuvarande socialministern i ett anförande i första kammaren under fjolårets debatt om arbetslöshetsförsäkringen, ehuru han menade, att det sammanhanget icke är så starkt framträdande som motståndarna till försäkringen vilja göra gällande. Han har emellertid erkänt, att det föreligger ett sådant sammanhang, och detta har också uppvisats i det betänkande rörande arbets-

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
löshetens omfattning, karaktär och orsaker, som avgivits av särskilda sakkunniga och underskrivits av bland andra den nuvarande finansministern.

Från de synpunkter, jag nu anlagt, ter det sig icke minst betänkligt att arbetslöshetsförsäkringen, om icke direkt och formellt så dock i verkligheten anknytes till de organisationer, som ofta öva ett bestämmande inflytande på lönelägets fixerande.

Härmed sammanhänger ett annat förhållande, som också är värt att uppmärksamma, när vi debattera denna sak. Om jag fortsätter jämförelsen mellan arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen, en jämförelse, som ju socialministern nyss gjorde, är det en mycket framträdande skillnad mellan de två också därutinnan, att sjukförsäkringen avser icke bara att bereda den försäkrade nödortfölgig bärgning under den tid han ligger sjuk, utan också att sätta honom i tillfälle att söka läkare och sjukvård och därigenom försöka häva *själva sjukdomstillståndet*. Detta utgjorde ju också ett av de starkaste motiven för den utvidgning av sjukförsäkringen, som vi beslöto härom året, att man ville göra försäkringen effektiv i denna del. Någon motsvarande verkan på arbetslöshetstillståndet kan en arbetslöshetsförsäkring aldrig tänkas eller väntas utöva. Tvärtom har det på åtskilliga håll, bland annat av socialstyrelsen, uttalats farhågor för att den i stället skulle öva ett arbetslöshetsstegrande inflytande genom att öka stelheten på arbetsmarknaden.

En tredje jämförelse, som här ger sig, är den, att sjukförsäkringen ju står öppen för praktiskt taget alla, som vilja och behöva begagna sig av dess förmåner, under det att arbetslöshetsförsäkringen förbehålles åt ett relativt litet fåtal. Den är uppbyggd som en typisk industriarbetarförsäkring, även om den formellt står öppen för vissa andra grupper. Jag understryker avsiktligt »formellt», ty stort mera än formell är denna möjlighet icke. Det framgår redan av kalkylerna rörande den blivande tillslutningen till kassorna, hur litet man räknar med att andra grupper än industriarbetare skola kunna tillgodogöra sig den förmån, som samhället här vill bereda. Man räknar med att försäkringen genomförd skulle omsluta vid pass 700,000 försäkrade. Därutav komma på de egentliga industrifackförbundskassorna omkring 550,000 eller omkring 80 % av det uppskattade genomsnittsantalet inom resp. yrkesgrupper. På den tillämnade lantarbetarkassan skulle komma vid pass 50,000 och lika många på skogsarbetarnas arbetslöshetskassa. Det motsvarar för dessa två sistnämnda grupper omkring $\frac{1}{4}$ resp. $\frac{1}{3}$ av samtliga arbetare inom gruppen. Jag vet icke hur man kommit till dessa tal. Det är påtagligt, att kalkylerna äro ytterligt ogynnsamma för lantarbetare och skogsarbetare jämfört med de andra grupperna, men det är lika fullt all anledning misstänka, att man i verkligheten icke kommer upp till denna anslutning från lantarbetarnas och från skogsarbetarnas sida.

Visserligen skall det oförbehållsamt erkännas, att förslaget är skickligt uppbyggt så tillvida, som man har satt statens bidrag procentuellt högre, när det gäller daghjälpn från kassor, som komma att bestämma en låg daghjälp, t. ex. den tänkta lantarbetarkassan. Där sättes statsbidraget procentuellt högre än till kassor, där daghjälpn beräknas bli relativt hög. Detta underlättar givetvis i någon mån tillslutningen till lantarbetar- och skogsarbetarkassorna, men lika fullt är det anledning betvivla, att försäkringen får någon avsevärd tillslutning bland lantarbetarna eller bland landsbygdens arbetare överhuvud taget. Om jag särskilt tänker på lantarbetarna, så ha de varken de ekonomiska eller de lokala organisatoriska förutsättningarna att tillgodogöra sig försäkringen på samma sätt som industriens arbetare.

Jag erinrar mig i detta sammanhang vissa uttalanden, som fälldes i denna kammare, när vi för några år sedan diskuterade ett förslag om inrättande av

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

frivilliga intressekassor för lantarbetare i avsikt att underlätta dessa arbetares övergång till att bliva självständiga jordbrukare. Dessa intressekassor voro byggda på principen om ömsesidiga avsättningar till kassorna från arbetsgivare och arbetare. Detta uppslag avvisades ganska snävt, framför allt med den motiveringen, att lantarbetarnas löner vore alltför små för att medgiva någon nämnvärd anslutning till de föreslagna intressekassorna, att deras förutsättningar för ett större sparande vore obetydliga, att deras levnadsstandard i allmänhet vore så låg, att de i regel icke skulle ha några kontanter att sätta in i en sådan kassa. Dessa invändningar kommo från den riktning inom kammarerna, som nu ivrigast förordar arbetslöshetsförsäkring. Det var 1930, som denna diskussion fördes. Sedan dess ha förhållandena visserligen förändrats, men näppeligen i den riktning, att lantarbetarna nu skulle ha större tillgång till kontanter och därmed större möjligheter att tillgodogöra sig en försäkring, även om den formellt står öppen också för dem.

En stor grupp av landsbygdens arbetare har praktiskt taget ställts helt utanför försäkringen, och det är hemarbetarna. Det har skett med den motiveringen, att kontrollen skulle erbjuda oöverstigliga svårigheter. Jag inser väl, att den måste erbjuda stora svårigheter, men det visar endast, hur vanskligheten hela denna uppgift i själva verket är. Här är det fråga om en grupp av arbetare, av vilka åtskilliga visserligen närmast äro att jämföra med självständiga företagare men av vilka återigen andra ekonomiskt stå helt på lönearbetarnas nivå. Men icke heller dessa senare kunna få något med av den sociala förmån, som staten nu skulle bereda deras ofta gynnsammare lottade kamrater inom andra branscher. Hemarbetarnas uteslutande från delaktighet i försäkringen ter sig desto egendomligare som det å andra sidan icke erfordras mer än en dags lönearbete i veckan utanför hemmet för att man skall vara berättigad att erlagga en veckoavgift och därmed trygga rätten till daghjälp vid arbetslöshet. Då det för att första gången komma i åtnjutande av daghjälp erfordras 52 erlagda veckoavgifter — enligt Kungl. Maj:ts förslag under tre år och enligt utskottets förslag under två år — finns det formellt ingenting som hindrar, att den som arbetar 52 dagar om året utanför hemmet får vara med, men den, som arbetar låt mig säga 300 dagar om året men utför arbetet i sitt hem, får icke vara med. Det är alltså fråga om lönearbete, om arbete för annans räkning. Skillnaden är bara den, att i ena fallet utföres arbetet utanför hemmet och i det andra fallet i hemmet. Det är en uppenbar orimlighet, och jag tror, att man är berättigad att säga, att om försäkringen skall föras ut i livet, behäftad med sådana konstruktionsfel från början, kan den icke rimligen tänkas slå igenom och bli till avsett gagn, i varje fall icke på den svenska landsbygden.

Om försäkringen sålunda får en rätt begränsad räckvidd genom att stora grupper ställas utanför densamma, tror jag man har anledning säga, att dess betydelse för de försäkrade, för dem som alltså komma med, icke heller bör överskattas. Det har påvisats, att den icke får någon nämnvärd betydelse för den närmaste tiden eller för den situation, som nu är rådande på arbetsmarknaden. Jag skulle vilja i det sammanhanget erinra om att den icke heller får någon egentlig betydelse som medel mot den omfattande ungdomsarbetslöshet, som råder och som sysselsatt våra tankar i så hög grad under dessa dagar. Den har av de sakkunniga betecknats som en »samhällets första försvarslinje mot arbetslösheten», och utskottet understryker, att försäkringen »för att kunna bestå måste sätta sig ett noga begränsat mål före, att den endast kan utgöra ett av medlen i samhällets arbetslöshetspolitik och alltså måste kompletteras med andra systematiskt utformade åtgärder». Detta erkännande är synnerligen värdefullt, men, som socialstyrelsen framhåller, kan

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
det ifrågasätts, om denna insikt vunnit någon avsevärd utbredning bland de befolkningslager, som nu påyrka arbetslöshetsförsäkring i förhoppning om att i denna finna en verksam lindring i arbetslöshetens onda. Man har fastmera anledning att befara, att den ringa effektiviteten av försäkringen skall föranleda bitter besvikelse. Vad blir följden då? Jo, med tämligen stor säkerhet, att yrkanden framkomma om försäkringens utbyggande till större effektivitet. Om vi kämpat i så många år för en arbetslöshetsförsäkring och äntligen fått den, vilja vi icke nöja oss med en skenförsäkring, som icke håller, då den bäst behövs — så ungefär misstänker jag att det kommer att låta. Det är gott och väl, att kostnadsberäkningarna uppgjorts med all den omsorg, som är möjlig, och att statsbidragsgrunderna utformats på ett sätt, som avser att begränsa de risker staten löper. Men går det att uppehålla dessa gränser? Kommer det icke att i riksdagen påyrkas — och finnas en majoritet för — att gränserna skola flyttas? Är det icke fara värt, att det i själva verket kommer att gå hos oss som det gått i andra länder, där det i regel visat sig icke vara möjligt att hålla understödsverksamheten inom den från början försäkringsmässigt fastställda ramen?

I det sammanhanget kanske det må vara tillåtet att säga ett ord med anledning av herr socialministerns fråga, varför man i de länder, där arbetslöshetsförsäkringen är införd och där man brottas med svårigheterna med densamma, ingenstades yrkat på att den skall upphävas eller avskaffas. Herr socialministern menar, att det hade förbigått oss, att man ingenstades ute i världen yrkat på att försäkringen skall avskaffas. Nej, det har visst icke undgått oss, det ha vi visst uppmärksammat. Men det bevisar ingenting i den riktning, som herr statsrådet menar. Det bevisar bara, att sedan man en gång byggt upp en social välfärdsanordning av detta slag, är det sannerligen icke lätt att avskaffa den, även om den visar sig vara behäftad med aldrig så stora svagheter. Då får man i stället gå vidare och bygga på den. Detta är den väg man har fått gå i andra länder, och vi löpa risk att få följa efter i samma riktning.

Med den principiella inställning jag har till frågan om en arbetslöshetsförsäkring finner jag icke nödvändigt, herr talman, att ingå på de omfattande och invecklade problemen om försäkringens anknytning till arbetslinjen eller på konflikt direktiven. Jag vill ha avslag på det hela och skall alltså icke diskutera dessa saker. Det är bara en detalj jag skulle vilja röra vid i förbigående, och det är förhållandet mellan försäkringen och fattigvården. De sakkunniga hade försökt att draga upp en klar gränslinje mellan arbetslöshetsförsäkringen och fattigvården. Departementschefen biträdde icke de sakkunnigas förslag i detta hänseende utan lät det utgå, och utskottet har följt Kungl. Maj:t. Detta betyder, att daghjälp i alla de fall, då behov därav föreligger, kan suppleras med fattigvård utan att detta inverkar på daghjälpen storlek. Utskottet konstaterar med ledning av en av arbetslöshetskommissionen verkställd utredning, att sammanblandning i mycket stor utsträckning förekommer mellan de olika formerna av arbetslöshetshjälp och fattigvård, och uttalar, att det skulle vara mycket önskvärt, om man från början kunde draga en bestämd gräns dem emellan. Emellertid nöjer sig utskottet med att denna fråga skall tagas under övervägande i samband med utredningen om enhetlighet och planmässighet inom den sociala hjälpverksamheten. Det kan väl ifrågasättas, om det icke hade varit riktigare att låta avgörandet i denna fråga anstå tills utredningen hunnit slutföras, så att man kunnat pröva hela frågan i ett sammanhang och bedöma, vilka garantier, som stå att vinna mot en sammanblandning, som erkännes medföra risk för missbruk och försvåra kontrollmöjligheterna.

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

Jag skall slutligen bara säga ett par ord om själva tidpunkten för försäkringens införande. Man kan, som herr Lindman redan anför, icke komma ifrån, att ett beslut nu om arbetslöshetsförsäkring binder staten vid betydande nya utgifter för framtiden utan någon som helst betydelse för den nuvarande arbetslöshetssituationen. Man måste då fråga sig, om icke det nuvarande arbetslöshetsläget ger tillräckligt av aktuella arbetsuppgifter åt statsmakten, och om det icke varit riktigt att åtminstone uppskjuta avgörandet, tills man blivit mera oberoende både i sitt omdöme och i avseende å de statsfinansiella förhållandena än vad just nu är fallet. Detta är också den standpunkt, som till helt nyss intagits av de ledande inom det frisinna partiet i vårt land. I fjolårets statsverksproposition uttalade dåvarande socialministern under full anslutning, förmodar jag, från sina kolleger inom regeringen, att han sett sig nödsakad utgå ifrån, att i dåvarande situation med frågans avgörande måste tillsvidare anstå. Varför? Jo, säger han, »genom den skärpning av den ekonomiska krisen, som inträtt under hösten 1931, har ett förändrat läge uppstått. Med den omfattande och redan långvariga arbetslöshet, som nu råder och med vilken man för den tidsperiod, som här är ifråga, torde ha att räkna, skulle tydligen en arbetslöshetsförsäkring, som nu beslötes, icke kunna, efter vilka linjer den än lades, ur understödssynpunkt erhålla någon betydelse för det aktuella läget. Däremot skulle dess införande omedelbart medföra nya bördor för såväl näringslivet och arbetarna som det allmänna, detta samtidigt som den pågående verksamheten för arbetslöshetens bekämpande påkallar det största möjliga tillskott från alla de hjälpkällor, vilka i sådant avseende stå att uppbringa. Härigenom skulle uppstå en dubbel belastning, som under nuvarande ekonomiska förhållanden icke lär kunna ifrågasättas».

Denna synpunkt underströks ytterligare i ett anförande i andra kammaren den 17 februari från statsrådsbanken, då det förklarades, att »vi under tiden från föregående år kommit i ett sådant läge, att man från regeringens sida måste för den närmaste tiden avstå från varje utgift och varje åtagande, som icke vore oundgängligen nödvändigt». Har då, herr talman, måste man fråga, det statsfinansiella läget så väsentligt förbättrats sedan februari i fjol, att man nu kan kasta över bord den betänksamhet och den försiktighet, som för ett år sedan kännetecknade det frisinna partiets hållning i denna fråga? Är det icke fastmer så, att alla de skäl, som i fjol kunde åberopas för att man skulle iakttaga en avvaktande hållning, kunna åberopas också i år -- endast med ännu större styrka? Det vill åtminstone förefalla mig som om detta vore förhållandet, och det styrker mig i min uppfattning, att det beslut, som riksdagen nu skall fatta, borde fattas i överensstämmelse med de avslagsyrkanden, som framställts i reservationer av herr Trygger m. fl. för högerns del, av hr Olsson i Kullenbergstorp samt hrr Westman och Pehrsson i Bramstorp för bondeförbundets del och från frisinna lantmannahäll av herr von Stockenström -- olika motiverade reservationer alltså, vilka dock utmynna i ett och samma yrkande, nämligen om avslag på det föreliggande förslaget.

Jag ber att få ansluta mig till detta avslagsyrkande på den motivering, som är förebragt i den av herr Trygger m. fl. avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herrarna *Arnemark, Ossbahr, Lundqvist* i Rotebro, fröken *Wellin*, samt herrarna *Linnér, Laurén, Hagman, Jacobsson, Johansson* i Krogstorp, *Nilsson* i Landeryd, *Lundell, Gustafsson* i Välsnäs, *Svedman, Jönsson* i Boa, *Persson* i Fritorp, *Liedberg, Gustafson* i Kasenberg, *Olsson* i Göteborg, *Olsson* i Staxäng, *Hansson* i Hönö, *Larsson, Magnusson* i Skövde, *Nilsson* i Karlstad, *Westerdahl, Aronson, Hedlund* i Häste, *Lindmark, Brännström, Nilsson* i Antnäs, *Meyerhöffer* och *Torell*.

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Då det redan framförts kritik mot det föreliggande förslaget och då det knappast är lämpligt att man nu upptager tiden alltför länge, skall jag inskränka mig till att mycket kort klargöra, varför jag anser, att man icke kan acceptera det förslag till arbetslöshetsförsäkring, som regeringen framlagt, och långt mindre då det förfuskade förslag, som utskottet kommit med.

Jag kan motivera min ståndpunkt bäst genom att angiva de principer, som arbetarna alltid ha ansett grundläggande för en arbetslöshetsförsäkring. Dessa ha varit och äro följande. För det första bör en försäkring, om det skall vara någon mening med densamma, vara obligatorisk. För det andra bör den omfatta de arbetslösa. För det tredje skall den ge den oförskyllt arbetslöse åtminstone så pass bärgning, att han kan existera. För det fjärde skall den finansieras av dem, som äro ansvariga för arbetslösheten och som ha resurser och möjligheter att stå för en sådan försäkring.

Om man granskar det förslag, som regeringen framlagt, skall man finna, att det icke i något avseende tillgodoser dessa krav. Tvärtom är man nästan förvånad över hur väl regeringen lyckats i att förfuska hela arbetslöshetsförsäkringen. Det är ingen arbetslöshetsförsäkring man lägger fram. Det är endast ett försök att efter mycket kapitalistiska principer övertyga de arbetslösa och övertyga Sveriges arbetare om att den svenska riksdagen dock velat göra något för att föra frågan i hamn. Bara detta, att försäkringen icke kommer att omfatta de arbetslösa, är ju för arbetarna ett avgörande skäl mot densamma. Jag har varit ute på massor av arbetarmöten, där man ställt frågan, vad försäkringen komme att innebära. Jag har förklarat, att den bl. a. icke alls komme att bli av någon betydelse för dem som nu äro arbetslösa eller dem som bli arbetslösa inom de närmaste åren, och redan denna förklaring har för arbetarna varit tillräcklig för att de skulle utdöma hela förslaget. De ha sagt, att den då vore alldeles meningslös. I fråga om försäkringens möjlighet att ge den arbetslöse utkomst och bärgning måste man också konstatera, att någon sådan möjlighet icke alls föreligger. Formellt skall man visserligen ge daghjälp, som varierar mellan 2 och 6 kronor — den kan för övrigt under vissa förhållanden gå ned betydligt under 2 kronor. Men man måste räkna med vilken uppläggning kassan har. Jag skall icke här komma med några invecklade uträkningar utan vill endast konstatera, att när regeringen beräknar, att kassan skall omfatta 700,000 medlemmar och få in avgifter från arbetarna till ett belopp av $17\frac{1}{2}$ miljon kronor samt från staten bidrag med $15\frac{1}{2}$ miljoner kronor, blir det, om man räknar med en arbetslöshet av låt oss säga 20 % — den uppgår dock säkert nu till 25 % — d. v. s. med 140,000 arbetslösa, ett belopp per arbetslös av 63 öre om dagen. Av dessa 63 öre har den arbetslöse fått betala huvudparten själv. Ty icke nog med att arbetarna skola betala drygt hälften, utan genom statens bidrag få de betala det huvudsakliga, eftersom arbetarna till väsentlig del äro de skattedragare, som leverera pengar till staten. Och även om vi godkänna, att statens insats, som socialdemokraterna nu hålla så mycket på, utgör 25 öre av dessa 63 öre, som den arbetslöse skulle kunna få, skulle i alla fall för denna 25-öring den arbetslöse tvingas att ikläda sig en massa förpliktelser, som han nu icke har. Ni kanske finna det ganska naturligt, att en arbetslös får gå och anmäla sig varje dag hos arbetsförmedlingen, såsom man nu kräver i regeringens proposition. I och för sig kan det kanske vara ganska rimligt, men den som vet, hur det är med dessa köer på arbetsförmedlingen, förstår, att just anmälningsplikten är en fullständig tortyr för den arbetslöse. Jämförd med den anordning, som är gällande inom fackföreningarna, innebär anmälningsplikten hos arbetsförmedlingen en avse-

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

värd försäkring. I fackföreningarna skall den arbetslöse anmäla sig en gång i veckan. En gång om dagen skall den arbetslöse, när han fullgjort hundratala förpliktelser och i huvudsak själv betalt in de pengar han får, anmäla sig hos arbetsförmedlingen och deklarerat sin arbetsvillighet, och när han så gjort, ställes han inför frågan, om han vill åtaga sig visst arbete, ja t. o. m. arbete som är blockerat. Man har talat om, att det nya i regeringens arbetslöshetsprogram är, att man gör rent hus med Stripadirektiven. I verkligheten har man inkorporerat Stripadirektiven i det försäkringsförslag, som man framlagt. Man säger här i utlåtandet, att erbjudet arbete skall anses lämpligt under förutsättning, att det icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt råder. Man skulle tro, att detta betydde, att den arbetslöse icke behövde taga blockerat arbete. I fortsättningen heter det emellertid: »Vad sålunda stadgats angående arbetskonflikt skall icke äga avseende å konflikt, som befunnits strida mot kollektivavtal eller lagen om kollektivavtal eller av tillsynsmyndigheten förklarats eljest vara av den särskilda beskaffenhet, att skäligen anledning till arbetsvägran icke förelegat». — Men denna formulering innebär ju, att de Stripahistorier, som vi haft hittills, komma att upprepas, exempelvis konflikten vid Ulricehamnsbanan. Det var en typisk syndikalistkonflikt. En sådan syndikalistkonflikt kommer uppenbarligen att hänföras till den kategori, dit man kan hänvisa arbetslösa. Det betyder alltså, att den arbetslöse för att få 25 öre om dagen av staten också skall åtaga sig att bli strejkbrytare. Tro ni, herrar socialdemokrater, att den svenska arbetarklassen vill någonting sådant. Jag kan inte tänka mig det.

När socialministern förklarade, att han, trots det var med tungt hjärta, dock kunde acceptera utskottsutlåtandet, vill jag påpeka en passus i detta utlåtande, som just under de senare konflikterna varit mycket omstridd. Det heter i § 16, punkt 2: »Under tiden för arbetskonflikt må understöd icke utgivas till den, som eljest blivit arbetslös i anledning av konflikten och vilkens löne- och anställningsvillkor skäligen kunna antagas röna inverkan av densamma.»

Såvitt jag kan förstå innebär detta, att just sådana arbetslösa, som hänföras till den kategori, som befinner sig i konflikt, kunna avstängas från sin egen arbetslöshetsförsäkring, från det understöd, som de själva ha inbetalat. Jag kan inte tänka mig, att arbetarna skola acceptera något sådant.

Till slut, herr talman, vill jag, då man ständigt framhåller detta land såsom något exempel i socialförsäkringshänseende, endast peka på den senaste redogörelsen från sociala rådet i Genève beträffande arbetslöshetsförsäkringen i Polen. Polen är ju ett reaktionärt, ett fascistiskt land, det är intet tvivel om den saken, men där har man genomfört en arbetslöshetsförsäkring, som jag kan säga nog borde tagas till föredöme åtminstone av den nuvarande svenska s. k. arbetarregeringen. För det första är denna arbetslöshetsförsäkring obligatorisk, och för det andra lägger den bördorna för försäkringen i mycket stor utsträckning på arbetsgivarna. Bördorna fördelas på arbetarna och arbetsgivarna, men för de arbetare, som ha lägre lön än lägsta lönegruppen, få arbetsköparna betala samtliga avgifter, och det är endast för de högst betalda arbetarna, som arbetarnas andel i försäkringsavgifterna kunna uppgå till $\frac{3}{5}$. Där har man inte heller dessa Stripadirektiv utan där förklarar man kort och gott, att den, som är arbetslös, har rättighet att få bidrag från försäkringen utan att man gör några restriktioner för konflikter eller dylikt. Det belopp, som utbetalas av denna försäkringskassa, kan för en familj uppgå till högst $\frac{4}{5}$ av arbetarens grundlön.

Om man jämför detta förslag med den proposition, som regeringen fram-

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
lagt, måste man ju säga, att det betecknar ett oerhört framsteg, och jag vill säga våra svenska arbetarministrar, att Pilsudski är sannerligen ett lysande föredöme för dem ifråga om social vidsynthet.

En hel del högermän ha uppträtt i debatten och yrkat helt avslag på det föreliggande förslaget. När jag måste yrka avslag på regeringens proposition och på utskottets hemställan har jag emellertid helt andra utgångspunkter. Jag har i detta ämne väckt en motion, nr 497, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

När dessa högermän ännu i dag, trots arbetslöshetens omfattning, trots det valresultat, som vi hade vid föregående riksdagsmannaval, likväl uppträda emot kravet på en arbetslöshetsförsäkring, när Sverige snart är det enda land i hela Europa, som ännu inte genomfört arbetslöshetsförsäkringen, så visar detta sannerligen för den svenska arbetarklassen ihålligheten i fraserna om att Sverige skulle vara något föregångsland och att Sverige för arbetarna skulle vara något så särskilt tilltalande.

Herr Carlström: Herr talman! Det intresse, som kammaren visar denna stora fråga, synes inte vara så synnerligen stort, och jag skulle aldrig ett ögonblick ha tänkt att uppträda inför kammaren, så uttröttad som den vid denna sena timme är, om det inte vore så, att jag känner ett visst behov av att få några ord till kammarens protokoll på grund av att jag såsom sakkunnig arbetat med denna fråga ett par år.

Min ställning till densamma är ju känd sedan den tiden, och jag har sedan dess vid flera tillfällen under de gångna åren haft tillfälle att framlägga de synpunkter, som för mig varit avgörande, då jag inom kommittén inte kunde gå med på att tillstyrka arbetslöshetsförsäkringen. I denna tid då det råder en viss politisk sol- och vårstämning i vårt land, skulle man ju kunna tänka, att det kunde vara skäl i att ändra mening. Det påstås ju till och med, att det är någonting verkligt »befriande» i att nu kunna taga ställning till vissa frågor på ett helt annat sätt än förut. Man räknar detta såsom en stor förtjänst. Jag tycker emellertid inte det är anledning att vi *alla* ändra mening i frågor, där vi en gång verkligen haft en bestämd uppfattning.

Om jag ser på den utveckling, som arbetslöshetsförsäkringen har fått i de länder i Europa, där den är genomförd, så kan jag inte alls tycka, att detta ger anledning att ändra uppfattning. Det är ju i själva verket på det sättet, att försäkringen, åtminstone i de stora länderna, har misslyckats. Den har inte hållit vad den lovade eller vad man trodde, att den skulle innebära för arbetarna. Herr socialministern yttrade här i dag, att då man talar om exempel där försäkringen misslyckats, så går man förbi ett land som Danmark, som vi ju ha ganska nära inpå oss, och han undrade också, varför man inte i de länder, där man genomfört arbetslöshetsförsäkring men där den utfallit dåligt, kommit med förslag, åtminstone från deras sida, som en gång varit motståndare till försäkringen, att den skulle upphävas. I fråga om Danmark vill jag säga, att jag kanske inte har så stora sympatier för all den sociala hjälpverksamhet, som danskarna tillämpa. Jag tror också, att arbetslöshetsförsäkringen där inte har hållit vad den lovat, ty, om jag inte minner mig, hotades för ett par år sedan socialminister Steineke vid ett tillfälle till livet därför att han inte velat genomföra en arbetslöshetshjälp, som gav någonting åt arbetarna, och ändå har den mannen gjort ganska mycket för att förbättra den försäkring, som danskarna ha.

Och då herr socialministern undrade, varför man inte avskriver försäkringen i länder, där den misslyckats, måste jag säga, att när herr socialministern

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

vet, hur svårt det är att få igenom en social åtgärd i ett land, så måste han också veta, att det är mycket svårare att någonsin *upphäva* den.

Jag skall inte här gå in på detta förslags detaljer. Då skulle det behövas timmar. Jag skall endast ånyo uttala mig en liten smula, om själva principen. Jag har förut vid åtskilliga tillfällen här i kammaren betygat, att då jag kom in i den kommitté, som jag nyss nämnde, nämligen 1926 års arbetslöshetsförsäkringskommitté, hade även jag den uppfattningen, att det skulle vara lyckligt och bra att få en arbetslöshetsförsäkring genomförd. Det var först efter att ha trängt in i frågan, som jag nödgades ändra mening. Det fanns en tid, då man trodde eller åtminstone i agitationen här i landet påstod, att arbetslöshetsförsäkringen löste arbetslöshetsproblemet helt och hållet, och jag tror nog, att en del av folket ute i landet ännu har den uppfattningen, att får man bara en försäkring genomförd, har man klarat av det värsta av arbetslöshetsproblemet.

Nu har man emellertid från ledande socialdemokratiskt håll nödgats erkänna, att detta är detta. Det är något, som tar första stöten vid inträffad arbetslöshet, men det betyder egentligen inte så mycket för en långtidsarbetslöshet, ty då den arbetslöse är utförsäkrad, som det heter, kan han inte komma tillbaka i försäkringen igen, förrän har erlagt de veckoavgifter, som man talar om i detta utlåtande. Om han skulle bli arbetslös länge, kan det dröja årtal och mera, innan han åter kan komma tillbaka i försäkringen.

Sedan var det ytterligare en sak, och denna har för mig varit den viktigaste. Det kan inte hjälpas, att det är på det sättet, att en arbetslöshetsförsäkring har vissa tendenser att konservera arbetslösheten. Vidare är det ju inte bara fråga om att försäkra emot arbetslöshet, utan det gäller också att försäkra emot en lön, som är mindre än den »vanliga» eller »skäliga». Jag har i min reservation till 1928 års betänkande pekat på, att om det finns ett arbete tillgängligt i den fria marknaden på landsbygden och detta arbete betalas så att ortsbefolkningen, som arbetar i jordbruk, anser sig kunna utföra arbetet till detta pris, så kan det dock inträffa att den arbetslöse säger, att den erbjudna lönen är mindre än den vanliga och skäliga, och därför tar han inte arbetet, även om han får fem kronor om dagen — han tar hellre 3 kronor 50 öre från försäkringen. Jag menar, att om man här i landet siktar till — och det gör man väl alltid — att försöka få arbetslösheten att minskas, så är det inte riktigt bra om man vidtager åtgärder, varigenom man rent av förbjuder folk att taga det arbete, som kan ges, till den lön, som marknadsläget på en viss ort betingar.

Nu har ju regeringen framlagt ett förslag, som går ut på s. k. frivillig försäkring, och man har däri också medtagit jordbruks-, skogs- och flottningsarbetare. I arbetslöshetskommittén var det ingen, vare sig från borgerligt eller socialdemokratiskt håll, som vågade gå in för att taga med lantarbetarna och skogs- och flottningsarbetarna. — I de flesta länder, som genomfört arbetslöshetsförsäkring, har man ej heller vågat sig på att taga med dessa yrkesgrupper. — Detta väckte en viss opposition inom dessa grupper, och för att lugna stämningen vill man nu också ge dem möjlighet att komma med. Jag erkänner liksom den näst föregående talaren, att genom bestämmelserna för bidrag från statens sida, bidragsprocenten, har man gjort denna anslutning lättare genom det förslag, som nu föreligger, än genom det förslag, som skisserades av den av mig omnämnda kommittén. Om jag inte tar fel blir nog i alla fall arbetslöshetsförsäkringen för dessa grupper likväl tämligen litet använd. Skogs- och flottningsarbetarna äro ju säsongarbetare, som tämligen regelbundet ha 4—6 månaders arbete inom sitt yrke och som under den övriga tiden få försöka skaffa sig tillfälligt arbete här och var. Hur skall man inom

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
en kassa kunna hålla uppe försäkringen för dessa, när säkerligen de allra flesta komma att bli arbetslösa varje år och uttaga försäkringen under försäkringstiden? Den kommer säkerligen icke att få någon vidare betydelse för dessa arbetare.

Hur skall man för övrigt kunna ordna en arbetsförmedling, som kan taga reda på arbetstillfällen och hänvisa de arbetslösa dit samt stå i kontakt med kassan o. s. v.? Ute i bygderna långt ifrån städer och samhällen blir det fruktansvärt svårt att kunna hålla ordning på denna sak, och en effektiv organisation för arbetsförmedlingen blir också en ganska dyrbar historia.

Den föregående ärade talaren och även en annan talare på den kommunistiska sidan ha här betygat sin stora misstränkning med det förslag, som föreligger, och strängt taget tror jag nog, att om Sveriges arbetare få denna försäkring nu, komma de inte att bli belåtna med den. Det skulle säkerligen också gå på det sätt, som någon talare förut anmärkt, att man nu antager en försäkring, som man i själva verket inte vill ha, sådan den här är skisserad, men sedan skall man varje år återkomma och försöka få den förbättrad. Jag vill erinra om att under debatten om denna sak i fjol uppträdde nuvarande ecklesiastikministern herr Engberg mot mig, då jag framhöll, att jag inte trodde att försäkringen kunde klara upp problemet, inte kunde hjälpa de arbetslösa. Han yttrade då, att han väl visste att en försäkring i början kunde vara »skräpelig» och behäftad med stora brister, men att dessa kunde avhjälpas så småningom och att försäkringen till slut verkligen kunde bli bra för arbetarna. Vi lösa alltså inte försäkringsproblemet nu genom att antaga detta förslag. Vi börja att lösa det. För övrigt vill jag säga, att denna fråga blir aldrig *löst* tillfredsställande, ty den kan icke lösas.

Nu tycker jag också, att såsom ställningen varit under sista tiden här i riksdagen, så skulle det varit en viss skyldighet för bondeförbundet att även i denna fråga medverka till att få, som det heter, mera förståelse och en försonligare stämning mellan klasserna här i landet. Från regeringens sida har man lyftat denna fråga ut och in vid förhandlingarna om uppgörelsen. Jag menar, att då bondeförbundarna nu ha tagit principen ifråga om vad vi beslutat här förut i dag, kunde det ha »varit i stil härmed», att de även härvidlag hade gått in för att nu godkänna vad man godkänt ifråga om det förslag, som redan antagits.

Jag vill emellertid säga, att i en tid då vi allesamman tala om att försöka komma ur de svårigheter, som råda, komma ifrån arbetslösheten och försöka få det hela i gång igen, då är det inte riktigt lyckligt att vi steg för steg knyta till och försvåra möjligheterna därtill. Hela den inställning, som jag har till detta problem, vilar inte alls på någon olust till att vilja göra vad som rimligtvis kan göras för de arbetslösa här i landet, men om jag tror att åtgärderna komma att skada näringslivet och därmed också hela folket, och ytterst arbetarna, då anser jag, att vi *inte* skola vidtaga sådana åtgärder.

Jag skall, som jag sade, inte gå in på detaljerna; det är en sannskyldig djungel av bestämmelser här som skola efterlevas, ifall inte försäkringen skall missbrukas. Men jag vill säga, att då herr socialministern tog exemplet om mordbrännare, då han talade om dem, som kunna missbruka en försäkring, tycker jag att exemplet inte är så synnerligen tilltalande, åtminstone inte för mig. Ty det ligger ju så till för oss människor, att vi inte alls behöva vara några brottslingar för att vi skola »utnyttja» en sak sådan som denna. Det är mänskligt, menar jag, att om det finns en anordning, där staten är med och hjälper till att betala, så vilja människorna gärna försöka utnyttja denna hjälp, ty man menar att staten ändå är ett väsen, som det inte gör så myc-

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

ket om man försöker få ut så mycket som möjligt från, även om det inte skulle gå så alldeles juste tillväga.

Herr talman, jag skall inte fortsätta längre. Jag spörjer, att förslaget nyss har fallit i första kammaren och då är det ingen anledning att här vidare utbreda sig över frågan. Jag ber emellertid att få yrka bifall till den reservation, som till utskottets utlåtande avgivits av herr von Stockenström.

Herr Carleson: Herr talman! När frågan om en samförståndslösning i arbetslöshetsfrågan var före, var jag vid ett tillfälle också närvarande vid förhandlingarna och uttalade då den meningen, att för den händelse en sådan samförståndslösning komme till stånd, skulle jag låta mina betänkligheter beträffande arbetslöshetsförsäkringen falla. Jag ansåg nämligen, att fördelarna med en samförståndslösning skulle övertyga nackdelarna som eventuellt följde med en arbetslöshetsförsäkring. Nu har emellertid samförståndslösningen i arbetslöshetsfrågan fallit, varför jag är fri från hänsyn i det avsendet.

Det är ju självfallet, att envar socialt intresserad alltför väl vet, att just arbetslöshetens spöke är en av de värsta hemsökelse inom arbetarvärlden och att man därför också till fullo måste uppskatta allt det arbete, som göres för att möta en sådan hemsökelse. Man måste också därför ge både respekt och erkännande åt den på frivillighetens och självhjälpsens väg uppbyggda verksamheten just för mötandet av arbetslösheten. — Under gårdagens debatt var det en talare på Västernorrlandsbänken, som omtalade, att han undersökt, om någon grupp inom samhället skulle få någon skada utav den lösning av arbetslöshetsfrågan, som då låg på kammarens bord. Han hade funnit, att icke någon grupp i samhället skulle lida någon skada därav, och därför borde betänkligheterna för envar falla. Det är ju inte alla, som förenkla problemet så långt. Det finns ju en del som mena, att utöver grupperna står samhället, som har att svara för utvecklingen i vårt land, och samhället är då representerat av riksdagen.

Nu frågar man sig: kan samhället uppfylla de förväntningar, som skulle ställas på samhället och staten, för den händelse man gick in för en arbetslöshetsförsäkring? Att det nuvarande förslaget är byggt på försiktiga grunder och i och för sig avvärjar många av de betänkligheter man eljest hyst mot formen, är jag den förste att erkänna. Men jag skulle vilja säga, att arbetslöshetsförsäkringen, en gång knäsat, även uti en mildare form, måste framkalla förväntningar och förhoppningar, inte blott inom de led, som komma i åtnjutande av försäkringens fördelar, utan även utanför dessa led. Den måste uppamma en känsla av att staten skall träda emellan, att staten har en viss skyldighet att lämna ett sådant understöd. Det är ju alldeles självfallet, att en sådan känsla inte kan avvärjas av en bestämmelse uti en författning om en begränsning av arbetslöshetsunderstödet, säg i detta fall 120 dagar under 52 veckor. Det ligger väl i sakens natur, att man tvärtom kommer att anse, att det föreligger en viss obillighet, en viss orättvisa uti något sådant som att exempelvis stanna vid dessa 120 dagar. Och då frågar man sig: har staten möjlighet att tillgodose dessa ytterligare förhoppningar, som vi låtit födas genom att antaga ett sådant förslag? För min del är jag inte säker på detta, och jag ställer mig därför mycket tveksam uti denna fråga.

Härutinnan möttes jag emellertid på sätt och vis av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet med ett inpass så lydande: »Varför observerar man ej, att ingen ansvarig i England och Tyskland yrkat på avskaffande av arbetslöshetsförsäkringen?» Herr socialministern gav egentligen själv svaret, när det gällde Tyskland. Han meddelade nämligen, att försäkringen där

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

hade gått under på sitt sätt på grund av förhållandena under kriget och efter kriget i och med debaceln beträffande den tyska valutan. Vad beträffar England, har man där ett särskilt bevis på, att staten en gång tagit sig vatten över huvudet, nämligen när den stora rekonstruktionen av regeringen ägde rum 1931. Då detta år en s. k. nationell samling bildades för att sanera budgeten, gick denna bl. a. ut över arbetslöshetsförsäkringen och detta i mycket hög grad.

Jag är, som sagt, för min del betänksam mot att gå med på detta förslag, som innebär en form för statsunderstöd, vilken i hög grad kan innebära vådor för en verklig anpassning på arbetsmarknaden och samtidigt även för statens finanser. När jag hyser denna tveksamhet kan jag icke heller förbise, att vi nu ha nödgats engagera staten för synnerligen stora utgifter i och för att möta verkningarna av arbetslösheten. Jag kan under sådana förhållanden anse mig ha ytterligare skäl för att inte nu vara med om att inaugurera en ny form av statsunderstöd i och för arbetslöshetens mötande.

Herr talman! I anledning härutav ber jag få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Steneberg instämde häruti.

Herr Persson i Tidaholm: Herr talman! Jag skulle i det läge, vari frågan nu kommit, egentligen ha strukit mig från talarlistan, men det är ett par uttryck som fällt i denna debatt, vilka jag anser icke böra få stå oemotsagda.

Herr Carlström, negativismens store förkämpe här i kammaren, talade om, att arbetslösheten skulle öka genom en försäkrings införande. Hur är det nu med den saken, herr Carlström? Vi äro dock inte alldeles främmande för erfarenheterna på detta område. Vi ha redan nu på vissa områden inom näringslivet infört en frivillig arbetslöshetsförsäkring. Det torde inte vara herr Carlström obekant, att just inom de fack, där det finns arbetslöshetskassor, där är som regel arbetslösheten också minst. Herr Carlström frågar: hur skall man kunna ordna en arbetslöshetsförsäkring, och hur skall man kunna ordna en arbetsförmedling, och hur skall man kunna göra det och det? För en person, som har denna åskådning och för den som jämt och samt intar en negativ ställning, för honom är naturligtvis allting omöjligt.

När herr Carlström vidare säger, att arbetslösheten skulle öka genom en försäkring, så är detta, herr Carlström, ett slag i ansiktet på den svenska arbetarklassen. Den svenska arbetarklassen vill ha arbete, den vill inte ha arbetslöshet. Det är ingenting annat som den svenska arbetarklassen begär än arbete, men när det samhälle, vari vi leva, är så konstruerat, så ordnat, att inte alla som vilja ha arbete kunna få detsamma, då har också samhället enligt mitt förmenande skyldigheter emot de arbetslösa. Det erkändes under gårdagens debatt, och det har erkänts här i dag från olika håll i kamrarna, att det är samhällets plikt och skyldighet att hjälpa de arbetslösa. Det förvånar mig på det högsta, att man på vissa håll inte vill vara med om den hjälp till självhjälp, som en arbetslöshetsförsäkring skulle innebära.

Till herr Spångberg vill jag säga bara ett par ord. Han har anledning att jubla nu. Det är en fräck utmaning mot Sveriges arbetarklass, när arbetslöshetsförsäkringen nu har gått över bord. Herr Spångberg kritiserade med stor sakkunskap det föreliggande förslaget. Han talade om, att socialdemokraterna hade givit vissa vallöften, och att dessa vallöften icke voro infriade uti det försäkringsförslag, som nu föreligger. Herr Spångberg har genom den motion han undertecknat givit vissa löften, löften som han aldrig kommer

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

i tillfälle att kunna infria. Bara en detalj i den motionen säger oss tillräckligt på den punkten. Herr Spångberg har i sin motion föreslagit en finansiering, som skulle ge försäkringskassan cirka 30 miljoner kronor i inkomst, samtidigt med att denna försäkringskassa skulle få en utgift på mer än 300 miljoner kronor. Det fordras att vara litet av konstnär i den revolutionära tekniken för att få detta att gå ihop, herr Spångberg.

Ordföranden i det särskilda utskottet uttalade, att de förhoppningar, som den svenska arbetarklassen har på en arbetslöshetsförsäkring, snart skulle komma att bli grusade, därest försäkringen skulle komma att bli genomförd. Jag vill i det sammanhanget säga till herr Hamrin, att vi som leva uti arbetarsamhällena ha tillfälle att se, hurusom de som för närvarande äro arbetslöshetsförsäkrade leva uti en tryggare ställning än de som leva i sådana ekonomiska villkor, att de icke kunna ordna en arbetslöshetsförsäkring. Det är närmast för dessa sämst ställda grupper i samhället en arbetslöshetsförsäkring är avsedd.

Det skulle ha varit en glädje för den svenska arbetarklassen, därest detta förslag hade kunnat vinna riksdagens bifall. Det är många tusenden som under morgondagen med vemod skola läsa detta riksdagens beslut. Jag tycker, att, då riksdagen på många andra sätt har vidtagit hjälpåtgärder för de sämst ställda grupperna i samhället, det hade varit en gärning utav betydelse, om vi därtill hade knutit införandet av en arbetslöshetsförsäkring.

Jag ber, herr talman, att med dessa korta ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Persson i Tidaholm förenade sig herrar *Höglund, Norling* och *Elmroth*.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag har svårt att förstå själva meningen med en arbetslöshetsförsäkring. Jag har alltid föreställt mig, att en arbetslöshetsförsäkring skulle vara till verklig nytta och ge det mesta möjliga, när det för den arbetslöse var som mest kritiskt. Så är ju icke fallet med detta förslag. Enligt detta förslag skulle det tvärtom bli så, att han under en matematiskt noggrant uträknad tid skulle få hjälp, men att han sedan inte skulle få någonting alls. Ett sådant system håller icke.

Jag vill inte vidare motivera den ställning, jag intager. Jag har avlämnat en reservation, uti vilken jag helt enkelt yrkar avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som på utskottets utlåtande, och jag vidhåller den, herr talman.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o godkännande av förevarande stycke enligt utskottets förslag, 2:o avslag å såväl utskottets förslag i avseende å berörda författningsrum som Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition i övrigt, 3:o godkännande av nämnda författningsrum i den lydelse, detsamma erhållit i den av herr Hamrin m. fl. vid utskottets utlåtande angivna reservationen, 4:o bifall till den av herr Spångberg m. fl. i ämnet väckta motionen II: 496 samt 5:o bifall till motionen II: 497 av herr Hagberg i Luleå och Brändefors; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Olsson i Kullenbergstorp, i följd varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna nu förklarades hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Hamrin votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen i denna votering upptog de övriga propositionerna; och fann herr talmannen den under 3:o angivna vara med övervägande ja god-

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
känd. Men jämväl denna herr talmannens uppfattning bestreds av herr Spångberg genom begäran om votering, i anledning varav och sedan till kontraposition i sistnämnda votering antagits den under 4:o) angivna propositionen, efter given varsel först upplästes och godkändes en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående 15 § andra stycket i särskilda utskottets förevarande förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor antager yrkandet om godkännande av berörda författningsrum i den lydelse, detsamma erhållit i den av herr Hamrin m. fl. vid utskottets utlåtande avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda förberedande votering antagit den av herr Spångberg m. fl. i ämnet väckta motionen II: 496.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen antagit yrkandet om godkännande av förevarande författningsrum i den lydelse, detsamma erhållit i den av herr Hamrin m. fl. vid utskottets utlåtande avgivna reservationen. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition nu uppläst och godkänd:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående 15 § andra stycket i särskilda utskottets förevarande förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor antager yrkandet om avslag å såväl förslaget i avseende å berörda författningsrum som Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 209 i övrigt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om godkännande av berörda författningsrum i den lydelse, detsamma erhållit i den av herr Hamrin m. fl. vid utskottets utlåtande avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vid vilken utgång kammaren således till kontraposition i huvudvoteringen antagit yrkandet om godkännande av författningsrummet i den lydelse, detsamma erhållit i den av herr Hamrin m. fl. vid utskottets utlåtande avgivna reservationen.

I enlighet härmed erhöll propositionen i huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes, följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren godkänner 15 § andra stycket i särskilda utskottets förevarande förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor, röstar

Ja;

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda författningsrum i den lydelse, detsamma erhållit i den av herr Hamrin m. fl. vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst samt anslagen företogs omröstning med tillämpning av uppreningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt förvarande stycke enligt utskottets förslag.

16 §, 21 § 1 mom. första och andra styckena.

Godkändes.

För 1 § hade utskottet föreslagit följande lydelse:

Registrerad understödsförening, vilken enligt sina stadgar bereder medlem understöd vid arbetslöshet i enlighet med vad i denna förordning stadgas, må på sätt nedan sägs antagas till *erkänd arbetslöshetskassa*.

Understödsförening antages till erkänd arbetslöshetskassa av den i 69 § i lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar omförmälda tillsynsmyndigheten.

Med antagande följer rätt till statsbidrag i enlighet med vad därom särskilt är stadgat.

Erkänd arbetslöshetskassas firma skall innehålla orden »erkänd arbetslöshetskassa».

Paragrafen föredrogs; därvid anförde:

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag vill uttala min förvåning över den omröstning, som nyss ägt rum. Herr socialministern har dock godkänt § 15 med den lydelse, som paragrafen fått enligt min reservation. I den motion, som väckts av herr Jeppsson med flera, har uttryckligen utsagts, att, därest § 15 icke skulle få en formulering sådan som den fått i motionen, vi från vår sida yrka avslag på § 1.

Då nu frågan fallit i första kammaren, och då jag djupt beklagar, att icke denna fråga ingått i den överenskommelse, som blivit träffad, så att man även kunnat lösa denna gamla tvistefråga, skall jag icke framställa något sådant yrkande. Men det är icke att förbättra läget, att man från socialdemokratisk sida icke går in för det yrkande, som här ifrån regeringens sida blivit godkänt och antaget.

Jag har, herr talman, intet yrkande nu, och jag skall icke motsätta mig ett bifall till paragrafen sådan den här är formulerad.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag ber om ursäkt, men jag måste säga, att jag inte fattar herr Hamrin. Hela situationen har ju blivit helt och hållet förändrad efter första kammarens beslut. Vad skulle det finnas för anledning att särskilt hålla på det förslag, som innefattas i herr Hamrins reservation uti den nuvarande situationen? Det kan jag överhuvud taget icke förstå. Det är visserligen sant, att för den händelse riksdagen skulle fattat sitt beslut i överensstämmelse med herr Hamrins reservation, regeringen för sin del kunnat godkänna densamma. Men detta betyder ju icke, att vi betrakta hans förslag som det bättre. Den saken

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
trodde jag att jag gjort ganska klar uti mitt förra anförande, vari jag ju ändå rätt skarpt kritiserade detta förslag.

Jag har för övrigt icke anledning att vidare yttra mig. Jag vill emellertid säga, att jag är ytterst förbluffad över, att det finns personer, som under andra omständigheter än de föreliggande skulle ha röstat för arbetslöshetsförsäkringen, men nu ha röstat emot den. Detta måste ju betyda, att det finns ledamöter utav riksdagens kamrar, som i själva verket icke ha följt sin övertygelse i denna sak.

Herr Hamrin: Herr talman! Det är allmänt känt, att det finns många ledamöter både i denna kammare och i medkammaren, som varit och äro ytterst tveksamma i fråga om denna försäkringsform överhuvud taget. För bifall ha dessa därför som villkor ställt vissa ändringar i den kungl. propositionen. Till dessa tveksamma hör jag. Tveksamheten kan i viss mån upphävas däri genom, att vi få vissa krav tillgodosedda. Nog förstår herr socialministern denna inställning från den tveksammes sida.

I full konsekvens med denna uppfattning hos mig och motionärerna och åtskilliga mina meningsfränder skulle vi här, när kammaren icke vill godkänna det förslag, som vi framfört, rösta för avslag, men jag avstår från detta för att icke markera någon principiell antipati mot förslaget.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller:** Herr talman! Ja, jag har måhända missuppfattat herr Hamrins första anförande, därför att jag anser det naturligt, att herr Hamrin i överensstämmelse med sina deklamationer efter utgången av voteringen här i kammaren nu bör ha fria händer att gå emot förslaget. Om man icke gör det, är jag naturligtvis mycket tacksam därför, men jag menar, att för regeringens del förföll ju anledningen till att särskilt önska, att herr Hamrins förslag eller herr Sam. Larssons förslag skulle bifallas i denna kammare, när vi veta, att det i alla fall inte kan bli ett positivt beslut i år. Detta var ju det enda motivet för att jag skulle anse, att man kunde acceptera de modifikationer, som innehölls i de frisinna des ståndpunkt i denna sak.

Herr Lindman: Herr talman! I överensstämmelse med vad jag yrkade när § 15 behandlades, då jag yrkade avslag på § 15 och lagen i dess helhet, ber jag att få yrka avslag på 1 §.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, dels ock på avslag å förslaget i avseende å berörda författningsrum; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Lindman, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i särskilda utskottets förevarande förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit förslaget i avseende å berörda författningsrum.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)
med tillämpning av uppsyningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt paragrafen enligt utskottets förslag.

2—14 §§; 15 § första och tredje styckena; 17—20 §§.

Godkändes.

21 § 1 mom. tredje och fjärde styckena samt 2—4 mom.

Ifrågavarande författningsrum lydde

enligt Kungl. Maj:ts förslag:

enligt utskottets förslag:

Där sjukdom eller värnpliktstjänstgöring varit orsaken till den sista arbetsanställningens avbrytande eller inträffat under tiden efter dennas upphörande, skall vid tillämpning av första och andra styckena bortses från den tid medlemmen av sådan anledning varit förhindrad åtaga sig arbete.

Har medlem på grund av bestämmelserna i 15 § första stycket varit avstängd från understöd, skall vid tillämpning av första och andra styckena i detta moment arbetslösheten anses hava inträtt först vid avstängningstidens slut.

2 mom. Har någon omedelbart före inträdet i kassan varit medlem i annan erkänd arbetslöshetskassa, må, såframt mellan kassorna därom träffas överenskommelse, som av tillsynsmyndigheten godkännes, de avgifter, vilka han erlagt såsom medlem av annan kassa, kunna vid tillämpning av denna paragraf helt eller delvis räknas honom till godo.

Tillsynsmyndigheten må ock medgiva, att medlem, vilken omedelbart före inträdet i kassan varit medlem i sammanslutning för meddelande av arbetslöshetshjälp, som icke antagits till erkänd arbetslöshetskassa, må tillgodoräknas avgifter, vilka han erlagt till nämnda sammanslutning.

3 mom. Har överenskommelse träffats eller medgivande lämnats enligt vad i 2 mom. sägs, skall vid tillämpning av denna förordning med understöd som utgivits av den erkända arbetslöshetskassan likställas understöd, vilket utgivits av kassa eller sammanslutning, som överenskommelsen eller medgivandet avser.

4 mom. Vid tillämpning av 1 och 2 mom. må beträffande medlem, som med mellantider tillhört kassan eller annan erkänd arbetslöshetskassa eller sammanslutning, som avses i 2 mom., allenast tagas i betraktande avgifter, som belöpa å tid efter det han senast saknade medlemsrätt i sådan kassa eller sammanslutning.

3 mom. Vid tillämpning av 1 och 2 mom. må beträffande medlem, som med mellantider tillhört kassan eller annan erkänd arbetslöshetskassa eller sammanslutning, som avses i 2 mom., allenast tagas i betraktande avgifter, som belöpa å tid efter senaste avbrottet i medlemstiden.

4 mom. Vid tillämpning av 1 mom. må beträffande medlem, som med mellantider tillhört kassan, allenast tagas i betraktande understöd, som uppburits efter senaste avbrottet i medlemstiden.

Har överenskommelse träffats eller medgivande lämnats enligt vad i 2 mom. sägs, skall vid tillämpning av denna förordning med understöd, som utgivits av kassan, likställas understöd, vilket utgivits av kassa eller sammanslutning, som överenskommelsen eller medgivandet avser.

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

Beträffande förevarande författningsrum hade herr Sigfrid Hansson m. fl. i sin ovanberörda reservation förklarat sig anse, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Författningsrummen föredrogos. Ordet begärdes därvid av

Herr **Persson** i Tidaholm, som yttrade: Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Sigfrid Hansson m. fl.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av ifrågavarande författningsrum i utskottets förslag, dels ock på godkännande av berörda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med övertygelse ja besvarad. Herr Persson i Tidaholm begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 21 § 1 mom. tredje och fjärde styckena samt 2—4 mom. i särskilda utskottets förevarande förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet ha va röstat för nej-propositionen, vadan kammaren godkänt ifrågavarande författningsrum i den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

21 § 5 mom.

At förevarande moment hade i utskottets förslag givits denna lydelse:

Medlem må vid tillämpning av denna paragraf allenast tillgodoräknas avgift, som erlagts för tid, då han för annans räkning mot avlöning använts till arbete, som utförts annorstädes än i medlemmens hem.

Herr Trygger m. fl. hade i sin ovanberörda subsidiära reservation hemställt om följande avfattning av momentet:

Medlem må vid tillämpning av denna paragraf allenast tillgodoräknas avgift, som erlagts för tid, då han för annans räkning mot avlöning använts till arbete.

Efter föredragning av momentet yttrade:

Herr **Petersson** i Lerbäckaby: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Trygger m. fl. avgivna reservationen beträffande detta moment. Den innebär, att de sista orden i utskottets förslag, »som utförts annorstädes än i medlemmens hem», skola utgå. I sak betyder det, att medlem i erkänd arbetslöshetskassa medgives att för rätt till understöd tillgodoräkna sig avgifter jämväl för tid, då arbetet utförts i medlems hem.

Ang. förslag till förordning om arbetslöshetskassor m. m. (Forts.)

Herr **Persson** i Tidaholm: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, godkände kammaren momentet i den av utskottet föreslagna lydelse.

Återstående delar av det under punkten C upptagna författningsförslaget.
Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslaget.

Punkterna A, B, D och E.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av särskilda utskottets utlåtande, nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 210 med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1917 (nr 77) om försäkringsavtal blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Härefter förelåg till avgörande särskilda utskottets utlåtande, nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 215 angående anslag till vissa kostnader för arbetslöshetsförsäkringens organisation m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Punkten A.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten B angående anslag till vissa kostnader för arbetslöshetsförsäkringens organisation m. m. föredrogs härpå; och begärdes ordet därvid av

Herr **Hamrin**, som yttrade: Herr talman! Såsom en följd av det förut fattade beslutet i första kammaren torde jag få hemställa om avslag på den nu föredragna punkten.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen därå given proposition avlog kammaren utskottets i punkten gjorda hemställan.

§ 6.

Slutligen upptogs till behandling särskilda utskottets utlåtande, nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 213 med förslag till lag om offentlig arbetsförmedling m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 17 mars 1933 dagtecknad proposition, nr 213, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att

dels till offentlig arbetsförmedling för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 300,000 kronor;

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 50.

*Ang. förslag
till lag om
offentlig
arbetsförmed-
ling m. m.*

Ang. förslag till lag om offentlig arbetsförmedling m. m. (Forts.)

dels ock antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om offentlig arbetsförmedling.

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehåft två i anledning av propositionen väckta likalydande motioner, nämligen nr 317 inom första kammaren av fröken *Hesselgren* och herr *Bergström* samt nr 490 inom andra kammaren av fru *Nordgren m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att i 3 § i lagen om offentlig arbetsförmedling måtte intagas en bestämmelse om att bland såväl arbetsgivarnas som arbetarnas ledamöter respektive suppleanter i arbetsförmedlingsanstalts styrelse borde finnas en kvinna.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

A) med avslag å ovanberörda motioner bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande lagförslag,

B) under femte huvudtiteln till den offentliga arbetsförmedlingen för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 300,000 kronor.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Trygger*, *Johan Bernhard Johansson*, *von Stockenström*, *Westman*, *Bagge*, *Lindman*, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Linnér*, *Pehrsson* i Bramstorp och *Petersson* i Lerbäcksbyn förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa,

I) att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande lagförslag,

II) att riksdagen måtte under femte huvudtiteln till den offentliga arbetsförmedlingen för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 260,000 kronor, samt

III) att ovanberörda motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Fru **Nordgren**: Herr talman! Jag har, jämte en kamrat i kammaren, i en motion yrkat på, att i denna lag skulle inryckas en bestämmelse om att det i arbetsförmedlingsanstalternas styrelser bör finnas en kvinnlig representant för såväl arbetsgivare som arbetstagare. Detta har av utskottet avstyrkts med den motiveringen, att det i många fall skulle visa sig förenat med svårigheter att finna kvinnliga arbetsgivarrepresentanter. Jag ber då få fästa uppmärksamheten på att vi motionärer icke föreslagit, att det *skall* vara en kvinna med i styrelsen utan att det *bör* vara så. Till stöd för riktigheten av vår åsikt om en dylik föreskrifts behövlighet ber jag få hänvisa till det uttalande i frågan, som socialstyrelsen gjort, vari styrelsen framhåller, att det med hänsyn till de kvinnliga arbetstagarnas stora betydelse på arbetsmarknaden samt deras i viss mån säregna arbets- och löneförhållanden syntes, såsom ofta förekommer i arbetsförmedlingarnas reglementen, böra föreskrivas, att bland såväl arbetsgivarnas som arbetarnas ledamöter, respektive suppleanter, skulle finnas en kvinna.

Jag vill också erinra om, att det är stora grupper arbetstagare, som ställa sig utanför de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna och icke anlita dessa. Detta gäller bland andra hembiträdeskåren samt restaurang- och hotellpersonal. Särskilt för dessa arbetargrupper skulle det säkerligen vara av stor betydelse att det i lagen föreskrevs, att det bör finnas kvinnor med i arbetsförmedlingarnas styrelser, varigenom dessa grupper skulle beredas större möjligheter att få sina önskemål beaktade.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den i ärendet väckta motionen.

Ang. förslag till lag om offentlig arbetsförmedling m. m. (Forts.)

Herr **Hamrin**: Herr talman! Med anledning av det beslut kammaren fattat, torde det vara nödvändigt att här framställa ett yrkande om bifall till herr Tryggers m. fl. reservation i punkten II, d. v. s. om anvisande av ett extra förslagsanslag på 260,000 kronor i stället för det anslag å 300,000 kronor, som finnes upptaget i punkten B i utskottets utlåtande.

Jag ber alltså med åberopande, såsom jag förut gjorde, av kammarens ifrågasvarande beslut, få yrka bifall till herr Tryggers m. fl. reservation i denna del.

Herr **Linnér**: Herr talman! Jag ber att i enlighet med herr Tryggers m. fl. reservation få yrka att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag till lag om offentlig arbetsförmedling.

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag ber att få återkalla mitt första yrkande och yrka bifall till herr Tryggers m. fl. reservation, som i ena punkten helt innehåller det yrkande, som förut framstälts av herr Linnér, men dels också ett anvisande av ett extra förslagsanslag på 260 tusen kronor. Detta blir alltså en kombination av mitt förra yrkande och herr Linnés.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till samma hemställan med den ändring däri, som föreslagits i de i ämnet väckta motionerna, samt 3:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den sistnämnda propositionen.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 331, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 90, gjorda framställning i fråga om det ordinarie anslaget till karolinska institutet: avlöningar för professorer och lärare m. fl.;

nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av krigsdomstolarnas verksamhet m. m.; och

nr 333, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnader för Svea hovrätt, dels ock Kungl. Maj:ts under riksstatsens andra huvudtitel, punkterna 12, 13 och 15 gjorda framställningar angående anslag till bestridande av kostnader för Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt tillfällig förstärkning av hovrätternas arbetskrafter jämte i ämnet väckta motioner;

från bankoutskottet:

nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank;

nr 358, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket lagen för Sveriges riksbank den 30 maj 1873;

nr 359, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om vissa ändringar i den vid lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk fogade åldersförteckningen;

nr 360, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om uppförande av nybyggnad för riksbankens sedeltryckeri;

nr 361, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om grunderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör pensions- och indragningsstaterna;

nr 362, i anledning av Kungl. Maj:ts under vissa punkter av elfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 363, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa, m. m.;

nr 364, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 5 och 6 §§ lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, m. m.; jämte i ämnet väckta motioner;

nr 365, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa bestämmelser i fråga om rätt till pension för chefen för stuteribyrån hos lantbruksstyrelsen; och

nr 366, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till allmänna indragningsstaten; samt

från andra lagutskottet, nr 342, i anledning av väckt motion om utredning rörande jämkning i den tekniska utformningen av dispensbestämmelserna i lagen angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.40 på natten.

In fidem
Per Cronvall.